

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAFKAS DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

GÜRCÜ DİLİ VE EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული

ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი

GÜRCÜ-TÜRK MASALLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ VE

GÜRCÜ HALK MASALLARININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem TANRIVERDİ

Danışman: Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA

Düzce, 2021

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAFKAS DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

GÜRCÜ DİLİ VE EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული
ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი**

**GÜRCÜ-TÜRK MASALLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ VE
GÜRCÜ HALK MASALLARININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem TANRIVERDİ

Danışman: Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA

Düzce, 2021

ÖNSÖZ

Masal, halkın ortak kültürünün ürünü olan, nesilden nesile, kulaktan kulağa sürüp gelen, genellikle olağanüstü durum ve olayları yine olağanüstü kahramanlara dönüştürerek anlatan, eğitici yönü ağır basan, çoğunlukla anonim olan halk hikâyeleridir.

Masal, kıssadan hisse çıkarmak amacıyla hikâyenin içine yerleştirilebilir. Masallarda asıl amaç çocuklara eğitici ve öğretici bilgiler verebilmektir. Masallar genellikle geçmiş zaman kipleri kullanılarak ortaya çıkan eserlerdir. Masallar genellikle çocuklara hitap ettiği için dili çok sade ve anlaşılırdır.

Masallar dikkat çekici ve masal içeriğine dair ipuçları barındıran tekerlemeler ile başlar daha sonra masalın başkahramanının özelliği belirtilir. Masal biraz devam ettikten sonra okuyucunun dikkatini tekrar masalda toparlayabilmek adına kısa bir tekerlemeye yer verilir. Olay örgüsü devam edip sona geldiği zaman masal mutlu sonla biter ve sonuna kısa bir tekerleme eklenir. Masallarda kullanılan bu tekerlemeler masalların ayırt edici özelliği olarak kabul edilir.

Bizim çalışma konumuz da Gürcü Türk masallarının karşılaştırmalı incelenmesi ve Gürcü halk masallarının Türkçe çevirisidir. Bu çalışmada sözlü edebiyat, masal, masalın özellikleri ve masal çevirileri olmak üzere birçok konuya değinilmektedir.

Ayrıca söz konusu çalışmada ilk olarak sözlü edebiyatının tanımı hakkında bilgiler ele alınmıştır. Daha sonra masal ve masal özellikleriyle ilgili kapsamlı bir şekilde yapılmış olan araştırmalara yer verilmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonrasında ise çalışmanın ana yapısı olan önemli Gürcü halk masalları belirlenip çevirisi yapılmıştır. Türkiye’de daha önce Gürcüceden Türkçeye masal çevirileri yapılmıştır. Bu çalışmada ise yer verilen masal çevirileri 20 adet olup Türkiye’de ilk defa aynı anda bu kadar çeviriye ve kapsamlı bir çalışmaya yer verilmiştir.

Bu açıdan gerek çevrilen masallar olsun gerek yapılan arařtırmalar olsun güzel bir kaynak niteliğindedir. Bu çalışma sırasında birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Sözlükler, masal kitapları, makaleler ve internet üzerinden yapılan birçok araştırma sonucunda ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın iki dille yazılmış olması Gürcü dili ve edebiyatı bölümünde okuyan Türk öğrencilere yardımcı olmasının yanı sıra sözlü edebiyatla ilgili çalışan bilim adamları ve Türkiye’de yaşayan Gürcüler için de fayda sağlayacak bir kaynaktır.

ÖZET

GÜRCÜ-TÜRK MASALLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ VE GÜRCÜ HALK MASALLARININ TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

TANRIVERDİ, Gizem

Yüksek Lisans, Gürcü Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nanuli KATHCARAVA

Ekim 2021, XIII + 295 Sayfa

‘Gürcü-Türk masallarının karşılaştırmalı incelenmesi ve Gürcü halk masallarının Türkçe çevirisi’ adlı yüksek lisans tez çalışmasında, masalların ortaya çıkış dönemi ve masal hakkında genel bilgiler göz önünde bulundurularak karşılaştırmalar yapılmıştır. Çeviri masallarını belirlerken Gürcistan’da herkes tarafından bilinen masallar olmasına dikkat edilmiştir. Gürcü halk masallarının Türk diline çevrilmesiyle iki kültürde de tanıtılması amaçlanmıştır. Böylelikle Gürcü dili alanında yapılan çalışmanın kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

Söz konusu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın yöntemini belirleyen tez yazım aşamalarından bahsedilmiştir.

Çalışmanın esasını teşkil eden ikinci bölümde ise Gürcü Türk masallarının karşılaştırmalı incelenmesi ve Gürcü halk masallarının Türkçe çevirisi ile ilgili ayrıntılı incelemeler bulunmaktadır. Gürcüceden Türkçeye masal çevirisi daha öncede yapılmıştır. Ama bu çalışmada ilk defa yapılan toplu masal çevirisine yer verilmiştir. Bu durum bu çalışmayı diğer yapılan çeviri çalışmalarından ayırt etmektedir. Çünkü ilk defa aynı çalışmada birden fazla masal çevirisine yer verilmiştir. Bu incelemeler sırasında çeşitli kaynaklardan yararlanılmış ve birden fazla sözlük kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halk masalları, Sözlü edebiyat, Gürcü dili, Türkçeye çeviri.

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF GEORGIAN-TURKISH TALES AND TURKISH TRANSLATION OF GEORGIAN FOLK TALES

TANRIVERDİ, Gizem

Master's Degree, Department of Georgian Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Nanuli KATHACARAVA

November 2021, XIII + 295 pages

In the master's thesis study titled “Comparative analysis of Georgian -Turkish fairy tales and Turkish translation of Georgian folk tales”, comparisons were made taking into account general information about the period of emergence of fairy tales and fairy tales. When determining translation tales, it was noted that there are fairy tales known to everyone in Georgia. It is aimed to introduce Georgian folk tales in both cultures by translating them into Turkish languages, so that the work carried out in the field of Georgian language will be the source.

The study consists of two parts. In the first part, the thesis writing stages that determine the method of the study are mentioned.

In the second part, which constitutes the basis of the study, are detailed analysis of Georgian-Turkish fairy tales and Turkish translation of Georgian folk tales. Fairy tale translation from Georgian to Turkish has been done before. However, in this study, the first mass fairy tale translation was included. This distinguishes this work from other translation studies. Because for the first time, multiple fairy tale translations were included in the same study. During this analysis, various sources were used and multiple dictionaries were used.

Key Words: Folk tales, Folklore, Georgian language, Translation to Türkish.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.1. Giriş	1
1.1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.1.2. Araştırmanın Problemi	6
1.1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.2. Literatür	7
1.3. Yöntem	7
1.3.1. Veri Toplama Araçları	7
1.3.2. Verilerin Toplanması.....	7
1.3.3. Verilerin Analizi.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
2.1. Masalların Oluşumu	8
2.1.1. Masalların Sınıflandırılması	8
2.1.2. Masalların Hedef Kitleleri	9
2.2. Masalların Belirleyici Özellikleri.....	9
2.3. Masalların Bakış Açısı	10
2.4. Gürcü-Türk Masallarının Karşılaştırılması	10
2.4.1. Benzerlikler	10
2.4.2. Farklılıklar	12
2.5. En Çok Bilinen Türk Masalları	13
2.6. En Çok Bilinen Gürcü Masalları	14
2.7. Türk Halk Masal Başlangıçları ve Sonları	15
2.7.1. Masal Başlangıçları	15

2.7.2. Masal Sonları.....	18
2.8. Gürcü Halk Masallarının Başlangıçları ve Sonları.....	19
2.8.1. Masal Başlangıçları	19
2.8.2. Masal Sonları.....	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
3.1. Gürcüceden Türkçeye Çevrilen Masallar ve Analizleri	22
3.2. Amiran (ამირანი)	22
3.2.1 Masalın Analizi	31
3.3. Aspurtsela (ასფურცელა)	32
3.3.1. Masalın Analizi	41
3.4. Cadı Kadın ve Altın Saçlı Çocuk (კუდიანი დედაბერი და ოქროს თმის ბიჭი).....	42
3.4.1. Masalın Analizi	44
3.5. Cingöz (მოხერხებული მეზადე).....	45
3.5.1 Masalın Analizi	46
3.6. Gülmeyen Kral (გაუცინარი ხელმწიფე).....	47
3.6.1. Masalın Analizi	53
3.7. Hutkunçula (ხუთკუნჭულა)	54
3.7.1. Masalın Analizi	61
3.8. İki Kardeş (ორი ძმა).....	62
3.8.1. Masalın Analizi	63
3.9. Kardeşlik (ძმეობი)	64
3.9.1. Masalın Analizi	65
3.10. Keçiler ve Kurt (თხეზი და მგელი)	66
3.10.1 Masalın Analizi	68
3.11. Kral ve Hizmetkârı (მეფე და მსახური).....	69
3.11.1. Masalın Analizi	71
3.12. Kurt, Keçi ve At (მგელი,თხა და ცხენი).....	72
3.12.1. Masalın Analizi	72
3.13. Kuş ve Tilki (ჩიტა და მელია).....	73
3.13.1. Masalın Analizi	76
3.14. Muçanahevara (Yarım avuç) (მუჭანახევარა)	77
3.14.1. Masalın Analizi	80
3.15. Pire ve Karınca (რწყილი და ჭიანჭველა)	81

3.15.1 Masalın Analizi	86
3.16. Rüya (სიზმარა)	87
3.16.1. Masalın Analizi	94
3.17. Tilki ve Bildircin (მელია და მწყერხიტა)	95
3.17.1 Masalın Analizi	96
3.18. Tilki ve Kuzu (მელა და ზეკეკა)	97
3.18.1. Masalın Analizi	101
3.19. Tsikara (წიქარა).....	102
3.19.1 Masalın Analizi	109
3.20. Üç Kız Kardeş (სამი და)	110
3.20.1. Masalın Analizi	116
3.21. Yarım Cıvcıv (ნახევარწიწილა).....	117
3.21.1. Masalın Analizi	120
SONUÇ	122
KAYNAKÇA	123
EKLER	125
EK 1: კუდიანი დედაბერი და ოქროს თმიანი ბიჭი (Cadı Kadın ve Altın Saçlı Çocuk).....	125
EK 2: მოხერხებული მეზღუ (Cingöz)	130
EK 3: ხუთკუნჭულა (Hutkunçula)	133
EK 4: ორი ძმა (İki Kardeş).....	144
EK 5: ძმები (Kardeşlik)	147
EK 6: მუჭანახევარა(Muçanahevara) (Yarım Avuç)	150
EK 7: სიზმარა (Rüya)	155
EK 8: სამი და (Üç Kız Kardeş)	166
EK 9: ნახევარწიწილა (Yarım Cıvcıv).....	175

**ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული
ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი**

სამაგისტრო ნაშრომის მიღებისა და თანხმობის შესახებ	182
წინასიტყვაობა	183
ანოტაცია	185
ABSTRACT	187
პირველი თავი	188
1.1.შესავალი	188
ზეპირსიტყვიერება.....	188

ფოლკლორული ნაწარმოების შემსრულებელი.....	188
ანონიმურობა	189
ტრადიციულობა	190
იმპროვიზაცია	190
ფოლკლორი და მისი შემდგენელი საზოგადოება	192
ქართულ და თურქულ ზღაპრებში რიცხვები და მათი საკრალური მნიშვნელობა	193
ხალხურ ზღაპრებში ფერები და მათი მნიშვნელობა.....	196
ქართული და თურქული ზღაპრების შედარებისას ჩვენი ყურადღება მიიქცია აგრეთვე ფერთა გამამ, რომელიც ასევე ხშირად გამოიყენება ზღაპრებში.	196
1.1.1.პრობლემა.....	199
1.1.2.კვლევის მიზანი.....	199
1.1.3. კვლევის მნიშვნელობა	199
1.1.4. კვლევის შედეგები	200
1.2. ლიტერატურა.....	200
1.3. მეთოდები	200
1.3.1 კვლევის მეთოდები	200
1.3.2. მონაცემთა შეგროვება.....	200
1.3.3. მონაცემთა ანალიზი	201
მეორე თავი	202
2.1. რა არის ზღაპარი?.....	202
ზღაპარი:.....	202
2.2.ქართული და თურქული ზღაპრების შედარება	204
2.2.1. მსგავსებები.....	204
2.2.2 განსხვავებები	206
2.3. ყველაზე ცნობილი თურქული ზღაპრები.....	207
2.4. ყველაზე ცნობილი ქართული ზღაპრები	208
2.5. თურქული ხალხური ზღაპრების დასაწყისი და დასასრული	209
2.5.1. ზღაპრის დასაწყისი	209
2.5.2. ზღაპრის დასასრული.....	210
2.6. ქართული ხალხური ზღაპრების დასაწყისი და დასასრული	210
მესამე თავი	214
3.1. ქართული ხალხური ზღაპრები და მათი ანალიზი	214
3.2.ამირანი	214
3.3. ასფურცელა.....	228
3.4. გაუცინარი ხელმწიფე.....	240

3.5. თხები და მგელი	250
3.6. მეფე და მსახური	253
3.7. მგელი,თხა და ცხენი	257
3.8. ჩიტი და მელია.....	260
3.9. რწყილი და ჭიანჭველა	265
3.10. მელია და მწყერჩიტა.....	273
3.11. მელა და ბეკეკა	276
3.12. წიქარა	282
დასკვნა	292

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2 1 Benzerlikler.....	12
Tablo 2 2 Farklılıklar.....	13
Tablo 2 3 Masal Başlangıçları.....	19
Tablo 2 4 Masal Sonları	21

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Giriş

1.1.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, henüz yazının kullanmadığı devirlerde duygu, düşünce ve hayallerin sözlü olarak aktarılmasıyla oluşan sözlü edebiyat örnekleridir. Bu dönemin sözlü bir geleneğe dayanması sebebiyle elimizde bu edebiyatı inceleyebilecek fazla bir eser yoktur.

Sözlü Edebiyat Özellikleri

Sözlü dönemin sözlü ürünleri daha çok yapılan törenlerde söylenen eserlerden oluşmaktadır. Bu nedenle sözlü dönem edebiyatın gelişmesinde bu törenlerin çok önemli bir yeri vardır. Sözlü edebiyat dönemine mahsus eserlerin genel özellikleri şunlardır:

- Sözlü dönem edebiyatında ortaya çıkan eserler anonimdir.
- Bu döneme ait ürünleri sözlü ve manzumdur.
- Sözlü edebiyat döneminde sade bir dil kullanılmıştır. Aynı zamanda yabancı dillerden etkileşim olmamıştır.
- Genellikle somut konular ele alınmıştır.
- Kahramanlık, savaşlar, doğa ve aşk konuları işlenmiştir.
- Bu dönem eserleri genellikle halkın içinden insanlar tarafından ortaya konulmuştur.

Türk Edebiyatında Masal

Türk edebiyatında masal, sözlü edebiyat geleneğinin yanı sıra en eski ve en önemli eserlerinden biridir. 19. yüzyıldan sonra yazıya geçirilmeye başlanmıştır.

Masal kelimesi Arapça mesel sözcüğünden Türkçeye aktarılmıştır. Türk edebiyatında masal için birden fazla tanıma yer verilmiştir.

Masal Nedir

Masal; sözlü edebiyat döneminde temeli atılmaya başlayan edebi bir türdür. Masallar genellikle halk tarafından oluşturulan, ağızdan ağza ve kuşaktan kuşağa süregelen, genel olarak insanların, olağanüstü canlıların ya da tanrıların başına gelen ve tamamen hayal ürünü olan gerçek ve gerçek üstü olayların iç içe anlatıldığı hikâyelerdir. Türk masallarında anlatım giriş tekerlemesi ile başlar. Bazen bu tekerlemeler çok uzun olur, bir sayfa bile süren masallar vardır. Bu tekerleme ile olay anlatılmaya başlanır, gerçek olaylar anlatılmadan önce ise kısa bir girişle masal kahramanından bahsedilir. Daha sonrasında ise sırası ile gelişen olaylar içinde masal kahramanlarının olağanüstü olayları anlatılır. Masalın gelişme bölümüne gelindiğinde ise, anlatıcı masal kahramanı ile ilgili yer yer Az gitmiş, uz gitmiş; dere tepe düz gitmiş. Bir de dönüp arkasına bakmış ki bir arpa boyu yol gitmiş gibi farklı bir tekerleme ile dinleyenlerin dikkatini yeniden masalda toplamaya çalışır. Tekerlemeler genellikle masala has özelliktir. Daha sonra devamı getirilen olaylar genellikle mutlu son ile biter.

Masalların Genel Özellikleri

Masallarda mekân ve zaman belirsizdir. Herhangi bir zaman da olaylar gelişmeye başlar. Dönem, tarih vb. de çoğunlukla belirtilmez. Masalların konusuna göre hangi zamana ait olduğunu okuyucu zihninde canlandırır. Masalın geçtiği mekan kimi zaman bir köy, kimi zaman bir saray, kimi zamanda bir adadır. Bu nedenle başlangıçları, Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... diye bir tekerleme ile olur.

– Masaların Evvel zaman içinde... Bir varmış bir yokmuş... gibi ifadelerle başlaması, dinleyicinin hayal gücünün canlı tutulmak istenmesidir.

– Kahramanları genel olarak doğru ve yanlış olmak üzere iki bölüme ayrılır. Masalın bitiminde genellikle doğru ve iyi olan karakter galip gelir. Kahramanlar genel olarak olağanüstü özelliklere sahiptirler.

Kimi zaman insan dışında cinler, periler, cüceler, develer, hayvanlar da kahramanların yerine kullanılabilirler. Hayvanların kahraman olduğu masallara ise fabl denilir.

– Eğitici ve öğretici yönleri ön plandadır, bu bakımdan didaktik eserlere örnek gösterilebilir. Masallarda birşeyleri kanıtlamak amaçlanmaz. Tamamen özel olarak iyiliklere övgü, kötülüklere yergi vardır.

– Mutlu sonla bitmek, masallara has genel özelliklerdendir.

– Tekerlemelerle başlayıp yine tekerlemelerle bitmek, masalların ayırt edici özelliğidir.

– Evrensel erdemler içerir. Masallarda iyilik, dürüstlük, yardımseverlik, alçakgönüllülük, cesaret gibi iyi erdemler övülür; cimrilik, kötülük, fenalık gibi kötü huylar ise eleştirilir. Dünya masallarının neredeyse tamamında bu erdemler ön plana çıkarılır.

– Hayal ürünü yapıtlardır.

– Duyulan geçmiş zaman (-miş) kipiyle oluşturulur. Genellikle masallarda rivayet kipleri kullanılır, olaylar üçüncü kişi ağzıyla kaleme alınır.

– Anlatım kısa, akıcı, anlaşılır ve özlüdür. Olay örgüsü belirgin bir şekilde kısa zaman içinde şekillenir. Yabancı kelimeler veya anlamayı zorlaştıracak süslü anlatımlar pek görülmez.

– Bir masal metni içerisinde halk edebiyatının diğer türlerinin (destan, fıkra, dua, beddua, mani, bilmece, ağıt, atasözü, mitoloji) örneklerine rastlanır.

– Hemen hemen her masalda kalıplaşmış 3, 4, 7, 40 ve 41 sayıları yer alır.

Masallarda Kullanılan Sayılar, Renkler ve Anlamları

Küçükken oyun oynarken hakkımızı kaybettiğimiz zaman Allah'ın hakkı üçtür, diyerek hakkımızı yeniden aradığımızda söylediğimiz üç, doğu masallarında

kırk gün kırk gece yapılan düğünlerdeki kırk, kırk bir kere maşallahtaki kırk bir, sayıların genelinin tek sayı oluşu. Bunların hepsinin somut karşılıkları vardır.

1 sayısı tekliği ve yaratıcı simgelediği için bütün inanç sistemlerinde kutsaldır. Günümüzde pek bilinmese de tarih boyunca çeşitli toplumlarda kutsal sayı olarak kabul edilmiştir.

3 sayısı mükemmelliğin sembolü olmuştur. Üç motifi Hristiyanlıktan gelme bir söylemdir. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlemesinin, günlük dile olan unutulmuş etkisidir. Bir şeyi üç kere denemek, masallarda üç aşamalı işlerden sonra sonuca varmak, Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un üç kez evlenmesi, üç çocuğunun olması, onları üç ayrı yöne göndermesi gibi ayrıntıların, destanın sonradan yazıya geçirilme aşamasında kendine yer bulduğunu düşündürmektedir. Çünkü Türkler Hristiyanlığı çok daha sonra tanımışlardır.

5 sayısı yaşam ve sevginin, sembolüdür.

7 sayıların en kutsalıdır. İlk çağlarda bilinen beş gezegen ile Güneş ve Ay'ın toplam sayısının yedi oluşu, Tevrat'ta Tanrının evreni altı günde yaratıp yedinci gün de dinlendiğinin belirtilmesi haftada 7 günün olması, 7 sayısına gizemli ve uğurlu bir sayı olarak bakılmasına sebep olmuştur.

40 sayısı ise daha ziyade İslam toplumunun günlük yaşamında en çok kullanılan sayıdır. İçinde kırk sayısı geçen isim ve deyimlerin bazıları şunlardır: Kırkpınar, kırk haramiler, kırk-ikinci yağmurları, kırk dereden su getirmek, kırk bir kere maşallah, kırk ev kedisi, kırk para, kırk yılın başı, kırk yılda bir, kırk yıllık dost. Kırk katır mı-kırk satır mı, bir fincan kahvenin kırk yıl hatırının olması...

Doğumda ile ölümde kırkı çıkmak, 'Ali Baba ve Kırk Haramiler' deki harami sayısının kırk oluşu, kırk katır ya da kırk satır tercihi yaptırmak, bir şeyi kırk kere söylersen onun olacağına inanmak, kırk küp kırkının da kulpu kırk küp tekerlemesindeki sayının kırk olarak seçilmiş olması... Hepsinin temelinde Hazreti Muhammed'e peygamberliğin kırk yaşında gelmiş olması vardır. Bu alışkanlıkların günlük konuşma dilinde kendilerine yer bulmaları yüzyıllar almıştır. Türkçenin bu anlamda da çok zengin bir dil olduğu şüphe götürmez. Hemen hemen her masalın

sonu şöyle bitmektedir: kırk gün kırk gece düğün yaptılar... Edebiyatımızdaki çift sayılı tek motif, kırk' tır. Bunun dışındaki tüm sayıların tek olarak seçilmesinin temelinde, tevhit yani Allah'ın bir oluşu yatar. Tek sayılar, bölünemeyen sayılardır. Anlatılarda bunların seçilmiş olması, Allah'ın çoğalmayan bir güç olduğunun da bir çeşit ispatıdır.

Kırk bir motifi, tarihin bir döneminde dünyadaki millet sayısının kırk bir olarak sayılmasına dayanır.

Masallardaki Renk Motifleri

Siyah; çamurun, doğurgan olanın, fikirlerin ekildiği temel maddeyi simgelediği gibi ölümün, ışığın kararmasının ve inişin de rengidir. Siyah, daha önce haberimizin olmadığı bir şeyi öğreneceğimize dair bir vaat içerir, eski değerlerin çözüleceğinin bir habercisidir.

Kırmızı; feda edilmenin, öfkenin, cinayetin, eziyet edilip öldürülmenin rengidir. Önceden inanılan yanılsamaların feda edilmesini temsil ettiği gibi coşkulu hayatı, dinamik duyguları, canlılığı, arzuyu da temsil eder. Kırmızı iştah uyandırır, belli bir sonuca varan şeylerin gözetleyicisidir ve yükselişin ya da doğumun hemen gelmek üzere olduğuna dair bir vaattir: Kırmızı ip, kırmızı ayakkabı, kırmızı başlık gibi.

Beyaz; yeni,saf ve bozulmamış olanın, bilgeliğin ve ışığın da rengidir. Bedenden arınmış ruhun, fiziksel olan tarafından engellenmemiş tinin de rengidir. Temel beslenme ürünü olan, anne sütünün de rengidir beyaz. Ancak ölünün, yaşam gücünü yitirmiş şeylerin de rengidir. Beyaz, yeni başlayan şeyler için yeterince besin bulunduğu, boşluğun ya da yokluğun doldurulacağına dair bir vaattir.

Siyah, kırmızı ve beyaz masallardaki en kadim ruha sahip simgesel renklerdir. Doğum, yaşam ve ölümün imbiğinden geçirilerek masallarda çağrışım bulur.

Halk Masallarındaki Motifler ve Anlamları

Motif, genel olarak aynı ya da farklı eserlerde olduğu gibi tekrarlanan ve tipik bir özelliğe sahip olan olay örgüsünü, anlatım tutumunu ya da imajların şeklandığı

tutum olarak tanımlanabilir. Bütün sanatlarda mevcut olan motif, masal türünde geleneklerde yaşayan ve konuyu belirleyen yapısal özelliklerdir. Türk masal motifleri genellikle kaynağını halkın sade ve saf düşüncelerinden alır. Oysa batılı masal motiflerinde genelde mitolojik düşünce hakimdir.

Değişim ve Dönüşüm Motifi

Türk masallarında değişim canlılara ait bir motif türüdür. Dönüşüm motifi ise canlıdan cansıza ya da cansızdan canlıya şeklinde değişiklik gösterebilir.

Masallarda evrensel insanın gerçek hayatla düşleri arasında uzlaşma anlatılmakla beraber her millet, özendiği rahat ve refahı, mutluluğu ve bunlar için yapılan mücadeleyi kendi sembolleri ile ifade etmektedir. Değişim ve dönüşüm motiflerinde de bu sembollerin kullanıldığı görülmektedir. Bunların mitler ve dini hayatla doğrudan ilişkisi vardır. Dönüşüm motifi genel anlamda ‘don değiştirme’ olarak bilinir ve bütün insanlığa mal olmuş bir düşüncedir. Şekil değiştirmeler eski din ve inanç sistemlerinden edebiyata yansıyan ve önemini muhafaza eden olgulardan biridir. Bu motif kahramanın zor durumdan kurtulmasını sağlayan bir çeşit ödüdür. Gençleşme bir değişim örneği iken, kuş olma bir dönüşüm olarak ifade edilir.

1.1.2. Araştırmanın Problemi

Sözlü edebiyat nedir? Masal nedir? Masalların özellikleri nelerdir? Önemli Gürcü ve Türk masalları nelerdir? Gürcü ve Türk masalları arasındaki benzerlikler ve farklılıkları nelerdir? şeklindeki sorular bu araştırmanın temelini oluşturan sorulardır. Bu soruların araştırılması ve sonuca bağlanmasıyla birlikte bu yüksek lisans tezi ortaya konulmuştur. Kullanılan kaynaklar ve ele alınıp çevrilen masallar ise tezin ana yapısıdır.

1.1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı Gürcü halk masallarının çevirisini yaparak Gürcü-Türk masalları arasındaki karşılaştırmayı yapabilmektir. Aynı zamanda iki dille düzenleyip kaynak niteliği oluşturabilmektir.

1.1.4. Araştırmanın Önemi

Yapılan bu çalışma çeviri bilimi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada önemli Gürcü halk masallarının çevirisine yer verilmiştir. Daha önce aynı anda bu kadar masal çevirisi yapılmadığı için kaynak açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bunun dışında da bu çalışmada Gürcü- Türk masalları arasındaki benzerliklere ve farklılıklara da yer verilmiştir.

1.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın amacı Gürcü halk masallarının Türkçeye çevrilmesi ve Gürcü- Türk masallarının karşılaştırılmasıdır. Bu nedenle çevrilen masallar ve karşılaştırma için yapılan araştırmalar ile sınırlıdır.

1.2. Literatür

Bu çalışmada “Gürcü-Türk Masallarının Karşılaştırılması, İncelenmesi ve Gürcü Halk Masallarının Türkçe Çevirileri” esas alınarak bu konu hakkında yazılan eserler ele alınmıştır.

1.3. Yöntem

1.3.1. Veri Toplama Araçları

Belirlenen araştırma konusuna göre kitaplar, sözlükler, tezler, süreli yayınlar (dergi, makale) gibi veri toplama araçlarından yararlanılmıştır.

1.3.2. Verilerin Toplanması

Bu çalışmaya kaynaklık edebilmesi açısından öncelikle Gürcü halk masalları arasında eleme yapılmış ve Gürcü kültüründe en çok bilinen popüler masallar seçilmiştir. Sonrasında ise karşılaştırma yapabilmek için dergiler ve bu alanda yazılan makaleler tarama yöntemi ile incelenmiştir.

1.3.3. Verilerin Analizi

Veri toplama teknikleriyle elde edilen veriler çalışmanın esasına ve amacına yönelik olarak incelenip doğrudan teze katkı sağlayacak bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler sonucunda tezin esasını oluşturan bilgiler tek tek seçilerek ifade edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Masalların Oluşumu

İnsanlar masalları derleyip toplamayarak kâğıda dökmeye aşağı yukarı 150 yıl önce başlamışlardır. Masallar genellikle resimlerle süslenerek kâğıda geçirilmiştir. Masalların gerçek hayattaki olaylarla alakası yoktur, tamamen hayal ürünü olan eserlerdir. Masallarda genelde iyiler ve kötüler vardır. Kurt karakteri, masallarda genel olarak kötüdür ve içinde yer aldığı orman da karanlık ve ürkütücüdür. Çünkü orman eski zaman insanları için her zaman güvensiz bir yerdi; karanlıktı, içinde vahşi hayvanlar yaşıyordu ve her yerinden garip sesler duyuluyordu. Fakat insanlar zamanla korkularını yenmek için, gerçekte ürkütücü buldukları canlıları veya olayları komikleştirdiler. Ormandaki kötüler sonunda en aptal yaratıklara dönüştü. Masalların korkunç hayvanı kurt her zaman kaybeden haline geldi. Böylelikle de masallar genelde mutlu sonla bitti.

2.1.1. Masalların Sınıflandırılması

Masallar, masal araştırmacıları tarafından çok farklı şekillerde sınıflandırılmışlardır. Masalları tiplerine göre ilk sınıflandırma girişiminin Alman masal araştırmacısı J. G. Von Hahn tarafından yapıldığı kabul edilir. Kapsamlı olmayan ancak yol gösterici nitelikteki bu çalışmadan sonra 1910 yılında Finlandiyalı Antti Aarne'nin hazırladığı çalışma, masal sınıflandırılması konusundaki ilk önemli çalışmadır. Aarne, masalları; hayvan masalları, asıl halk masalları ve fıkralar olarak sınıflandırmıştır.

Aarne'nin öğrencisi Amerikalı Stith Thompson ise bu üçlü sınıflandırmayı genişleterek zincirlemeli masallar ve sınıflamaya girmeyen masallar olmak üzere iki ana başlık daha eklemiş; her grubu kendi içinde alt başlıklara ayırmıştır.

Motiflere göre en geniş sınıflandırmayı da 1932-1936 arasında Stith Thompson yapmış ve masalları motiflere göre 23 ana başlık altında toplamıştır.

Türk masallarının sınıflandırılması hakkında da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Pertev Naili Boratav'ın üslup, yapı ve konu bakımından yaptığı masal sınıflandırmasına göre Türk masalları şu beş gruba ayrılmıştır: Olağanüstü masallar, Hayvan masalları, Güldürücü masallar, yalanlamalar ve zincirleme masallar, fıkra ve latifeler.

2.1.2. Masalların Hedef Kitlesi

Masallar günümüzde çocuk edebiyatı türünün içinde değerlendirilmektedir. Geçmiş dönemlerde ise, masallar sadece çocuklar tarafından değil, büyükler tarafından da sevilerek okunan türlerdür; konaklarda, evlerde, kahvehanelerde, hanlarda ve uzun yolculuklarda başlıca anlatı türlerindendir.

2.2. Masalların Belirleyici Özellikleri

Birincisi, masallar kısadır; kimi bir sayfa iken, kimileri de birkaç sayfayı bulabilir. İkincisi, aşına olduğumuz hikâyelerdir; ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa aktarılmış eski hikâyelerdir ve başkalarıyla benzerlik gösteriyordur. Masallar folklorun bir parçasıdır; bazen ‘folk hikâyeleri’ olarak da adlandırılır. Anlatı geleneğinden gelirler. Anonim ve popülerdirler; yani seçkinler içinden değil, eğitimsiz halk, ‘folk’ içinden çıkmadırlar.

Masalların ikinci, temel özelliği ise anlatı geleneğine dayanmalarıdır. Benzer konular, kahramanlar, imgeler ve araçlar farklı masallarda yeniden bir araya getirilir. Hikâyenin adını bilmeseniz de anlatımdan, onun masal olduğunu gösteren unsurları fark edebilirsiniz. Charles Dickens, Charles Kingsley, George Eliot, E.Nesbit, JRR Tolkien gibi yazarlar, yeni denebilecek hikâyelerde kullandıkları uçan halı, sihirli yüzük, konuşan hayvan gibi unsurlarla, fantezi kodlarına dair ortak bilginin cazibesini de katarak okuyucuya ayrı bir tat sunarlar.

Üçüncüsü, kullanılan dildir. Hayal gücü ve sembolizm içeren bu dil, ortak özellikler taşır, bir tür Esperanto gibidir. Masalların yapı taşı prensesler, devler, üvey anne gibi karakterler oluştururken anahtar, elma, ayna, yüzük, kurbağa gibi tekrarlanan motifler vardır. Güçlü tezatlar ve duyum imgelemeleriyle sembolizm hayat bulur ve anlatılmak isteneni yansıtır.

Masalların dördüncü özelliği, mutlu sonudur. Mucizeyi gerçekleştiren aktörler bölgesel inanç sistemine, geleneklere göre farklılık gösterir. Gelenekler hayali unsurların yanı sıra tarihsel izler de taşır. Bir tarafta periler ve cinler, öte yanda kocakarılar ve üvey anneler vardır. Masala konu olan tarih ise genellikle hayali bir tarihtir. Masal, sonradan çözüme kavuşturulmak üzere her türlü şiddeti, adaletsizliği, talihsizliği içerebilir.

Masalın mutlu sonu, korkunç kötü olayları ve muameleleri olasılık dışı gibi görünen sonuca ulaştırır.

2.3. Masalların Bakış Açısı

2.3.1. Mucize ve Hayret

Masal yerine kullanılan bir başka kavram da mucize hikâyesidir. Bu kavram masaldaki sihir özelliğini daha iyi ifade eder.

Bu anlatım, doğal fizik yasalarını askıya alarak sihir ortamı yaratır; buradan mucize ve şaşkınlık hali doğar. Doğaüstü faktör, mucize ve hayret unsurları iç içe geçmiştir ve bunlar masalın beşinci ayırt edici özelliğini oluşturur.

2.3.2. Umut Kaynağı

Masallar umut kaynağıdır; yoksulluktan, kötü muameleden kurtulmanın mümkün olduğunu gösterir. Hepsinde mutlu sona ulaşılır. Hayal âleminde gerçekleşen olayların kahramanları gerçek dünyadakine benzer sıkıntılarla, korkularla, felaketlerle karşı karşıyadır, ama bu âlem mucizelerle doludur ve arzular gerçek olur.

2.4. Gürcü-Türk Masallarının Karşılaştırılması

2.4.1. Benzerlikler

TÜRK MASALLARI	GÜRCÜ MASALLARI
Olağanüstü olaylar vardır.	Olağanüstü olaylar vardır.

Kahramanlar gerçeküstü özelliklere sahiptirler.	Kahramanlar gerçeküstü özelliklere sahiptirler.
Yer ve zaman belirsizdir.	Yer ve zaman belirsizdir.
Sözlü dönem edebiyat ürünleridir.	Sözlü dönem edebiyat ürünleridir.
Kişiler ya çok iyi ya da çok kötüdür.	Kişiler ya çok iyi ya da çok kötüdür.
Masallarda doğaüstü güçlere sahip varlıklar (cin, dev peri, melek) rastlamak mümkündür.	Masallarda doğaüstü güçlere sahip varlıklar (cin, dev peri, melek) rastlamak mümkündür.
Masallarda yer kavramı sembolik bir biçimde yer alır. Genellikle uzak mekânlarda geçer. Bahsedilen yer isimlerinin çoğu hayalidir. Ne zaman, hangi yerde bulundukları asla bilinmez.	Masallarda yer kavramı sembolik bir biçimde yer alır. Genellikle uzak mekânlarda geçer. Bahsedilen yer isimlerinin çoğu hayalidir. Ne zaman, hangi yerde bulundukları asla bilinmez.
Masallar genellikle mutlu sonla biterler.	Masallar genellikle mutlu sonla biterler.
Masallarda gereksiz söz tekrarları yapılmaz.	Masallarda gereksiz söz tekrarları yapılmaz.
Dili sade ve anlaşılırdır.	Dili sade ve anlaşılırdır.
Duygu ve düşünceler kısa ve net ifadeler ile dile getirilir.	Duygu ve düşünceler kısa ve net ifadeler ile dile getirilir.
Masallarda genellikle iyilik - kötülük, doğruluk - haksızlık, adalet - zulüm, alçakgönüllülük - kibir... gibi zıt durumların temsilcisi olan kişilerin mücadelelerinden veya insanların ulaşılması güç hayallerinden söz edilir.	Masallarda genellikle iyilik - kötülük, doğruluk - haksızlık, adalet - zulüm, alçakgönüllülük - kibir... gibi zıt durumların temsilcisi olan kişilerin mücadelelerinden veya insanların ulaşılması güç hayallerinden söz edilir.

Masallarda yer yer hayvanlarla ilgili motiflere yer verilir.	Masallarda yer yer hayvanlarla ilgili motiflere yer verilir.
Masallarda genellikle eğitim ve öğretim amacı saklıdır; masallar bu yönleri ile de didaktik (öğretici) bir nitelik taşır.	Masallarda genellikle eğitim ve öğretim amacı saklıdır; masallar bu yönleri ile de didaktik (öğretici) bir nitelik taşır.
Masallarda, sadakat, arkadaşlıkta çıkar gözetmemek, dar günlerde arkadaşlara destek olmak gibi erdemler hep idealize edilmiş olarak karşımıza çıkar.	Masallarda, sadakat, arkadaşlıkta çıkar gözetmemek, dar günlerde arkadaşlara destek olmak gibi erdemler hep idealize edilmiş olarak karşımıza çıkar.
Evrensel esaslara dayanır.	Evrensel esaslara dayanır.
Tasvir, soru - cevap, tekrar gibi yöntemler anlatımı şekillendiren hususlardır.	Tasvir, soru - cevap, tekrar gibi yöntemler anlatımı şekillendiren hususlardır.

Tablo 2. 1 Benzerlikler

2.4.2. Farklılıklar

TÜRK MASALLAR	GÜRCÜ MASALLARI
Masallar kalıplaşmış olan başlangıç tekerlemeleri ile başlar. Bu tekerlemeler, oldukça uzundur ve farklılık gösterir. Her masal için farklı örnekler ile karşılaşmak mümkündür.	Masallar kalıplaşmış olan başlangıç tekerlemeleri ile başlarlar. Ama bu başlangıçlar kısa ve genelde aynıdır. Çeşitlilik fazla değildir.
Masal sonları bitiş tekerlemeleri ile son bulur. Bu tekerlemeler fazla uzun değildir. Çeşitlilik bakımından fazla değildir, genelde aynı son ile	Masal sonları bitiş tekerlemeleri ile son bulur. Bu tekerlemeler oldukça uzundur ve çeşitlilik bakımından fazladır. Her masal için farklı sonla karşılaşmak

sonlandırılırlar.	mümkündür.
Masallarda genellikle: ‘1,3,4,7,40,41’ gibi önemli olduğuna inanılan rakamlara ve sayılara yer verilir.	Masallarda genellikle: ‘1,3,5,7,9’ gibi önemli olduğuna inanılan rakamlara ve sayılara yer verilir.
‘40’ sayısı Türk masallarında oldukça önemlidir.	Türk masallarının yanı sıra Gürcü masallarında ‘40’ sayısının bir önemi yoktur ve masallarda yer verilmemiştir.
Anne kavramı kutsaldır. Ama masallarda bunun için farklı bir vurgulama yapılmamıştır.	Anneye saygı gösterilmesinin öğütlemesi ve anneye saygının önemi vurgulanmaktadır.
Masallarda genellikle kırmızı, siyah, beyaz renleri kullanılmaktadır.	Masallarda kırmızı, siyah ve beyaz renklerinin yanı sıra yeşil, sarı, lacivert renklerine de yer verilmektedir.
Anlatımda genellikle geniş zaman veya öğrenilen geçmiş zaman kipi (-mişli geçmiş) kullanılır.	Anlatımda genel olarak öğrenilen geçmiş zaman yani I.ve II. Turmeobiti mtskrivebi kullanılır.

Tablo 2. 2 Farklılıklar

2.5. En Çok Bilinen Türk Masalları

- Dede Korkut Masalları
- Güzel ve Çirkin
- Tilki ile Karga
- Keloğlan
- Tembel Kız
- Üvey Anne
- Muradına Eren Kız
- Gümüş Gözlü Dev

- Kurnaz Kurt
- Öksüz Kız
- İnatçı Horuz
- Üç Oğlan
- Gökten Düşen Üç Elma
- Dipsiz Kuyu
- Kıymetli Tuz
- Vadideki Nine
- Limon Kız
- Dağlar Beyi'nin Oğlu ile Ovalar Beyi'nin Kızı
- Yürek Ana
- Rüzgâr Oğlu Masalı
- Gülhanım

2.6. En Çok Bilinen Gürcü Masalları

- Komble
- Külkedisi
- Pire ve Karınca
- Amiran
- Muçanahevara
- Tsıkara
- Hutkunçula
- Tilki ve Bildircin
- Aspurtsela
- Yarım Civeiv
- Cadı Kadın ve Altın Saçlı Çocuk
- Rüya
- Kuş ve Tilki
- Kral ve Hizmetkârı
- Cingöz

- Tilki ve Kuzu
- Üç Kız Kardeş
- İki Kardeş
- Kardeşlik
- Gülmeyen Kral
- Keçiler ve Kurt
- Kurt, Keçi ve At

2.7. Türk Halk Masal Başlangıçları ve Sonları

2.7.1. Masal Başlangıçları

1) Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; kuzular berber, kurtlar tellal iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır salları iken...

2) Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde deve tellal iken sinek berber iken ben annemin- babamın beşiğini tıngır- mıngır salları iken o yalan bu yalan fili yuttu bir yılan bu da mı yalan...

3) Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer tellal iken, pireler berber iken ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken birden ip koptu beşik devrildi. Babamın kafası yarıldı. Eyvah! Kaç, kaçabilirsen, dön köseyi. Neyse sözü fazla uzatmayalım, masaldır bunun adı, kaçırmayalım tadı...

4) Bir varmış bir yokmuş... Masalın yalanı mı olurmuş? O yalan bu yalan, Fili yuttu bir yılan... Bu da mı yalan? Derken; sabahleyin erken, keçiler koyunları tıraş ederken, Tahtakurusu saz çalar, fare cirit atar iken, Çıkmış bir kocakarı ortaya... En sonunda açmış ağzını, yummuş gözünü. Bir laf etmiş, bir laf etmiş... Bakalım ne laflar etmiş...

5) Masal masal mat atar,

İki tilki ot satar.

Bindim deveboynuna,

Gittim Halep yoluna.

Halep yolu gül pazar;

İçinde tilki gezer.

Tilki beni korkuttu,

Kulağını burktu.

Çık çıkalım çardağa,

Ok atalım ördeğe,

Ördekbaşını kaldırmış,

Velvelesini saldırmış.

Velvelesi dizinde

Gönlü vezir kızında.

Vezir kızı bal kaynatır;

İçinde kaş oynatır.

Metal metal Mengi çatal

İki sıçan kış atar

Bindim uzun boyuna

Çıktım Halep yoluna

Halep yolu sarp Pazar

İçinde maymun gezer

Maymun beni korkuttu

Kulağımı sarkıttı.

6) Evvel zamanda yoksullar handa

Beyler, konağında yaşarmış.

Buna öfkelenim, bir hayli söylendim.

Aldım başımı çıktım dışarı görmeyin gidişimi

Bakmadan sağa sola

Düştüm bir yola.

Dere tepe düz gittim

Çayır çimen geçerek

Arpa buğday biçerek

Soğuk sular içerek

Altı ay bir güz gittim

Yürüdüm yürüdüm vardım bir bağa

Daldım bir konağa

Vay sen misin dalan!

Kimi kolundan tuttu kimi bacağımdan

Attılar beni bir dağa

Zoruma gitti başladım ağlamaya

Karşıma çıktı bir derviş

Derviş amca dedim bu ne iş?

Kuru idim ıslandım, sel beni neyler?

Bulut oldum uslandım, yel beni neyler?

Vay gidi dünya, kimi güler, kimi söyler

Kulak verin bu masala, Keloğlan ne iş tutar, neyler?

7) Handadır handa, bir kara manda,

Uç yüz yaşındaydım evvel zamanda.

Mavi çadır gerilmiş, duydum pazar kurulmuş

Vurdum karıncaya palanı,

Kırk yerinden bağladım kalanı

Sardım sırtına seksen sekiz çuval soğanı,

Vardım pazara.

Vay ne pazar, ne pazar, güzeller ortada gezer.

Kırlangıçlar terzi, köpekler kalaycı, tilkiler tüccar.

Buldum bir köşe, başladım işe.

Soğan, sarımsak satarken,

Terazimin kolu kırıldı, bir güzele bakarken.

Kurbağa kanatlandı, gitti gelin getirmeye.

Gelin çıktı çardağa, çat yerleşti bardağa.

Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı

2.7.2. Masal Sonları

1) Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine

2) Gökten üç elma düşmüş: biri bu masalı anlatana, biri bu masalı yazana, birisi de bu masalı dinleyene.

3) Ve sonra sonsuza kadar mutlu mesut yaşamışlar.

4) Kırk gün kırk gece düğünden sonra muratlarına ermişler.

5) Artık ne bir dert ne bir mihnet... Devlet üstüne devlet sürüp, mürüvvet üstüne mürüvvet görmüşler; yemiş, içmiş muratlarına ermişler.

6) Gayrı karardı köz, tükendi söz; gökten üç elma daha düştü anasız kuzulara kol kanat olanların başına...

7) Günlerini gün ettiler ama bir gün geldi, bunlar da adı kalanlara karıştı, hikâyeleri dillere destan oldu.

8) Kırk gün kırk gece toy, düğün etmişler; balı kaymağa katıp yemiş, içmiş, muratlarına ermişler. Darısı yurdumuzun güzellerinin başına!

2.8. Gürcü Halk Masallarının Başlangıçları ve Sonları

2.8.1. Masal Başlangıçları

1.Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki.Karatavuk ve rahman olan tanrımız varmış. Tanrıya şükürler bize sulh olsun. Tanrı yücedir, insanlar alçak.	იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი. ღმერთს დიდება, ჩვენ მშვიდობა; ღმერთი მაღალი, კაცი მდაბალი.
2.Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki,	იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა,
3.Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Öten bir karatavuk ve rahman olan tanrı varmış.	იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი,

Tablo 2.3 Masal Başlangıçları

2.8.2. Masal Sonları

1. Onlara sarhoşluk bize eğlence, Lanet olsun paranın kantarına, Duyan yüz kışını dayansın, Zaten hiç doğru söylemedim ki.	აიანთარი, ბაიანთარი, იმათ დათრობა, ჩვენ გართობა, წყეული იყოს ფულის ყანთარი, გამგონებ გასძლოს ასი ზამთარი, როგორც არ მითქვამს ყველა მართალი!
2. Onlar kara gündeydiler, Biz iyi gündeydik, Dokuz tane elma topladım, Dokuz tane nar topladım, Kendi emeğinle kazandığın ne varsa, Allahtan afiyet olsun.	ისინი იყვნენ ჭირში, ჩვენ ვიყავით ლხინში. ცხრაი ვაშლი ჩამოვაგდე, ცხრა კიდე ბროწეული, ღმერთმა ყველას მოგახმაროთ თქვენი მკლავით მოწეული.
3. Veba oraya, ziyafet buraya Kepek oraya, un buraya	ჭირი იქა, ლხინი აქა, ქატო იქა, ფქვილი აქა.

4.Kötü günler orada, iyi günler burada Kepek orada, un burada, Dağa araba çıkardım. Yuvarlanarak döndü, Fani dünyayı yaşayarak, Baki dünyaya rahmetle doyun.	ჭირი იქა, ლხინი აქა, ქატო იქა, ფქვილი აქა. მთას ურემი ავიტანე, წამოვიდა გორებითა, აქ სიცოცხლით გამოძებით, საიქოს - ცხონებითა.
5. Dağa öküz arabasını çıkardım, Yuvarlana yuvarlana aşağıya geldi. Ben burada doya doya yaşadım, Öbür dünyada rahmet eylesin.	მთას ურემი ავიტანე, წამოვიდა გორებითა, აქ სიცოცხლით გამოძებით, საიქოს ცხონებითა.

Tablo 2. 4 Masal Sonları

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Gürcüceden Türkçeye Çevrilen Masallar ve Analizleri

3.2. Amiran (ამირანო)

Bir varmış bir yokmuş. Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Sulukmakhi adında bir avcı varmış. Avcının Bedri ve Yusuf adında iki oğlu varmış. Sulukmakhi ömrü boyunca avcılık yapmış ve ünlü bir avcı olmuş. Bir gün avlanmaya gittiğinde karanlık çökmüş ve kayalıklardaki mağaralardan birine sığınmış.

Tanrıça Dali de orada yaşıyormuş. Gece yarısı olunca yukarıdan kadının çığlığı duyulmuş. Sulukmakhi fırlamış ve kayanın etrafında koşmaya başlamış. Ama çıkış yolu bulamamış. Sabahleyin Sulukmakhi köye gitmiş. Taşkırana birkaç tane kıracak aleti yaptırmış. Çekici de yanına almış ve geri dönmüş. Parçaları kayalara tutturarak basamak oluşturmuş ve yukarıya çıkmış. Oradaki yatalak kadını görmüş.

-Neden çığlık atıyorsun? Derdin ne senin? diye sormuş kadına.

- Ben ünlü tanrıça Dali'yim, demiş kadın.

-Bir gece uyurken Tsamtsumi adında bir avcı yanıma yaklaşmış ve benim altın örgülerimi kesmişti. Uyanmıştım ama direnemedim ve kurtulamadım. Şimdi ise ölüm zamanım yaklaşıyor, bıçağımı al karnımın ortasını kes içindeki canlı olan bebeğimi çıkar.

Günah! Canlı canlı mezara koyulmaz. Karnımda doğuma kadar kalsaydı büyük bir kahraman olacaktı. Bebeği al, eğer erkek olursa ona Amiran adını ver. Kız olursa hak senindir. Bebeğimi çölde dişi dananın postunda üç gün, üç gece beklet, kurak bir yerde de bir gün bir gece tosun postunda beklet sonra büyüyecek, demiş tanrıça Dali.

Sulukmakhi hemen kadının karnını kesmiş ve ay parçası gibi bir oğlan çıkarmış. Kadın da ruhunu teslim etmiş. Sulukmakhi çocuğa Amiran¹ adını vermiş. Eve götürmüş, üç gün üç gece bir düvenin postunda, bir gün bir gece öküz postunda bekletmiş ve çocuklarıyla birlikte büyümeye başlamış. Anneleri ve çocuklar küçük Amiran çok seviyorlarmış.

Sulukmakhi: - Ben fakir bir adamım, çocuklarımdan birini zengin bir adama vaftiz ettirmeliyim, diye düşünmüş.

Vaftiz sırasında yüce tanrı aşağıya inmiş ve Sulukmakhi 'ye şunları söylemiş:

-Ben vaftiz edeceğim.

-Hatırını kıramayıp, vaftiz etmesine izin vermiş, Sulukmakhi.

Yüce tanrı vaftiz edilene: coşkulu Kura nehrinin çevikliği, kurdun dizi ve açılmış pulluğun gücü olsun, demiş.

Amiran gerçekten de böyle kuvvetli olmuş. Sulukmakhi ölmeden önce çocuklarına şunları söylemiş; -Ben öldükten sonra develer sizinle savaşmaya başlayacaklar. Buradan gidin ve falan filan yerde yaşayın demiş.

Yakın zamanda Sulukmakhi öldü ve çocukları yetim kaldı.

Bedri, Yusuf ve Amiran,

Yetim kalakaldılar.

Devlerden korkanlar

Başka yere gitmişler.

Amiran büyüyünce kardeşlerine: gidelim, çocuklar, bir şeyler kazanalım yoksa açlıktan öleceğiz, demiş. Kardeşleri kabul etmişler.

Üçkardeş yola koyulmuşlar,

¹ Masal kahramanının adı.

Bedri, Yusuf ve Amiran.

Dokuz dağı aşmışlar,

Onuncu Alget dağıymış.

Orada bir de kule varmış,

Duvarları kristal taş gibiymiş,

Dokuz gün ve gece etrafını dolaşmışlar,

Ama kapısını bulamamışlar.

Amiran onu tekmelemiş,

Oradan kapı çıkıvermiş.

Kapının arkasında ölü bir adam varmış,

Zavallı ve biçareymiş.

Parmaklarının arasında bir mektup varmış,

Kâğıtların üzerinde;

Kim beni ucube devden kurtarırsa,

Benim tulpar² atım helal olsun,

Kim beni devden kurtarırsa,

Benim kulem helal olsun,

Devden kim kurtarırsa,

Eşim, altınlar da helal olsun.

Bana kimliğimi sorarsanız,

² **Tulpar:** Sadece kahramanların atıdır ve tanrı tarafından kahramanlara yardım etmesi için yaratılmıştır.

Yusuf'un yeğeniyim.

Amiran kardeşlerine: - Gidelim, o kocaman devi öldürelim ve bu kadar servet bizim olsun, demiş.

-Hayır, bunu duyanlar ölüyü soymuşlar der, demiş Yusuf.

Amiran ve kardeşleri, tekrar yola koyulmuşlar. Yolda kocaman bir devle karşılaşmışlar.

-Nereye gidiyorsun? diye sormuşlar kardeşler.

-Bir avcı ölmüştü, adı Tsamtsumi, onu yiyeceğim.

İnsan etini kim yedirir sana? Usulca geri dön ve git, demiş Amiran.

Amiran, devle atışmış,

Tarla gür gür gürelemiş,

Amiran devi düşürmüştü.

Kükremeye başlatmış,

Düşürmüştü ve omzu kırmış.

Yer, taşlarla doluymuş.

Bekle! Amiran beni öldürme!

Sana saçlı başlı kadının yolunu öğreteceğim.

Suyun ötesinde bir kadın var,

Onun adı, Kamar 'dır.

Git, onun için mücadele et!

Eğer, savaşabilirsen

Yanına haberciyi vereceğim, Kamar'ın yolunu öğretecek, demiş.

Dev on başlıymış, Amiran dokuz başını kesmiş.

En azından başımın birini affet, demiş dev.

Hayır, bunu da kesmeliyim, demiş Amiran.

Eğer kesersen başımdan üç tane solucan çıkacak ve onları bırak barı.

Amiran onuncu kafasını da kesmiş ve solucanları serbest bırakmış.

Yusuf: -bari bunları da öldür, bir vebadan kurtulduk, başka bir belaya bulaşmayalım, demiş.

Ama Amiran onu dinlememiş.

Solucanlar ejderhaya dönüşmüşler, kardeşler yolda bu ejderhalarla karşılaşmışlar. Yusuf: Amiran git, savaş, demiş. Amiran birincisini öldürmüş, ikincisini de öldürüp üzerine koymuş, üçüncüsü ise Amiran'ı yutmuş.

Yusuf kızmış, atmış okunu ve kuyruğundan birkaç metrelik yeri koparmış. Ejderha ise hazmetmeye gitmiş. Ağacın etrafına dolanmış ama sonu ağzına kadar gelmemiş. Ejderha, annesine karnının sancılandığını söylemiş.

-Darecanın oğlunu mu yuttun? Eğer, onu yuttuysan hazmedemezsin, demiş annesi.

Amiran cebinden bir bıçak çıkarmış, ejderhanın karnını yarmış ve dışarı çıkmış. Ejderhayı öldürmüş, annesini de onun üzerine koymuş. Bu arada Bedri ve Yusuf geldiler. Mola verip biraz yemek yedikten sonra Kamarı aramaya gitmişler. Kocaman devin verdiği haberci, yolunu karıştırıyormuş. Yusuf bunu fark etmiş ve kavşaktayken bir meşenin kütüğüne ok atmış. Üçüncü gün, aynı yoldan geçmişler ve oku gören Yusuf Amirana:

Görmüyor musun, Amiran?

Zafer işareti yok,

Dün bir ok atmıştım,

İşte üçüncü kez oku attığım yere geldik, demiş.

Amiran da habercinin başını kesmiş. Yolda bir kaleye varmışlar. İçeriden ses geldiğini duymuşlar.

Amiran: - ev sahibi, çık dışarı! diye seslenmiş.

Meğerse bu kulede devler yaşıyormuş.

Devler, kız kardeşine – hadi, git bak kimlermiş. Eğer, Darecanın oğullarıysa onlara karşı dikkatli olmalıyız, diye tembihlemişler. Amiranın elek gibi gözleri var, ön dişleri ise altından, demişler. Kadın dışarı çıkmış. Amiran'ın dişlerinin altın olup olmadığını anlayabilmek için, ona gülümsemiş.

Amiran da şunları söylemiş:

Neden gülüyorsun, Dev kadın?

Ne diye beyaz dişlerini parlatıyorsun?

Önümde gidip geliyorsun,

Yoksa dudağımı-dişimi mi yokluyorsun?

Nihayet kadın, altın dişini görmüş. Eve koşmuş ve bunu devlere söylemiş. Amiran da peşinden gitmiş ve devlerle savaşmaya başlamış. Evdeki devleri öldürmüş, ama kapıların hepsi kilitliymiş. Bir anda kan girdabı oluşmuş, Amiran neredeyse boğuluyormuş, devlerden birini yakalamış ve kapıya fırlatmış. Tahta kapı kırılmış ve kan girdabı dağılmış, Amiran da kurtulmuş. Tekrar yola koyulmuşlar ve büyük bir nehre varmışlar. Amiran Yusuf'a; - beyaz atını versene, demiş.(Yusuf'un çok güzel bir beyaz atı varmış.)

-Yusuf beyaz atını vermek istememiş, senin Kamar'ını aramaktan yorulduk, demiş. Ama yine de vermiş.

Amiran ata binmiş ve sudan geçmiş. Kamar kuledemiş. Amiran yanına gitmiş ve ;- seninle evleneceğim, demiş.

Kamar filler hükümdarının kızymış. Babasının bacakları insan bacakları gibiymiş, ama vücudu fil gibiymiş. Bu arada Kamer bulaşıkları yıkıyormuş. Amiran bunları yerine koy ama sakın bir şey kırma, kırarsan eğer, babama haber uçururlar, demiş. Amiran tabaklardan bir tanesini üç defa yere düşürmüş, sinirlenmiş eline alıp yere fırlatmış ve kırmış. Tabak parçalarını tamı tamına krala söyleyip Kamar kızının götürüldüğünün müjdesini vermişler: -Amiran Kamar kızı götürmüş.

Kamar yanına bir parça tuz, tarak ve bir de ayna almış. Fillerin hükümdarı ordusunu toplayıp peşlerine düşmüş. Amiran nehirden geçerken çok büyük bir fırtına kopmuş. Kamar;-işte, babam geliyor, demiş. Kalkmış ve tarağını fırlatmış. Arkalarında uçsuz bucaksız bir orman belirmiş. Fillerin hükümdarı, ormanı aşmış. Amirangil tekrar fırtınaya yakalanmış. Kamar şimdi de tuz parçasını düşürmüş, arkalarında sarp bir kayalık sırtı ortaya çıkmış. Fillerin hükümdarı ordusuyla bunun da üstesinden gelmişler. Amiran yine fırtınada kalmış, Kamara bu sefer de aynasını fırlatmış, arkalarında kocaman bir deniz belirmiş. Fil hükümdarının ordusu denize girmiş ve birçoğu denizden çıkmayı başarmış.

Amirangil, kuleye varmışlar. Fillerin hükümdarının ordusu ise az gitmişler, uz gitmişler ve Amiran'ın kulesine varmışlar. Amiran;- haydi, Yusuf savaşmalısın, demiş.

Yusuf ise Amirana;- benim kılıcım parlayana dek sakın dışarıya çıkmayın, demiş. Çok savaşmış, artık kılıcının parlamadığını görmüşler. Şimdi de Bedri dışarı çıkmış. olmadığını da görünce Amiran'ı uyandırmış. Amiran inmiş ve orduyla savaşmaya başlamış. Fillerin hükümdarının bir çarkı varmış, kendisi o çarkı her çevirdiğinde ordusu çoğalıyormuş. Amiran çok savaşmış ve çarka yaklaşmış, kılıcını çarka bastırıp çarkı kırmış, ordunun çoğalması azalmış ve sonra tamamen durmuş. Şimdi fillerin hükümdarıyla Amiran karşı karşıya gelmişler.

Hükümdarın gövdesi filmiş. Amiran kılıcını bedenine vurmuş ama hiç bir şey yapamamış. Bunu gören Kamar kuleden seslenmiş:

Amiran,

Savaşta eşin emsalin yoktur,

Savaşmayı çok iyi biliyorsun,

Ama hile yapmayı bilmiyorsun.

Neden hep file saplıyorsun?

Aşağı tarafa da vursana.

Bunu duyan Amiran kılıcını aşağıya vurup kesmiş. O sırada fillerin hükümdarı da;

Kamara bak sen, kötü Kamara,

Babasından ziyade bu kimi seçti?

Vah, yazıklar olsun!

Elime bir geçirsem seni boğazını keserim, diye seslenmiş.

Amiran fillerin hükümdarını parçalamış ve kuleye çıkmış. Kamar, git kardeşlerini bul, diye seslenmiş. Amiran gitmiş öldürülen orduyu aramış ve ölmüş olan Bedriyle Yusuf'u bulmuş. Onları bir araya getirmiş, ben de kendimi öldüreceğim, diye haykırmış. Kılıcını kâh kafasına, kâh başka yerlerine saplamış ama ölmemiş. O sırada ortaya bir şeytan çıkmış ve ; - gerçekten ölmek istiyorsan, kılıcınla serçe parmağından kan akıt, o zaman ölürsün, demiş.

Amiran parmağını kesmiş, kanı akmış ve ruhu çekilmiş. Kamar bunu kuleden görmüş, koşmuş, ağlamaya başlamış ve ortalıkta bir vaveyla kopmuş. Bu arada bir fare deliğinden çıkmış ve ölülerin kanını emmeye başlamış. Kamer kırbacıyla vurmuş ve fareyi öldürmüştü. Delikten diğer fare çıkmış ve- Hey, kötü kadın! Bütün ülkeyi öldürttün. Kocan ve kayınbiraderlerin de ölmüş. Sana yazıklar olsun! Yoksa ben faremi hemen canlandıracağım, demiş

Üç yapraklı yonca otunu kesmiş, fareye sürmüş ve canlandırmış. Kamer bunu görmüş, aynı otlardan kesmiş ölen kocasına ve kayın kardeşlerine sürmüş ve onu canlandırmış. Birlikte kuleye gitmişler. Bundan sonra Amiran çok sayıda kahramanlıklar yapmış.

Birçok dev ve kötü ruh öldürmüş. Bu dünya da onu yenebilecek hiç kimse yokmuş. Bir gün Amiran yolda ünlü kahraman Amber'in kız kardeşi ile karşılaşmış. öküz arabasıyla ölen kardeşinin cenazesini götürüyormuş.

Amberin tek ayağı öküz arabasından çıkmış ve pulluk gibi toprağı sürüyormuş. Kız -Amiran, bacağını kaldır ve arabaya koy diye bağırmiş.

Amiran uğraşmış, ama kaldıramamış. Kız kardeşi Amber'in ayağını kaldırmış ve öküz arabasına koymuş. Sonra Amirana;

Tanrı biliyor, Amiran.

Sen Amber gibi değilsin,

Canlıyken tabi ki senden daha güçlüydü.

Hâlbuki ölüsüyle bile kıyaslanamazsın.

Amiranı yeryüzünde yenecek kimse yokmuş. Devlerin hepsini kesmiş ve dünyada onların kökünü kurutmuş. Bir gün Amiran Elburus dağına³ gidiyormuş, yolda kendi vaftiz babası⁴ Tanrıyla karşılaşmış. Vaftiz babam, bu kadar güç neme lazımdı? Dünyada beni yenecek kimse kalmadı. Gel şimdi sen ve ben güreşelim, demiş.

Yüce tanrı yaşlıydı ve elinde bir sopası varmış. Hadi! Ben bu sopayı toprağa saplayacağım şayet çıkartabilirsen kazanmış olursun demiş.

Sopayı saplamış, Amiran çekmiş ve çıkarmış. İkinci kez saplamış, Amiran ikinci kez de çıkarmış. -E ne diye oynatıyorsun beni? O zaman tanrı sopaya dua okumuş ve toprağa saplamış.

³ **Elburus Dağı:** 5.642 m yükseklikle Kafkasların ve Rusya'nın en yüksek dağı.

⁴ **Vaftiz Baba-Ana:** Hristiyanlıkta, genellikle belli bir yaşa gelen çocuğa uygulanan, ilk günahı silmek ve Hristiyanlaştırmak niyetiyle yapılan dinsel işlem.

Sopa toprağa kök salmış. Amiran çekmiş ama çıkaramamış. Tanrı bu sopaya zincir dolamış ve Amiran'ı zincire vurmuş. Her gün bir ekmek ve bir bardak su veriyormuş. Yanına bekçi olarak da bir köpek bırakmış.

Yıldan yıla köpek zinciri yalıyormuş. Amiran'ın elinde de demirci çekici varmış. Büyük perşembe günü kuyruğunu sallayan bir kuş gelip zincirin üzerine konuyormuş. Amiran elindeki çekiçle vurup kuşu uçuruyormuş. Ama sopa tekrar yere saplanıyormuş. Köpek zinciri yalıyormuş tam koparmak üzereyken büyük Perşembe günü demirciler çekiçlerini ocağa vurup zinciri tekrar eski haline getiriyorlarmış.

O günden beri Amiran Elburus dağında zincirli kalmış. Eğer zincirlerden kurtulabilirse yeryüzünü yağmalar ve ilk önce demircileri yok edermiş.

3.2.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Bu masal 'Amiran Efsanesi' adlı bir mit üzerine kurulmuş bir eserdir. Gürcistan'da 'Kaf dağa zincire vurulmuş Amiran' mitini bilmeyen yoktur. Masalın başyapıtını oluşturan Amiran karakteri ve başından geçen olayların anlatıldığı kurgusal maceralarla dolu bir eserdir. Her okuyuşta heyecanla ve merakla sonunun beklendiği bir türdür.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Sulukmak: güçlü bir avcı, vicdanlı ve sevgi dolu bir karakterdir.

Amiran: güçlü, kuvvetli, akıllı ve yardımsever bir karakterdir.

Devler: güçlü, kudretli, kötü kalpli ve obur bir karakterlerdir.

Kamar: iyi kalpli, vicdanlı ve akıllı bir karakterdir.

Filler hükümdarı: kötü kalpli, güçlü ve kudretli bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda verilmek istenen birden fazla mesaj vardır. İlk olarak iyi insanların başına en kötü olaylar dahi gelse başa çıkmasını bilirler bu nedenle iyilik her zaman en güzel olandır.

Diğer önemli mesaj ise kibrin ne kadar kötü olduğudur. Herkesten güçlü olduğunu düşünen ve bu kibirle herkese kafan tutan Amiran sonunda vaftiz babasının verdiği ceza ile hapsolmuştur. İnsan ne kadar başarılı olursa olsun o başarının rehavetine ve kibrine kapılırsa kötü sonuçlar doğurur.

4) Masalın Dili

Masalda çok fazla kurgusal anlatıma yer verilmiştir. Bu nedenle verilmek istenen mesajın ne olduğunu anlayabilmek için daha dikkatli bir şekilde okunması gerekmektedir. Dil her masalda olduğu gibi sade ve kolay anlaşılır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan masal verilmek istenen mesajlar bakımından çok önemlidir. Hem çocuk hem de yetişkin bireylerin okuyarak ders çıkarabileceği türdendir. Aynı zamanda masal da olması gerektiği gibi kurgusal öğelere ve mitolojik öğelere yer verilmiştir. Masalı bütün olarak incelediğimiz zaman ise dikkat çekici ve merak uyandırıcı yanı ağır basmaktadır.

3.3. Aspurtsela (ასურტსელა)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Kocasını erkenden öldüğü için, dul kalan kadının üç tane de çocuğu varmış. Çocukların ikisi erkek, birisi ise kızmış. Fakirlermiş ama bir tanede küçük çiftlikleri varmış. Ama kadın yalnız olduğu için onu süremiyormuş. Çocukları büyüdüğü zaman onlara; - küçük olduğunuz için hiçbir şey söylememiştim ama topraklarımıza bakıp ilgilenmenizin zamanı geldi artık, demiş.

Çocukları topraklarının varlığından bile habersizlermiş ve annelerine; - aramız nerededir? diye sormuşlar.

Anneleri çocuklarına arazinin yeri anlatmış ama çocuklarına mesafesi çok uzak gelmiş.

-Kim bizim için bu kadar uzağa yemek getirir ki? demişler.

-Siz gidin, yemeğinizi kız kardeşiniz her zaman getirecek, demiş.

Annelerinin söyledikleri kardeşlerin aklına yatmış ve malikâneye gitmek için hazırlanmaya başlamışlar. Anneleri ilk gidişleri için bir haftalık erzaklarını hazırlamış. Bunun yanı sıra bir sürü soğan vermiş ve:

- Çocuklarım, bu soğanların kabuklarını soyun ve yolda yerlere serpin. Kız kardeşiniz size yemeğinizi getirirken bu soğan kırıntılarını takip edecek ve sizi bulması kolay olacak, demiş.

Kardeşler işe gitmek için yola koyulmuşlar ve annelerinin verdiği nasihate uyarak, bütün yol boyunca soğan kabuklarını serpmişler. Yakınlarda da yüz kafalı bir dev yaşıyormuş. Devin annesi dışarı çıkmış ve bütün soğan kabuklarını toplayıp, kendi sarayına giden yola serpmiş. Bir hafta geçtikten sonra, anneleri lezzetli bir yemek hazırlamış. Yemeği iki gözlü bir hurcun içine koymuş, hurcu da kızına vermiş ve kardeşlerinin yanına göndermiş.

Kız soğan kabuklarını takip etmeye başlamış, az gitmiş uz gitmiş ve devin evine yaklaşmış. Devin annesi evde yalnızmış. Kız onun yanına gelmiş ve:

-Anne, annecik söyle bana, kardeşlerim burada mı çalışıyor, diye sormuş.

-Ne kardeşi? Kardeşler nereden çıktı? Burada benim yüz kafalı oğlum yaşıyor. Gel, acele et, seni saklayayım. Oğlum birazdan gelecek ve seni yemek isteyecek, demiş.

Devin annesi, kızı almış ve evin en karanlık köşesinde saklamış. Bir süre sonra yüz kafalı dev gerçekten de gelmiş. Omuzunun birinde avı diğerinde ise kuru

çınar varmış. Yükünü avluya atmış ve eve girmiş. İçeri girer girmez burnunu buruşturup: - anne, insan kokusu alıyorum, demiş.

-Ne diyorsun? Oğlum senin korkundan gökyüzünde kuşlar uçmuyor, karıncalar karada yürümüyor. Buraya insanoğlu ne cüretle gelebilir? diye cevap vermiş annesi.

Yine de inanmamış dev; -Hayır, anne gerçekten insan kokusu alıyorum.

Annesi itiraf edip; - ben güzel bir kızı kandırıp eve aldım, gelinim olmasını istiyorum. Eğer, onu yemezsen sana göstereceğim, demiş.

-Yemeyeceğim, diye söz vermiş dev.

Sonra devin annesi, kızı sakladığı yerden çıkarmış ve deve göstermiş. Dev kızı beğenmiş ve evlenmişler. Kardeşler, kız kardeşlerini beklemişler, beklemişler, hiçbir yerde göremeyince ayağa kalkıp eve geri dönmüşler. Annelerini kınamışlar.

-Neden bize yemek göndermedin? diye sormuşlar.

-Vay başıma gelenler! demiş ağıt yakarak ağlamaya başlamış. Çiftliğin yakınlarında yüz kafalı bir dev yaşıyor. Kız kardeşinizi şüphesiz o lanetli yakalamıştır, demiş.

Kardeşler, bunu duyar duymaz hazırlanmışlar ve kız kardeşlerini kurtarmaya gitmişler. Devin evi uzaktan görünmüş. Devin annesi, onların kendilerine doğru yürüdüğünü fark etmiş ve kızı;- bak, gerçekten bir şey var mı? Yoksa gözüm mü yanılıyor, demiş.

Kız bakmış ve: - sinek gibi görünüyorlar ve buraya doğru geliyorlar, demiş.

-Vay, vay, annelerinin başına, demiş devin annesi.

Bir süre sonra gelinine tekrar baktırmış.

-İki adam var, buraya doğru geliyorlar, demiş kız.

-Vay, vay, annelerinin başına, demiş devin annesi.

Bu arada kardeşler devin evine varmışlar. Kız kardeşleri, kardeşlerini tanımış ve gözleri dolu dolu karşılaşmış onları. Kâh birini kucaklamış kâh öbürünü.

Devin annesi, onları ağırlamış ve sonra gelin sizi saklayayım. Yoksa oğlum gelip ikinizi de yer, demiş. Kardeşler, korkmuşlar ve saklanmışlar. Kısa bir süre sonra yüz kafalı dev gelmiş. Omzunun bir tarafında yine kuru çınar, öbür tarafında öldürdüğü avı varmış. Yükünü avluya bırakmış ve eve adım atar atmaz:

-insan kokusu alıyorum anne, demiş.

Annesi, ilk başta saklamış ama oğlu peşini bırakmayınca itiraf etmiş.

-Eşinin kardeşleri geldi. Eğer, onları yemeyeceğine söz verersen sana gösteririm, demiş.

-Yemeyeceğim, söz veriyorum, demiş dev.

Annesi kızın kardeşlerini sakladığı yerden çıkarmış ve onları deve göstermiş.

Dev çocuklara bakmış ve: - hadi gelin akşam yemeği için hazırlık yapalım, demiş. Ama onlar geyiğin bacaklarını kesene kadar, dev avın bütününe yüzmüş ve kazana atmış. Sonra o geyiği kayınbiraderlerinin elinden almış. Bir seferde derisini soyup parçalamış. Onu da başka geyiklerle beraber kazana atıvermiş. Et piştikten sonra akşam yemeğine oturmuşlar. Dev kayınbiraderlerine;

-Kemik yemenin adamı mısınız? Yoksa et yemenin mi? diye sormuş.

Kardeşler;- korkup etten vazgeçmişler. Biz ete layık değiliz, kemikleri yeriz, demişler.

Dev ağzını açıp bütün etleri yemiş. Kayınbiraderlerine ise kemirilmiş kemikleri atmış. İyice karnını doyurduktan sonra bir fıçı açıp kardeşlere yeniden ;-siz sürahide içecek adam mısınız yoksa boynuzdan⁵ içecek adam mısınız? diye sormuş.

Kayınbiraderleri korkmuş ve: - biz boynuzdan içeriz, diye cevap vermişler.

⁵ Gürcistan'da öküz, manda yabani keçi gibi hayvanların boynuzlarından yapılan, ziyafetlerde içecek kadehi olarak kullanılan eşya.

Devin istediđi de zaten buymuş. Şarap fıçısını açmış, önüne sürahiyi koyup kayınbiraderlerine ise boynuz atıvermiş. Artık uyku saati gelmiş ve kayınbiraderlerine;- siz tahtta yatacak adam mısınız? Yoksa ahırda yatacak adam mı, diye sormuş.

-Taht bizim neyimize, biz ahırda uyuruz, demiş kardeşler.

Dev kayınbiraderlerini ahıra götürmüş ve orada yatırmış. Kendisi de tahta uzanıp horlayarak uykuya dalmış. Dev sabah uyanmış ve:

-Anne, acıktım bana bir şeyler getir, demiş.

-Oğlum, ahırdaki sandıkta iki tane ekmek var onları ye, demiş.

Dev ahıra inmiş, ekmek sandığının kapađını bile açmadan uyuyan kardeşlere gözü takılmış, oburluđu tutunca da dayanamayıp hemen ikisini de yutup avlanmaya gitmiş.

Annesi, oğullarım kız kardeşlerini de alıp bana dönecekler, diye umutlanıyormuş. Ama onları göremeyince, dev onları kesin yedi, diye düşünmüş ve ağlamaya başlamış. Bu sırada kır saçlı bir adam yoldan geçmiş ve çocukların annesine;

-Söyle yavrum, senin hikâyen nedir? Seni bu kadar yürekten ağlatan şey nedir? diye sormuş.

-Anneleri sıkıntısını anlatmış, yüz kafalı dev çocuklarımı yedi, onun için ağlıyorum, demiş.

Annenin hüznünü duyan adam, cebinden bir kırmızı elma çıkarıp çocukların annesine vermiş.

-Bu elmayı yüz parçaya ayır ve her gün bir dilimini ye. Sonuncuyu yedikten sonra bir tane oğlan doğuracaksın, ona Aspurtsela⁶ adını ver. O devden intikamını alacak ve sana çocuklarını geri getirecek, demiş.

⁶ Masal kahramanının adı.

Kadın gerçekten de adamın söylediği gibi davranmış. Elmayı yüz parçaya bölmüş, her gün bir dilimini yemiş yüzüncü dilimi yediği zaman oğlunu doğurmuş. Diğer çocuklar yıllar geçtikçe büyürken, Aspurtsela günler geçtikçe büyüyormuş. Öyle bir çocuk yetişmiş ki düşmanlar bile onu görünce seviniyormuş.

Bir gün Aspurtsela arkadaşlarıyla oyunu oynuyormuş. Bir kadın sürahide su getiriyormuş. Aspurtsela taş atmış ve yanlışlıkla sürahiye çarpmış, sürahi kırılmış ve kadın sinirlenmiş.

Kadın Aspurtselaya: -lanet edemem sana çünkü sen annenin tek çocuğusun. Ama sana şunu söyleyeceğim, marifetin varsa git, kız kardeşin ve erkek kardeşlerini yüz kafalı devin elinden kurtar, demiş.

Aspurtsela kardeşleri olduğunu bilmiyormuş bile, çünkü annesi Aspurtseladan saklamıştı. Eve gelmiş ve annesine;

-Anne, benim kız ve erkek kardeşlerim var mı? diye sormuş.

Annesi her şeyi ayrıntılı bir şekilde anlatmış. Aspurtsela aynı gün yüz kafalı deve gitmek için hazırlıklara başlamış. Annesi izin vermemiş ama Aspurtsela annesini dinlememiş. Kılıcını, okunu ve yayını alıp yola düşmüş. Devin annesi de damın üzerinde oturmuş yün örüyormuş. Uzaktan gelen Aspurtsela'yı görmüş ve gelinine seslenmiş;

-Hadi, bak gerçekten biri mi geliyor? Yoksa gözlerim mi yanılıyor?

Gelini bakmış ve: - zırhlı bir delikanlı geliyor, demiş.

Devin annesinin kalbi sıkışmış ve:

-Vay, vay annesinin başına, vay benim çocuğumun annesinin başına gelene, diye inlemeye başlamış.

Aspurtsela kısa zaman sonra devin sarayına varmış. Çekinmeden genç kadına bakmış ve:

- Kesinlikle benim kız kardeşim sensin, demiş.

Kız şaşırmış ve- benim sadece iki erkek kardeşim vardı. Onları da dev yuttu, demiş.

Aspurtsela her şeyi ayrıntılarıyla anlatmış ona. Kadın inanmış ve meçhul kardeşine sevinçle sarılmış. Devin annesi, Aspurtsela'nın hakkındakileri öğrenmiş ve onu saklamak istemiş.

-Gel, çocuğum saklan, yoksa oğlum gelip seni yer, demiş.

-Saklanmaktansa ölmeyi tercih ederim, demiş Aspurtsela.

Avluya çıkmış ve dev beklerken gezinmeye başlamış. Yakınlarda dev de görünmüş. Bir omuzunda avladığı avı, diğer omuzunda ağaç asılıymış ve tertipsiz bir şekilde geliyormuş. Avlusunda korkusuzca gezinen yabancıyı görünce ateş püskürmüş ve:

-Benim korkumdan yerde karıncalar gezmedi, gökte sinekler uçmadı, bu küstah kimdir ki avlumda köşe bucak geziniyor, demiş ve öfkeyle Aspurtsela'ya saldırmış.

-Sen kimsin? Ne arıyorsun burada, demiş.

-Kayınbiraderini düşmanca karşılamaya utanmıyor musun? Misafir olarak geldim. Eğer, imkânın varsa ağırla beni, demiş Aspurtsela.

-Peki, kayınbiraderimsen sana zarar vermem, demiş dev.

-Hadi gel, avlandıklarımı yüzelim ve akşam yemeğimizi hazırlayalım, demiş.

Geyikleri yüzmeye başlamışlar, dev bir tanesini bile yüzmeden, Aspurtsela bütün avları yüzmüş hatta kesip bir kazana koymuş bile.

Dev Aspurtselaya; Bu nasıl bir şey diye şaşıarak bakmış. Yemek piştikten sonra, akşam yemeğinde dev kardeşlerine sorduğu soruyu Aspurtselaya da sormuş.

- Kemik yemenin adamı mısın? Yoksa et yemenin mi?

Aspurtsela gözlerini devirmiş ve:

-Ben köpek miyim? Kemik yemenin adamı neden olacağım? Bana et ver, demiş.

Dev de etleri Aspurtsela'nın önüne koymuş. Aspurtsela kesmiş etleri kendisi yemiş kemiklerini de deve vermiş.

Dev bir fiçı açıp tekrar sormuş; sen sürahiden içecek adam mısın yoksa boynuzdan içecek adam mısın?

-Boynuz neme lazım bana sürahi versene, diye cevap vermiş Aspurtsela

Dev sürahiyi Aspurtsela'nın önüne koymuş ama içine de bir şüphe düşmüş. Bu kendine güvenmeseydi benimle bu kadar cesur konuşamazdı diye.

Uyku saati geldiği zaman dev Aspurtselaya ; - sen tahtta yatacak adam mısın? Yoksa ahırda yatacak adam mı, diye sormuş.

Ahır adamı neden olayım? Yoksa inek miyim ben, bana yatak aç, diye cevap vermiş Aspurtsela.

Dev ahıra inmiş ama içi içini yiyormuş. Gözüne uyku bile girmemiş, hep onu düşünmüş. Artık uyumuştur diye kılıcını başlamış. Aspurtsela kılıcın sesine uyanmış ve devin tuzak hazırladığını anlamış.

Sessizce yatağından kalkmış, devin uyuyan annesini yavaşça almış ve kendi yatağına yatırmış. Kendisi de başka bir odada saklanmış. Yüz kafalı dev kılıcını çekip usulca Aspurtsela'nın yatak odasına girmiş ve bütün gücüyle vurmuş, vurmuş, o kadar çok vurmuş ki, annesi de yatakta tamamen parçalanmadan durmamış. Alay edercesine yiğitsen şimdi de böbürlensene, demiş ve geri dönmüş.

Dev sabah uyanmış ve Aspurtsela'nın canlı ve sapasağlam olduğunu görünce, şaşkınlıktan ağzı açık kalmış.

-Seni rahatsız eden oldu mu? diye sormuş Aspurtsela.

-Hayır, demiş Aspurtsela.

-Pire bile ısırmadı mı? demiş dev.

-Hayır, demiş Aspurtsela.

Dev daha çok şaşırmış. O zaman kılıçla parçaladığım kimdi? demiş.

Odaya girmiş battaniyeyi kaldırmış ve kesilmiş olanın öz annesi olduğunu görünce her şeyi anlamış. Öfkeyle Aspurtselaya saldırmış,

Aspurtsela; -çabuk söyle! Kardeşlerime ne yaptın yoksa geliyor kılıç, demiş.

Aspurtsela kılıcını sallar sallamaz dev beline kadar yere gömmüş. Yeter ki beni öldürme, söyleyeceğim, diye yalvarmış dev.

Kardeşlerin ölmedi karnımda bir kutu var, onun içindeler. Aspurtsela hemen devin karnını yarmış, kardeşlerini kurtarmış sonra da yüz kafalı devin kılıcıyla dev parçalamış. Sonra oturup kardeşlerine macerasını anlatmış. Kardeşleri tabii ki de çok sevinmişler. Kız ve erkek kardeşleriyle birlikte aynı gün devin evinden ayrılmışlar ve evlerine doğru yola koyulmuşlar.

Mutlu anneleri onları sevinçle karşılayıp tek tek öpmüş. Kardeşler de annelerine geri dönüp onu gördükleri için çok mutlu olmuşlar. O günden sonra evlerinde hep mutluluk ve huzur dolu bir yaşam sürmüşler.

Bir gün Aspurtsela annesine: - böyle olmak işimize yaramaz, biz evlenmeliyiz, kız kardeşim ve kardeşlerim için layık olan eşleri bulmalıyım, demiş ve vedalaşmış.

Az gitmiş uz gitmiş, sonun da düz bir tarlaya varmış. Tarla öyle uçsuz bucaksızmış ki ne başı ne de sonu varmış. Yerde oturmuş, bir o tarafa bir bu tarafa bakıp hangi tarafa gideceğini bilemiyormuş. Sonunda ayağa kalkmış, yayını çekip bir ok atmış. Ok nereye giderse kaderim orası olacak, demiş. Ok uçmuş uçmuş ve evlerden birinin önüne düşmüş.

Bu ev üç kardeş devin eviymiş. Devler fırlamışlar ve oka sarılıp çıkarmaya çalışmışlar. Ama yerinden bile kımıldatamamışlar. Oku yerinden çıkaramadık, deyip uzaklara kaçmışlar. Aspurtsela gelmiş, okunu çıkarmış ve okluğuna koymuş.

Birden bire saraydan üç tane dünya güzeli çıkmış.

-Sen bizim kurtarıcımızsın, diye Aspurtselaya sarılıp öpmeye başlamışlar. Bu kızlar ünlü bir hükümdarın kızlarıymış. Dev anne ve babasını öldürüp üç kız kardeşi de tutsak etmişler. Aspurtsela en küçükleriyle evlenmiş, büyükleri ile de kardeşleri nişanlanmış.

Kadınlar; -bizim tek erkek kardeşimiz de burada dokuz kilitli zindanda tutsak. Bari onu da kurtar. Sonra bizi istediğin yere götür, demişler. Aspurtsela dokuz kilitli kapıyı kırmış ve içeriden genç ve yakışıklı bir adam çıkarmış. Dev'in bütün servetini ve herkesi alıp kendi evine götürmüş. Kızları erkek kardeşleriyle, kız kardeşlerini de prensle evlendirmiş ve sonsuza kadar mutlu mesut bir hayat yaşamışlar.

Veba oraya, ziyafet buraya,

Kepek oraya, un buraya.

3.3.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masalda çocuklarının başına gelenler yüzünden acı çeken bir annenin ihtiyar bir büyücüyle karşılaşp derdini anlatır. Bunun sonucunda ihtiyar kadına yardım eder Aspurtela büyüdüğü zaman devden, kardeşlerinin intikamını alır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Aspurtela: güçlü, kuvvetli, kudretli ve akıllı bir karakterdir.

Annesi: duygusal ve güçsüz bir karakterdir.

Kardeşleri: korkak ve güçsüz karakterlerdir.

Kız kardeşi: güzel ve duygusal bir karakterdir.

Dev: korkutucu, heybetli ve güçlü bir karakterdir.

Devin annesi: güçlü ve kurnaz bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masal da asıl anlatılmak istenen güçlülerin güçsüzleri her zaman ezmeye çalışmalarıdır.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve anlaşılırdır. Süslü anlatımdan kaçınılmıştır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan bu masalda güçsüzlerin güçlüler tarafından ezildiği anlatılmaktadır. Büyük küçük fark etmeden her bireyin okuyup kendine ders çıkarması gereken bilgiler mevcuttur. Her ebeveyn çocuğunu yetiştirirken bu tür eğitici masalları okumalıdır.

3.4. Cadı Kadın ve Altın Saçlı Çocuk (კუდიანი დედაბერი და ოქროს თმაიანი ბიჭი)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Bir köylü ve küçük oğlu varmış. Bir gün köylü tarlaya giderken küçük oğlu da peşinden gitmiş. Babası gelmemesi için çok ısrar etmiş onu azarlamış bile ama oğlu peşinden ayrılmamış. Çocuk yolda susamış ve çeşmeye doğru sapmış. Su içtikten sonra kafasını kaldırıncı kırmızı elmalarla dolu bir elma ağacı görmüş. Dayanamamış ve dişlerini gıcırdatarak ağaca tırmanmış. Elmaları koparıp yemeye başlamış. Elma ağacının dibinde nereden geldiği belli olmadan kamburlu bir cadı kadın görünmüş.

Kadın: Çocuğum, dallardan birini ayağınla aşağıya doğru sarkıt, bende elma koparayım diye seslenmiş.

Çocuk elma dalını ayağıyla aşağıya doğru sarkıtmış. Cadı kadın, sarkan dala uzanıp çocuğu ayağından yakalayarak aşağıya çekmiş ve sırtındaki torbaya atıp torbanın ağzını kapatmış. Sonra da seke seke evinin yolunu tutmuş. Cadı kadın, yolda sırtındaki torbayı indirmiş ve onu yolun kenarında bırakıp ihtiyaç için yoldan

sapmış. Cadı kadın geri dönene kadar çocuk torbanın içinden çıkıp torbaya topladığı taşları doldurmuş ve ağzını kapatıp, tekrar elma ağacına tırmanmış. Cadı kadın geri dönmüş torbasını tekrar sırtına alıp, eve götürüp, gelinini aramış.

-Gelinim, gelinim, tahta tekneyi hazırla, sana altın saçlı bir çocuk getiriyorum, - demiş.

Gelini sevinerek tekneyi kulübeden çıkarmış. Cadı kadın başını torbasına sokmuş torbadaki taşları ve çakılları görünce çok şaşırılmış. Cadı kadın, koşarak elma ağacının yanına gitmiş. Kurnazlıkla çocuğu tekrar ağaçtan indirmiş ve sırtındaki ağzı kapalı torbaya atıp evine götürmüş. Gelini tahta tekneyi tekrar ortaya çıkarmış, cadı kadın başını torbasına sokmuş, altın saçlı çocuk bu defa torbanın içindeymiş.

Altın saçlı çocuğu gelini ve kayınvalidesi birlikte besleyip büyütmüşler.

Bir gün kayınvalidesi dışarı giderken usulca gelinine o çocuğu kes, tencerenin içine koy ve öğle yemeğini hazırla, - demiş. Çocuk ihtiyarın söylediklerini duymuş. Gelini bıçağını biledikten sonra çocuğu kesmeye çalışmış. Çocuk bıçağı bana ver, boynumu kendim keseceğim, - demiş. Gelin bıçağı çocuğa vermiş. Çocuk bıçağı geline öyle bir vurmuş ki gelin hıyar gibi yuvarlanmış. Sonra çocuk onu parça parça doğrayıp, kazana atmış ve kazanı da ateşin üzerine koyup, kendisi tavana tırmanmış. İhtiyar geri döndüğünde pişmiş eti yemeye başlamış. Çocuk tavandan is parçası alıp ihtiyarın etinin üzerine dökmüş. İhtiyar fare olduğunu zannetmiş ve:

-Dikkatli ol, farecik yoksa seni de yerim diye seslenmiş.

Çocuk tekrar is dökmüş. İhtiyar bu seferde kedi olduğunu sanmış ve:

-Pişt pişt, kedicik, git yoksa sana gününü gösteririm diye seslenmiş.

Tavandan yine is dökülünce ihtiyar başını kaldırıp, bakmış bir de ne görsün? Altın saçlı çocuk rahat rahat tavanda oturuyormuş. Gelininin etini yediğini anlayınca ihtiyarın yüreğine inmiş.

-Yavrucuğum, oraya nasıl çıktığını bana da öğret diye yalvarmış çocuğa.

-Nasıl çıktım biliyor musun? Briket taşlarını ısıtıp üst üste koydum. Üzerine çıkıp tavana zıpladım diye cevap vermiş çocuk.

Cadı kadın gerçekten de çocuğun söylediklerini yapmış. Kırılmış, yanmış ama tavana zıplayamamış.

İkinci kez de tavana nasıl çıktığını sormuş çocuğa.

-Şişleri kızdırdım bir şişi diğer şişin üzerine koyup üzerine çıktım sonra da tavana atladım diye cevap vermiş çocuk.

Cadı kadın çocuğun dediği gibi yapıp tavana zıplamaya çalışmış ama kızgın şişlere takılmış ve tavana atlayamamış.

Üçüncü kez de bana doğruyu söyle, tavana nasıl tırmandın diye yalvarmış çocuğa.

-Tandır ısıttım, üzerine oturup, tavana atladım diye cevap vermiş çocuk.

Cadı kadın bu dediğini de denemiş. Kızgın tandırın üzerine oturmuş ve pişmiş. Altın saçlı çocuk ise aşağıya inip evine doğru koşmuş.

3.4.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Hiçbir kötülüğün karşılıksız kalmayacağını ortaya koyulduğu bir eserdir. İyilik yaparsan karşılığında iyilik bulursun ama insanlara karşı kötülük düşünüyorsan mutlaka karşılığı da kötülük olur. İncelenen bu masal da çıkarılması gereken birden fazla ders vardır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Altın Saçlı Çocuk: yaramaz, akıllı, zeki ve kurnazdır.

Cadı Kadın: kötü kalpli, kendinden başkasını düşünmeyen, vicdansız bir karakterdir.

Gelin: kötü kalpli, kayınvalidesinin sözünden çıkmayan bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda asıl anlatılmak istenen kötülüğün hiçbir zaman karşılıksız kalmamasıdır. Karşındaki insana ne kadar kötülük yaparsan o kadar kötülük bulursun. Eserde okura verilmek istenen mesaj çok açık ve nettir. Her zaman yaptığın kötülüğünde iyiliğinde karşılığını alırsın. Önemli olan iyi bir insan olabilmektir.

4) Masalın Dili

Eserde kullanılan dil oldukça sade ve anlaşılırdır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelemiş olduğum bu eserde verilmek istenen mesaj çok açıktır. Ve okurlara eğitici bir yön sunmaktadır. Küçük yaşta iyilik ve kötülük kavramlarının bu şekilde masallar aracılığı ile çocuklara aşılacak istenmesi çok doğru ve başarılı bir yoldur.

3.5. Cingöz (მოხერხებული მეზაღე)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Padişah bir gün köylü kıyafetlerini giymiş ve kimin nasıl yaşadığını anlamak için krallığını gezmeye başlamış. Bahçelerden birine girmiş ve:

-Ne kadar maaş alıyorsun? diye sormuş.

-On lira, demiş, bahçıvan.

-Peki, bu on lira ile ne yapıyorsun? diye sormuş kral.

-İki lirasını yiyorum, iki lirasını ödünç veriyorum, iki lirasını pencereden atıyorum, iki lirasını saklıyorum ve kalan iki lirası ile de borcumu ödüyorum demiş.

Kral bahçıvanın söylediklerinden hiçbir şey anlamamış. Bahçıvana: – Benim yüzümü görmeden kimseye bir şey söyleme, demiş ve gitmiş. Padişah vezirlerini çağırmış ve bahçıvanın kendisine anlattığı lira hikâyesini anlatmış.

–Çabucak bu kelimelerin ne anlama geldiğini öğrenin, yoksa herkesi öldüreceğim, demiş.

Vezirler çok korkmuşlar ve bütün krallığı kuşatmışlar, buna rağmen hiçbir yerde bir şey bulamamışlar. Sonunda padişahın girdiği bahçeye girmişler ve başlarındaki sıkıntıyı bahçıvana anlatmışlar.

Bahçıvan gülmüş, bana bir lira verin size anlatayım demiş. Vezirler hemen vermişler. Paraya bakmış ve üzerinde resmi olan padişahı tanımış, daha önce gelenin o olduğunu anlamış. Kralın resmine bakarak vezirlere her şeyi anlatmış:

-İki lirasını yiyorum, bu şekilde yaşıyorum; iki lirası ile annemle-babamı yaşıyorum ve böylelikle borç ödüyorum; iki lirası ile oğullarımı yetiştiriyorum ki büyüyünce bana baksınlar; benim yaşadığım pencereden iki lirasını atıyorum böylelikle kızlarımı büyütüyorum, evlenip gidecekler bana hiç faydaları olmayacak. İki lirasını ise kara günler için biriktiriyorum, demiş. Memnun olan vezirler, krala gidip doğruları açıklamışlar.

Padişah bahçıvanı çağırmış, yüzümü görmeden kimseye bir şey anlatma demedim mi? Diye kızmış. Bahçıvan cebindeki bir lirasını çıkarmış ve:

-İşte, padişahım senin yüzün çizilmiş, onunla konuştum başkasına hiçbir şey söylemedim, demiş.

Kral cingöz bahçıvanın cevabını beğenmiş ve ona bir hayli hediye vermiş.

3.5.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masal da asıl verilmek istenen birden fazla mesaj vardır. Ülkenin padişahı ülkesinde yaşayan insanların geçimlerini, sıkıntılarını öğrenebilmek için halk arasında

karışır ve onlarla sohbet etmeye başlar. Bu sırada karşılaştığı bahçıvandan öğrendiği bilgileri anlayamadığı için vezirlerini görevlendirir ve sonuca ulaşır. Padişah'ta bahçıvandan yeni bilgiler öğrenmiş oluyor. Burada verilmek istenen ders ise insanların makamları ya da mevkileri değildir önemli olan kimden ne öğrendiğimizdir.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Padişah: güvenilir, sevgi dolu, halkını seven ve önemseyen bir karakterdir.

Bahçıvan: zeki, öngörülü, akıllı ve düşünceli bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Eserde verilmek istenen ders, önemli olan öğrenilen bilgidir. Bu nedenle karşımızdaki insanın makamında ya da mevkiine değil bize verdiği derse bakmalıyız. Bize öğrettiği bilginin değerini bilmeliyiz.

4) Masalın Dili

Eser de anlatılmak istenen konu açıkça belirtilmiştir. Sade bir dil kullanılmıştır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

Eserde verilmek istenen mesaj çok önemlidir. Hem ebeveynler hem de çocuklar tarafından okunulması gereken bir eserdir. Böylelikle insanlar arasında sürekli statü ayrımı yapanların yaptıklarının ne kadar yanlış olduğunun farkına varması sağlanabilir. İncelemiş olduğumuz bu masal farklılık açısından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarına bu tür önemli mesajlar veren masallar okuması okutması çocukların gelişimi ve insanlığı bakımından çok önemlidir.

3.6. Gülmeyen Kral (გაუცინარი ხელმწიფე)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Gülmeyen bir kral varmış. Onun gülümsediği hiçbir zaman görülmemiş. Herkes ona gülmeyen

demeye başlamış. Kralın üç tane oğlu varmış: oğullarına da gülmeyen kralın oğulları diyorlarmış. Bir gün kardeşler şöyle söylemişler: gidip babamıza soralım, bize neden gülmeyen kralın çocukları diyorlar?

Babalarına sormak için gitmişler. Önce en büyük oğlu içeri girmiş. Babası ona şarap dolu bir tas uzatmış ve bunu iç, sonra sana tokat atıp söylerim demiş.

Oğlu şarap dolu tası alıp içmiş. Kral evladına bir tokat attı, çocuk savruldu. Kral oğlunu kapıya doğru çevirip git sonra söyleyeceğim demiş.

Sonra ortanca oğlu içeri girmiş, ne istiyorsun diye sormuş kral. Bize gülmeyen kralın çocukları diyorlar. Neden gülmüyorsun diye sormuş ortanca oğlu. Hadi bu şarap dolu tası iç sonra söyleyeceğim demiş.

Ortanca oğlu şarap dolu tası alıp içmiş. Kral evladına bir tokat attı, çocuk savruldu. Kral oğlunu kapıya doğru çevirmiş. Git, sonra gel o zaman söyleyeceğim demiş oğluna. Ortanca oğlu kardeşlerinin yanına gitmiş. Kardeşleri ne söyledi diye sormuşlar. Git sonra söyleyeceğim dedi demiş.

Sonra küçük kardeşleri içeri girmiş. Ne istiyorsun diye sormuş gülmeyen kral. Bize gülmeyen kralın çocukları diyorlar. Neden gülmüyorsun, diye sormuş küçük oğlu. Kral ona da şarap dolu bir tas verip bu şarap dolu tası iç sonra bir tokat atıp söyleyeceğim demiş. Oğlu şarap dolu tası içmiş. Kral bir tokat atmış ama oğlunu. Yerinden kımıldatamamış bile. İkinci tokadını da at ama söyle, demiş küçük oğlu. İkinci tokadını da atmış gülmeyen kral; ama ayağını bile kımıldatamamış küçük oğlunun. Üçüncü kez tekrar tokat atmış gülmeyen kral oğluna. Yine hareket ettirememiş. Sonra: git kafam kadar büyük narlar getir bana, demiş ve nar ağacının nerede olduğunu öğretmiş.

Gideceğim ve sana narları getireceğim, sen de bana hikâyeni anlatacaksın, demiş küçük oğlu. Kardeşlerine dönmüş, kardeşleri ona babalarının ne söylediğini sormuş. Kafam kadar büyük narlar getir bana, sonra sana hikâyemi anlatacağım, diye cevap vermiş.

Az gitmişler uz gitmişler, düz bir tarlaya çıkmışlar. Yol ayrımında bir taş duruyormuş, taşın üzerinde: bu tarafa gidersen geri döneceksin, şu tarafa gidersen

geri döneceksin, oraya gidersen geri dönemeyeceksin, yazıyormuş. Büyük kardeş ve ortanca kardeş geri dönebilecekleri tarafa gitmişler. Küçük kardeşlerine de geri dönülmeyecek taraf kalmış. Küçük kardeşleri az gitmiş uz gitmiş, siyah bir ordu görmüş, hepsi süvariymiş. Çocuk umudunu kaybetmiş ve öleceğini düşünmüş. Hacını⁷ çıkartmış orduya doğru gitmiş, orduya yaklaştıktan sonra ordunun taşlaştığını görmüş. Ötesine geçip gitmiş. Kısa bir süre sonra uzakta kırmızı süvari ordusunu görmüş. Korkmuş ve öleceğini düşünmüş. Hacını çıkarıp orduya doğru gitmiş, orduya yaklaştıktan sonra kırmızı ordunun da taşlaştığını görmüş. Bunun da ötesine geçmiş ve gitmiş. Sonra beyaz süvari ordusunu görmüş, beyaz süvari ordusu da taşlaşmıştı. Ötesine geçmiş, az gitmiş uz gitmiş ve tepesi göğe kadar değen bir kale görmüş. Kalenin dibinde bir nar ağacı duruyormuş. Nar ağacında beş tane kafası kadar nar varmış. Gülmeyen kralın oğlu gelip, narları toplamış. Bir tanesini yemiş, üç tanesini cebine koymuş ve bir tanesini de ağacın tepesinde bırakmış. Bir kadın kaleden bakarken

-Vay, çocuğum, ne kadar da oğluma benziyorsun, seni buraya kim gönderdi? Pis dev seni öldürecek, diye seslenmiş.

-Sonucu ne olursa olsun, ben oraya çıkmalıyım, demiş gülmeyen kralın oğlu kadına.

Kadın saçlarını düğümlemiş ve aşağıya sarkıtmış.

-Atla, çocuğum,- demiş

Çocuk eliyle saçına tutunmuş ve kaleye çıkmış. Kadın çocuğu saklamış, dev geldiğinde seni görürse öldürür,- demiş. Gülmeyen kralın oğlu ona ruhunun nerede olduğunu sorarsan ben gerisini hallederim,- demiş.

Dev gelmiş ve insan kokusu aldığını söylemiş. Hayır,- demiş kadın. İnsan burada ne arasın, o kokuyu sen getirmiş olmalısın,- demiş. Kadın pis devin boynuna sarılmış ve okşayarak: - Çok seviyorum seni, sensizliğe dayanamıyorum, sen burada

⁷ **Haç:** Hristiyanlığın simgesi olan ve birbirini dik olarak kesen iki doğrunun oluşturduğu biçim.

olmadığın zaman senin ruhun nerede söyle bana,- demiş. -Benim ruhum süpürgede,- demiş.

Pis dev ava gittiğinde, kadın kalkmış ve süpürgeyi rengârenk bez parçaları ve örtülerle süslemiş, sonra da yatağın üzerine koymuş. Pis dev gelmiş, süpürgeyi görmüş ve gülmeye başlamış. Yalan söyledim, benim ruhum gerçekten süpürge'nin içinde mi sanıyorsun? Benim ruhum ana sütunda,- demiş.

Kirli dev tekrar ava gitmiş. Kadın sütunu yıkamış, temizlemiş, süsleyip püslemiş, sarılmaya ve okşamaya başlamış. Kirli dev gelmiş ve karısının davranışını görünce:

-Ne yapıyorsun sen, diye sormuş. Kadın, senin canına sarılıyorum, diye cevap vermiş. Gülerek: - Sen tamamen aptallaşmışsın,- demiş pis dev.

Canımı sana vereceğim. Şurada yabani bir domuz var kafasının içinde bir kutu var kutunun içinde de üç tane kuş var: kırmızı kuş güç, beyaz kuş akıl ve siyah kuş ise can demiş pis dev. Kim öldürebilir onu var mı böyle güçlüsü? Diye sormuş kadın. Onu hiçbir şey öldüremez. Eğer idrarımda dövülmüş ok vurmazsa diye cevap vermiş pis dev. Pis dev ava gider gitmez gülmeyen kralın oğlu ortaya çıkmış. İki tane ekmek almış ve demirciye gitmiş. Yirmi ölçülü ok ve yay yaptırmış. Oku çekmiş ve eğmeyi başarmış. Sonra kırk ölçülü ok ve yay yaptırmış. Oku çekmiş ve yine eğmeyi başarmış. Sonunda altmış ölçülü ok ve yay yaptırmış ve onu da çekip eğebilmiş. Demirciye: sen dövme sana dövmek için suyunu kendim getireceğim demiş. Gitmiş ve pis devin idrarını getirmiş, demirci yay ve okları dövmüş. Gülmeyen kralın oğlu oku ve yayı omzuna alıp domuzu aramak için yola koyulmuş.

Az gitmiş uz gitmiş yaban domuzunun su içtiği dereye gelmiş. Suyun üzerinde bir kadın oturmuş ağlıyormuş. Neden ağlıyorsun diye sormuş çocuk. Bu güzel gözlerine yazık değil mi? Eğer Hristiyan'san git demiş kadın. Domuzun gelme zamanı beni yiyecek. Meğerse yabani domuz her gün bir kadını yiyormuş. Korkma, ben senin dizine başımı koyacağım ve biraz uyuyacağım. Yabani domuz geldiği zaman bana tokat at ve beni uyandır demiş çocuk. Gülmeyen kralın oğlu uykuya dalmış. Biraz zaman geçtikten sonra yabani domuz ortaya çıkıp; dişlerini bilemiş ve

ağzından köpükler çıkarmaya başlamış. Kadın çocuğa tokat atmış ama boşuna, kadın seslenmiş bütün dünya onun acısıyla yanıyormuş. Birden kadının gözyaşı çocuğun üzerine düşmüş ve dokuz tabaka deri çıkmış. Çocuk uyanmış, yayını ve okunu eline alıp domuza fırlatmış. Ok domuzun bir yanından girip diğer yanından çıkmış. Domuz düşmüş ve hemen can vermiş. Acele ile kafasını yarmış ve kutuyu içinden çıkarmış. Kutunun içinde kuşlar varmış. İlk olarak kuvvet kuşunun başı sonra zekâ kuşunun başı kopmuş can kuşunu ise sağlam alıp köşke doğru yol almış.

Pis dev avlanırken. Domuzun başının belada olduğunu anlamış ve aceleyle geri dönmüş. Ama çocuk yetişmiş ve güç kuşunun da kafasını koparmış. Pis devin gücü kalmamış ve kaleye zar zor varmış. Gelip kalenin dibine uzanmış hali gücü yokmuş. Kadın yukarıdan bakmış sonra aşağıya gelip başucunda oturmuş ve senin neyin var? Hayatım, sana ne oldu diye sormuş. Çocuk gelmiş ve pis deve bağırılmış. Ne yapıyorsun? Köpek, hadi kalk kaybol bana söyle canın nerede, o taşlaşmış orduları nasıl canlandırabilirim.

Dev: yukarı çık, üç tane kırbaç var, biri beyaz biri kırmızı ve biri de siyah. Siyah orduya siyah kırbacı, kırmızı orduya kırmızı kırbacı ve beyaz orduya beyaz kırbacı vur. Ordular yeniden canlanacak ve senin kölen olacaklar. Bana dua etmeyi de öğret demiş çocuk. Pis dev dua etmeyi de öğretmiş. Senin servetin nedir demiş çocuk, bu anahtarı al kenardaki odayı aç benim canım orada demiş pis dev. Çocuk gitmiş, kapıyı açmış ve üç tane lanetli görmüş, ah ah bu bizim için ne kadar da güzel bir iş diye düşünmüş lanetliler. Oğlan burada kalın dışarı çıkıp geleceğim demiş. Dışarı çıkıp, kapıyı kilitlemiş ve pis devin yanına gitmiş. Beni neden oraya gönderdin? Diye sormuş. Oradaki lanetliler neredeyse beni yiyordu. Hayır demiş pis dev sen git şuradaki ve buradaki odaları aç, servetim orada, o lanetliler sana hiçbir şey yapamazlar. Çünkü gün yüzüne çıkardın onları. Servetimi onların sırtına yükle ve götür. Çocuk gitmiş, odaları açmış bütün serveti ve narları yanına alarak yola koyulmuş. Yol ayrımındaki taşa varmış, oturmuş ve dinlenmiş. Kardeşleri de oraya gelmiş.

Cebinden narları çıkarmış ve tek tek dağıtmış. Kardeşleri onu kıskanmışlar. Bizim getirdiğimiz narlar ufak tefek onun getirdikleri ise büyük ve iri. Kardeşleri ona ihanet etmeye karar vermişler. Sonra hep birlikte yola koyulmuşlar. Yolda susamışlar

ve bir çeşmeye varmışlar. O çeşmeden su çıkarmaları gerekiyormuş. Önce abisini sarkıtmışlar suya, biraz daha aşağı sarkıtınca çekin çekin yanıyordum diye bağırmaya başlamış, çekip çıkartmışlar. Sonra ortanca kardeşi sarkıtmışlar o da çığlık atmaya başlamış onu da çekip çıkartmışlar. Küçük kardeşi beni sarkıtın ne kadar bağırsam bağırayım geri çekmeyin dibe doğru indirin beni demiş.

Çocuk suyun dibine kadar inmiş ve suyu içmiş, sonra kardeşlerine göndermiş. Beline ipi bağlamış ve kardeşleri yukarı çekmeye başlamışlar. Ama yolun yarısında kardeşleri ipi çözmüş ve onu aşağı atıp tekrar yola çıkmışlar. Narları alıp babalarına götürmüşler küçük kardeşiniz nerede diye sormuş babası. Bilmiyoruz biz görmedik demiş kardeşleri. Peki, yolda ne gördün diye sormuş büyük oğluna babası, büyük oğlu hiçbir şey diye cevap vermiş. Babası sonra ortanca oğlunu çağırmış ona da aynı şeyi sormuş. Hiçbir şey görmedim demiş. Kral öfkelenmiş, hemen vezirini göndermiş ve ordusunu hazırlatmış. Ordu gitmiş ve hepsi bir taraftan aramaya başlamış, sonunda onu bulmuşlar ve eve ölüsünü getirmişler.

Kral tanrının mendilini sürer sürmez oğlu dirilmiş. Gülmeyen kral öyle güzel gülümsemiş ki yer sallanmış, gökyüzü açılmış ve oradan sayısız altın ve gümüş dökülmüş. Sonra kral narların nerede diye sormuş. Ben aldım, birazını hatırlıyorum demiş çocuk. Peki, yolda ne gördün çocuğum diye sormuş babası. Oğlu gördüğü her şeyi anlatmaya başlamış. Yolda taşlaşmış siyah süvari ordusu ilerisinde kırmızı onun ilerisinde de beyaz süvari ordusu duruyordu. Ötesine geçtim ve biraz gittikten sonra tepesi göğe kadar değan bir kale gördüm kalenin üç penceresi vardı. O kalenin dibinde nar ağacı duruyordu ve ağaçta ki narları topladım. Sonra orada bir kadın gördün mü diye sormuş kral, gördüm demiş çocuk. Kral o zaman anlatmaya başlamış.

Çocuğum gülmüyorum çünkü o kadın benim karım, o pis dev onu benden kaçırdı, oradaki siyah, kırmızı ve beyaz süvari orduları da benim.

Pis dev onları taşla çevirdi. Gel de bu kadar kayıptan sonra gül demiş. Oğlu hemen kalkmış ve kaleye gitmiş. Pis devi öldürmüş, annesini almış, kırbaçları da yanına alıp sırasıyla orduların yanına gitmiş birinciye birinciden, ikinciye ikinciden,

üçüncü süvari ordusuna gitmiş ve hepsini canlandırmış. Sonra evlerine sağ salım dönmüşler.

Veba oraya, ziyafet buraya

Kepek oraya, un buraya

Elesa, Melesa,

Boynumda bardak asılı

Dinleyenlerin ve duyanların

Tatlı uykuları gelsin.

3.6.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Yaşadığı sıkıntılar ve sorunlar yüzünden hayata küsüp gülmeyi unutan bir kralın hayat hikâyesi. Çocuklarına takılan lakap sonrası çocuklarının babalarının hikâyelerini öğrenmek istemelerinin sonucunda başlayan eğlenceli ve öğretici bir serüvenin hikâyesidir.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Gülmeyen Kral: yaşadığı sorunlar yüzünden hiç gülmeyen ama bir o kadarda iyi niyetli bir karakter.

Büyük oğlu: babasına karşı gelemeyen, güçsüz ve kötü kalpli bir karakterdir.

Ortanca oğlu: babasına karşı gelemeyen, güçsüz ve kötü kalpli bir karakterdir.

Küçük oğlu: cesur, akıllı ve savaşmayı bilen bir karakterdir.

Pis Dev: kötü, güçlü, savaşmayı seven, yalancı ve insanları sevmeyen bir karakterdir.

Kadın: çocuklarını ve kralı seven, korumacı ve fedakâr bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Eserde asıl anlatılmak istenen düşünce insanlar istedikleri şeylere çaba ve azimle ulaşabilirler. Ele alınan bu masalda da çocuklara aşılacak istenen asıl duygu da budur.

Eğer bir insan bir şeyleri başarmak ve sonuca varmak istiyorsa bu o insanın verdiği emekten ve çabadan geçer. Hiçbir emek ve uğraş boşa değildir. Sonunda mutlaka istenilen sonuç elde edilir.

4) Masalın Dili

Eserde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Benzetmelerden ve süslü anlatımdan kaçınılmıştır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

Ele alınan eser konu ve içerik bakımından çok güzel bir masal. Okuruna verilmek istenen mesaj bütün masal boyunca ince ince işlenmiş ve sonunda asıl verilmek istenen mesaj verilmiştir. Bu bakımdan küçük okurlar aslında ön yargının kötü bir şey olduğu ve mücadele etmenin doğru olduğunu anlayıp kendilerine ders çıkartabilirler.

3.7. Hutkunçula (ხუტკუნჭულა)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki, öten bir karatavuk ve rahman olan tanrı varmış. Dokuz kardeş varmış. Kardeşler sürekli bir lokma ekmeğe muhtaç kalacak kadar fakirlermiş. En küçükleri çok kurnaz olduğu için ona Hutkunçula adını vermişler. Kardeşler açlık ve çıplaklıktan çok sıkıştıklarında en küçükleri kardeşlerine:

-Gidelim, birinin karşısına çıkalım, birine hizmetçilik yapalım, hiçbir şey olmasa bile bir lokma ekmek buluruz, demiş.

Kardeşleri Hutkunçula'nın⁸ tavsiyesine uydular. Evdeki pılı pırtılarını toplayıp heybelerine koyduktan sonra heybelerini omuzlarına alıp yola çıkmışlar. Az gitmişler uz gitmişler, sonunda yabancı bir ülkeye varmışlar. Yolda bir devle karşılaşmışlar.

Dev kardeşlere selam verip: - pılınızı pırtınızı toplamış nereye gidiyorsunuz böyle? diye sormuş.

-İş arıyoruz, birinin hizmetçisi olup kendimizi kurtarmak istiyoruz, demişler.

Dev: -Benim hizmetçim olun, demiş.

Kardeşler pekâlâ diyerek kabul etmişler.

Dev kardeşleri almış ve evine götürmüştü. Dev'in kocaman bir sarayı, sayısız büyük ve küçükbaş hayvanı ve dokuz tane de dünya güzeli kızı varmış. O gece dev kardeşlere lezzetli bir akşam yemeği vermiş. Hutkunçula yemeğini hızlıca yemiştir. Masadan kalkıp sarayın her köşesini incelemeye başlamıştır. Sonunda devin küçük kızının odasına göz atmıştır. Dev'in dünya güzeli kızı adamı görmüş ve ona:

-Sen kimsin? Ne biçim bir varlıksın? diye sormuş.

-Ben kim miyim? İnsanım, bana Hutkunçula diyorlar. Dokuz kardeşin en küçüğüyüm.

-Nereden geldin? Ya da neden geldin? diye sormuş devin dünya güzeli kızı.

-Hutkunçula, kardeşlerimle iş aramaya geldik diye cevap vermiş. Yolda babanla karşılaştık ve bizi hizmetkârı olarak aldı.

-Hizmetkârı olarak mı? demiş devin kızı.

-Hutkunçula: - neden olmasın? diye şaşırmış.

Dev'in dünya güzeli kızı Hutkunçula sevdiği için benimle evlenirsen sana anlatırım, demiştir. Hutkunçula evlenmek için söz vermiştir. - O zaman bunları bil, demiştir devin kızı:

⁸ Masal karakterinin adı.

-Babam sizi yemek için getirdi. Uyuya daldığınız zaman dokuzunuzu da yiyecek ama uyumayıp uyanık kalırsan eğer kendini ve kardeşlerini kurtarabilirsin, demiş devin kızı.

Hutkunçula: - ölüm korkusuyla nasıl uyuyabilirim ki zaten, demiş kıza. -Ne yapmam gerektiğini söyler misin diye, rica etmiş kızıdan. Kız nasıl davranması gerektiğini öğretmiş ve onu göndermiş. Hutkunçula kardeşlerinin yanına dönmüş. Yemek bittikten sonra dev kardeşleri uyumaları için salona götürmüş ve kendisi de salonun kapının önünde yatmış. Kardeşleri hemen uykuya dalıp horlamaya başlamışlar. Hutkunçula ise nasıl uyuyabilirdi ki yorganın altında gözünün ucuyla devî gözetlemeye başlamıştı. Bir süre sonra dev bakmış ve:

-Kardeşlerim, uyuyor musunuz? Uyanık mısınız? diye seslenmiş

-Hutkunçula: - uyumuyoruz, demiş.

-Neden uyumadınız? Uyumama sebebiniz nedir? diye sormuş dev.

Kızından aldığı tavsiye ile:

-Senin kazların ötüştüğü için uyuyamıyoruz diye, cevap vermiş Hutkunçula.

Dev atlamış ve tek seferde bütün kazları yutup tekrar yerine yatmış. Bir süre sonra tekrar:

-Kardeşlerim, uyudunuz mu? Yoksa uyanık mısınız? diye seslenmiş.

- Uyumuyoruz diye, cevap vermiş Hutkunçula

-Neden uyumadınız? diye sormuş dev.

- Senin ineklerin ses çıkarıyor diye, cevap vermiş Hutkunçula.

Dev tekrar koşmuş inekleri tek tek yuttuktan sonra yerine dönmüş ve yatmış. Biraz zaman geçtikten sonra tekrar sormuş;

-Kardeşlerim, uyuyor musunuz? Uyanık mısınız?

-Uyumuyoruz, demiş Hutkunçula.

-Neden uyumadınız? diye sormuş dev.

-Tarladaki atların kışneme seslerini duyuyorum ve bu beni uyutmuyor diye, cevap vermiş Hutkunçula. Dev hemen kalkmış ve atları yemek için tarlaya koşmuş. Hutkunçula fırsatını bulup kızın verdiği tavsiyeye göre devin küçük kızının yanına fırlamış. Kız Hutkunçula kendi kıyafetlerini giydirip kız kardeşlerinin kıyafetlerini de kardeşleri için vermiş ve dev dönmeden usulca herkesi saraydan çıkarmış. Dev geri dönmüş ve kardeşleri bulamayınca ateş püskürmüş. Dışarı çıkmış ve onları kovalamaya başlamış. Az koşmuş uz koşmuş ve bir köprüye varmış. Kardeşlerin suyun ötesine geçtiklerini görünce daha çok kudurmuş. Köprü başka bir devletin topraklarının başladığı sınır nehri üzerindeymiş. Bu yüzden dev oradan geçememiş.

Dev dişlerini gıcırdatarak: - köprüye yetişip geçtin mi diye, seslenmiş Hutkunçula 'ya.

Hutkunçula : - evet köprüden geçip, senden kurtuldum çünkü sen köprüyü geçemezsin diye seslenmiş.

Dev umudunu kaybedip eve geri dönmüş. Hutkunçula ve kardeşleri ise devin komşu devletin krallığında hizmetkârlık yapmaya başladılar. Hutkunçula hükümdarın hizmetkârlığını önemseyip gayret ettiği için kral onu sürekli teşvik ediyormuş. Tabi ki de vezirler Hutkunçula'nın krala yaklaşmasından memnun olmamış ve ondan kurtulmak istemişler. Bir gün rapor vermek için krala gelip;

-Yüce kralım, devletimizin her şeyi tamam ama komşumuz devin geleceği gören bir keçisi varmış, sizin olsaydı daha çok zengin olurdunuz, demişler.

-O keçiyi bana kim getirecek, diye, sormuş kral.

-Kim mi? Tabii ki de sizin hizmetkârınız Hutkunçula

-Kral Hutkunçula'yı çağırmış ve: - git komşumuz devin geleceği gören keçisini getir yoksa senin canını alırım, diye emretmiş.

Hutkunçula ne yapacađını bilmeden kalkıp yola koyulmuř, devin sarayına gelmiř ve usulca küçük kızın odasına girmiř.

Kız; -Verdiđin sz unutmادين deđil mi? diye sormuř.

-Hayır, -diye yanıtlamıř Hutkunçula.

-O zaman derdini syle bana, -demiř.

-Hutkunçula, ona sıkıntısını anlatmıř. Bu kolay bir iř diye, sakinleřtirmiř kız ve akřama kadar odasında saklamıř. Bir yandan da geleceđi gren keçiyi nasıl alacađını ğretmiř. Akřam olunca dev keçiyi getirmiř ve ahıra sokmuř.

Hutkunçula, devin kızının tavsiyesine uymuř ve geleceđi gren keçiye grnmř.

Keçi:- Hutkunçula, Hutkunçula, diye melemeye bařlamıř.

Dev, fırlamıř ve btn sarayı aramıř, ama Hutkunçula'yı hiçbir yerde bulamamıř. Kızının odasında saklandıđını nasıl bilebilirdi ki. Dev sinirlenmiř, ben sana Hutkunçula, Hutkunçula diye bađırmayı gsteririm, demiř ve keçiyi dıřarı atmıř.

Hutkunçula'nın da istediđi buymuř. Usulca kadının odasından çıkmıř, keçiyi sırtına almıř ve hkmdarın sarayına kořmuř. Hutkunçula'nın hiçbir sorun olmadan geleceđi gren keçiyi getirmesi tabii ki de vezirlerin hořuna gitmemiř.

Kralın huzuruna çıkmıřlar ve: - devin sihirli bir halısı var Hutkunçula onu da getirsin. Byle deđerli bir eřya tamda size laik, -demiřler.

Kral Hutkunçula'yı çađırmıř ve git devin sihirli halısını getir, diye emretmiř.

-Emredersiniz! -demiř ve gitmiř Hutkunçula.

Devin sarayına gelmiř, yine usulca küçük kızın odasına girmiř ve sıkıntısını anlatmıř. Küçük kız, ona bir avuç dolusu iđne vermiř ve babamın odasına git, bu iđneleri halının altına at, diye nasihat vermiř.

Hutkunçula gitmiř ve bir avuç iğneyi halının altına atmıř. Dev akřam geldiğinde halının üzerine oturur oturmaz halının altındaki iğneler kıcına batmaya bařlamıř. Biraz o tarafa gitmiř, orada da batmıř, diğerk tarafa gitmiř, daha fazla batmıř. Dev sinirlenmiř, halıyı eline almıř ve pencereden avluya fırlatmıř.

Hutkunçula kızın odasından çıkıp halıyı kapmıř, sabaha karřı da krala sunmuř. Vezirler kıskançlıktan kudurmuřlar.

Bir hileye bařvurmazsak ondan kurtulamayacağız, diye dūřünmūřler ve krala gidip; - Yūce kralım, buraya keçinin ve halının sahibini getirip onu hizmetkārınız olarak atarsanız sizin namınız için daha iyi olur, demiřler.

-Hani, kim getirecek? diye sormuř kral.

-Kim mi? tabi ki de Hutkunçula. Keiyi ve halıyı zorlanmadan getirebildiğı için sahibini de getirebilir, -demiřler.

Kral bu tavsiyeyi çok beğenmiř. Zaten kralların gōzū doymaz ki, Hutkunçula'yı ağırımıř: - git! Keçinin ve halının sahibini getir, diye emretmiř.

Hutkunçula çok ūzūlmūř, acaba devin kızı bana kızarsa ve canlı dōnemezsem, diye dūřünmūř. Bařka çaresi olmadığı için gitmiř.

Devin kızının odasına girdiğinde kız: -Ne oldu sana? Suratın neden sirke satıyor? Bu sefer kralın ne emretti? diye sormuř.

Hutkunçula ona neden ūzūldūğūnū anlatmıř.

-Evet, biraz zor bir gōrev vermiř. Bunun da ūstesinden geliriz, merak etme, demiř kız.

-Sen bana řunu sōyle, verdiğın sōzū unuttun mu? – diye sormuř.

-Ben adam gibi erkeğim, verdiğım sōzū nasıl unuturum, -diye yanıtlamıř Hutkunçula.

-Bunu beğendim, demiş ve bir kat yöresel kıyafetle birlikte marangoz aletlerini getirmiş. Bir yandan da ne yapacağına dair nasihat vermiş ve göndermiş Hutkunçula'yı.

Kızın söylediği gibi ormanda Hutkunçula dev beklemiş Hutkunçula.

-Sen kimsin? Benim ormanımda ne arıyorsun? diye bağırarak dev.

-Ben İmeretli bir marangozum ve ormana bakıyorum, -demiş Hutkunçula.

-Sen gerçekten İmeretliysen iyi bir ustasıdır. Şaşırlacak ne yapabilirsin? diye sormuş dev.

-Öyle bir sandık yaparım ki, sen bile içine otursan kırılmaz, -demiş Hutkunçula.

-Hani, yap, -diye cevap vermiş dev.

Hutkunçula aceleyle sandığı yapmış ve deve: -hadi, otur ve altının ne kadar sağlam olduğunu kontrol et, -demiş.

Dev sandığa atlamış ve bir o tahtaya sıkışmış, bir bu tahtaya ama hareket edememiş. Bu sırada Hutkunçula sandığın kapağını kapatmış ve çivilemiş.

-Ne yapıyorsun? Kapağı neden kapatıyorsun? diye içeriden seslenmiş dev.

-Bari sırtıma alıp seni evine kadar götüreyim. Yolda düşmemen için kapağı çiviledim, diye cevap vermiş Hutkunçula.

Dev eve kadar yürümeyeceği için sevinmiş. Hutkunçula sandığı almış ve direk kralın bahçesine götürmüş.

Kral, kendi vezirleri mahiyesinde çıkmış ama Hutkunçula sandık açılmadan usulca oradan sıyrılmış, kocaman bir tuz taşı almış ve yüksek bir çınara tırmanmış.

Sandığın kapağını açmışlar, öfkeli dev dışarı fırlamış, kral ve vezirlerini bir seferde yutmuş. Hutkunçula'nın ona tuzak kurduğunu anlamış ve ağzından ateş püskürtmüş. Sonunda onu bir çınarın üzerinde otururken görmüş ve:

-Hutkunçula, bana ğret, oraya nasıl çıktın, diye seslenmiş.

-İşte, bu tuz taşını kalbime koydum ve yukarı uçtum, - demiş Hutkunçula.

-Hani, senin taşından nerede bulabilirim? diye sormuş dev.

-Ne bulması, sen sırt üzeri uzan, ben indiririm göğsüne değer ve yukarı uçuverirsin, -demiş Hutkunçula.

Dev sırt üstü uzanmış, Hutkunçula tuz taşını atmış, devin kalbine değmiş ve dev gebermiş.Hutkunçula, çınarın tepesinden inmiş ve kralın sarayını ele geçirmiş. Devin küçük kızını kraliçe olarak getirmiş. Diğer kızları ise kardeşleriyle evlendirmiş ve onları da veziri yapmış. Devin bütün servetini de kardeşlerine paylaşmış ve sonsuza kadar mutlu yaşamışlar.

Dağa öküz arabasını çıkardım,

Yuvarlana yuvarlana aşağıya geldi.

Ben burada doya doya yaşadım,

Öbür dünyada rahmet eylesin.

3.7.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masal ocukların hoşuna gidebilecek kurgusal öğelerin ağırlıklı olduğı eğitici bir eserdir. Kurnazlık yapan masal kahramanı Hutkunçula'nın kendini ve kardeşlerini nasıl kurtardığı anlatılmaktadır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Hutkunçula: güçlü, kuvvetli, bilgili ve yardımsever bir karakterdir.

Kral: açgözlü ve doyumsuz bir karakterdir.

Vezirler: kıskanç ve kötü kalpli karakterlerdir.

Dev: güçlü ve şişmandır.

Devin kızı: akıllı ve becerikli.

3) Masalın Ana Fikri

Masal da asıl anlatılmak istenen düşünce iyiliğin sonucunun daima iyilik olduğudur. Hutkunçula devin kızına iyi davranıp söz verdiği için, devin kızı Hutkunçula'nın başı her başı sıkıştığında yardım etmiştir.

4) Masalın dili

Masalda oldukça fazla kurgusal anlatıma başvurulmuştur. Çocukların heyecanla ve merakla sonucunu bekleyeceği bir masal olduğu için de anlatımında sade bir dil kullanılmıştır.

5) Masal hakkında izlenim ve yorum

İncelemiş olduğum bu masal da kurgusallık ön plandadır. Bunun yanı sıra verilmek istenen mesaj da çok önemlidir. Her yaştan okur kitlesine hitap edebilecek türde olan bu eser eğitcilik yönünden de çok önemlidir. Masal da iyilik kavramının ne kadar güzel bir şey olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda verilen sözlerin yerine getirilmesinin de ne kadar doğru olduğu anlatılmıştır. Yaş kısıtlaması olmadan her bireyin okuyup ders çıkarabileceği bir eserdir.

3.8. İki Kardeş (ᄒᄒᄒ ᄒᄒᄒ)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. İki kardeş varmış. Büyük olan meraklı, hakikatli, onurlu ve utangaçmış. Diğeri ise yalancı ve boşboğazmış. İki kardeş bir gün eğlenmek için kahveye gitmişler. Yalancı kardeş cemaate övünerek, Eskiden dağa, ava giderken bir geyik ile karşılaştım. Tüfeğimi doğrulttum ve ateş edip onu öldürdüm. Kurşunun değdiği yeri yokladım. Geyiği toynağından vurmuştum, mermi ise şakaklarından çıkmıştı demiş. Oradaki insanlar büyük olan, hakikati seven kardeşe şaşkınlıkla ne kadar yalancı ve palavracı bir

kardeşin var diye bakmış. Abisi mahcup bir şekilde kardeşinin yalanını düzeltmeye çalışmış. Kardeşimin dediği olabilir. Toynağına değen kurşun kulak memesinden çıkabilir demiş. Cemaat hep bir ağızdan abisine imkânsız imkânsız diye bağırması.

- Palavracıyı nasıl haklı çıkarırsın?

-Neden inanmıyorsunuz?

Kardeşim geyiğin ayağına nişan almış o sırada sırtı dönük olan geyik arka toynağı ile kulak deliğini kaşıyormuş toynağından vurmuş, mermi kulağından çıkmış. Abisi küçük kardeşinin yalanını böyle açıklamış. Cesaretli yalancı devam etmiş.

-Ey, millet, kulaklarınızla duyduklarınıza inanamayacaksınız! Gökyüzünde bir enik zırlıyordu. Oradaki insanlar yalancının abisine buna da inanılır mı diye sormuş?

-Neden inanmıyorsunuz?

Bir kartal gökyüzünde uçarken yerde yatan siyah hayvanı görüp kuzu sanmış. Aşağıya inip pençeleriyle eniği yakalamış ve gökyüzüne doğru uçmuş. Enik acı ve korku içinde zırlıyormuş. Abisi, akılsız kardeşini insanların gözünde bu şekilde haklı çıkarmış.

3.8.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Karakter olarak birbirine hiç benzemeyen iki kardeşten büyük olanının her koşulda küçük olanı koruyup kolladığının vurgulandığı eğitici ve öğretici bir masaldır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Masalda önemli iki ana karakter bulunmaktadır. Bunlar; büyük kardeş ve küçük kardeşlerdir.

Büyük kardeş; hakikatli, doğruyu ve dürüstlüğü seven, onurlu ve herkes tarafından söylendiği söze inanılan bir karaktere sahiptir.

Küçük kardeş; abisinin tam tersi olan bu karakter, yalancı, palavracı ve boşboğaz bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Bu masalda anlatılmak ve okura asıl aşılacak istenen düşünce, kardeşliğin ne kadar önemli olduğudur. Kardeşliğin tam da anlamı bu masalda ortaya konulmuştur. Her koşulda ve her şartta önemli olan kardeşine sahip çıkmak ve onu koruyabilmektir. Ele alınan bu eserde abisi her koşulda hata da yapmış olsa kardeşini başkalarına karşı savunarak kardeşine destek olmuştur. Eserde okuyucuya verilmek istenen mesaj ise dürüstlük ve doğrunun ne kadar önemli olduğudur.

4) Masalın Dili

İncelenen eser masal olduğu için kullanılan dil sade ve anlaşılırdır. Bu masalı okuyan bütün çocuklar kolaylıkla verilmek istenen mesajı anlayabilir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelediğimiz bu masalın konusu okurlara bir şeyler katabilmesi açısından çok önemlidir. Çünkü masal okurları genellikle çocuklardır. Çocukken okutulan masallar ne kadar gerçek hayatla ilgili dersler ve önemli bilgiler barındırırsa çocuğun gelişimini de o kadar iyi etkiler. İncelenen bu eser çocuklara kardeşlik duygusunu aşılması açısından çok güzel bir örnek oluşturarak çocuklarda kardeşlik duygusunu ön plana çıkarabilir.

3.9. Kardeşlik (ძმობა)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Fakir bir karı koca ve iki tane de oğulları varmış. Yoksulluk içinde yaşıyorlarmış. Yiyecek ekmekleri de paraları da yokmuş. Çocukları büyümüş, büyük olan çocuk evlenmiş ve

ailesinin yanında kalmış. Küçük olan ise orada kalamayacağı için gitmiş ve köyün sonuna yerleşmiş. Bir öküz arabası almak istiyormuş. İlk olarak toprak sahibinin yanında işçilik yapmış sonra da kiralık olarak çalışmış. Güç bela bir öküz arabası satın almış. Zorluklarla tarlayı ekmiş ve sürmüş. Yıllık ekmeğini zorluklarla biçiyormuş. Evlendikten sonra hayatı daha da zorlaşmış. Ama pes etmemiş çok çalışarak geleceğe umutla bakıyormuş. Abisi de rahat yaşamıyormuş ki onun çoluk çocuğuyla beraber ebeveynleri de varmış yanında. Ama o da pes etmeden dürüstçe çalışıp geleceğe umutla bakıyormuş. Zaman geçmiş, bir yıl boyunca kötü bir hasat olmuş, kuraklık tarlaları tahrip etmiş. Küçük kardeş topu topuna yirmi tane ekin demeti yapabilmiş. Abisinin de ekinleri bu sene az olmuş o da topu topuna yirmi beş tane ekin demeti yapmış.

Küçük kardeşi; -Bu yıl kardeşim için çok zor olacak, yoksulluk içinde yaşıyor. Karısı, çocukları, annem ve babamda onun yanında usulca birkaç ekin götürüp onun ekinlerinin üzerine koymalıyım diye düşünmüş. Gece olduğunda sırtına iki demet ekin alıp gitmiş. Ay bile doğmamış ama yolda bir adam görmüş, onun da sırtında ekin demeti varmış. Usulca ekin demetini getirmiş ve kardeşinin ekinlerinin üzerine koymuş. Eve döndüğünde yine yirmi tane ekin demeti olduğunu görünce çok şaşırmış. Bana ne oluyor diye düşünmüş. Ahlaya vahlaya zorlukla dört tane daha ekin demetini kardeşine götürmüş. Yolun yarısında yine sırtında ekin demetleri olan adamlarla karşılaşmış. Birbirleriyle çarpışmışlar ve sonra konuşmaya başlayınca birbirlerini tanımışlar. Onun abisi olduğunu anlamış. Abisi de bu yıl kötü bir hasat, kardeşim yoksulluk içinde yaşıyor. Usulca birkaç ekin demeti alıp ona götüreyim kardeşim mutlu yaşasın diye düşünmüştü. Kardeşler birbirlerine maceralarını anlatmışlar. Birbirlerine sarıldıktan sonra gözlerinden yaşlar akmış ve gece boyunca sohbet etmişler. İşte kardeşlik budur, ama bütün kardeşler böyle değildir ya.

3.9.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Ele alınan eser kardeşliğin önemini anlatmaktadır. Gerçek kardeşlik duygusunun nasıl olması gerektiğinin vurgulanmıştır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Büyük Kardeş: fakir, merhametli, ailesini ve kardeşini koruyup kollayan, düşünceli

Küçük Kardeş: fakir, dürüst, akıllı, ailesini sevip koruyan, çalışkan

3) Masalın Ana Fikri

Eserde okura verilmek istenen asıl mesaj kardeşlik duygusunun önemidir. Gerçek kardeşliğin ve ailenin ne kadar değerli ve önemli olduğu anlatılmak istenmiştir. Bu eser sayesinde okur küçük yaşta kardeşlik duygusunun ne kadar güzel bir şey olduğunu anlayarak ailevi bağımlılığını güçlendirebilir. Bu konuda eser eğitici ve öğretici niteliktedir.

4) Masalın Dili

Eserin dili oldukça sade ve anlaşılırdır. Eserde verilmek istenen mesaj okur tarafından kolaylıkla anlaşılabilir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

Ele alınan eser verilmek istenilen mesaj konusundan oldukça önemlidir. Bu eser de okurlar genellikle küçük yaşta oldukları için verilmek istenen mesaj bu yaşlarda çocuklara aşılırsa daha deneyimli ve aile bağları daha güçlü bireyler olacaklarını düşünüyorum. Eğitici ve öğretici olmasının yanı sıra incelenen eser verilmek istenen mesaj açısından çok önemlidir.

3.10. Keçiler ve Kurt (თხეზი და მგელი)

Bir varmış bir yokmuş, yaşlı bir keçi ve üç yavrusu varmış. Keçi o lanetli kurt çocuklarını yiyecek, diye çok korkuyormuş ve yaylaya gittiği zaman çocuklarından birini evde bekçi olarak bırakıp benim olduğumdan emin olmadan kapıyı kimseye açma, diye yavrusunu sıkıca tembihliyormuş.

-Meee meee

- Bana kapıyı aç!

Buna inanma, çocuğum, tekrar sor, kim o ve cevap vermiyorsa:

-İstiyorum Kvarkvantia'yı, Ben Egnatia, demeden sakın kapıyı açma, -
diyormuş annesi yavrusuna.

Keçi gitmiş. Meğer o lanet olası kurt konuşmaları dinliyormuş. Kapıya gelmiş, kapıyı çalmış ve söylemiş;

-Meee meee

-Bana kapıyı aç!

-Kim o? diye sormuş oğlak.

- İstiyorum Kvarkvantia'yı,

- Ben Egnatiayım, bana kapıyı aç, - demiş kurt.

Oğlak kapıyı açmış ve kurt oğlağı eliyle yakalayıp ormana kaçırmış.

Akşam annesi gelmiş. Durumun ne olduğunu anlamış; Ama ne yapacağını bilmiyormuş. Ertesi sabah ikinci çocuğunu yanına almış ve bir tanesini eve bırakıp oradan ayrılmış. Kurt ikinci oğlağı da bu şekilde kandırmış ve yemiş. Sonra üçüncü oğlağı da yedikten sonra anne keçi yalnız kalmış. Çok ağlamış, ama yine de: - Çocuklarım yaşıyor mu? Bana geri gelirler mi diye umudu varmış. Fakat nerede! Böylesi düşmanın başına!

Kurt keçinin eve geldiğini duymuş. Eve gelmiş ve kapıyı çalmış:

-Meee, benim,

Senin Egnatia! –demiş.

Keçi, bunun çocukları olduğunu sanmış. Kapıyı açmış ve kurtla karşılaşmış. Kurt keçiyi ağızyla yakalamış ve onu ormana kaçırmış.

3.10.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Bu masalın konusu kurnazlık ve saflık üzerinedir. Kurnaz olan kurt her defasında türlü oyunlara ve hilelere başvurarak saf olan keçileri tuzağına düşürmeyi başaramamaktadır. Ama masalın sonunda zararlı çıkan kurt olur. Çünkü masallarda genellikle iyilik ve iyiler kazanır, masallar çoğunlukla mutlu sonlu oluyor. Bu masalın sonunda da zararlı çıkan kurt oluyor.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Masal kahramanları kurt, anne keçi ve yavru keçilerden oluşmaktadır.

Kurt: kurnaz, akıllı, işini bilen ve her zaman kötülük düşünen karakteristik özelliklere sahiptir.

Anne Keçi: çocuklarını çok seven, onları korumak için uğraşan, duygusal ve akıllı karakteristik özellikler ile donatılmıştır.

Yavru Keçiler: saf, temiz ve korkak karakteristik özelliklere sahiptirler.

3) Masalın Ana Fikri

Eserde anlatılmak istenen asıl konu, hile ve zorbalığa başvurarak kazanılan şeylerin gün sonunda mutlaka zarar olarak geri döneceğidir. Her zaman önceliğin doğrudan ve temiz kalplilikten geçtiği belirtilmektedir. Bu masal sayesinde çocuklar aslında kötülüğün her zaman kazandığını düşündükleri anda olayların tam tersine dönüp iyiliğin kazandığını görünce iyiliğin aslında her zaman en iyisi olduğunun farkına varırlar. Böylelikle okumuş oldukları bu masal sayesinde kötülük ve iyiliğin sonucunda ortaya neler çıkabileceğini anlayabilirler.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve süslü anlatımdan kaçınılarak çocukların rahatlıkla anlayabileceği türdedir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan bu eser çocuklara iyiliğin güzelliğini ve kötülüğün sonucunda ne kadar kötü şeylerle karşılaşılabilceğinin kanıtı niteliğindedir. Bu eser sayesinde çocuklar iyilik ve kötülük arasında ki farklılıkları kafalarında zihin güçleri sayesinde canlandırıp iyiliğin doğru olduğunu kabullenebilirler. Çocuklara yol göstermek amacıyla kullanılabilecek çok güzel bir araç niteliğindedir.

3.11. Kral ve Hizmetkârı (მეფე და მსახური)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Bir kral varmış. Eğlenmeyi ve eğlenceli vakit geçirmeyi çok seviyormuş. Davranışlarını sorgulayan ve onu sık sık azarlayan bir de hizmetkârı varmış. Kral sadece kendi memnuniyetinin yanında ülkesindeki insanların da iyiliğini ve kaderini düşünmelidir, diyormuş.

Kralın yine de bildiğini okurmuş ve bilgili hizmetkârını başından atmaya çalışmış.

Bir gün kral hizmetkârını çağırmış ve:

-Sana üç soru sorup üç günde mühlet vereceğim. Eğer, soruların cevaplarını bulamazsan kelleni uçuracağım, demiş.

-Emredersiniz, diye cevap vermiş hizmetkârı.

Kral başlamış: bütün denizi iç, gökyüzü ile yeryüzü arasındaki mesafenin ne kadar olduğunu ölç, benim ne düşündüğümü bana söyle, demiş.

Kederli hizmetkâr gitmiş. Ne yapacağını bilmiyormuş, bugün ya da yarın ölecek.

Yolda ihtiyarla karşılaşmış.

-Merhaba, seni bu kadar düşündüren şey nedir? diye sormuş ihtiyar.

-Eh, nasıl düşünmeyeyim, bugün ya da yarın yaşamımdan olmak istemiyorum, demiş hizmetkârı ve her şeyi ihtiyara anlatmış.

-Endişelenme, seni bu sıkıntıdan kurtaracağım. Sen sadece kraldan bir çuval iplik al, diğerlerini ben biliyorum ve sana öğreteceğim, demiş ihtiyar.

Hizmetkâr çok mutlu olmuş ve kraldan bir torba iplik istemiş. Kral da vermiş.

Yaşlı adam hizmetkârın kıyafetlerini giymiş, sırtına bir çuval ipliği almış ve bu şekilde kralın yanına gitmiş.

-Kral yanına gelenin gerçekten hizmetçisi olduğunu düşündüğü için ona: -ne yaptın? Sorularıma cevap bulabildin mi? demiş.

-Evet, senin sorularının cevabını buldum, diye cevap vermiş.

Denizi içtin mi?

-Akan bütün nehirleri durdurursanız ve içine başka su almazsanız içerim efendim, demiş

Kral hayretler içinde kalmış.

-Anladım, gökyüzü ve yeryüzünün arasındaki mesafeyi ölçtün mü?

Ölçtüm, efendim, ölçüyü de getirdim. İşte bu iplik, eğer inanmıyorsanız siz kendiniz ölçün ve doğruluğuna karar verin, diye cevap vermiş yaşlı adam.

-İyi, bil bakalım şimdi ne düşünüyorum, demiş kral.

-Efendim, şimdi bir hizmetkâr ile karşı karşıya olduğunuzu düşünüyorsunuz ama yanıyorsunuz, demiş.

Bu sözlerin ardından ihtiyar hizmetkârın kıyafetlerini çıkarmış. Kralın yanıldığı ortaya çıkmış, mahcup olmuş, yüzü kızarmış ve hizmetkârını daha da çok sevmiş.

3.11.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masalda kralının iyiliğini isteyen hizmetkârın yaşadığı sorun anlatılmaktadır. Aslında hizmetkârı kralının iyiliğini düşündüğü için ona yol göstermek istemiş, ama ön yargılı kral hizmetkârı anlamadan ondan kurtulmaya çalışmış. Sonunda da kral hatasını anlar ve hizmetkârını ne kadar sevdiğini fark eder.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Kral: gülmeyi seven, mutlu ve ön yargılı bir karakterdir.

Hizmetkâr: düşünceli, akıllı ve kralını seven bir karakterdir.

İhtiyar: bilgili, akıllı ve zeki bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda asıl verilmek istenen mesaj: insanların ön yargılarını kırmaları gerektiğidir. Hizmetkârına ön yargı ile yaklaşan kral hata yaptığının farkına varıp hizmetkârı ile arasında aslın da çok güçlü bir bağ olduğunu anlar.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve anlaşılırdır. Yaş düzeyi olmadan okutulan her çocuğun anlayabileceği şekildedir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

Masalda verilmek istenen mesaj açısından çok önemlidir. Ön yargı insanların istemese de içlerinde besledikleri bir duygudur. Bu duygu bastırılmazsa eğer kötü sonuçlara sebep olabilir. Bu nedenle küçük yaşta bu şekilde eğitici ve mesaj içerikli masalların çocuklara okutulup aşılması gelecekte daha anlayışlı bireyler olmasını sağlar. Bu nedenle büyük küçük her bireyin okuyup ders çıkarması gerekir.

3.12. Kurt, Keçi ve At (მგელი, თხა და ცხენი)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Aç kurt keçiyle karşılaşmış ve: – seni yemeliyim, -demiş.

Keçinin kafası hiç karışmamış: –Bir oyun biliyorum, onu göstereyim, sonra yersin beni, -demiş.

Gideceğim, İşte kütüğe çıkıp atlayacağım. Sen de beni izle, sonra ne istersen yaparsın, -demiş.

Kurt bunu kabul etmiş. Keçi gitti, yakındaki kütüğe tırmandı, zıpladı ve yuvarlandı.

-Şimdi gel, seni yiyeceğim, -demiş kurt.

-Bana izin ver tekrar atlayayım, -demiş keçi.

Keçi atlamış ve öyle bir dörtnala koşmuş ki, kurt tek kelime bile edememiş. Ağzı boş kurt yoluna devam etmiş, şimdi de önüne bir at çıkmış.

-At, seni yemeliyim!

-Arkamda bir mektup bağlanmış olmalı, gel, bak, onu kaybetmemişim ya, sonra yersin! -demiş at.

Kurt atı çevrelemiş ve arkasına bakmış. At öyle bir çifte tekme atmış ki, kurt dokuz defa takla atmış ve yere serilmiş. At kurttan kaçıp özgürlüğüne kavuşmuş.

Kurt kendine geldiğinde hak ettim, lokma buldun, yesene! Oyunlarla, mektuplarla ne işin var senin, diye kendi kendine kızmış.

3.12.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Ele alınan masalın asıl konusu kötü düşüncenin karşılığının daima kötülük olduğudur. Karşındaki için ne kadar kötülük düşünürsen hayat da seni o kadar

kötülüklerle karşılaştırır. Bu yüzden; iyilik yaparsak iyilik buluruz, kötülük yaparsak da karşılığı kötülük olur.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Kurt: kötü niyetli, açgözlü, kolayca kandırılan bir karakterdir.

Keçi: kurnaz, akıllı ve kendisini korumayı bilen bir karakterdir.

At: zeki, düşünceli ve kendisini korumayı bilen bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda okura verilmek istenen asıl mesaj kötülüğün karşılıksız kalmayacağıdır. Her kötü düşünce er ya da geç karşılığını mutlaka bulur.

4) Masalın Dili

Masalın dili sadedir. Masalda olması gerektiği gibi süslü anlatımdan kaçınılmıştır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

Masallarda asıl amaç çocuklara doğru ve yanlış olanı göstermektir. Bu masalda, tam anlamıyla masal tanımına uyarak kötü düşüncenin sonucunun neler doğurabileceğini anlatmıştır. Gerek çocuk okurlar, gerekse de yetişkin okurlar için içerisinde eğitici bir mesaja yer verilmiştir. Bu açıdan her masalda olduğu gibi bu masalda da verilmek istenen mesaj çok önemlidir. Kötülük yapma düşüncesi her zaman insanı yanlış sürükleyebilir. Bu masalda da hayvanların üzerinden kötülüğün ne kadar yanlış ve kötü olduğu anlatılmak istenmiştir.

3.13. Kuş ve Tilki (ჩიტი და მელის)

Bir varmış bir yokmuş, Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Çiora adında bir kuş varmış. Bahar geldiği zaman Çiora da diğer kuşlar gibi gür yaprakları olan bir ağaç bulmuş ve kendine uygun bir yere yuvasını yapmış.

Oturmuş ve yuvaya üç tane yumurta bırakmış, üç hafta sonra bu yumurtalardan küçük civcivler çıkmış. Bütün anneler gibi Çiora da yavrularının üzerine titremiş, başuçlarında ötmüş, kelebekler, sinekler ve solucanlarla besleyip büyütmüş. Bir hafta içinde yavruların vücutları alacalı ve yumuşak tüylerle kaplanmış.

Çiora daha da mutlu olmuş, yakında kanatları da büyür ve mutlulukla uçarlar diye düşünmüş ve çocuklarını güvenle büyütebildiği için tanrıya şükretmiş.

Ama sevinci kısa bir süre sonra kedere dönüşmüş. Lanetli bir tilki yuvasını bulmuş, ağacın dibine çömelmiş ve Çiora'ya seslenmiş:

-Ey kuş! Çiora kuş!

-Ne var? Tilki, efendim, demiş Çiora

-Bir yavrunu bana at.

-Yoksa sana kötü günler yaşatırım:

-Bir balta, nacak⁹ ve ivgi¹⁰ getireceğim,

-Ağacını da keserim kökünü de,

-Seni de yerim yavrularını da.

Zavallı Çiora lanetli tilkiden korkmuş ve yavrularından birini aşağıya atmış. Tilki yavru kuşu ağızıyla yakalayıp hemen oradaki çalılıklara girmiş.

Yine geri dönmüş ağacın dibine çömelmiş ve Çiora ya seslenmiş:

-Ey kuş! Çiora kuş!

-Ne var? Tilki, efendim? diye yanıtlamış Çiora.

-Bir yavrunu bana at.

⁹ Odun yapmakta, odun kırmakta kullanılan, sapı kısa, keskin yanı geniş, arkası tokmak biçiminde küçük balta, odun baltası.

¹⁰ Ağaç oymaya yarayan kesici alet

-Yoksa sana kötü günler yaşatırım:

-Bir balta, nacak ve ivgi getireceğim,

-Ağacını da keserim kökünü de,

-Seni de yerim yavrularını da.

Zavallı Çiora yine korkmuş, peşimi bırakır düşüncesi ile ikinci yavrusunu da lanetli tilkiye atmış. Obur tilki, yavru kuşu havada yakalayıp tekrar çalılıkların arasına girmiş ve onu orada yutmuş. Ağzının tadıyla dudaklarını şapırdatmış, tekrar dönmüş, ağaca yaslanmış ve Çiora seslenmiş:

-Ey kuş! Çiora kuş,

-Ne var? Tilki, efendim, demiş Çiora

-Bir çocuğunu bana at.

-Yoksa sana kötü günler yaşatırım:

-Bir balta, nacak ve ivgi getireceğim,

-Ağacını da keserim kökünü de,

-Seni de yerim yavrularını da.

Acı ve hüznün içinde ki Çiora üçüncü yavru kuşunu da alıp tilkiye atmış, tilki yavru kuşu yakalamış, Çiora da uçmuş ve uzakta bir ağacın dalına konup ağlamaya başlamış.

Orada bir avcı dolaşıyormuş ve Çiora feryadını duyup gelmiş ve:

-Ne oldu? Çiora seni böyle acıyla ağlatan şey nedir? -diye sormuş.

-Beni ağlatan şey; üç tane çocuğum vardı, obur bir tilki gelip üçünü de yedi, demiş Çiora.

-O lanet olası tilkiyi bana gösterebilir misin? diye rica etmiş avcı.

-Neden sana gösteremeyeyim? Herhalde orada benim geri dönmemi bekliyordur, demiş Çiora.

-O zaman önüme düş, göster onu bana ben ona gününü gösteririm, diye tehdit etmiş avcı.

Çiora avcıya rehberlik etmiş ve onu yuvasına götürmüştü.

Tilki gerçekten orada kuyruğuna yaslanmış yukarı bakarak bekliyormuş. Avcı av tüfeği ile nişan alıp ateş etmiş ve obur tilkinin canını almış.

Böylelikle Çiora obur ve yırtıcı tilkiden öcünü almış, o yıl yuvaya üç yumurta daha koymuş. Yine yavrularını çıkarmış, zarar görmeden uçurmuş.

Veba oraya, eğlence buraya,

Kepek oraya, un buraya.

3.13.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masalda asıl anlatılmak istenen mesaj, annelik duygusunun önemidir. Anne kuşun çocuklarını kaybettikten sonra yaşadığı üzüntü anlatılmaktadır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Tilki: kötü kalpli, vicdansız ve acımasız bir karakterdir.

Kuş: iyi kalpli, sevgi dolu ve merhametli bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masal, annelik duygusunun ne kadar önemli ve kutsal olduğunu vurgulamaktadır. Yavrularını kaybeden anne kuşun çektiği acının ne kadar büyük olduğunu anlatmaktadır. Verilmek istenen mesaj ise; dünya da hangi canlı olursa olsun annelik duygusu çok farklıdır. Her anne için yavrusu çok önemli ve

kıymetlidir. Bu nedenle hiçbir annenin yavrusuna zarar vermememiz gerektiği anlatılmaktadır.

4) Masalın Dili

Masalda verilmek istenen asıl mesaj açık bir dille anlatılmıştır. Anlatımda süslü anlatımdan kaçınılmıştır. Masalda şiir tarzındaki anlatım nakarat olarak tekrarlanmaktadır. Bu durum masala oldukça fazla heyecan katmaktadır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan eser, hem ebeveynler hem de çocuklar tarafından okunması gereken bir eserdir. Verilmek istenen mesaj oldukça önemlidir. Dünya üzerinde yaşayan hiçbir canlıya zarar verilmemelidir. Annelik duygusu çok önemlidir, yavrusu zarar gören her anne çok acı çeker bu masalda da acı çeken anne kuşun masalıdır. Verilmek istenen ders çocukların hayata bakış açısı ve çevrelerindeki canlılara yaklaşımları açısından çok önemlidir.

3.14. Muçanahevara (Yarım avuç) (მუჭანახევა)

Bir varmış bir yokmuş, Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Köyde yaşayan fakir bir çift varmış. Ne yiyecek ekmekleri ne de içecek bir şeyleri varmış. Velhasıl kelim, kuru canlarından başka hiçbir şeyleri yokmuş. Bir gün ektikleri ekinlerin orasından burasından zar zor bir tencerelik fasulye toparlayabilmişler.

Fasulyeyi ateşe koymuşlar ama yemeğin içine dökebilmek için bir fiske dahi tuz bulamamışlar.

-Karısı, kocasına: -paran varsa şehre git, belki yarım avuç tuz alırsın, - demiş.

-Kocas, başını kaşıyarak gideceğim ama: -ne kadar satın alacağımı unutursam? Yolda nasıl hatırlarım? diye sormuş.

-Yolda, sürekli yarım avuç, yarım avuç diye tekrar edersen unutmazsın, demiş karısı.

Adam yola koyulmuş ve şehre doğru giderken yolda sürekli yarım avuç, yarım avuç, diye tekrar etmiş.

Yol kenarında tarlasını eken adam, tohumları her atışında biri bin olsun, - diyormuş. Ekinci, zavallı adamın bağırmasını duymuş ve sinirden ateş püskürmüş: - Ben bir tohumdan bin ekin çıkmasını istiyorum, bu aptal yarım avuç diye tekrarlıyor, demiş ve buğdayla dolu çuvalını yere bırakıp adamı güzelce pataklamış.

-Neyi yanlış yaptım? Niye dövüyorsun beni? diye sormuş adam.

-Hak ettiğin için dövüyorum. Ben tanrıdan biri bin olsun diye rica ederken sen yarım avuç olmasını istiyorsun.

-Hani, nasıl söylemeliydim? diye sormuş adam.

- Bire bin, diye bağırıydın sana teşekkür ederdim, demiş ekinci.

-İyi, bundan sonra bire bin diye söylerim, -diye yanıt vermiş adam gitmiş.

Bire bin, bire bin diye bağırarak şehre doğru gelmiş adam. Ölülerini yolda yatan cenaze sahipleri, adamın bağırışlarını duymuşlar, ona yaklaşp iyice dövmüşler.

-Seni aptal, sefil! Bu bir ölü şimdi bin tane mi olsun?

-Hani, nasıl söylemeliyim? diye sormuş adam.

-Nasıl mı? Tanrı rahmet eylesin, tanrı sizi korusun! deseydin biz de saygı duyardık, demişler.

-İyi, bundan sonra hep böyle söylerim, demiş adam ve gitmiş.

Şehre doğru giderken: Tanrı rahmet eylesin! Tanrı sizi korusun! diye bağırarak yola koyulmuş.

Yolda davulla zurnayla gelin getirenlerle karşılaşmış. Sarhoş misafirler, adamın bağırmasını duymuşlar ve kırbaçla ağzını burnunu kırmışlar.

-Seni hayvan oğlu, gelin alıyoruz, mutluluk ve hayat dolu şarkılar söylüyoruz, neden rahmet okuyorsun? -demişler.

-Hani, ne söylemeliyim? Öğrettikleri gibi söylüyorum, diye yanıt vermiş adam.

-Sana öğretenler de senin gibi geri zekâlı olmalı, -demiş düğün sahipleri. - Rahmet eylesin yerine yaklaşıp, şapkanı çıkartıp, yüksek sesle yaşasın, yaşasın, diye bağırımalıydın.

-Peki! Öyle yapayım, demiş adam.

Şehre doğru giderken, tüm çabası ve gücüyle yaşasın, yaşasın diye bağırmaya başlamış.

Yolda geyiği kovalayan avcı, tüfeği ile tam ateş etmek üzereyken adamın bağırmasıyla ürken geyik ormana doğru kaçmış. Öfkelenen avcı dönmüş ve tüfeğinin kundağı ile adama bir vurmuş, bir vurmuş...

-Seni köpeğin oğlu! Ne diye bağırıyorsun? Geyiğimi kaçırdın, -demiş avcı.

-Öyleyse ne söylemeliyim? diye sormuş adam.

-Bir şey söylemek zorunda değildin. Başını eğip usulca uzaklaşmalıydın, o zaman geyiği öldürürdüm ve mangalda güzel bir kebab yapıp sana da yedirirdim, demiş avcı.

-Sesimi çıkarmayacağım, -demiş adam ve şehre doğru yürümüş.

İki büklüm sessizce çitlerin arasından geçerken cüzdanını kaybeden adamı görmüş. Adam onu yakalayıp bir güzel dövmüş.

-Eğer benim para dolu kesemi sen bulmadıysan neden çitlerin arkasında saklanıyorsun? diye sormuş.

-Ben bulmadım, diye yemin edince paranın sahibi onu bırakmış.

-Hani, ne yapayım? Nasıl yürüyeyim? Ne söyleyeyim? diye sormuş adam.

-Para kesesini kaybeden adam, parası için çok endişeleniyormuş, adamı hiç umursamamış ve cehenneme kadar yolun var! Şimdiye kadar ne söylediyse söyle, diye laf atıp kesesini aramaya koyulmuş.

Adam kala kalmış ve başına bu kadar bela gelince karısının ona söylediklerini de unutmuş ve eve eli boş dönmüş. Karısı tuzu neden getirmedi diye sinirlenmiş ve milletin yarım bıraktığını o tamamlamış.

Veba orada, ziyafet burada,

Kepek orada, un burada.

3.14.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

İncelenen bu masal, ön yargının ne kadar kötü bir şey olduğunu vurgulamaktadır. Asıl amacı tuz almak olan adamın unutmamak için tekrar ettiği nakaratın başına açtığı belaları anlatmaktadır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Köylü adam: fakir, unutkan, saf ve güçsüz bir karakterdir.

Köylü Kadın: fakir, akıllı, ne istediğini bilen ve güçlü bir karakterdir.

Yolda karşılaştığı insanlar: önyargılı ve vicdansız karakterlerdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda verilmek istenen mesaj, ön yargının etrafımızda ki insanlara verdiği zarardır. Amacı yemeği için tuz almak olan adamı her defasında yanlış anlayan insanlar dövmeye başlamışlardır. Oysaki dövmeden önce adamlarla konuşup derdinin ne olduğunu sormuş olsaydılar, adamın başına onca felaket gelmezdi ve alacağını unutmadan alıp evine dönebilirdi. Evet, burada söz konusu olan insanlar arasındaki anlaşmazlıktır.

4) Masalın Dili

Masalda sade bir dil kullanılmıştır. Fakat verilmek istenen mesaj masalda saklanmıştır. Mesajın anlaşılabilmesi için dikkatli bir şekilde okunması gerekir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelemiş olduğum bu masal da kurgusal öğelere oldukça yer verilmiştir. Her insanın hayatını etkileyebilecek çıkarımlar ve derslerle dolu bir masal olmasından dolayı öğreticiliği çok fazladır. Aynı zamanda insanlar arasındaki iletişimin öneminden söz edilmektedir..

3.15. Pire ve Karınca (რწყილო და ჰიანჭველა)

Pire ve karınca kardeş olup birlikte yola çıkmışlar. Bir dereye varmışlar.

Pire karıncaya:

-Ben atlayabilirim, sen ne yapacaksın?

-Ben atlayamaz mıyım? -diye sormuş karınca.

Pire hoplara zıplaya atlamış. Karınca hoplamış ama suya düşmüş. Pireye yalvarmaya başlamış:

-Kardeşim, bana yardım et, boğuluyorum!

Pire atlaya zıplaya domuzun yanına gitmiş ve rica etmiş:

-Domuz bana kılından verir misin?

Kılından halat ip öreceğim.

Onu suya atacağım ve çıkaracağım

Kardeşim karıncayı.

Domuz şöyle demiş:

-Sen bana hiç palamut getirmemişsin ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve meşe ağacına rica etmiş:

-Meşe ağacı bana palamut verir misin?

Palamudu domuza götüreceğim.

Domuz bana kılını verecek.

Kılından halat ip öreceğim.

Onu suya atacağım ve kurtaracağım

Kardeşim karıncayı.

Meşe ağacı şöyle demiş:

-Ama sen benden hiç karga kovalamadın ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve kargaya rica etmiş;

Karga meşe ağacını terk et,

Meşe ağacı bana palamut verecek,

Palamudu domuza götüreceğim,

Domuz bana kılını verecek,

Kılından halat ip öreceğim,

Onu suya atacağım ve kurtaracağım

Kardeşim karıncayı.

Karga şöyle demiş:

-Sen bana hiç civciv getirmemişsin ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve kuluçkadan rica etmiş:

-Kuluçka bana civciv verir misin?

Civcivi kargaya gtrecekim,

Karga meşe aėacını terk edecek,

Mee aėacı bana palamut verecek,

Palamudu domuza gtrecekim,

Domuz bana kılını verecek,

Kılından halat ip rececekim,

Onu suya atacağım ve kurtaracağım

Kardeřim karıncayı.

Kuluçka řöyle demiř:

-Sen bana hiç darı getirmemiřsin ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiř ve çukurdan rica etmiř:

-Çukur bana darı verir misin?

Darıyı kuluçkaya ya gtrecekim,

Kuluçka bana civciv verecek,

Civcivi kargaya gtrecekim,

Karga meşe aėacını terk edecek,

Mee aėacı bana palamut verecek,

Palamudu domuza gtrecekim,

Domuz bana kılını verecek,

Kılından halat ip rececekim,

Onu suya atacağım ve kurtaracağım

Kardeşim karıncayı.

Çukur şöyle demiş:

-Sen beni hiç farelerden kurtarmamışsın ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve fareye rica etmiş;

-Fare bıraksana çukuru,

Çukur bana darı verecek,

Darıyı kuluçkaya ya götüreceğim,

Kuluçka bana civciv verecek,

Civcivi kargaya götüreceğim,

Karga meşe ağacını terk edecek,

Meşe ağacı bana palamut verecek,

Palamudu domuza götüreceğim,

Domuz bana kılını verecek,

Kılından halat ip öreceğim,

Onu suya atacağım ve kurtaracağım

Kardeşim karıncayı.

Fare şöyle demiş:

-Sen beni kedilerden hiç kurtarmadın ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve kediden rica etmiş:

-Kedi fareden uzak dur,

Fare ukuru terk edecek,
Çukur bana darı verecek,
Darıyı kuluçkaya gtrecekim,
Kuluçka bana civciv verecek,
Civcivi kargaya gtrecekim,
Karga meşe aėacını terk edecek,
Mee aėacı bana palamut verecek,
Palamudu domuza gtrecekim,
Domuz bana kılını verecek,
Kılından halat ip rececekim,
Onu suya atacağım ve kurtaracağım
Kardeşim karıncayı.

Kedi şöyle demiş:

-Sen bana hiç süt getirmedin ki...

Pire atlaya zıplaya gitmiş ve inekten rica etmiş

-İnek bana sütünden verir misin?

Sütü kediye gtrecekim,

Kedi fareden uzak duracak,

Fare ukuru terk edecek,

Çukur bana darı verecek,

Darıyı kuluçkaya ya gtrecekim,

Kuluçka bana civciv verecek,
Civcivi kargaya götüreceğim,
Karga meşe ağacını terk edecek,
Meşe ağacı bana palamut verecek,
Palamudu domuza götüreceğim,
Domuz bana kılını verecek,
Kılından halat ip öreceğim,
Onu suya atacağım ve kurtaracağım
Kardeşim karıncayı.
İnek şöyle demiş:
Sen bana hiç ot getirmemişsin ki...
-Pire gitmiş tarladaki otları kesmiş ve ineğe getirmiş.

İnek süt vermiş, sütü kediye götürmüş, kedi fareden uzak durmuş, fare çukuru terk etmiş, çukur darı vermiş, darıyı kuluçkaya getirmiş, kuluçka civciv vermiş, civcivi kargaya götürmüş, karga meşe ağacını terk etmiş, meşe ağacı palamut vermiş, palamudu domuza götürmüş, domuz kılını vermiş, kılından halat ip örmüş ve suya atmış. Karınca halata binmiş, pire halatı çekmiş ve nehrin kıyısına çıkararak karıncayı ölümden kurtarmış.

Sonra yine kardeşçe yollarına devam etmişler.

3.15.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masal da iki dostun yaşadığı olay anlatılmaktadır. Aynı zamanda dostluğun önemi vurgulanmaktadır. Dostların birbirleri için ne kadar fedakârca

davrandıklarının ele alındığı bu eser çocukların ders almaları gereken birden çok olay örgüsü barındırmaktadır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Pire: dost canlısı, fedakâr, yardımlaşmayı seven, mücadeleci bir karakterdir.

Karınca: dost canlısı, iyi ve saf bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masal da asıl anlatılmak ve vurgulanmak istenen düşünce dostluktur. Dostumuza nasıl davranmamız gerektiğini dostumuz için zorluklarla mücadele etmemiz gerektiğini anlatmaktadır. Çocuk yaşta aşılana bu dostluk duygusu ve dostluğun önemi çok önemli bir duygudur. Bu açıdan ele alınan bu masal öğreticiliği ile ön plana çıkmaktadır.

4) Masalın Dili

Süslü olmayan abartıdan kaçınılmış sade ve anlaşılır bir dili vardır. Çoğu şiir tarzında nakarat biçimde anlatılmaktadır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelemiş olduğum bu masal öğreticilik açısından çok önemli bir konuyu ele almaktadır. Çocuk yaşta aşılana dostluk ve sevgi duyguları büyüdükçe insanlarda sevgi kavramının daha da güzel oturmasına sebep olur. Bu yüzden çocuklarımıza bu tür eğitici ve öğretici masalları ne kadar fazla okutursak o kadar fazla da verim almış oluruz. Aynı zamanda bu masalda yetişkin okurlarında kendilerine çıkarabileceği dersler mevcuttur. Herkes kendi çıkarları doğrultusunda bir şeyler yaptırmaya çalışıyor. Her şeyin çıkar ve menfaat ilişkisi doğrultusunda olmaması gerektiği asıl önemli olanın iyilik olduğu vurgulanmıştır.

3.16. Rüya (𐌹𐌺𐌰𐌹𐌳𐌰)

Bir varmış bir yokmuş. Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Yetim bir çocuk varmış. Çocuk uyurken sürekli rüyalar görüyormuş, bu yüzden ona rüya adını vermişler. Çocuğun bir de kötü üvey annesi varmış. Her gün döverek işkence

çektiriyormuş. Bir gün üvey annesi buğdayları kurutmak için güneşe sermiş ve üvey oğlunu bakması için yanına oturtmuş, tavuklar yemesin diye, rüya oğlan ilk başta buğdaylara dikkatlice bekçilik yapmış. Ama biraz zaman geçtikten sonra uyuya kalmış. Tavuklar buğdaylara saldırmış ve yemeye başlamışlar. Bu sırada üvey annesi gelmiş ve uyuyan çocuğu yakalayıp dövmeye başlamış. Seni öldüreceğim, tavuklar buğdayları telef etmiş. Hangi şeytan senin ölesiye uyumana sebep oldu? Rüya oğlan uyanmış ve üvey annesine yalvarmış.

-Beni dövme, sana rüyamı anlatacağım, -demiş.

-Üvey annesi elini çekip, peki, ne gördüysen çabuk anlat, -demiş

Rüya oğlan uykulu gözlerini ovuşturmuş ve anlatmaya başlamış:

-Rüyamda Bağdat'taydım, ayağımın biri Bağdat'ın girişinde diğeri sonundaydı. Bir yanıma güneş konmuştu, diğer yanıma ay ve yıldızlar elimi yüzümü yıkatıyorlardı.

Üvey annesi üvey oğlunun rüyasını çok kıskanmış. Çocuğu yakalamış ve hemen rüyayı bana ver, demiş.

Rüya oğlan üzülmüş ve rüyamı sana nasıl vereyim, diye sormuş.

Üvey annesi sinirlenmiş: -rüyanı bile bana vermeye kıyamıyorsun, senden başka ne bekleyebilirim ki artık, -demiş ve rüya oğlanı evden kovmuş.

Rüya oğlan hüznlenmiş ve yola koyulmuş. Az gitmiş uz gitmiş ve nihayet bir ülkeye varmış. O ülkenin hükümdarı bakmış yabancı çocuğu görünce ve sormuş:

-Sen kimsin, çocuk, ne yapıyorsun burada? Birini mi arıyorsun? diye sormuş.

-Ben bir rüya gördüm üvey annem onu benden rica etti ama veremediğim için beni evden döverek kovdu, benim durumum işte bu, diye cevap vermiş rüya oğlan.

-Söyle bakalım nasıl bir rüya gördün, -diye sormuş kral.

-Ne gördüm, şanlı kralım, Bağdat'taymışım gibi bir ayağımı Bağdat'ın başına koymuşum, diğeri ise Bağdat'ın bitişinde. Yanlarıma güneş ve ay konmuşlardı ve yıldızlar elimi yüzümü yıkatıyorlardı.

-Oğlum, ne kadar güzel bir şey görmüşsün diyerek şaşırmış kral. Çocuğa: - bu rüyayı bana vermek zorundasın, diye emretmiş.

Rüya oğlan; -Size nasıl verebilirim, şanlı kralım bu bir rüyaydı, uyandım ve uçup kayboldu, -demiş.

Kral öfkelenmiş ve rüya oğlanı zindana attırmış. Zavallı rüya oğlan hüznlenmiş, yağmurdan kaçarken doluya tutuldum diye, düşünmüş ama dürüst insanı tanrı hiçbir zaman feda etmez. Kralın dünya güzeli ve iyi kalpli bir kızı varmış. Masum çocuğa acımış ve ona usulca yemeğini götürmüş. Bu dünya güzeli kıza bir doğu kralı talip olmuş ama ne kız istiyormuş nede babası vermek istiyormuş. Doğru ülkesinin kralı vazgeçmiyormuş, dünya güzeli kıza sahip olmak için her yolu deniyormuş. Bir keresinde kızın babasına dört tane at göndermiş ve şunları söylemiş;

-Bil bakalım anne at hangisi, hangisi büyük tay, hangisi ortanca ve hangisi küçük. Doğru tahmin edersen ne ala. Edemezsen güzel kızını bana vereceksin diye, haber göndermiş.

Kral üzölmüş nasıl tahmin edilebilir, atların vücutları ve sırtlarının rengi birbirine benziyor. Dünya güzeli kızı buna daha çok üzölmüş. Gitmiş ve sıkıntısını rüya oğlana anlatmış.

-Korkma, tahmin etmek çok zor değil, demiş rüya oğlan. Atlara bol bol tuz yedirin ve onları ahıra bağlayın. Sabah su içmeye çıkarken gözlemleyin, ilk olarak anne at çıkacak, annesini küçük tay takip edecek, sonra ortanca ve en son büyük tay çıkacak, -demiş rüya oğlan.

Kız gitmiş ve babasına her şeyi anlatmış. Kral gerçekten de söylenenleri yapmış ve bilmeceyi çözmüş.

Biraz zaman geçtikten sonra doğu ülkesinin kralı dünya güzeli kızın babasına bir dere taşı göndermiş ve şunları sıralamış:

-Bu dere taşını parçalara ayırsan sizin peşinizi bırakırım. Ama ayıramazsan dünya güzeli kızını götüreceğim, diye haber salmış.

Kral üzülmüş, bu dere taşını nasıl parçalayacağını bilmiyormuş, parçalayamazsa dünya güzeli kızını vermek zorunda kalacaktı. Kızı babasının üzüntüsünü görmüş ve tavsiye almak için tekrar rüya oğlana gitmiş.

Rüya oğlan:

-Korkma, bunun da üstesinden geliriz. Babana söyle, dere taşlarını geri göndersin ve ben boyutlarını bilmiyorum, boyutlarını nasıl istiyorsun? Düz mü, ince mi? Bu yüzden sen bana numune gönder, ben de ona göre parçalarını diye, haber salsın, - demiş rüya oğlan. Tabi ki, doğu ülkesi kralı numune gönderememiş ve dünya güzelinin babası yine kazanmış. Doğu ülkesi kralı şimdi de bir ok atmış dünya güzeli kızın sarayının önüne. Devletinden bu oku çıkarabilecek adam bulursun ya da dünya güzeli kızınla evlenirim, diye haber göndermiş. Kral memleketindeki güçlü ve kuvvetli insanları toplamış ama hiç kimse oku hareket bile ettirememiş. Kralın güzel kızı tekrar rüya oğlana gitmiş ve sıkıntısını anlatmış.

Rüya oğlan; -bu gece usulca zindana gel, ip sarkıt ve beni yukarı çek, ben oku yerinden çıkaracağım, - demiş. Gerçekten de gece olur olmaz kız ipi zindana sarkıtmış ve rüya oğlanı yukarı çıkarmış. Zindan da oturduğu süre içinde rüya oğlan büyümüş ve bayağı kollu kuvvetli bir genç olmuş. Eliyle tek seferde oku yerinden çıkarmış ve zindana geri dönmüş. Kral sabah dışarı çıkıp oku yerinde göremeyince çok şaşırılmış ve sevinçle halkına seslenmiş:

-Bu oku yerinden kim çıkardıysa bana gelsin ve ben de dünya güzeli kızımın onu evlendireceğim.

Memleketin ünlü şanlı yiğitleri yeniden toplanmışlar, hepsi dünya güzeli kıza sahip olmak istiyormuş. Bu yüzden hepsi oku kendisinin çıkardığını söylüyormuş. Sonunda hükümdar: -pekâlâ, bu oku kim çektiyse şimdi oku yerden hareket ettirsin, diye emretmiş. Herkes denemiş ama hiç kimse yerinden bile kıvıldamamış. O sırada kızı babasının yanına gelmiş ve: - babacığım, belki de zindanda oturan çocuk oku çıkartmıştır, demiş. Vezirleri göndermişler ve rüya oğlanı getirtmişler. Öyle bir

-Ne kadar harika bir adamsın, demiş rüya oğlan. Biz birbirimizin sesini zar zor duyuyoruz, sen denizin dibinden gelen hamsilerin konuşmalarını bile duyuyorsun, gel ve kardeşim ol.

-Sen kimsin? diye sormuş adam

-Bana 'Rüya' derler.

-Seninle nasıl kardeş olmam, -demiş adam ve üçü birlikte yola koyulmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler yolda başka bir adamla karşılaşmışlar. Güvercinlere usulca yaklaşp kanatlarını çıkartıyormuş, birini diğerine diğerini öbürüne takıyormuş, güvercinler hiçbir şey fark etmiyorlarmış. Rüya oğlan bu adamın yaptıklarına şaşırmiş ve söylemiş: -ne kadar tuhaf bir adamsın! Ben usulca mandaya bile yaklaşmam. Güvercinler farkına varmadan bunu nasıl yapıyorsun? Gel ve kardeşim ol, -demiş rüya oğlan. Daha sonra onunla da arkadaş olmuş ve dördü birlikte yola koyulmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler yolun sonunda bir papazla karşılaşmışlar. Papaz sırtına kocaman bir kiliseyi yüklemiş. Kiliseyi istediği yere koyup ayin yapıyormuş, sonra kiliseyi sırtına yükleyip yoluna devam ediyormuş. -Ne kadar tuhaf bir adamsın sen. Biz yüksüz geliyoruz ve yoruluyoruz ama sen kocaman kiliseyi sırtına alıp onun ağırlığını hiç hissetmiyorsun bile, gel ve bizim kardeşimiz ol, -demiş rüya oğlan. Papazla da kardeş olmuşlar ve beş kişi yollarına devam etmişler. Az gitmişler uz gitmişler doğu ülkesi kralının sarayına varmışlar. Kral bakmış ve iyilik için gelmediklerini anlayınca sormuş;

-Siz kimsiniz? Neden benim ülkeme geldiniz?

-Adım Rüya, dünya güzeli kadının kocasıyım, demiş. Bunlar da benim kardeşlerim, seninle savaşmaya geldik.

-Güzel sizleri test edelim. Eğer kazanırsan, ne söyleyebilirim ki? Kazanamazsan kellelerinizi uçururum, - demiş doğu ülkesi kralı.

-Buyurun biz savaş için hazırız, -demişler hep bir ağızdan.

Kral: benim altı ölçülü şarap dolu fıçım var. Eğer bu fıçıyı bir öğle yemeğinde bitirirseniz ne ala, bitiremezseniz kellelerinizi uçurturum, demiş.

Kardeşler su yutan adama: -şimdi sen halledersin, demişler.

-Merak etmeyin, -demiş suyu yutan adam. Altı ölçülü değil, on iki ölçülü bile olsa bir yudum etmez benim için.

Doğu ülkesi kralı beşini de yemek masasına oturtmuş ve altı ölçülü şarap dolu fiçıyı getirtmiş. Suyu yutan adam fiçıyı almış ve tek yudumda bitirmiş ve krala seslenmiş: -bu bir yudumdu devamı nerede? Doğu ülkesi kralı şaşkına dönmüş. Eğer bunlara bir hile yapmazsam mahvederler beni, demiş kendi kendine ve hizmetçisine fısıldayarak, masaya zehirli yemekleri getirin, -demiş. Kulağı keskin olan adam duymuş ve arkadaşlarına bizi zehirlemek istiyorlar, diye haber vermiş. Kardeşler kanadı çalan adama bakmışlar ve bizi kurtarmalısın, -demişler. -Korkmayın, -demiş kanadı çalan adam. Zehirli tabakların yerini öyle bir değiştirmiş ki kimse fark etmemiş. Zehirli yemekler kral ve hizmetkârlarının önüne onların yemeklerini ise kardeşlerinin önüne koymuş. Kral ve hizmetkârları tabaklardaki zehirli yemeği yemişler ve hemen can vermişler. Rüya oğlan ve arkadaşları şarkı söylemişler ve sabaha kadar ziyafete devam etmişler. Sabaha karşı kalkmışlar ve gitmek için hazırlanmışlar. Ama kralın sarayından elleri boş gidemezlerdi ya hazineyi açmışlar ve ne görsünler: mücevherler yığın yığın duruyormuş. Çok üzülmüş rüya oğlan, bu kadar çok serveti nasıl taşıyoruz. Birden papazı hatırlamışlar ve bu kadar serveti taşıyabilir misin? diye sormuşlar.

Papaz: - isterseniz siz de üzerime konun, -diyerek sırtını göstermiş. Bütün serveti papazın sırtına yüklemişler ve yola çıkmışlar. Rüya oğlanın evine varmışlar. Rüya oğlanın güzel karısı altın saçlı biri kız biri erkek ikiz çocuk doğurmuş. Babası geldiği zaman onlar baya büyümüşlerdi. Rüya oğlan kayınpederine bütün maceralarını anlatmış ve ona zaferinin işareti olarak aldığı mücevherleri göstermiş. Sonra karısını ve çocuklarını çağırmış. Bir tarafına oğlunu diğer tarafına kızını oturtmuş. Karısına altından bir masa ve leğen getirtmiş. Ellerini ve yüzünü yıkamaya başlamış. Daha sonra kayınpederine şunları söylemiş:

-Kralım, işte benim rüyam, kızını ve oğlunu göstererek: - bu güneş, bu ay! Sonra elini karısına uzatarak bu da benim parlayan yıldızım elimi ve yüzümü yıkıyor bana. İşte bunları istedi benden, nasıl verebilirdim, demiş rüya oğlan. Tanrı

bütün iyi rüyaları bunun gibi gerçekleştirsin, -diye kutlamış kral. Tahtını ve devletini o gün rüya oğlana teslim etmiş. Rüya oğlan kulağı keskin ve kanat çalanın ülke muhafızları olduklarını ilan etmiş. Suyu yutana günde yüz ölçülü şarap tayin etmiş. Papaza çok yalvarmış, benimle kal, diye ama papaz kabul etmemiş. Ölene kadar ayin vereceğim, -demiş ve kilisesini sırtına alıp gitmiş. Rüya oğlan ve kardeşleri sonsuza kadar mutlu yaşamışlar. Devleti de akıllıca yönetmişler. Suyu yutan günde yüz fıçı şarap içiyor, kulağı keskin olan her şeyi duyuyor, kanat çalan ise habercilerin gizli mektuplarını öyle bir değiştiriyormuş ki kimse anlamıyormuş. Bugün de huzurlu mutlu yaşayıp devleti çok güzel yönetiyorlarmış. Bazen de papaz onları ziyarete geliyor, kilisesini koyup ayinler verip tekrar gidiyormuş.

Veba oraya, ziyafet buraya

Kepek oraya, un buraya

3.16.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Bu masal rüya gören bir çocuğun rüyasında gördüklerini gerçek hayatta yaşamasını anlatan kurgusal bir eserdir. Çocukların dikkatini çekecek nitelikte bir eserdir.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Rüya oğlan: hayalperest, güçlü, akıllı, dürüst bir karakterdir.

Üvey Anne: kötü kalpli, vicdansız bir karakterdir.

Kral: öfkeli, kızını çok seven, iyi kalpli bir karakterdir.

Doğu Ülkesinin Kralı: taş kalpli, fesat, güçlü ve vicdansız bir karakterdir.

Prenses: merhametli, iyi kalpli ve akıllı bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masal çocukların ilgisini toplayabilmek için çok ideal bir eserdir. İncelenmiş olan eser bir rüyanın gerçekleşmesinden ibaret olup kurgusal olarak ön planda olan

bir eserdir. Eserde asıl anlatılmak istenen ise insanın kendine olan inancının ve güveninin çok önemli olduğudur. Bir insan kendine ne kadar inanıp güvenirse yapmak ve başarmak istediği şeylere de o kadar çabuk ulaşabilir.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve anlaşılırdır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelemiş olduğum bu masal diğerlerine nazaran daha kurgusal ve çocuklar açısından daha dikkat çekicidir. Ama bunun yanı sıra öğretici yönü de bulunmaktadır.

3.17. Tilki ve Bildircin (მელის და მწყერცხა)

Bir varmış bir yokmuş. Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Aç tilki, leş bulmuş ve yemek için kuvvetle yaklaşmış. Sindirmekte güçlük çekiyormuş. Bildircına:

-Komşum, yeter ki yemeğimi sindirmeme yardım et. Yemin ederim senin yavrularına hiçbir zaman dokunmam demiş.

-Güzel, ben uçacağım, sen de arkamdan beni takip et, demiş, bildircin.

Bildircin uçmuş, tilki de bildircini takip etmiş. Bazen tarlada koşturmuş, bazen çimlerde zıplatmış, bazen de sudan geçirmiş. O kadar çok dolaştırmış ki, neredeyse böğrü patlayacakmış.

-Vaftiz babam, rahatladın mı, yemeğini hazmettin mi? diye sormuş bildircin.

-Sindirdim, şimdi çok gülmeliyim, beni yürekten güldürebilersen, senin torunlarına zarar vermeyeceğim, demiş tilki.

-Güzel! Peşime düş, seni gülmeye doyururum, demiş bildircin.

Tilkiyi harmana getirmiş ve sapların arasına saklamış. Kendisi de uçmuş ve boğanın boynuzuna konmuş. Köylü adam sopayla bıldırcına vurmuş, ama o hızla uçmuş, sopa boğanın boynuzuna çarpmış ve boynuzunu kırmış. Tilki gülmekten yerlere yatmış.

Bıldırcın sonra yoğurt dolu çanağa oturmuş, biri taş atmış, bıldırcın uçmuş, sıçrayan taş çanağa¹¹ değmiş, çanak kırılmış ve içindeki yoğurt harmana dökülmüş.

Tilki gülmekten yerlere yatmış.

Üçüncü sefer bıldırcın uçmuş ve çocuğun başına konmuş. Çocuk sopa ile vurmaya çalışmış, ama sopa kendi başına gelmiş ve avaz avaz ağlamaya başlamış.

Tilki gülmekten yerlere yatmış.

Bıldırcın gelmiş ve: – seyrettiklerini beğendin mi? diye sormuş tilkiye. O sıra da tilki açılmış bile. Bıldırcını yiyebilmek ve yakalamak için ağzını açmış, âmâ bıldırcın tilkinin üzerinden uçup tam onun üstüne ekin demetlerine konmuş ve:

-Sana bir oyun daha seyrettireyim, -demiş.

Bıldırcına usulca yaklaşmış ve büyük bir sopayı ona doğru sallamış, sopa tilkinin kafasına değmiş ve ortadan ikiye yarılmış.

Bıldırcın uçup yuvasına gitmiş ve kendi yaptıklarıyla övünürken benim yaptıklarımı da unutma, diye bir söz bırakmış tilkiye.

3.17.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Eserde anlatılmak istenen asıl konu, dürüstlük ve iyi niyettir. İyi niyet ile tilkiye yaklaşan bıldırcın daha sonra tilkinin gerçek yüzünü görüp ona dersini vermiştir. Bu masalı okuyan çocukların da çıkarması gereken en önemli ders dürüstlüğün ne kadar önemli ve iyi bir şey olduğudur.

¹¹ **Çanak:** pişirilmiş topraktan ya da metal ve benzeri bir maddeden yapılan, küçük ve yayvan kap.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Bıldırcın: iyi kalpli, yardımsever ve kendini korumasını bilen bir karakterdir.

Tilki: kurnaz, kötü kalpli ve yalancı bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda verilmek istenen ders dürüstlüğün önemidir. Karşılık beklemeden yapılan iyiliğin sonucunda kötülük ile karşılaşılırsa iyilik yapan insan da kötülük ile karşılık alır. Bu durumu, ne doğransan aşına o gelir kaşığına ya da ne ekersen onu biçersin atasözleri ile örneklendirebiliriz.

4) Masalın Dili

Masal da süslü anlatımdan kaçınılmıştır. Verilmek istenen mesaj açık ve sade bir dille okuyucuya verilmiştir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan bu masal kısa bir fabl türü de olsa verilmek istenen mesaj çok önemlidir. Dürüstlük insan hayatı için çok önemli bir noktadır. Çünkü dürüstlük insanlar arasında ki bağı daha güçlü bir hale getirir ve daha da yaşanabilir bir hayat sunar. Bu nedenle çocuk yaşta bu tür masallar aracılığı ile doğrunun ve dürüstlüğün önemini çocuklara aşılayabilmek çok önemlidir. Bu açıdan bütün büyük ve küçük okurların okuyup ders çıkarması gereken bir masaldır.

3.18. Tilki ve Kuzu (მელა და ბეკეკა)

Bir varmış bir yokmuş. Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Köylü bir adam varmış, bu adının karısı ve bir koyun sürüsünden başka hiçbir şeyi yokmuş. Koyunları kendisi almış, kuzuları ise karısı götürmüş.

Bir gün çok sıcak basmış. Kadın, kuzu sürüsünü otlamaya erkenden çıkaramamış. Sürü sıcaktan oturup açılmamıştır.

Kadın oturup ağlamaya başlamış. Bu sırada bir tilki gelmiş ve:

-Neden ağlıyorsun? Seni ağlatan şey nedir? diye sormuş kadına.

-Koyunlar açılmıyor, ne yapacağımı bilmiyorum, - demiş kadın.

-Bana kuzularından bir tanesini verirsen, kuzuları ben açarım, - demiş tilki.

Kadın kuzuyu vereceğini vaat etmiş.

Kadının tilkiye vereceği kuzu uzaklaşarak ağacın altına girmiş. Tilkikuyruğunu sallayarak kuzulara doğru koşmuş. Kuzular korkup açılmışlar. Tilki kuzusunu getirirken sevinçten ayakta zorlukla duruyormuş.

Tilki kuzusunu çok seviyormuş, ona sürekli ağzında ot getiriyormuş. Akşam eve geldiği zaman küçük kuzusu ile oynuyormuş. Bir gün ayı, orada bir tilki ve kuzusu olduğunu fark etmiş. Tilkinin kuzusunu nasıl yiyebilirim, diye düşünmeye başlamış.

Tilki eve dönmüş, kapının aralığına pençesini sokup:

-Kuzucuğum, kapıyı aç! Ben senin annenim.

Ağzımda ot tutuyorum, memelerimde süt var.

Kuzu da tilkinin küçük ayağını görüp kapıyı aralıyormuş. Ayı bu sözleri duymuş. Bir gün tilki başka yerdeyken ayı, kuzunun evine gelmiş ve yüksek sesle:

-Kuzucuğum, kapıyı aç! Ben senin annenim.

Ağzımda ot tutuyorum, memelerimde süt var, diye seslenmiş.

Kuzu: -hadi, bir ayağını göster, diye cevap vermiş.

Ayı pençesini sallamış ama ayağı büyük olduğu için, kuzu: -git, ben annemin ayaklarını iyi tanıyorum, sen annem değilsin; onun ayakları küçük, seninki ise büyük, diye cevap vermiş.

Ayı, kuzuyu almanın yolunu düşünerek ormana doğru gitmiş: Yağmurlu bir günmüş, çobanlar ateş yakıp etrafına oturmuşlar. O sırada ayı atlayıp çobanları korkutmuş ve küllerin içine yuvarlanmış ve pençesini tamamen yakmış. Sonra kuzunun evine gitmiş. Kapıya gelmiş, pençesini küçük deliğe sokmuş ve seslenmiş:

Kuzucuğum, kapıyı aç! Ben senin annenim.

Ağzımda ot tutuyorum, memelerimde süt var.

Kuzu kapıyı açıp ayıyı görmüş. Ama ayı, kuzuyu hemen yememiş, bir sebep aramaya başlamış. Kuzunun önüne atlayıp, osurmuş.

-Kuzunun babasına gitsin, -demiş ayı.

-Ayının babasına gitsin, -demiş kuzu.

-Sus kuzu, yoksa yerim seni, -demiş ayı.

-Hiçbir şey yapamazsın, -demiş kuzu.

Yine atlamış ve osurmuş ayı.

-Kuzunun babasına!

-Ayının babasına! diye seslenmiş kuzu.

-Sus, kuzu yoksa yerim seni, -demiş ayı.

-Hiçbir şey yapamazsın, -demiş kuzu.

Sonra ayı kuzuyu yakalamış, tilkiden korktuğu için hepsini yiyememiş sadece yarısını yemiştir.

Tilki gelince ayı oradan çıkmış. Tilki hemen anlamış hikâyenin ne olduğunu. Ayı ağlamış.

-Yeğenim, kuzun beni kızdırdı ve yedim. Yarısını sana sakladım, -demiş.

-Minnettarım, ben kuzu eti yemem, amcam, benim yemeğim tavuk ve faredir, kalanı da sen ye! Yakınlarda bir düğün var, gidelim oraya, güzel dana etini ben de yerim, sana da yediririm. Misafirler hepsi sarhoştur, hiçbir şey anlamayacaklar, demiş.

Ayı çok mutlu olmuş ve: -hadi gidelim, demiş.

Gerçekten de gitmişler. Ahıra geldiklerinde şişman bir düveyi parçalamışlar.

Ayı karnını doyduktan sonra tilkiye: -Haydi, bir düğün şarkısı biz de söyleyelim, -demiş.

Tilki: - yolda sesim kısıldı. Senin bas sesin var, sen söyle, demiş.

Ayı kendine göre bir kükremitmiş. Düğün misafirleri bu kalın sesle bağırışı duymuşlar, dışarı fırlamışlar. Avcılar da gelmişler.

Tilki kapının altından çıkıp koşmuş ve kurtulmuş. Ayı ise misafirlerin elinde kalmış. Ertesi gün amcamız dışarı çıkarılmış ve damadı eğlendirmek için derisini yüzmüşler. Derisi yüzülen ayı, bir şekilde kaçıp kendini kurtarmayı başarmış.

Ayı tilkiye çok kızmış, karşısına çıkmak için onu arıyormuş. Ayı kısa süre sonra tilkiyi dikenli bir çalının yakınlarındaki bir tepede otururken bulmuş ve onun yanına gitmiş.

-Oraya gelmemi bekle, diye seslenmiş tilkiye.

-Bu amcamın sesi, ama bu kırmızı-sarı elbise onun değil, -demiş tilki.

Ayı gelmiş ve tilkiyi kovalamış. Tilki yavaşça dikenlerin dibine doğru sürünmüş ve ayıya kuyruğuyla işaret etmiş. Tilki dikenlerin ortasında oturmuş. Ayı çığlık atarak kanlar içinde onu takip ediyormuş.

Nihayet tilki: -bırakalım kovalamayı da ben seni iyileştiririm, -demiş ayıya.

-Nasıl ama diye seslenmiş ayı.

-Nasıl mı, çobanların kurt tarafından parçalanmış koyunu iyileştirdiği gibi. Git, pulluk¹² demiri getir, onu ısıtıp seni damgalarım ve iyileşirsin, diye cevap vermiş tilki.

Ayı gerçekten de gitmiş, köyden sabanla pulluk çalıp tilkiye getirmiş. Tilki pulluk demirini ısıtıp çobanları çağırmış, ayının ayaklarını bağlatmış ve:

-Amcamı öldürmeyin, onu damgalayıp iyileştirmeliyim, -demiş. Tilki ayıyı damgalamaya başlamış. Ayı korkunç bağırmış. İyice bağırttıktan sonra ayaklarını açmış ve: -Şimdi küfeyi ¹³bulacağım, içine kuru otları tüy gibi sereceğim, seni içine yerleştireceğim ve kılın çıkacak, demiş.

Gerçekten de küfeyi örmüş içine otları yerleştirmiş. Ayıyı da içine koyup yuvarlamış, ayı oradan oraya savrulmuş ve içinden düşmüş. Kalkar-kalmaz tilkiyi kovalamış.

Tilki ise:

-Ah! Başıma gelen, korkuttun beni amcam, küfe küçük gelmiş, şimdi büyük bir küfe bulup içine seni koymam gerekiyor, -demiş. Ayı yine inanmış. Tilki çobanları kayalardan birinin tepesine çıkarmış.

Küfeyi örmüş, içine otları tüy gibi yerleştirmiş ayıyı da içine koyup ağzını bağlamış. Sonra kayalıklardan aşağıya doğru yuvarlamış. Kendisi de kayanın tepesinde oturup şarkı söylemiş.

Atlayıp zıplayıp duruyor bu kötü kalpli,

Ben ise oturup izlerim onun işkencesini...

3.18.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Fabl türüne örnek bir masaldır. Kuzunun intikamını almak için tilkinin yaptığı hilelerin anlatıldığı bir masaldır.

¹² Toprağı sürmekte kullanılan tarım aracı.

¹³ **Küfe**: söğüt ve benzeri ağaçların ince dallarından örülen, sırtta yük taşımaya yarayan, kaba ve dayanıklı, derin, büyük sepet, sırt sepeti.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Tilki: kurnaz, akıllı ve vicdanlı bir karakterdir.

Kuzu: saf, korkak ve iyi bir karakterdir.

Ayı: vicdansız, güçlü ve kötü kalpli bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda anlatılmak istenen hiçbir kötülüğün karşılıksız kalmayacağıdır. Tilkinin yavrusu kuzuya zarar veren ayının sonunda başına korkulacak şeyler gelmiştir. Kısacası yapılan iyilikler de kötülükler de karşılıksız kalmaz.

4) Masalın Dili

Masalda kurgusalılık ön plandadır. Aynı zaman da akıcı ve sade bir üslup kullanılmıştır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan masal, çocukların dikkatini çekmesi açısından önemli kurgusal anlatımlar barındırmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına okutup sevgiyi ve iyiliği masallar yolu ile aşılması gereken masallar içindedir.

3.19. Tsikara (წიკარა)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Bir karı-koca ve oğlu varmış. Adam erken yaşta dul, oğlu ise küçük yaşta yetim kalmış. Babası oğluna ve evine bakmak için ikinci bir kadınla evlenmiş. Oğlu üvey anne eline düşmüş. Üvey annesi kötü kalpli ve kavgaya etmeyi severmiş. Sürekli küçük oğlanı dövüp, kötü davranıyormuş.

Üvey annesi, oğlanı başından savmak istiyormuş. Oğlanın Tsıkara¹⁴ adında bir de boğası varmış. Oğlan ve Tsıkara birbirlerini çok seviyorlarmış. Oğlan sürekli onunla birlikteymiş, onu otlatmaya götürüp kendisi de orada eğleniyormuş.

Bir gün üvey anne yalandan hastaymış gibi davranmış ve inleyerek iç çekmeye başlamış.

-Seni nasıl kurtarabilirim, diye sormuş kocası.

-Senin oğlunun Tsikarasının kalbi ve karaciğerinden başka hiçbir şey kurtaramaz beni, diye cevap vermiş kadın.

Babası bu sözleri duyunca üzülmüş, ama başka çaresi yokmuş ve karısını tercih edip Tsikarayı öldürmeye karar vermiş.

Ertesi sabah oğlu babasının bıçakları biletiğini görmüş ve: - ne yapıyorsun? Neden bilevliyorsun o bıçağı, diye sormuş.

-Babası oğluna Tsikarayı öldürmeliyim, diye cevap vermiş.

Çocuk istemiyormuş ama ne yapacağını da bilmiyormuş.

-Gideyim, yine de suyunu içireyim, demiş çocuk.

Çocuk Tsikarayı suya götürmüş, suda oturmuş ve ağlamaya başlamış. Ağladıkça gözyaşları suya karışmış.

-Neden ağlıyorsun? Arkadaşım gözüne çengel mi kaçtı deyip, çevresinde dolanmış Tsıkara.

Çocuk başını kaldırmış, onu anladığını sanıp korkmuş. Uzun bir süre kendine gelememiş. Sonunda Tsıkara 'nın konuştuğunu fark etmiş.

-Seni kesecekler, diye cevap vermiş oğlan.

-Biliyorum, biliyorum, dostum ama seni de iyi günler beklemiyor. Git, bir bileği taşı ¹⁵, bir tarak ve bir şişe de suyu al, sırtıma yükleyip gidelim, -demiş Tsıkara.

¹⁴ Masal kahramanı olan öküzün adı.

Ođlan her Őeyi alıp gelmiŐ. Tsikara ‘nın sırtına yüklemiŐ ve yola koyulmuŐlar. Babası beklemiŐ, beklemiŐ ođlanı ortalıklarda göremeyince suya gitmiŐ. Ođlu orada da deđildi, oraya dönmüŐ, buraya dönmüŐ ama ođlunun ve Tsikara ‘nın nereye gittiđini görememiŐ.

Üvey annesi ođlanın kaybolduđunu duyunca  z lmemiŐ. Ama kocası Tsikara ‘nın da onunla gittiđini söyleyince, üvey anne lanetli domuzunu kullanmıŐ.

Tsikara ve küçük dostunu o lanetli domuz takip etmeye baŐlamıŐ. Tsikara ve ođlanın peŐinde koŐuyor domuz, ta yakalamak üzereyken:

-Dostum, ne bekliyorsun? Önümüzde  l m var, elindeki su ŐiŐesini d k, demiŐ Tsikara.

 ocuk suyu dökmüŐ, ortaya korkunç bir deniz çıkmıŐ. Denizde, siyah kızıgın dalgalar herkesi öldürmekle tehdit ediyor. Ancak lanetli domuz onları yenmek için hiç tereddüt etmeden yüzmeye baŐlamıŐ. Lanetli domuz denizi geçene kadar Tsikara ve arkadaŐı bir hayli yol kat etmiŐler.

-Kafanı  evir, geliyor mu, gelmiyor mu diye kontrol et, demiŐ Tsikara ođlana.

Ođlan kafasını çevirmiŐ:

-Uzakta sineđe benzer uçan bir Őeyler var, -demiŐ.

-O domuz, -diye cevaplamıŐ Tsikara.

KoŐan Tsikara ve ođlana, koŐarak yaklaŐmak üzereymiŐ lanetli domuz.

-Tarađı at, diye bađırmıŐ Tsikara ođlana.

Ođlan tarađı fırlatmıŐ. Birden bire farenin bile kuyruđunu oynatamayacađı ince ve sık bir orman belirmiŐ. Domuz diŐleriyle ormanı yarararak ormandan çıkmıŐ. Domuz ormandan çıkana kadar Tsikara ve ođlan epeyce yol kat etmiŐler.

-Kafanı  evir, geliyor mu, gelmiyor mu diye kontrol et, demiŐ Tsikara ođlana.

¹⁵ Kesici, yarıcı, yontucu araçları bilemek için kullanılan, kumtaŐı, zımpara taŐı gibi dođal taŐlardan ya da yapay bir maddeden yapılmıŐ  ark.

Ođlan kafasını çevirmiş,

-Uzakta sineđe benzer uçan bir şeyler var, demiş.

-O domuz, demiş Tsikara.

Biraz daha, biraz daha derken lanetli domuz neredeyse Tsikara 'ya yetişmek üzereymiş. Bileđi çarkını fırlat diye bağırmış, Tsikara. Ođlan bileđi çarkını fırlatmış ve Tsikarayla domuzun ortasında kocaman göz alıcı bir kaya belirmiş. Lanetli domuz güç ve çaba olduğunu görünce hilesini kullanmış ve kayaya tırmanmış, kayanın tam ortasında kaya ayađını kesmiş ve uçurumdan yuvarlanmış.

Tsikara ve ođlan barış içinde yollarına devam etmişler. Tsikara ođlanı upuzun bir tarlaya getirmiş. Orada gökyüzüne kadar uzanan bir kavak ağacı varmış, ođlanın eline iki tane kaval¹⁶ verip ağaca oturtmuş ve:

-Ben yalnız başıma gidip tarlalarda ot yiyeceđim, burada otur, eđer başına kötü bir şey gelirse acıklı olan kavalını çal, o zaman hemen buraya gelip, seni kurtaracağım. Eđer her şey yolunda olursa eğlence kavalını çal, yemeđini de içeceđini o sana getireceđim, -demiş Tsikara ođlana.

Çocuk kavak ağacında oturmuş ve kavalıyla oynamaya başlamış. Bir tane çoban kavalın sesini duymuş ve çok beğenmiş. Onu bulmaya karar vermiş ve kavalın sesine kulak vererek kavak ağacına gelmiş. Kavalı çocuđun çaldıđını görmüş, o kadar güzel çalıyormuş ki, kelebekler bile kavalın sesiyle oynuyormuş. Çoban kıskançlıktan kudurmuş ve kavalı çocuđun elinden almaya karar vermiş.

-Haydi, aşağıya in, kavalını göster bana, neden yapılmış? -demiş çoban ođlana.

Ama ođlan ona inanmamış ve aşağıya inmek istememiş. Çünkü Tsikara daha önce kavak ağacından inmemesi için tembihlemiş ođlanı. Ođlan koyun çobanını dinlememiş ve inmemiş aşağıya.

¹⁶ Kaval: genel olarak kamıştan yapılan, çođunlukla çobanların çaldıđı, içi boş yuvarlak bir boru biçiminde, dilli ya da dilsiz, yumuşak sesli, perdeli büyük düdük.

Kıskanç çoban gitmiş ve krala: - orada kavak ağacının üzerinde bir çocuk oturmuş kaval çalıyor, onunla birlikte bütün ülke de oynuyor ve mutlu oluyor, - demiş.

Kral hemen vezirlerini çağırmış ve: -o çocuğu hemen getirin ya da o çocuğu getirmesi için birini bulun, diye emretmiş.

Vezirler krala ihtiyar bir kadın getirmişler. Kadın krala o çocuğun getireceğini söylemiş. İhtiyar ayağa kalkmış, eline bir keçi, bir de çuval iğnesi alıp, kavak ağacına gitmiş.

Oğlan kavak ağacında oturup kavalı çalıyormuş. İhtiyar kavak ağacının dibinde oturmuş, çuvaldan tığını çıkarmış ve keçiye batırmaya başlamış. Zavallı keçi bağırmaya başlamış.

-Ne yapıyorsun? Anne, neden bağırıyorsun keçiye? diye sormuş oğlan.

- Kesmek istiyorum, yavrum, ama kesemem. Aşağıya inip yardım et yavrum, diye rica etmiş ihtiyar.

Çocuk ihtiyar kadının kalbinde kötülük olduğunu düşünmemiş ve aşağıya inmiş. İhtiyar bir büyü yapmış ve oğlan uykuya dalmış. Bu sırada kralın adamları gelmiş oğlanı alıp, dokuz kilitli zindana atmışlar.

Çocuk uyandığı zaman esir olduğunu görmüş ve kavalım, kavalım diye ağlamaya başlamış. Ama kavalları, kavak ağacında kalmış. Oğlan pencerede oturmuş ve gökyüzünü izlemeye başlamış. Bu sırada gökyüzünde karga uçuyormuş, oğlan kargayı görmüş ve:

-Kargacım, kargacım nereye gidiyorsun? Tarladaki kavak ağacına git benim kavallarımı al gel, diye bağırılmış.

-Ben leş yerken sen bana taş atıyordun, hatırlamıyor musun? -demiş karga ve yoluna gitmiş. Oğlan arkasından bakmış ve gözyaşlarına boğulmuş. Bu arada serçe görünmüş.

-Kuş, kuş, tarladaki kavak ağacına git ve benim kavalımı bana getir, diye bağırmış oğlan.

-Bizi tuzağa düşürüp yuvamızı bozuyordun, ne çabuk unuttun? Senin kavalını getiremem başka birine sor, demiş ve uçup gitmiş serçe. Oğlan da arkasından bakıp gözyaşlarına boğulmuş. Sonunda bir kırlangıç görmüş ve bağırmış oğlan:

Kırlangıç, kırlangıç baharın müjdecisi,

Nereye uçuyorsun?

Nereye gidiyorsun?

Tarladaki kavak ağacında,

Kavalım kaldı git al,

Bana getir onu.

Kelebekler de orda oturuyorlar.

Alaca kanatlılar geriyorlar.

Kuşlar gülüşüyorlar.

Çiçekler de açıyor.

Tsikara da oraya gidiyor.

Tsikara'yı da göreceksin orada.

Kavallarım orada kaldı.

Bensiz bozulacaklar

Git ve bana getir,

Güzelim benim

Kırlangıç uçmuş ve kavalları getirmiş. Çocuk kavalını ağlatarak çalmaya başlamış. Tsikara kavalın sesini duymuş ve hemen oğlana doğru koşmuş. Öfkeyle dokuz kilitli kapıya vurmuş, vurmuş ve kırmaya başlamış. Sekiz kapıyı kırmış, dokuzuncu kapıda bir çatlak oluşmuş ama Tsikara 'nın da boynuzu kırılmış.

Tsikara tanrıdan dostunu kurtarabilmek için bir boynuz istemiş O sırada bir fare belirmiş ve:

-Sana bir boynuz verirsem, bana ne vereceksin? Cesedini verecek misin? Yemem için, diye sormuş.

-Yediririm, demiş Tsikara.

Fare boynuzu iyileştirmiş ve Tsikara dokuzuncu kapıyı da vurup, açmış. Tsikara hızla içeri girmiş oğlanı sırtına almış ve dörtmala koşarak kavak ağacına kaçmış. Kavak ağacına gelmiş, oğlanı ağaca oturtmuş ve kendisi de tekrar tarlaya dönmüş.

Oğlan kavak ağacına oturup kavalını çalıp eğleniyormuş. Bir gün Oğlan Tsikara'yı özlemiş ve onu görmek istemiş. Ağlatıcı Kavalını çalmış, çalmış ama Tsikara hiçbir yerde yokmuş. Oğlan Tsikara 'nın gelmesini beklemiş ama Tsikara'yı hiçbir yerde görememiş. Çocuk hüznlenmiş ve kavak ağacından aşağıya inip dostunu aramaya gitmiş. Çok aramış ve nihayet bir küçük tarlada ölüsünü bulmuş. Öyle acınacak şekilde ağlamaya başlamış ki, ona bakarak otlar bile ağlamış, Kelebekler artık uçmamış. Ağaçlarda artık yaprak bile kımıldamıyormuş. Soğuk kayalar bile sıcak gözyaşları döküyormuş.

-Vay başıma, benim Tsikaram, şimdi sen olmadan bana ne olacak, diye ağıt yapıyormuş çocuk.

Bu sırada farenin Tsikara 'nın leşini yemeye geldiği ortaya çıkmış. Oğlanın çok ağladığını görünce:

-Tsikara'yı diriltmem için bana ne vereceksin? Leşini verecek misin? diye sormuş.

-Yeter ki Tsikaramı canlandır. Leşim senin olsun, - demiş çocuk.

Fare gitmiş, oradaki can otlarını toplamış, Tsikara 'ya sürmüş ve onu canlandırmış. Oğlan Tsikara 'ya sarılmış, okşamış, gözlerinden öpmüş, Tsikara da çocuğu yalamaya başlamış.

-Yeter artık! Beni beslemelisin, senin ölme vaktin geldi, demiş fare çocuğa.

Fare gitmiş, ölüm otlarını toplamış, getirmiş ve çocuğa uzatmış.

Çocuk çok zorlanmış ama sözünü yerine getirip arkadaşı için ölmek zorundaymış.

O, farenin uzattığı otları almak istemiş.

-Ölmeni bağışlayacağım, ben sizin gibi arkadaşları hiç görmedim! Sonsuza kadar yaşa! -demiş Çocuk kendine gelmeden fare ortadan kayboldu.

Mutlu Tsikara, arkadaşını sırtına koyup kavalları da alıp, kıskanç çobanın ve cadı karının olmadığı bir yere götürüp kavak ağacına oturtmuş. Kavallarını da verip kendisi de tarlaya gitmiş.

Çocuk kavak ağacının üzerinde oturup kavalını çalıp bütün ülkeyi neşelendiriyormuş. Tsikara'yı görmek isteyince acıklı kavalını çalıyormuş ve hemen Tsikara ile görüşüyormuş.

3.19.1 Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masaldaki konu: küçük yaşta yetim kalan çocuğun üvey annesi tarafından yaşadığı sıkıntılar anlatılmaktadır. Aynı zamanda arkadaş olarak gördüğü öküzüyle birlikte yaşadığı maceralar anlatılmıştır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Tsikara: vicdanlı, akıllı ve vefakâr bir öküz.

Ođlan: küçük, güçsüz, savunmasız ve yetim bir karakterdir.

Üvey anne: kötü, vicdansız ve acımasız bir karakterdir.

Baba: saf, naif ve karısını seven bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda asıl anlatılmak istenen dostluđın önemidir. Tsikara ve ođlan arasında o kadar güçlü bir dostluk bađı varmış ki birbirleri için ölümü göze almışlardır.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve anlaşılırdır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan bu masal gerek verilmek istenen mesaj bakımından gerekse de kurgusallık ve eğlence bakımından bütün çocuklara okutulması gereken bir masaldır. Masalda dostluđın önemi vurgulanarak küçük yaştaki bireylerin dostluđa vermeleri gereken önem aşılarmaya çalışılmıştır. Büyük küçük fark etmeden herkesin ders çıkarabileceđi mesaj içermektedir.

3.20. Üç Kız Kardeş (ᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃ)

Bir varmış bir yokmuş Tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki! Öten bir karatavuk ve rahman olan tanrımız varmış. Tanrıya şükürler bize sulh olsun! Tanrı yücedir. İnsanlar ise alçaktır. Bir karı koca ve üç tane de kızları varmış. Çok fakirlermiş. Ne anne tarafından, ne de baba tarafından hiçbir mirasları yokmuş.

Bir gün o adamın karısı rafı temizlerken raftan buđday tohumu düşmüş. Tohumu almış, toprađı kazmış ve tohumu toprađa ekmişler. Ekin tarlasına gelmişler hiç kimse kem gözlerle bakamamış. Başaklar deniz gibi dalgalanıp üst üste dizilmişler. Karı koca mutluluktan gökyüzüne uçuyorlarmış.

İşte, kırıntı olgunlaşmış, ekin tarlası oluşmuş. Herkes gibi hasada gitmişler, biçmişler, sapları çekmişler ve koskocaman ekin demeti yapmışlar. İkinci gün babası büyük kızını ekin demetlerine bakması için göndermiş.

Kız gitmiş, bakmış ve kocaman bir ejderhanın ekin demetlerine sıkıca dolanıp kuyruğunu da ağzına aldığını görmüş. Korkudan oracıkta bayılmış. Babasına gitmiş ve olanları anlatmış.

Babası bu sefer de ortanca kızını göndermiş.

-Ona ne istediğini ve neden geldiğini sor, -demiş babası.

Kızı, ejderhayı görünce korkudan ölmek üzereymiş. Hiçbir şey sormadan geri gelmiş. Sonra babası küçük kızını göndermiş. Kızı gitmiş ve ejderhaya:

-Ne istiyorsun? Neden geldin? Söylesene, -demiş.

- Git kızlarından birisiyle evlenmek istediğimi söyle babana demiş ejderha.

Kız babasına gitmiş ve ejderhanın söylediklerini anlatmış. Babası büyük kızına;

-Varacak mısın çocuğum? diye sormuş.

-Hadi sevsinler, asla onunla evlenmeyeceğim, diye cevap vermiş büyük kızı.

Ortanca kızı da aynısını söylemiş. Küçük kızı ise ejderhaya varmayı kabul etmiş. Ejderha bu kızı alıp gitmiş, önde ejderha sürünerek gidiyormuş, peşine de kız gidiyormuş. O köyü geçtikten sonra ejderhanın posunun içinden, çok yakışıklı bir oğlan çıkmış. Kız çok mutlu olmuş.

Kocası: -Bizim ülkemizde şeytanca konuşuyorlar. Annem senden testiği kırmanı isterse, testiği getirmelisin; suyu açmanı isterse, su getirmelisin; tandırı yak derse, tandırı yakmalısın; sofrayı topla derse, sofrayı kurmalısın; kabı çanağı kır derse, sen onları düzenlemelisin, diye karısını tembihlemiş. Sonra yollarına devam etmişler. Şeytan ülkesine varınca, kaynanası; yeni gelinine suyu açmasını söylemiş, gelini suyu almış ve getirmiş. Her şeyi kocasının nasihatlerine göre yapmış. Yeni

geldi ve buranın kurallarını nasıl biliyor, diye herkes çok şaşırmış. Herkes onu beğenip sevmiş.

Kız hamile kalmış, doğum zamanı yaklaşınca memleketine, babasının evine götürmüşler. Kızın kardeşleri onun kısmetini ve yaşantısını çok kıskanmışlar. Kadın doğum yapmış ve oğlu olmuş. Kocası geldiğinde ne zaman gideceklerine karar vermişler. Ablası da onlarla gitmek istemiş.

Küçük kız kardeşi: Gelme! Benim kayınvalidem kötü kalpli sana huzur vermez, -demiş.

Kız dinlememiş ve peşlerine düşüp gitmiş. Yolda baldızı eniştesine sen önden git, biz sana yetişiriz,-demiş. Damat gitmiş, kız kardeşlerde arkasından yürümüşler. Yolda meyve dolu bir elma ağacı görmüşler. Çok düz ve dalsızmış. Ablası küçük kız kardeşine:

-Gel kardeşim, benim kıyafetlerimi giy senin kıyafetlerine zarar gelmesin. Ben seni sırtıma alayım sende elma ağacına tırman ve elmaları topla -demiş.

Zavallı anne, kız kardeşinin kötü niyetli olduğunu nasıl düşünebilirdi ki! Yavrusunu kız kardeşine vermiş, o ise sırtını verip elma ağacına tırmanmasını sağlamış. Elma ağacına tırmanmış, kız ise oğlanı kucağına alıp yola çıkmış.

Bebek ağlıyor ağlıyor gözlerinden avuç kadar yaşlar dökülüyor. Ama kimin umurunda? Elma ağacının üzerinde ki kadın yavrusunun ağlama sesini duymuş, buna dayanamamış ve kız kardeşine:

Kardeşim,

Köpek kardeşim,

Ağlatma yavrucuğumu.

Getir onu tüneğime,

Emzireyim küçüğümü, diye seslenmiş.

Kadın eniştesini görünce, dur be adam! çocuk ağlıyor, emzirmem gerek diye seslenmiş.

Adam da beklemiş. Kadın karısı gibi giydiği için adam onu kendi karısı sanmış. Çocukları ile birlikte eve doğru yol almışlar.

-Kız kardeşine ne oldu? diye sormuş ejderha.

-Ona kayınvalideme dayanamayacağını söyledim. O da geri döndü, - demiş kadın.

Eve gelmişler. Kayınvalidesi, testimi kır demiş, kendisi de testi alıp tak tak diye vurup kırmış. Suyu açmasını istemiş, kendisi de gidip suyu açmış. Tandırı yıkmasını söylemiş, almış vurmuş ve yıkmış. Herkes bir şeyler olduğundan şüphelenmiş.

Sütü olmadığı için ineklerinin sütüyle çocuğu büyötmeye başladılar. Çocuk biraz büyüdüğünde, sürekli ineği tarlaya otlatmaya götürüyormuş.

Annesi elma ağacının üzerinde kaldığı zaman o kadar çok ağlamış o kadar çok ağlamış ki, gözyaşı kan olarak toprağa dökölmüş ve kanın değdiği yerde kamış ormanı oluşmuş. Binlerce çiçek ve çim oluşmuş. Bir gün çocuk ineğini almış ve elma ağacına götürmüş. Kamışlardan birini koparmış ve tırnaklarıyla kaval yapıp çalmış ve oynamış.

Kavalım, kavalım

Neye ağlıyorsun?

Ben senin annenim,

Sen ise benim çocuğumsun, diye sesleniyormuş.

Sürekli kaval çalıyormuş. Delikanlı kavalı kucaklamış ve hiç bırakmıyormuş. Eve dönmüş ve kavalı yeniden çalmış. Kaval ise aynı kelimelerle seslenmiş.

Kadın öfkeden kudurmuş, kavalı çocuktan almış ve kırmış. Ama kırık kavalıdan halen ses çıkıyormuş;

Kavalım, kavalım

Neye ağlıyorsun?

Ben senin annenim,

Sen ise benim çocuğumsun!

Kadın tekrar duymuş, çocuktan kırıkları almış ve tandıra atmış. Kırıklar yanmış küllerin içinden kadının yüzü görünmüş. Çocuk da orada oturmuş ve tandıra bakarak ağlamaya başlamış. Kadın bakmış ve tandırda kız kardeşinin yüzünü görmüş. Kızmış, öfkelenmiş külleri çıkarmış ve dama fırlatmış. Orada çok güzel bir kavak ağacı çıkmış. Ejderha görmüş ve çok mutlu olmuş. Yataklarını onun dibine yaptırmış ve gece uyurken kavağın dalları eğilip uyuyan kocasını öpüp sarmalıyormuş. Kadın ise kötülüğünde boğuluyormuş.

Kadın, hasta numarası yapmış ve kocasına eğer kavak ağacını kesip yıkanmak için tekne yapmazsa öleceğini söylemiş.

-Ölürsen öl beni rahat bırak, diye cevap vermiş kocası.

Ejderha avlanmaya gittiğinde karısı işçileri çağırmış kavak ağacını kestirmiş ve tekne yaptırmış. Ama yıkanmamış çünkü hasta değilmiş.

Kocası gelmiş, çok üzölmüş, sinirlenmiş ama yapacak bir şeyi yokmuş. O kavak ağacının bir yongası çocuğı olmayan yaşlı kadının damının üzerine düşmüş. İhtiyar onu bulup içeri götürmüş ve maya kabını örtmüş onunla. İhtiyar bir yere gittiğı zaman, o yonga kadına dönüşüyormuş, evi temizleyip süpürüyormuş, bulaşıkları yıkıyormuş her şeyi düzenledikten sonra tekrar yonga olup tencereyi örtüyormuş.

İhtiyar eve dönünce her şeyi görmüş. Ev süpürölüp temizlenmiş, bulaşıkları yıkanmış görünce çok şaşırılmış ve gidip bir o komşusuna bir bu komşusuna teşekkür ediyormuş.

Komşuları; - senin evine ayak bile basmadık, ne süpürdük ne de temizledik acaba birimi var? Kapının arkasına saklan ve gör, -demişler.

İhtiyar tam da söylendiğı gibi yapmış, kapının arkasına saklanmış ve izlemeye başlamış. Yonga, ihtiyarın gittiğini sanmış ve kadına dönüşmüş. Evi süpürüp temizlemeye başlamış. İhtiyar kapının arkasından usulca çıkmış;

-Korkma, sen benim yavrum ol, ben ise senin annen olayım, demiş ihtiyar. Tanrı bana başka çocuk vermedi sen benim kızsın.

Kadın çok sevinmiş. O günden sonra birlikte mutlu mesut yaşamışlar.

Bir gün kızı ihtiyara;-Kurban olayım anneciğim, buradaki ejderhayı karısı ve oğluyla beraber davet edelim, diye yalvarmaya başlamış.

Yaşlı kadın, izin vermiş. Neden olmasın çocuğum, kimi istiyorsan, kim hoşuna gidiyorsa davet edelim ben sana karşı çıkmam, demiş.

Kadın öğlen yemeğı hazırlamış kendi kocasını, çocuğunu ve kötü kalpli ablasını davet etmiş. Öğlen yemeğı sırasında şerefelere başlanınca kadın kadehini almış ve şerefimize! diye kaldırmış.

Kocam, çocuğum ve ablam sizin şerefimize olsun! Kocasına bu kadın zaten tanıdık geliyormuş ve kalbine düşmüş. Şimdi ise gerçek karısı olduğuna ikna olmuş.

Kadın, kocasına ayrıntılarıyla her şeyi anlatmış. Kocası o hain kardeşini atın kuyruğuna bağlatmış ve parçalamış. Kendisi de eski karısıyla tekrar bir araya gelmiş ve sonsuza kadar mutlu yaşamışlar.

Kötü günler orada, iyi günler burada,

Kepek orada, un burada.

Dağa araba çıkardım,

Yuvarlanarak döndü.

Fani dünyayı yaşayarak doyun,

Baki dünyada rahmet eylesin!

3.20.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

İncelenen bu masal da verilmek istenen birden fazla mesaj vardır. Önce kötü gördükleri ejderhayla evlenmek istemeyen kardeşlerin, ejderhanın yakışıklı biri olduğunu görünce yaşadıkları pişmanlık, kıskançlık ve kurdukları oyunun sonucunda yaşadıkları sıkıntıyı anlatmaktadır.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Ejderha: yakışıklı oğlana dönüşen, güçlü sevgi dolu ve karısını çok seven bir karakterdir.

Büyük kız: kötü kalpli, vicdansız ve yalancı bir karakterdir.

Küçük kız: güzel, akıllı, vicdanlı ve merhametli bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda verilmek istenen birden fazla mesaj vardır. İlk olarak ön yargının ne kadar yanlış olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise verilen kararlar da ne kadar dikkatli davranmamız gerektiği anlatılmıştır. Son olarak da hiçbir kötülüğün karşılıksız kalmayacağı masal bile olsa sonunun iyi olmayacağı anlatılmıştır.

4) Masalın Dili

Eserde bazen süslü anlatıma yer verilmiş olsa da genel anlamda verilmek istenen mesaj okuyucunun anlayacağı şekilde verilmiştir.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelemiş olduğum bu masal da kurgusal öğelere oldukça yer verilmiştir. Bunun yanı sıra birden fazla mesaj içermektedir. Bu mesajlar hem büyük hem de

küçük okurlar için oldukça önemlidir. Her insanın hayatını etkileyebilecek çıkarımlar ve derslerle dolu bir masal olmasından dolayı öğreticiliği çok fazladır. Her çocuğum okuması gereken bir masaldır.

3.21.Yarım Civev (ნახევარწიფილა)

Bir varmış bir yokmuş, tanrıdan daha güzel ne olabilirdi ki. Yarım bir civev varmış. Bir gün külü eşelemeye başlamış. Külü eşelemiş, eşelemiş sonunda bir darı tohumu bulmuş. Darı tohumunu tarlaya götürmüş, tarlayı sürdükten sonra tohumu tarlaya ekmiş. İnanılmaz güzellikte bir tarla yetişmiş. Yarım civev sabırsızlıkla onun olgunlaşmasını bekliyormuş. Tarla olgunlaşmış, ama ağanın sığır sürüsü girmiş tarlaya ve bir gece içinde hepsini otlamış.

Ertesi sabah yarım civev mahvedilmiş tarlayı görünce öfkeden kudurmuş ve kalbini ateş sarmış. Zararını karşılayabilmek ya da intikam alabilmek için kalkıp ağayı aramaya gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş ve yolda bir tilkiyle karşılaşmış, tilkiyle selam, kelam ettikten sonra tilki;

-Nereye gidiyorsun? Neden böyle öfkelisin, diye sormuş.

- Ah! Sorma, diye cevap vermiş yarım civev.

Külü karıştırı karıştırı,

Darı tohumu buldum,

Toprağı sürdüm ve ekim,

Güzel bir ekin tarlam oldu,

Ağanın sürüsü bir gecede

Hepsini otlamış,

Geriye hiç darı kalmamış.

İşte buna öfkelen dim ve ağaya zararımın karşılığını almaya ya da gereğini yapmaya gidiyorum, demiş.

Tilki: -boşuna kızılıyorsun, şimdi ben seni yutacağım ve ne darı gerekecek ne de buğday, -demiş.

Yarım civciv kızmış ve ağzını açıp tilkiyi yutmuş. Sonra yoluna devam etmiş. Yolda bir kurtla karşılaşmış.

Kurt: - seni kızdıran şey nedir? Nereye gidiyorsun, diye sormuş.

- Ah! Sorma, diye cevap vermiş yarım civciv.

Külü karıştırı karıştırı,

Darı tohumu buldum,

Toprağı sürdüm ve ektim,

Güzel bir ekin tarlam oldu,

Ağanın sürüsü bir gecede

Hepsini otlamış,

Geriye hiç darı kalmamış.

-Şimdi kızmana hiç gerek yok, ben şimdi seni yutacağım, darı neyine lazım,

-demiş kurt.

-Nee! Yutacak mısın?

Yarım civciv sinirden kudurmuş: şimdi bak ve gör bakalım kim kimi yutuyor, -demiş ve ağzını açıp kurdu da yutup yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş, yolda bir ayıya rastlamış.

-Neden kızılıyorsun? diye sormuş ayı.

-Ah ah, sorma, ağanın sığır sürüsü yaktı yaktı beni, -demiş ve anlatmaya başlamış.

Külü karıştırı karıştırı,

Darı tohumu buldum,

Toprağı sürdüm ve ekim,

Güzel bir ekin tarlam oldu,

Ağanın sürüsü bir gecede

Hepsini otlamış,

Geriye hiç darı kalmamış.

İşte bu yüzden sinirliyim ve zararımı karşılaması için ağaya gidiyorum.

-Ağaya gitmene gerek yok, ben şimdi seni yutacağım darıda başında kalacak, -demiş ayı.

Zararım yetmiyormuş gibi sen de beni yutmaya mı çalışıyorsun? -demiş ve öfkeyle ağzını açıp ayıyı da yutup tilkiyle kurdun yanına göndermiş.

Yoluna devam etmiş. Yolda önüne bir deniz çıkmış.

-Kuru ve geçir beni, -demiş yarım civciv.

-Senin uğruna mı kuruyacağım ve gülmüş deniz.

-Kurumazsan ben seni kuruturum, -demiş yarım civciv ve ağzını açıp bütün denizi tek yudumla kurutmuş. Kurumuş denizden geçip ağanın evine gitmiş.

Ağanın bahçesine girip, hizmetçilerine ağanıza söyleyin zararımı karşılasın yoksa onu kötü günler bekliyor, diye bağırmış.

Hizmetçiler ağanın yanına çıkıp yarım civcivin söylediklerini anlatmışlar.

Ağa tahtta sakın sakın oturmuş ve:

-Onu hemen götürüp kümise kilitleyin, diye emir vermiş.

Ağanın hizmetçileri yarım civcivi yakalayıp kümise atmışlar. Yarım civciv karnındaki tilkiyi çıkarmış, tilki kümisteki bütün tavukları yiyip ormana kaçmış.

Ağaya bu olayları anlatmışlar ve ağa:

- Onu götürüp koyunların ahırına hapsedin, diye emir vermiş.

Ağanın hizmetçileri yarım civcivi alıp koyun ahırına atmışlar. Yarım civciv bu seferde karnındaki kurdu çıkarmış. Kurt koyunlara saldırmış hepsini parçalamış ve yemiş. Bu olayı da ağaya anlatmışlar. Öfkelenen ağa:

-Onu hemen götürüp sığır ahırına hapsedin, diye bağırılmış. Hizmetçiler yarım civcivi yakalayıp sığır ahırına atmışlar. Yarım civciv burada da karnındaki ayıyı çıkarmış. Ayı bütün sığır sürüsünü pençelemiş, dövmüş, kimi yemiş, kimini de karnı doyduktan sonra ölü bırakıp ormana kaçmış.

Ağa olanlara hepten kudurmuş ve balkona çıkıp:

- Bahçede ateş yakın ve onu ateşe atın! diye emir vermiş. Hemen oracıkta hizmetçiler kocaman bir ateş yakmışlar ve yarım civcivi çıkarmışlar. Hizmetçiler yarım civcivi ateşe atamadan karnındaki denizi çıkarmış ve ağanın evini, çiftliğini sele vermiş. Yarım civciv böylelikle intikamını almış olmuş.

Sıkıntı orada, eğlence burada,

Kepek orada, un burada.

3.21.1. Masalın Analizi

1) Masalın Konusu

Masalda anlatılan konu, ektiği tohumların intikamını almak için yola düşen yarım civcivin başından geçen olaylardır. Birbirinden farklı olaylara yer verilmiştir.

2) Masalın Ana Karakterleri ve Özellikleri

Yarım civciv: akıllı, güçlü, midesi geniş ve intikamını almayı bilen bir karakterdir.

Ağa: güçlü, sinirli ve mücadeleci bir karakterdir.

3) Masalın Ana Fikri

Masalda asıl anlatılmak istenen, iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunların ortaya çıkmasıdır. Aynı zaman da küçümsemenin ne kadar yanlış olduğudur. Yarım civciv karşısına çıkan herkes küçük olduğu için ona zarar verip yiyebileceğini düşündü, ama yarım civciv hepsiyle tek başına baş edebildi. Ön yargı, küçümsemek ve karşılıklı iletişimsizliğin doğuracağı sorunlar anlatılmıştır.

4) Masalın Dili

Masalda kullanılan dil sade ve anlaşılırdır.

5) Masal Hakkında İzlenim ve Yorum

İncelenmiş olan bu masal gerek verilmek istenen mesaj bakımından gerekse de kurgusallık ve eğlence bakımından bütün çocuklara okutulması gereken bir masaldır.

SONUÇ

Bu çalışmada Gürcü Edebiyatındaki önemli Gürcü halk masallarının Türkçe çevirilerine ve Gürcü-Türk masallarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Gürcü halk masallarının çevirileri yapılarak Türk literatüre yeni kaynaklar kazandırılmıştır. Ayrıca karşılaştırmalara yer verilerek iki komşu ülkenin masallarının benzer yönleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur.

Çalışmamız ilk defa 20 seçkin Gürcü masalının Türkçe çevirilerinin bir arada toplandığı nadir bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Bundan dolayı Türkiye’de Gürcü dili ve edebiyatı bölümlerinde öğrenim görmekte olan ve Gürcü edebiyatına özellikle Sözlü Edebiyatına ilgi duyan tüm okurlar için önemli bir kaynak olma özelliğine sahiptir.

Çalışmamızın oluşum sırasında birden fazla sözlük ve araştırma tekniğine başvurulmuştur. Karşılaştırmaların daha kapsamlı olabilmesi için birbirinden farklı internet sitelerinden yararlanılmış olup genel bir kanaate varılmıştır. Kullanılan tüm kaynaklar kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Çalışmamızın masal çevirileri üzerine olmasının en önemli sebebi masalların kültürü örf ve adetleri de içinde barındırmasıdır. Böylelikle iki ülke arasındaki benzer ve farklı kültürel özellikleri de ortaya konulmuştur.

Söz konusu bu çalışma kendinden sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olma niteliğindedir. Her iki dilde karşılıklı edebi çevirilerin giderek artmasını umut etmekteyiz.

KAYNAKÇA

Arısoy, İbrahim (2010), ქართულ-თურქული ლექსიკონი (1. Basım), Türk Dil Kurumu Yayınları.

Cangidze, V. Cikia S. (2007), ქართულ-თურქული თურქულ-ქართული მოკლე ლექსიკონი (2.Basım), Erçin Reklam Matbaacılık.

Çlaidze, Lia (2001), თურქულ-ქართული ლექსიკონი (1. Basım), Livane Matbaacılık İstanbul.

Gocaeva, Gülnara (2016), *Gürcüce-Türkçe Türkçe-Gürcüce Üiversal Sözlük* (1.Basım), Özgün Matbaacılık.

Kvantaliani, E. (2010), *Gürcüce- Türkçe Sözlük*, Tiflis: TSU.

Memiş, Orhan (1999), *Gürcüce- Türkçe ve Türkçe- Gürcüce Sözlük* (1.basım), İstanbul.

Türk Dil Kurumu (1988), *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları

ზენაიშვილი ჯემალ, სანადირაძე მანანა 1994, მეგრული ზღაპრები და მითები, თბილისი.

ზენაიშვილი ჯემალ, შატაიძე ნუგზარ 1994, ქართული ხალხური ზღაპრები და მითები, თბილისი.

ფორჩხიძე ზურაბ 1992, ხალხური ზღაპრები, წიგნი I, თბილისი.

ფორჩხიძე ზურაბ 1992, ხალხური ზღაპრები სამ წიგნად, თბილისი.

ქართული განმარტებითი ლექსიკონი, 1950-1964 Tiflis. (*Kartuli Ganmartebiti Leksikoni, Açıklamalı Gürcüce Sözlük*).

წიქარიშვილი ლია, ლომიძე ვასიკო 2001, რჩეული ქართული ზღაპრები, თბილისი.

<https://sozluk.gov.tr/>

<http://intermedia.ge/>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Masal>

https://en.wikipedia.org/wiki/Antti_Aarne

https://en.wikipedia.org/wiki/Stith_Thompson

https://www.turkedebiyati.org/yazi_turleri/masal.html

<https://www.evvelcevap.com/masallarla-ilgili-tekerlemeler/>

<https://www.spectermedya.com/masallardaki-renk-motifleri/>

<https://www.cokbilgi.com/yazi/masal-turunun-ozellikleri-nelerdir/>

<https://dendroni.ge/ka/statiebi/article/6203-rickhvtha-simbolika>

<http://www.nplg.gov.ge/saskolo/index.php?a=term&d=43&t=400>

<https://www.aura.ge/103-saskolo/8403-qartuli-xalxuri-zghaprebi.html>

<https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/masallar-nasil-dogdu-38748149>

https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/01/150107_vert_cul_masallar

<http://www.tekerlemelerimiz.com/Masal-Tekerlemeleri-Sayfa-/#.YQwyAhQzbIU>

<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%96%E1%83%A6%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98>

EKLER

EK 1: კუდიანი დედაბერი და ოქროს თმის ბიჭი (Cadı Kadın ve Altın Saçlı Çocuk)

იყო ერთი გლეხი და ჰყავდა პატარა ვაჟი. ერთხელ, როცა გლეხი ყანაში მიდიოდა, პატარა ბიჭიც გაედევნა.

ბევრი უშალა მამამ, ნუ მოდიხარო, მაგრამ ბიჭმა არ დაიშალა და წაჰყვა. გზაზე ბავშვს მოსწყურდა და წყაროსაკენ შეუხვია. წყალი რომ დალია, მალე აიხედა და წითელი ვაშლებით დახუნძლული ვაშლის ხე დაინახა.

ველარ მოითმინა, კბილები აუკაწაწა და ხეზე აფორთხდა. დაკრიფა ვაშლები და დაიწყო ჭამა.

სად იყო და სად არა, ვაშლის ხის ძირას გაჩნდა მოკუზული, კუდიანი დედაბერი.

- შვილო, ერთი ტოტი ჩამოხნიე ფეხით, ორიოდ ვაშლს მოვწყვეტო, - შესძახა დედაბერმა.

ბავშვმა დახნიე ვაშლის ტოტი; დედაბერმა მოზიდა თავისკენ, წაავლო ბავშვს ფეხში ხელი, ჩამოიყვანა ძირს, ჩასვა გუდაში, თავი მოუკრა და კუნკულ-კუნკულით შინისაკენ გაარბენინა.

გზაში დედაბერმა მოიხსნა გუდა, გზისპირას დადო და თვითონ გზას გადაუხვია. მის დაბრუნებამდის ბიჭი ამოძვრა გუდიდან, შიგ ქვა და რიყე ჩაყარა, მოუკრა თავი და თვითონ ისევ ვაშლის ხეზე ავიდა.

დაბრუნდა დედაბერი, ისევ წამოიკიდა გუდა, შინ მიიტანა და რძალს დაუძახა:

- რძალო, რძალო, მოიტანე გობი, ოქროსთმიანი ბიჭი მოგიყვანეო.

რძალმა ქოხიდან სიხარულით გამოარბენინა გობი. დედაბერმა მოხსნა თავი გუდას და საშინლად გაოცდა, როცა გობი ქვითა და რიყით აივსო.

დედაბერი ისევ გაექანა ვაშლის ხისაკენ, მიკუნკულდა იქ და ისევ მოტყუებით ჩამოიყვანა ბიჭი ძირს და თავმოკრულ გუდით მიიყვანა შინ. რძალმა ისევ გამოიტანა გობი, მოხსნა დედაბერმა გუდას თავი და გობზე ოქროსთმიანი ბიჭი გააგორა.

ზრდიდნენ და ასუქებდნენ ოქროსთმიან ბიჭს რძალ-დედამთილი.

ერთხელ დედაბერი სადღაც მიდიოდა და რძალს ჩუმად დაუბარა:

- ეგ ბიჭი დაკალი, ქვაბით ცეცხლზე შემოდგი და სადილად მომიხარშეო.

ბიჭმა ყური მოჰკრა დედაბრის ნათქვამს.

პატარძალმა გალესა დანა და ბიჭს დაკვლა დაუპირა.

ბიჭმა უთხრა:

- მომეცი დანა, მე თვითონ გამოვიჭრი ყელსაო.

რძალმა დანა მისცა. ბიჭმა გაუქნია დანა რძალს და კიტრით გააგორა. ნაწილ-ნაწილ აჭრა, ქვაბში ჩაყარა და ცეცხლზე შემოდგა, თვითონ კი ჭერში აძვრა.

დაბრუნდა დედაბერი და დაიწყო მოხარშული ხორცის ჭამა. ჩამოყარა ბიჭმა ჭერიდან ჭვარტლი და ხორცს დააყარა. დედაბერს თავი ეგონა და მიაძახა:

- ფრთხილად, თაგუნა, თუ არა შენც შეგჭამო.

კიდევ ჩამოყარა ბიჭმა ქვარტლი. დედაბერს ახლა კატა ეგონა და მიაძახა:

- ციც, ციცუნია, თუ არა მოგაჯდები ზურგზე და წელს გაგიშლიო.

ქვარტლი ისევ ჩამოსვივდა ჭერიდან - დედაბერმა აიხედა ზევით და რას ხედავს? ოქროსთმიანი ბიჭი ჭერში არხეინარ ზის. შემოეყარა დედაბერს გული. ახლა მიხვდა, რომ რძალის ხორცი შეჭამა.

- დედაშვილობას, როგორ ახვედი მანდ, მასწავლეო, - შეეხვეწა ბიჭს.

- როგორ ავედი და გავახურე კეცები, დავადე კეცი კეცზე, დავაჯექ და ამოვხტი ჭერზეო.

დედაბერი მართლა ასე მოიქცა, დაიმტვრა, დაიწვა, მაგრამ ჭერში ვერ ახტა.

მეორედ შეეკითხა:

- მასწავლე, მართლა როგორ ახვედი მანდაო?

- როგორ და გავახურე შამფურები, დავაწყვე შამფური შამფურზე, დავაჯექ და ამოვხტი ჭერზეო.

დედაბერმა ასეც სცადა ჭერზე ასვლა, მაგრამ გახურებულ შამფურზე წამოეგო და ჭერზე ვერ ავიდა.

მესამედაც შეეხვეწა:

- სწორი მითხარი რით ახვედი მანდაო?

- გავახურე თონე, ზედ დავაჯექი და აქ ამომახტუნაო.

ესეც სცადა კუდიანმა დედაბერმა, დაჯდა ავარვარებულ თონეს და შიგ ჩაიფუფქა.

ოქროსთმიანი ბიჭი ჩამოვიდა ძირს და შინისაკენ მოუსვა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ეს არის ნაწარმოები, რომელშიც ირკვევა, რომ არც ერთი ბოროტება არ დარჩება უპასუხოდ. თუ სიკეთეს აკეთებ, სანაცვლოდ კარგს მიიღებ, მაგრამ თუ ადამიანებზე ცუდს ფიქრობ, ეს სამაგიეროდ ცუდად დაგვირგვინდება. ამ ზღაპარში ერთზე მეტი გზავნილია განსახილველი.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

ოქროსთმიანი ბიჭი: ცელქი, ჭკვიანი, ნიჭიერი და ეშმაკი.

კუდიანი დედაბერი: გულბოროტი და უსინდისო.

პატარძალი: გულბოროტი

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპრის მთავარი აზრი ის არის, რომ ბოროტება არასოდეს რჩება პასუხგაუცემელი. რაც უფრო მეტ ბოროტებას სჩადი, მით უფრო მეტ ბოროტებას მოიმკი. გზავნილი რომელიც უნდა მიეწოდოს მკითხველს ნაწარმოებში, არის ძალიან მკაფიო და ზუსტი. თქვენ ყოველთვის იღებთ თქვენს სიკეთეს თქვენი კარგი საქციელის სანაცვლოდ. მთავარია იყო კარგი ადამიანი.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოებში გამოყენებული ენა ძალიან მარტივი და გასაგებია.

5) საკუთარი აზრი

ზღაპრის გზავნილი ძალიან ნათელია, სიკეთე იმარჯვებს და ზღაპრის ბოლო კეთილია. სიკეთისაკენ სწრაფვა - ეს არის ძალიან სწორი და წარმატებული გზა. ბავშვობაში სიკეთისა და ბოროტების ცნებების გასარჩევად ეს ზღაპარი კარგი საშუალებაა.

EK 2: მოხერხებული მებაღე (Cingöz)

ერთხელ ხელმწიფემ ჩაიცვა გლეხის ტანსაცმელი და სამეფოს დათვალიერებას შეუდგა: გაეგო, ვინ როგორ ცხოვრობდა. შევიდა ერთ ბაღში და მებაღეს ჰკითხა:

- რა გაქვს ჯამაგირიო?

- ერთი თუმანო, - უპასუხა მებაღემ.

- მერე რას უშვები მაგ თუმანსაო? - ჰკითხა მეფემ.

- ორ მანეთს ვჭამ, ორ მანეთს სესხად ვაძლევ, ორ მანეთს ფანჯრიდან ვაგდებ, ორ მანეთს ვინახავ და ორი მანეთით ვაღს ვისტუმრებო.

მეფემ ვერაფერი გაიგო. მებაღეს უთხრა:

- მანამ ჩემი სახე არ დაინახო, არავის არაფერი უთხრაო და წავიდა.

მეფემ დაიბარა ნაზირ-ვეზირები და გადასცა მებაღის მიერ განაწილებული თუმნის ამბავი და უბრძანა: ჩქარა გაიგეთ, რას ნიშნავს ეს სიტყვები, თორემ ყველას დაგხოცავთო.

შეშინებულმა ნაზირ-ვეზირებმა მთელი სამეფო შემოიარეს, მაგრამ ვერსად ვერაფერი გაიგეს. ბოლოს, ამ ბაღში შევიდნენ და თავიანთი გაჭირვება მებაღესაც უამბეს. მებაღეს გაეცინა:

- მანეთი მომეცით და მე აგისხნითო. მაშინვე მისცეს. დახედა ფულზე დახატულ მეფეს, იცნო და მაშინვე მიხვდა, თუ ვინ ყოფილა მასთან ადრე.

უყურებს ამ მეფის სურათს და თან უხსნის ნაზირ-ვეზირებს:

ორ მანეთს ვჭამ, ამით ვცხოვრობ, ორი მანეთით დედ-მამას ვაცხოვრებ, იმათ ვალს ვიხდი, ორი მანეთით ვაჟებს ვზრდი, რომ გაიზრდებიან, მერმე მე მაცხოვრებენ, ორ მანეთს ფანჯრიდან ვყრი, ამით ქალებსა ვზრდი, გათხოვდებიან და წავლენ, მე რას მარგიან. ორ მანეთს კი შავი დღისათვის ვინახავო.

გახარებული ვეზირები მეფესთან მივიდნენ და ყველაფერი სწორად განუმარტეს.

გაბრაზებულმა მეფემ დაიბარა მებაღე და გაუჯავრდა:

- ხომ გითხარი, სანამ ჩემ სახეს არ ნახავდი, არავისთვის გეტყვაო?!

მებაღემ ამოიღო ჯიბიდან მანეთი და უთხრა:

- აი, მეფევ, შენი სახე აგერ არის დახატული, მე ამას ველაპარაკებოდი, სხვისთვის არაფერი მითქვამსო.

მეფეს მოეწონა მოხერხებული მებაღის პასუხი და დიდად დაასაჩუქრა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში არის ერთზე მეტი გზავნილი. სულთანს გადის ხალხში და იწყებს მათთან საუბარს, რათა გაეცნოს მის ქვეყანაში მცხოვრები ხალხის მდგომარეობასა და პრობლემებს. იგი დააინტერესა ინფორმაციამ, რაც შეიტყო მებაღისგან, რომელიც მას შეხვდა. ხელმწიფე მიაღწენს თავის ვეზირებს და მიაღწევს შედეგს - ამოხსნის მებაღის გამოცანას. იგი ახალ საინტერესო ინფორმაციას იღებს მებაღისგან. აქ მთავარი არ არის

ადამიანთა წოდება ან თანამდებობა, არამედ ის, რასაც ჩვენ ვსწავლობთ და არა ვისგან ვსწავლობთ.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

ხელმწიფე: საიმედო, ინტერესიანი, სამართლიანი

მებაღე: ნიჭიერი, წინდახედული, ჭკვიანი და აზრიანი

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარში მთავარია მიღებული ცოდნა. ამ კუთხით უნდა შევხედოთ მიღებულ გაკვეთილს, რომელსაც გვაძლევს წინ შემხვედრი ადამიანი და არა აქვს მნიშვნელობა მის წოდებასა და თანამდებობას. ჩვენ უნდა დავაფასოთ ის ცოდნა, რაც მან მოგვცა.

4) ნაწარმოების ენა

იგავი მოთხრობილია მარტივი, სადა ენით.

5) საკუთარი აზრი

ნაწარმოებში ძალიან მნიშვნელოვანი გზავნილია. ეს ზღაპარი აუცილებლად უნდა წაიკითხოს როგორც მშობლებმა, ასევე ბავშვებმა. ისინი, ვინც გამუდმებით განასხვავებენ ხალხის სტატუსს, იქნება მიხვდნენ რამდენად არასწორია მათი ქმედება. ამ ჩვენ მიერ განხილულ ზღაპარს ეს მნიშვნელოვანი მხარე აქვს. ამ კუთხით, ძალიან საჭირო და დროულია ბავშვებში ადამიანობის გრძნობის გასაღვივებლად. სასურველია მშობლებმაც წაიკითხონ ამგვარი ზღაპრები, რომლებიც ასეთ საინტერესო მესიჯებს იძლევა მათი შვილებისათვის.

EK 3: ხუთკუნჭულა (Hutkunçula)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი, იყო ცხრა ძმა. ძმები ისეთი ღარიბები იყვნენ, რომ ხშირად ლუკმაპური ენატრებოდათ.

ძალიან რომ გაუჭირდათ შიმშილ-სიტიტვლით, უმცროსმა ძმამ, რომელსაც მეტისმეტი ეშმაკობისათვის ხუთკუნჭულას ეძახდნენ, ძმებს უთხრა, მოდი, წავიდეთ და ვისმე მოჯამაგირედ დავუდგეთ, სხვა თუ არაფერი, იქნებ ლუკმაპური მაინც მამდრად ვიშოვოთო.

დაიჯერეს ძმებმა ხუთკუნჭულას რჩევა, ჩაალაგეს ხურჯინებში თუ რამ ძველმანები ჰქონდათ შინ, გადაიკიდეს მხარზე და გაუდგნენ გზას.

ბევრი იარეს თუ ცოტა, ბოლოს ერთ უცხო ქვეყანაში გავიდნენ. გზაზე ერთი დევი შემოხვდათ, დევი მიესალმა ძმებს და ჰკითხა:

- რატომ აყრილხართ ასე დედაბუდიანად, ან სად მიდიხართო?

- სამუშაოს ვეძებთ, გვინდა მოჯამაგირედ ვისმე დავუდგეთ და თავი შევინახოთო.

- მე დამიდექითო, - უთხრა დევმა.

- კარგიო, - დაეთანხნენ ძმები.

წაიყვანა დევმა ძმები და მიიყვანა შინ. დევს უზარმაზარი სასახლე ედგა, ჰყავდა აუარებელი საქონელი და ცხრა მზეთუნახავი ქალი.

იმ ღამეს დევმა ძმებს გემრიელი ვახშამი გაუშალა. ხუთკუნჭულამ საჩქაროდ შეჭამა საჭმელი, სუფრიდან წამოდგა და სასახლის ყველა კუთხე-კუნჭული დაათვალიერა. ბოლოს დევის უმცროსი ქალის ოთახშიც შეიჭყიტა. დევის ქალს ადამიანის დანახვა ეუცხოვა და ჰკითხა:

- ვინ ხარ, რა სულიერი ხარო?

- ვინა ვარ და ადამიანი, სახელად ხუთკუნჭულას მეძახიან, ცხრა ძმაში მე ყველაზე უმცროსი ვარო.

- აქ საიდან გაჩნდი, ან რისთვის მოსულხარო? - ჰკითხა დევის ქალმა.

- ძმები სამუშაოს საძებნელად წამოვედით, - უთხრა ხუთკუნჭულამ, - გზაში მამაშენი შეგვხვდა და მოჯამაგირედ დაგვიყენაო.

- მოჯამაგირედ დაუყენებიათო, - უთხრა ქალმა.

- ვითომ რატომ არაო?! - გაუკვირდა ხუთკუნჭულას.

დევის ქალს ძალიან მოეწონა ხუთკუნჭულა და უთხრა:

- თუ ცოლად მითხოვ, გეტყვიო.

- გითხოვო, - შეჰპირდა ხუთკუნჭულა.

- მაშ იცოდე, - უთხრა დევის ქალმა, - მამაჩემს თქვენ შესაჰმელად ჰყევხართ მოყვანილი. როცა დაგემინებათ, ცხრავეს შეგჭამთ. მაგრამ თუ იფხიზლებ და არ დაიძინებ, თავსაც იხსნი და ძმებსაცო.

- სიკვდილის მოლოდინში რა დამაძინებსო, - თქვა ხუთკუნჭულამ და ქალს სთხოვა, მითხარი, როგორ მოვიქცეო.

ქალმა დაარიგა, როგორც უნდა მოქცეულიყო, და გამოისტუმრა. მივიდა ხუთკუნჭულა ისევ ძმებთან. პურისჭამას რომ მორჩნენ, დევმა ძმები დარბაზში გაიყვანა დასაძინებლად და თვითონ დარბაზის კარებში დაწვა.

ძმებმა მაშინვე ხვრინვა ამოუშვეს, ხუთკუნჭულას კი რა დააძინებს, საბნიდან ცალი თვალით იჭყიტება და დევს დარაკობს. ცოტა ხანი რომ გავიდა, დევმა წამოიხედა და შესძახა:

- ძმებო, გძინავთ თუ გღვიძავთო?

- მღვიძავსო, - უპასუხა ხუთკუნჭულამ.

- რა არ გაძინებსო? - ჰკითხა დევმა.

- შენი ბატების ყიყინიო! - მიუგო ხუთკუნჭულამ, როგორც ქალისაგან იყო დარიგებული.

დევმა წამოხტა და მთელი ბატები ერთიანად გადაყლაპა. ისევ თავის ადგილზე დაწვა და ცოტა ხნის შემდეგ ისევ შესძახა:

- ძმებო, გძინავთ თუ გღვიძავთო?

- მღვიძავსო, - უპასუხა ხუთკუნჭულამ.

- რა არ გაძინებსო? - ჰკითხა ისევ დევმა.

- შენი ძროხების ფშვინვაო.

წამოვარდა ისევ დევმა, დაერია ძროხებს და სულ სათითაოდ გადაყლაპა. მერე ისევ თავის ადგილას დაწვა და ცოტა ხნის შემდეგ კიდევ იკითხა:

- ძმებო, გძინავთ თუ გღვიძავთო?

- მღვიძავსო, - უპასუხა ხუთკუნჭულამ.

- რა არ გაძინებსო? - გაჯავრდა დევმა.

- მინდვრიდან შენი ცხენების ჭიხვინი მესმის და ის არ მაძინებსო, - მიუგო ხუთკუნჭულამ.

დევი მაშინვე წამოვარდა და ცხენების შესაჭმელად მინდორში გაიქცა. ხუთკუნჭულამ კი დრო იხელთა და, როგორც დარიგებული იყო, დევის უმცროს ქალთან შევარდა.

ქალმა ხუთკუნჭულას თავისი ტანისამოსი ჩააცვა, ძმებისთვის დების ტანსაცმელი მისცა და დევის დაბრუნებამდე სასახლიდან ყველანი გააპარა.

დაბრუნდა დევი და ძმები რომ აღარ დახვდნენ, მთლად გაცეცხლდა. გამოვარდა გარეთ და უკან გაეკიდა, ირბინა, ირბინა და მიაღმა ხიდს, ნახა, რომ ძმები წყალგაღმა იყვნენ და უარესად გადაირია.

ხიდი სასაზღვრო მდინარეზე იდო, იმის იქით სხვა ხელმწიფის სამფლობელო იწყებოდა და დევი იქ ვერ გადავიდოდა.

- ხუთკუნჭულავ, გამასწარ ხიდსაო? – დაუძახა კბილების კრაჭუნით.

- გაგასწარ და თვალებიც მოგთხარეო! – გამოსძახა ხუთკუნჭულამ.

რალას იზამდა დევი, დაბრუნდა შინ გაწბილებული. ხუთკუნჭულა და იმისი ძმები კი იმ დევის მომიჯნე ხელმწიფეს დაუდგნენ მოჯამაგირედ.

ხუთკუნჭულამ ხელმწიფის სამსახურში დიდი სიბეჯითე და გულმოდგინება გამოიჩინა, რაზედაც ხელმწიფე ხშირად ასაჩუქრებდა.

ნაზირ-ვეზირებს, რა თქმა უნდა, არ მოსწონდათ ხელმწიფესთან ხუთკუნჭულას ასეთი დაახლოება და მოინდომეს მისი თავიდან მოშორება. ერთ დღეს მივიდნენ და ხელმწიფეს მოახსენეს:

- დიდებული ხელმწიფევ, შენი სახელმწიფო ყველაფრით სრულია, მაგრამ ჩვენს მომიჯნავე დევს რომ ერთი გულთმისანი თხა ჰყავს, ისიც რომ თქვენი იყოს, უფრო მდიდარი იქნებითო.

- მერე, ვინ მომიყვანს იმ თხასო? – იკითხა ხელმწიფემ.

- ვინა და, რა თქმა უნდა, თქვენი მოჯამაგირე ხუთკუნჭულაო.

დაიბარა ხელმწიფემ ხუთკუნჭულა და უბრძანა:

- წადი და, ჩვენს მომიჯნავე დევს რომ გულთმისანი თხა ჰყავს, ის მომიყვანე, თორემ ცოცხალი ვერ გადამირჩებიო.

რალას იზამდა ხუთკუნჭულა, ადგა და წავიდა. მივიდა ჩუმად დევის სასახლეში და შეიპარა უმცროს ქალთან. ქალმა ჰკითხა: - პირობა ხომ არ დაგვიწყებიაო?

- არაო, - უთხრა ხუთკუნჭულამ.

- მაშ მითხარი, რა გაგჭირვებიაო?

ხუთკუნჭულამ უთხრა თავისი გასაჭირი. - ეგ ადვილი საქმეაო, - დაამშვიდა ქალმა და საღამომდე თავის ოთახში დამალა. თან ისიც ასწავლა, როგორ ჩაეგდო გულთმისანი თხა ხელში.

საღამოზე დევმა მორეკა ცხვარი და შერეკა გომურში. ხუთკუნჭულამ, როგორც დევის ქალისაგან იყო დარიგებული, თავი გამოყო და გულთმისან თხას დაენახვა.

- ხუთკუნჭულა, ხუთკუნჭულაო! - ატეხა თხამ კიკინი.

წამოვარდა დევი და მთელი სასახლე გადაჩხრიკა, მაგრამ ხუთკუნჭულა ვერსად იპოვა, რას იფიქრებდა, თუ მისივე ქალის ოთახში

იმალეობდა. გაბრაზდა დევი, - მე შენ გიჩვენებ ხუთკუნჭულასაო, - დაუყვირა თხას და კარში გამოაგდო.

ხუთკუნჭულასაც ეს უნდოდა, გამოვიდა ჩუმად ქალის ოთახიდან, წამოიკიდა თხა და მოცოცხა ხელმწიფის სასახლისაკენ. ნაზირ-ვეზირებს, რა თქმა უნდა, არაფრად ეპიტნავათ, რომ ხუთკუნჭულამ თხაც მოიყვანა და საღსალამათიც დაბრუნდა, და ხელმწიფეს ისევ შეუჩნდნენ:

- იმ დევს ერთი ჯადოსნური ხალიჩა აქვს და ხუთკუნჭულამ ისიც მოიტანოს, ასეთი ძვირფასი ნივთი სწორედ თქვენი საკადრისიაო.

დაიბარა ხელმწიფემ ხუთკუნჭულა და უბრძანა:

- წადი და იმ დევს რომ ჯადოსნური ხალიჩა აქვს, ის მომიტანეო.

- ბატონი ბრძანდებითო, - უთხრა ხუთკუნჭულამ და წავიდა. მივიდა დევის სახლთან, შეიპარა ისევ უმცროსი ქალის ოთახში და თავისი გასაჭირი მოახსენა. ქალმა ერთი მუჭა ნემს-მახათი მისცა და დაარიგა:

- შედი მამაჩემის საწოლ ოთახში და ეს ნემსები ხალიჩას ქვეშიდან გაუყარეო.

შევიდა ხუთკუნჭულა და ის ხალიჩა სულ ნემს-მახათით გაავსო. მოვიდა საღამოზე დევი და დაჯდა ხალიჩაზე. დაჯდა და შეერჭო საჯდომზე ნემსები, იქით გაიწია, იქითაც შეერჭო, აქეთ გამოიწია და კიდევ უარესი დაემართა.

გაბრაზდა დევი, დაავლო ხელი ხალიჩას და ფანჯრიდან ეზოში გადაუძახა.

გამოვიდა ხუთკუნჭულაც ქალის ოთახიდან, დასტაცა ხელი ხალიჩას და დილისთვის ხელმწიფეს მიუბრუნინა.

ნაზირ-ვეზირები შურით მთლად გულზე დასკდნენ. თქვეს, თუ რაღაც ხერხი არ ვიხმარეთ, ამას თავიდან ვერ მოვიშორებთო, და ხელმწიფეს მოახსენეს:

- დიდებულო ხელმწიფევ, მაგ თხისა და ხალიჩის პატრონიც რომ აქ მოიყვანოთ და მსახურად დაიყენოთ, ყველაფერს ის აჯობებსო.

- მერე, ვინ მოიყვანსო? - იკითხა ხელმწიფემ.

- ვინა და, რა თქმა უნდა, ხუთკუნჭულაო. რაკი თხა და ხალიჩა მოიტანა, არც პატრონის მოყვანა გაუჭირდებაო.

ხელმწიფეს ეს რჩევა ყველაზე მეტად მოეწონა. – მეფეთა გული ხომ გაუმაძღარია, დაიბარა ხუთკუნჭულა და უბრძანა:

- უნდა წახვიდე და თხისა და ხალიჩის პატრონიც მომგვაროო.

დაღონდა ხუთკუნჭულა ძალიან, - ვაითუ ამაზე დევის ქალი გამიწყრეს და ცოცხალი ვეღარ დავბრუნდეო, მაგრამ თავს იქით ძალა არ ჰქონდა და წავიდა. შევიდა დევის ქალთან. ქალმა დაღონება შეატყო და ჰკითხა:

- რა იყო, ისეთი რა დაგავალა შენმა ხელმწიფემ, რომ თავ-პირი ჩამოგტირისო?

ხუთკუნჭულამ უთხრა, რაც აწუხებდა.

- ჰო, ეგ კი ცოტა ძნელი საქმე დაუვალეზია, - უთხრა ქალმა, - მაგრამ ნუ გეშინია, მაგასაც მოევლეზა. შენ ის მითხარი, პირობა ხომ არ დაგავიწყდაო?

- პირობას როგორ დავივიწყებ, კაცი ვარ და ქუდი მხურავსო! – მიუგო ხუთკუნჭულამ.

- აი, ეს მომწონსო! - თქვა ქალმა და ხუთკუნჭულას ერთი ხელი იმერული ტანსაცმელი და სადურგლო იარაღები გამოუტანა. თან დაარიგა, როგორ უნდა მოქცეულიყო, და გამოისტუმრა. ხუთკუნჭულამ ჩაიცვა იმერული ტანისამოსი, დაიჭირა ხელში იარაღები და, როგორც ქალმა უთხრა, დევს ტყეში დაუხვდა.

- ვინა ხარ და ამ ჩემს ტყეში რას აკეთებო? – დასჭყვილა დევმა.

- იმერელი დურგალი ვარ და ტყეს ვათვალიერებო! – მიუგო ხუთკუნჭულამ.

- თუ მართლა იმერელი ხარ, კარგი ხელობა გეცოდინება, რას გააკეთებ საკვირველსო? – ჰკითხა დევმა.

ისეთ კიდობანს გავაკეთებ, რომ შიგ ჩაჯდე და ფიცარიც ვერ გააგდებინო, - უთხრა ხუთკუნჭულამ.

- აბა გააკეთეო, - უბრძანა დევმა.

ხუთკუნჭულამ სასწრაფოდ გააკეთა კიდობანი და დევს უთხრა:

- აბა ჩაჯერქი და სცადე, ფიცარს თუ გააგდებინებო.

დევი ჩახტა კიდობანში და ხან ერთ ფიცარს მიაჭირა ფეხი, ხან – მეორეს, მაგრამ ძვრაც ვერ უყო. ამასობაში ხუთკუნჭულამ კიდობანს თავი დაახურა და დალურსმნა.

- რასა შვრებო? – გამოსძახა დევმა შიგნიდან, - თავს რად მაფარებო?

- ბარემ ზურგზე აგიკიდებ და შინამდე მიგიყვან, - უთხრა ხუთკუნჭულამ. – თავიც სწორედ იმიტომ დავლურსმნე, რომ გზაზე არ გადმოვარდეთ.

დევს გაუხარდა, რომ შინამდე ფეხით აღარ მოუწევდა სიარული და აღარაფერი თქვა, ხუთკუნჭულამ კი წამოიკიდა კიდობანი და პირდაპირ ხელმწიფის ეზოში შეიტანა.

გამობრძანდა ხელმწიფე თავისი ნაზირ-ვეზირებით, მაგრამ სანამ კიდობანს გახსნიდნენ, ხუთკუნჭულა ჩუმად გაიპარა, აიღო უშველებელი მარილის ქვა და ერთ მაღალ ჭადარზე ავიდა.

ახადეს თავი კიდობანს. ამოვარდა განრისხებული დევი და ხელმწიფე და ნაზორ-ვეზირები ერთიანად გადასანსლა. მერე ხუთკუნჭულას დაუწყო ძებნა, მიხვდა, რომ ეს მისი ოინი იყო და პირიდან სულ ცეცხლს ყრიდა. ბოლოს დაინახა ჭადრის კენწეროზე მჯდომარე და შესძახა:

- ხუთკუნჭულავ, მასწავლე, მანდ როგორ ახვედიო?

- აი, ეს მარილის ლოდი დავიდე გულზე და ამოვფრინდიო, - ჩამოსძახა ხუთკუნჭულამ.

- მერე, მე სად ვიშოვო მაგისტანა ქვაო? – ჰკითხა დევმა.

- რა შოვნა გინდა, შენ გულადმა დაწექი, მე ჩამოვუშვებ, დაგეცემა გულზე და ამოხტებიო, - ჩამოსძახა ხუთკუნჭულამ.

დაწვა დევი გულადმა. ჩამოაგდო ხუთკუნჭულამ მარილის ქვა, დასცა დევს გულზე და ნაპურწყალად აქცია.

ჩამოვიდა ხუთკუნჭულა ხიდან და დაეპატრონა მეფის სასახლეს. დედოფლად დევის უმცროსი ქალი მიიყვანა. სხვა ქალები თავის ძმებს შერთო და ნაზირ-ვეზირებად დააყენა. დევის მთელი სიმდიდრეც ძმებს გაუნაწილა და დაიწყეს ბედნიერი ცხოვრება.

მთას ურემი ავიტანე,

წამოვიდა გორებითა,

აქ სიცოცხლით გამიძეხით,

საიქიოს ცხონებითა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარი არის საგანმანათლებლო ნაწარმოები, ძირითადად გამოგონილი ელემენტებით, რომლითაც ბავშვებს შეუძლიათ ისიამოვნონ. აქ მოთხრობილია, თუ როგორ გადაარჩინა ზღაპრის გმირმა ხუთკუნჭულამ თავისი ძმები. ხუთკუნჭულას მოხერხებულობის წყალობით მათ თავი დააღწიეს სილატაკეს.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

ხუთკუნჭულა: ძლიერი, ღონიერი, მცოდნე და დახმარების მოყვარე.

მეფე: თვალხარბი და ცუდი.

ვეზირები: ეჭვიანები და გულბოროტნი.

დევი: ძლიერი, მსუქანი.

დევის ქალიშვილი: ჭკვიანი, მოხერხებული.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

მთავარი იდეა, რომელიც ზღაპარში უნდა ითქვას არის ის, რომ სიკეთის შედეგი ყოველთვის არის სიკეთე. ვინაიდან ხუთკუნჭულა დევის

ქალიშვილს კარგად ექცეოდა და მიცემულ პირობას ასრულებდა, დევის ასულიც ეხმარებოდა ყოველ ჯერზე.

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპარში ბევრი გამოგონილი ნარატივია გამოყენებული. მის თხრობაში გამოიყენება უბრალო, სადა ენა.

5) საკუთარი აზრი

ამ ზღაპარში გზავნილი ძალიან მნიშვნელოვანია. იგი შესაძლოა ყველა ასაკის მკითხველისთვის საშური და მიმზიდველი იყოს. ზღაპარი ხაზს უსვამს, თუ რამდენად მშვენიერია სიკეთის კეთება. ეს არის ნაწარმოები, რომლის წაკითხვა ყველას შეუძლია ასაკობრივი შეზღუდვების გარეშე.

EK 4: ორი ძმა (İki Kardeş)

იყო ორი ძმა. უფროსი მოყვარული სიმართლის, თავმოყვარე, მორცხვი. მეორე - ცრუ, მკვებარა, მოლაყბე.

ორივე ძმა ერთხელ ყავახანაში სალაღობოდ მისულიყო.

ცრუ ძმა იკვების ჯამაათში: - ამას წინათ წაველ მთაში სანადიროდ. შემხვდა ირემი, თოფი დავუმიზნე, ვესროლე, მოვკალ. გავუსინჯე ნატყვიარი: ირემს ჩლიქში მოვარტყი, ტყვია გასულიყო ყურისძირიდან საფეთქელში!

იქ მყოფმა ხალხმა გაოცებით შეხედა უფროსს, სიმართლის მოყვარულ ძმას, აი, რა ცრუ, მკვებარა ძმა გყავსო.

დაირცხვინა უფროსმა ძმამ. შეეცადა გამოესწორებინა ძმის ცრუ თქმული:

- შეიძლება ეგრეც მოხდეს, როგორც სთქვა ჩემმა ძმამ: ჩლიქში მოხვედრილ ტყვიას გაველო ყურისძირშიო, - სთქვა უფროსმა.

- შეუძლებელია, შეუძლებელი, - ერთხმად მიმართა ჯამაათმა უფროს ძმას, რათ ამართლებ მკვებარას?

- რატომ არ გჯერათ? ძმამ რომ დაუმიზნა, ნიშანში ამოიღო, იმ დროს ირემი ზურგშექცევით უკანა ფეხის ჩლიქით იფხანდა ყურისძირს, ამ დროს ტყვიამ გაჰგმირა ფეხის ჩლიქი და ყურისძირით ირმის საფეთქელიც.

ასე ახსნა უმცროსი ძმის სიცრუე უფროსმა.

წათამამებულმა მატყუარამ განაგრძო: ხალხო, ჯამაათნო, ნუთუ არც ამას დაიჯერებთ, რაც ჩემი ყურით გავიგონე! ძაღლის ლეკვი ცაში წკაწკავებდა!

იქ დამსწრე ხალხმა მიმართა ცრუმთქმელის ძმას: ნუთუ ესეც დასაჯერია?!

- რატომ არ არის დასაჯერი?! - განაგრძო - ცაში არწივი დაფრინავდა, ძირს მიწაზე დაინახა შავი ცხოველი; ბატკანი ეგონა. დაეშვა ძირს, კლანჭები ჩაავლო ლეკვს, აიტაცა ცაში.

ლეკვი ნამეტანი ტკივილისა და შიშის გამო წკავწკავებდა.

ასე გაამართლა ხალხის თვალში მოსიყვარულე ძმამ თავისი უგუნური ძმა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ეს არის საგანმანათლებლო-სასწავლო ამბავი, რომელშიც ყურადღება გამახვილებულია ზრუნვის მნიშვნელობაზე დედამიწვილის მიმართ. აქ აღწერილია ორი ძმა, რომლებიც სრულიად არ ჰგვანან ერთმანეთს ხასიათებით. ხაზგასმულია, როგორ იცავს, უვლის და პატრონობს უფროსი უმცროსს ნებისმიერ ვითარებაში.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

დიდი ძმა: ერთგული, მართალი და ღირსებით სავსე.

პატარა ძმა: მატყუარა, მკვებარა და ენატარტარა.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

იდეა, ამ ზღაპარში არის ის, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ძმობა. ყველაზე მთავარია ის არის, რომ იზრუნო და დაიცვა შენი ძმა, მაშინაც კი,

თუ მან შეცდომა დაუშვა. ნებისმიერ ვითარებაში უფროსი მხარს უჭერდა და იცავდა უმცროსს სხვების წინააღმდეგ. გზავნილი, რომელიც გამიზნულია მკითხველისათვის ნაწარმოებში არის ის, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია დედამამიშვილობა. უფროსი ყოველ ღონეს ხმარობს, რომ უმცროსი გამოიყვანოს მძიმე, არარეალური მდგომარეობებიდან.

4) ნაწარმოების ენა

ვინაიდან განხილული ნაწარმოები ზღაპარია, გამოყენებული ენა მარტივი და გასაგებია. ყველა ბავშვი, ვინც წაიკითხავს ამ ზღაპარს, ადვილად მიხვდება ჩაფიქრებული გზავნილის მნიშვნელობას.

5) საკუთარი აზრი

ამ ზღაპრის საგანიძალიან საჭირო და საშურია მკითხველისთვის, რადგან ზღაპრის მკითხველი ჩვეულებრივ ბავშვები არიან. ბავშვობაში მოსმენილი და წაკითხული ზღაპრები რაც უფრო მეტ მნიშვნელოვან ინფორმაციას შეიცავს რეალურ ცხოვრებაზე, მით უკეთესად მოქმედებს ბავშვის სამყაროზე. ეს ზღაპარი კარგი მაგალითია ბავშვებში ძმობისა და დედამამიშვილობის გრძნობის გასაღვივებლად.

EK 5: ძმები (Kardeşlik)

იყო და არა იყო რა იყო ერთი ღარიბი ცოლ-ქმარი. ჰყავდათ ორი ვაჟიშვილი. ცხოვრობდნენ გაჭირვებით, პურიც აკლდათ და ფულიც.

ვაჟიშვილები წამოიზარდნენ. უფროსმა ძმამ ცოლი შეირთო და მშობლებთან ერთად დასახლდა. უმცროსი ძმა კი იქ ვეღარ მოთავსდებოდა. ადგა და სოფლის ბოლოს დასახლდა.

უნდოდა ხარ-ურემის შეძენა. ჯერ მიწის პატრონს დაუდგა მოჯამაგირედ, შემდეგ საქირაოდ იმუშავა და რის ვაი ვაგლახით იყიდა ერთი ურემი ხარები.

გაჭირვებით ხნავდა და თესავდა. წლის სარჩო პურს ძლივს იწევდა.

როცა დაცოლშვილდა, კიდევ უფრო გაუძნელდა ცხოვრება, მაგრამ გულს არ იტეხდა, ერთგულად მუშაობდა და მომავლის იმედი ჰქონდა.

არც უფროსი ძმა ცხოვრობდა უკეთესად. მას ცოლ-შვილთან ერთად დედ-მამაც ჰყავდა სარჩენი. მაგრამ გულს არც ეს იტეხდა, პატიოსნად შრომობდა და მომავლის იმედი ჰქონდა.

გავიდა ხანი, ერთ წელიწადსაც ცუდი მოსავალი იყო, გვალვამ ყანები გააოხრა.

უმცროსმა ძმამ რაღაც ოციოდე ძნა მომკა. ასევე ცოტა მოუვიდა პური უფროს ძმასაც, მისი მომკილი ოცდახუთიოდე ძნა ძლივს იქნებოდა.

უმცროსმა ძმამ იფიქრა, ჩემს ძმას წელს ძალიან გაუჭირდება, ღარიბად ცხოვრობს, ცოლ-შვილთან ერთად დედ-მამც მის კისერზეა, მოდი, ჩუმად რამდენიმე ძნას წავიღებ და მის ძნებში შევურევო.

როცა დადამდა, აიკიდა ზურგზე ორი ძნა და წაიღო. მთვარე ჯერ არ ამოსულიყო, მაგრამ ვიღაც კაცი კი დაინახა გზაზე, მასაც ძნეები მიჰქონდა. მიიტანა ჩუმად თავისი ძნეები და ძმის ძნეებს მიუმატა.

შინ რომ დაბრუნდა, ისევ ოცი ძნა დაუხვდა. ახლა უფრო გაუკვირდა, ნეტავი რა მემართებაო, - იფიქრა.

ძლივს, ვაივაგლახით აიკიდა ოთხი ძნა და ისევ ძმას წაუღო. შუა გზაზე კვლავ შეეჩეხა ვიღაც ძნეზაკიდებული კაცი.

ერთმანეთს დაეჯახნენ. გამოესაუბრეს და ერთიმეორე იცნეს. თურმე ეს უფროსი ძმა ყოფილიყო.

უფროს ძმას ეფიქრა: წელს ცუდი მოსავალი იყო, უმცროსი ძმა ღარიბად ცხოვრობს, მოდი, რამდენიმე ძნას ჩუმად მივიტან, ძმა არის, ბედნიერად იცხოვროსო.

ძმებმა თავიანთი თავგადასავალი უამბეს ერთმანეთს. ორივეს ცრემლები მოადგა თვალებზე, ერთმანეთს გადაეხვივნენ და დიდხანს საუბრობდნენ ამ შუალადით.

ასეთია ძმობა. მაგრამ ყველა ძმები ასეთები კი არ არიან!

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარი განმარტავს ძმობის მნიშვნელობას. ხაზი გაესვა იმას, თუ როგორი უნდა იყოს ძმობის რეალური გრძნობა.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

დიდი ძმა: ღარიბი, გულჩვილი და აზრიანი.

პატარა ძმა: ღარიბი, მართალი, შრომისმოყვარე და ჭკვიანი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

მთავარი მესიჯი, რომელიც მკითხველს გადაეცემა ნაწარმოებში, არის ძმობის გრძნობის მნიშვნელობა. მიზნად დასახულია იმის ახსნა, თუ რამდენად ღირებული და მნიშვნელოვანია ჭეშმარიტი ძმობა და ოჯახი. ამ ნაწარმოების წყალობით, მკითხველს შეუძლია განამტკიცოს თავისი დამოკიდებულება ოჯახისადმი, ჩახედეს, თუ რამდენად ძვირფასია ძმობა ყველა ასაკში. ეს ზღაპარი არის საგანმანათლებლო და სასწავლო დანიშნულებისა.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა საკმაოდ მარტივი და გასაგებია. მესიჯი მკითხველისათვის ადვილად მისახვედრია.

5) საკუთარი აზრი

ვინაიდან ზღაპრების მკითხველები, როგორც წესი, ბავშვები არიან, ისინი გაითავისებენ ძმობის მნიშვნელობას და უფრო ძლიერი ნათესაური კავშირები ექნებათ მომავალში. გარდა იმისა, რომ ზღაპარი არის საგანმანათლებლო- სასწავლო დანიშნულებისა, იგი ძალიან საჭიროა დედამამიშვილის მიმართ სიყვარულის გრძნობის გასაღვივებლად.

EK 6: მუჭანახევარა(Muçanahevara) (Yarım Avuç)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა უნდა ყოფილიყო, ერთ სოფელში ცხოვრობდა ღარიბი ცოლ-ქმარი. ცხოვრობდაო, ვიტყვით, თორემ იმათ ყოფას რა ცხოვრება ეთქმოდა, საჭმელი იმათ არ გააჩნდათ და სასმელი, ერთი სიტყვით, სულს იქით არაფერი აბადიაო, რომ იტყვიან, სწორედ ისეთები იყვნენ.

ერთ დღეს მიკრიფ-მოკრიფეს და, როგორც იქნა, ერთი მოხარშვა ლობიო მოაგროვეს. ლობიო კი შემოდგეს ცეცხლზე, მაგრამ მარილი ერთი მწიკვიც აღარ აღმოაჩნდათ, რომ შეჭამანდისათვის ექნათ. ცოლმა უთხრა ქმარს:

წადი ქალაქში, წაიღე თუ რამე გროშები გაქვს, და იქნებ ერთი მუჭანახევარი მარილი მაინც იყიდო.

წასვლით კი წავალ, - უთხრა ქმარმა თავის ქექვით, - მაგრამ რამდენი ვიყიდო დამავიწყდება, ამოდენა გზაზე როგორ დავიხსომო.

გზაზე სულ მუჭანახევარი, მუჭანახევარი იმაზე, აღარ დაგავიწყდებო, - ურჩია ცოლმა.

წავიდა კაცი. მიდის ქალაქისაკენ და გაიმახის, - მუჭანახევარი, მუჭანახევარიო!

გზის პირას ერთი კაცი ყანას თესავდა და თესლის ყოველ გადაბნევაზე ერთი ასად, ერთი ასადო! - ამბობდა. გაიგონა მთესველმა ამ ღარიბი კაცის ყვირილი და ცეცხლი მოეკიდა - მე იმას ვითხოვ, რომ ერთი ასად მომივიდეს, ეს ბრიყვი კი მუჭანახევარს გაიმახისო. დადო ხორბლიანი ხურჯინი და ერთი მაგრამ მიბეგვა.

რა დაგიშავე, რაზე მცემო? - ჰკითხა კაცმა.

იმიტომ გცემ, რომ ღირსი ხარო, - უთხრა გლეხმა, - მე ღმერთს ერთი ასად ვთხოვე, შენ კი მუჭანახევარს გაიძახიო.

მაშ, როგორ უნდა მეთქვაო?

უნდა გეთქვა, ერთი ათასად, ერთი ათასად! და მადლობასაც გეტყოდით, - უთხრა ყანის მთესველმა.

კარგი, ამის შემდეგ ასე ვიტყვიო, - უთხრა კაცმა და წავიდა. მიდის ქალაქისაკენ და გაიძახის, - ერთი ათასად, ერთი ათასადო!

გზაზე მკვდარს მოასვენებდნენ. გაიგონეს კაცის ძახილი ჭირისუფლებმა, მისდგნენ და ერთი კარგა მიბერტყეს, - შე ოხერო და მუდრეგო, ეს ერთი მკვდარი არ გვყოფნის, რომ ახლა ათასადაც არ გაგვიხდესო?

მაშ, როგორ უნდა მეთქვაო? - ჰკითხა კაცმა.

როგორ და - ღმერთმა აცხონოს, ღმერთმა აცხონოსო! - და ჩვენც პატივით გაგისტუმრებდითო.

კარგით, აწი სულ ასე ვიტყვიო, - უთხრა კაცმა და წავიდა. მიდის ქალაქისაკენ და გაიძახის: ღმერთმა აცხონოს, ღმერთმა აცხონოსო!

გზაზე მაყრიონი შემოხვდა, მოჰყავთ პატარძალი და მოიმღერიან. გაიგონეს ამ კაცის ძახილი მთვრალმა მაყრებმა და მათრახებით სულ თავ-პირი ჩამოაღეწეს, - შე მამაოხრიშვილო, პატარძალი მიგვყავს, ბედნიერებასა და სიცოცხლეზე ვმღერით და საცხონებელს აქ რასა ხედავო?

მაშ რა უნდა ვთქვაო? - ჰკითხა კაცმა, - მე როგორც მასწავლეს, ისე ვამბობო.

ვინც ეგ გასწავლა, ისიც შენნაირი მუდრეგი იქნებაო, - უთხრეს მაყრებმა, - ცხონება კი არ უნდა გეთქვა, უნდა მისულიყავი ახლოს, მოგეხადა ქუდი და ხმამაღლა გეყვირა, - გაუმარჯოს, გაუმარჯოს!

კარგით, აწი ასე ვიზამო, - თქვა კაცმა და გაუდგა გზას ქალაქისაკენ, მიდის და რაც ძალი და ღონე აქვს გაჰყვირის: გაუმარჯოს, გაუმარჯოსო!

გზაზე ერთი მონადირე ირემს ეპარებოდა. ის იყო თოფი უნდა ესროლა, რომ ირემმა გაიგონა კაცის ყვირილი და დამფრთხალი ტყეში შევარდა. მოტრიალდა გაცეცხლებული მონადირე და ურტყა და ურტყა თოფის კონდახი ბეჭებში - შე სულმაღლიშვილო, რა ჭირი გაღრიალებს, ნასთვლევი ხარირემი რატომ გამიფრთხეო.

მაშ რა უნდა მეთქვაო? - ჰკითხა კაცმა.

არაფერიც არ უნდა გეთქვა, - უთხრა მონადირემ, - დაღუნულიყავი და ჩუმად გაგევლო. ახლა ირემი მოკლული მეყოლებოდა და კაი მწვადებსაც გაჭმევდიო.

კარგი, ამის შემდეგ ხმას აღარ ამოვიღებ და სულ მოღუნული ვივლიო, - თქვა კაცმა და წავიდა. მიდის ქალაქისკენ წელში მოღუნული და თან ღობე-ყორეს ეფარება.

ერთ კაცს ფულიანი ქისა დაჰკარგვოდა და დაეძებდა. დაინახა მოღუნული კაცი, დაიჭირა და უთაქა და უთაქა: თუ ჩემი ფულიანი ქისა შენ არ იპოვე, მაშ ღობე-ყორეს რას ეფარები?

კაცმა დაიფიცა, არ მიპოვიაო და ფულის პატრონმაც დაანება თავი.

აბა, რა ვქნა, როგორ ვიარო, ან რა ვთქვაო? - ჰკითხა კაცმა. ქისის პატრონს თავისი ფულები აწუხებდა და კაცის დარდი სულაც არ ჰქონდა.

ჯანდაბამდისაც გივლია და ის გითქვამს, რაც ჯერ არავის უთქვამსო,
- მიაძახა და ქისის სამეზნელად წავიდა.

დარჩა ადგილზე კაცი და აღარ იცის, როგორ მოიქცეს. ამდენ
ხათაბალაში ცოლის დანაბარებიც დაავიწყდა და შინ ხელცარიელი
დაბრუნდა. გაბრაზდა ცოლი, რატომ მარილი არ მოიტანეო და რაც ხალხმა
დააკლო, თვითონ დაუმატა.

ჭირი იქა, ლხინი აქა,

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ეს ზღაპარი ხაზს უსვამს იმას, თუ რამდენად ცუდია
გაუნათლებლობა, უსწავლელობა და უტვინობა. ადამიანი, რომლის
მთავარი მიზანი იყო მარილის ყიდვა, გზაში იმეორებს რეფრენად
ფრაზებს იმ განზრახვით, რომ არ დაავიწყდეს გასაკეთებელი, მაგრამ
თავისი უვიცობის გამო აწყდება პრობლემებს.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

გლეხი კაცი: ღარიბი, უვიცი, გულმავიწყი, უმწეო.

გლეხი ქალი: ღარიბი, ჭკვიანი.

ასევე მთელი რიგი პერსონაჟებისა, რომელნიც მარილის საყიდლად
ქალაქში წასულ კაცს ხვდება გზაში.

3) მთავარი აზრი

გზავნილი, რომლის გაცნობაც ზღაპარს სურს, არის ის ზიანი,
რომელიც გვადგება იმის გამო, რომ ჩვენ გარშემო მყოფ ადამიანებს შორის

არ არსებობს ურთიერთგაგება. ადამიანებმა ვერ გაუგეს მეორე ადამიანს, რომლის მიზანი იყო საჭმლისთვის მარილის ყიდვა, დაუწყეს ცემა. თუმცა, თუ ისინი დაელაპარაკებოდნენ კაცს ცემამდე და შეეკითხებოდნენ, რა იყო მისი პრობლემა, იგი გადარჩებოდა ამდენ გაუგებრობას. ანალოგიური სიტუაციები მეორდება შემდგომშიც და თანაც რამდენჯერმე.

4) ნაწარმოების ენა

სიუჟეტში გამოყენებულია მარტივი ენა. მაგრამ შეტყობინება იმალება ზღაპარში. შეტყობინების ამოსაცნობად ყურადღებით უნდა წავიკითხოთ ზღაპარი.

5) საკუთარი აზრი

ამ ზღაპარში საუბარია ადამიანებს შორის კომუნიკაციის არქონის შესახებ. რაც უფრო უკეთესი იქნება ადამიანებს შორის ურთიერთობა, მით უფრო ადვილი იქნება ურთიერთგაგება. ამიტომ, ეს აუცილებლად უნდა წავიკითხოთ ბავშვებმა და მშობლებმა.

EK 7: სიზმარა (Rüya)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი ობოლი ბიჭი. ბიჭი ძილში სულ სიზმრებს ნახულობდა და ამის გამო სახელიც სიზმარა დაარქვეს.

ბიჭს ერთი ღვთისგარეგანი დედინაცვალი ჰყავდა და ყოველდღე სცემდა და აწამებდა.

ერთხელ დედინაცვალმა მზეზე ხორბალი გაფინა გასაშრობად და გერიც გვერდით მოუსვა, - უყურე, ქათმებმა არ აკენკონო, - სიზმარა ერთხანს თვალფხიზლად დარაჯობდა ხორბალს, მაგრამ მალე ძილი მოერია და ჩაეძინა.

დაესივნენ საფქავს ქათმები და კენკვა დაუწყეს. ამ დროს მოუსწრო დედინაცვალმა, სტაცა ხელი მძინარე ბიჭს და ცემა დაუწყო.

- რა ეშმაკმა დაგაძინა, შე სასიკვდილევ, ხორბალი დაღუპეს ქათმებმაო.

გაელვიდა ბიჭს და დედინაცვალს შეეხვეწა:

- ნუ მცემ და სიზმარს გეტყვიო.

გაუშვა ხელი დედინაცვალმა და უთხრა:

- აბა, რა ნახე, ჩქარა მითხარიო.

ბიჭმა ნამძინარევი თვალები მოიფშვნიტა და უთხრა:

- სიზმარში ბაღდადს ვიყავი, ცალი ფეხი ბაღდადის თავს მედგა, ცალი - ბოლოს. ერთ მხარეს მზე მეჯდა, მეორე მხარეს - მთვარე და შუქურვარსკვლავი ხელ-პირს მახანინებდაო.

დედინაცვალს ძალიან შეშურდა გერის სიზმარი, სტაცა სიზმარას ხელი და უთხრა, - ახლავე მომეცი ეგ სიზმარიო.

შეწუხდა სიზმარა და დედინაცვალს უთხრა:

- აბა სიზმარი როგორ მოგცეო.

დედინაცვალს მთლად ცეცხლი მოეკიდა, - სიზმარიც არ გემეტება ჩემთვის და შენგან სხვას რას უნდა მოველოდეო, - და სიზმარა სახლიდან გააგდო.

წავიდა სიზმარა დაღონებული. იარა, იარა და ბოლოს ერთ სახელმწიფოში მივიდა. გამოიხედა იმ ქვეყნის ხელმწიფემ, დაინახა უცხო ბიჭი და ჰკითხა:

- ვინა ხარ, ბიჭო, რას დადიხან, ან ვის ეძებო?

- ასე და ასეა ჩემი საქმე, სიზმარი ვნახე, დედინაცვალმა მთხოვა, ვერ მივეცი და სახლიდან ცემა-ტყეპით გამომაგდოო, - უთხრა სიზმარამ.

- მაინც რა ნახე ასეთიო? - ჰკითხა ხელმწიფემ.

- რა ვნახე, დიდებულო ხელმწიფევ და, ვითომ ბაღდადში ვიყავი, ერთი ფეხი ბაღდადის თავს მედგა, მეორე - ბაღდადის ბოლოს, აქეთ-იქიდან მზე და მთვარე მესხდნენ და შუქურვარსკვლავი ხელ-პირს მახანინებდაო.

- ბიჭოს, ეს რა კარგი რამე გინახავსო, - გაოცდა ხელმწიფე და სიზმარას უბრძანა, - ეგ სიზმარი მე უნდა მომცეო.

სიზმარამ უთხრა:

- აბა როგორ მოგცე, დიდებულო ხელმწიფევ, სიზმარი იყო, გამომეღვიძა და გაქრაო.

განრისხდა ხელმწიფე და სიზმარა ხაროში ჩააგდებინა. დაღონდა საწყალი სიზმარა, ვაის გაეყარა და იუს შეეყარა, მაგრამ მართალ ადამიანს ღმერთი საბოლოოდ არ გასწირავს.

ხელმწიფეს ერთი მზეთუნახავი და ბუნებით კეთილი ქალი ჰყავდა, შეეცოდა უდანაშაულო ბიჭი და ხაროში ჩუმად საწმელს აწვდიდა.

ამ მზეთუნახავ ქალს ერთი მაღრიბელი ხელმწიფე თხოულობდა, მაგრამ ქალს არ უნდოდა და არც მამა ატანდა.

მაღრიბის ხელმწიფე კი არ ისვენებდა და ქალის ხელში ჩასაგდებად სულ ახალ და ახალ ხრიკებს იგონებდა. ერთხელაც ქალის მამას ოთხი ჭკვი ცხენი გამოუგზავნა და შემოუთვალა:

- გამოიცან, რომელია მაგ ცხენში დედა, რომელი უფროსი კვიცი, რომელი შუათანა და რომელი პატარა. გამოიცნობ, კარგია, არადა, შენი ქალი უნდა მომცეო.

შეწუხდა ხელმწიფე, აბა როგორ უნდა გამოეცნო, როცა ცხენები ტანითაც და სერ-ფერთაც ერთმანეთს ჰგავდნენ. უფრო შეწუხდა მზეთუნახავი, წავიდა და თავისი გასაჭირი სიზმარას შესჩივლა.

- ნუ გეშინია, მაგის გამოცნობა არც ისე ძნელია, - უთხრა სიზმარამ, - ცხენებს ბლომა მარილი აჭამეთ და თავლაში დაამწყვდიეთ, დილას წყლის დასაღევად რომ გამოუშვებთ, დააკვირდით: პირველად დედა გამოვა, დედას პატარა კვიცი გამოჰყვება, მერე გამოვა შუათანა და სულ ბოლოს უფროსი კვიცი გამოვაო.

ქალი წავიდა და ყველაფერი მამას უამბო. ხელმწიფე მართლაც ასე მოიქცა და გამოცანაც გამოიცნო.

გავიდა ხანი. მალრიბის ხელმწიფემ ახლა რიყის ქვა გამოუგზავნა მზეთუნახავის მამას და შემოუთვალა:

- ამ რიყის ქვას თუ კოპად დაჭრი, ჩამოგეხსნები, თუ არადა, შენს მზეთუნახავ ქალს წავიყვანო.

დაღონდა ხელმწიფე, არ იცოდა, რა ექნა, როგორ უნდა დაეხია რიყის ქვა კოპად, არადა, ქალი უნდა მიეცა. ქალმა გაიგო მამის გასაჭირი და რჩევის საკითხავად ისევ სიზმარასთან გაიქცა. სიზმარამ უთხრა:

- ნუ გეშინია, მაგასაც მოევლება. მამაშენს ასე უთხარი: გაატანოს ეგ რიყის ქვა უკან და შეუთვალოს, - მე არ ვიცი, როგორი ზომის კოპი გინდა. ბრტყელი თუ წვრილი, ამიტომ ამ რიყის ქვას პირი აართვი ნიმუში გამომიგზავნე და მეც იმ ზომაზე დავხვეო.

რა თქმა უნდა, მალრიბის ხელმწიფე ქვას პირს ვერ აართმევდა და მზეთუნახავის მამა აქაც მოგებული დარჩა. მაშინ მალრიბის ხელმწიფემ ისარი გასტყორცნა და მზეთუნახავის სასახლის წინ დაარჭო, თან ხელმწიფეს შეუთვალა:

- ან შენს სახელმწიფოში ისეთი კაცი მონახე, რომ ეს ისარი ამოაძროს, ან არადა, შენი ქალი ცოლად მიმყავსო.

შეკრიბა ხელმწიფემ ვინც კი მძლე და მკლავღონიერი ეგულებოდა სახელმწიფოში, მაგრამ ისარს ძვრაც ვერავინ იყო. მაშინ ხელმწიფის მზეთუნახავი ქალი ისევ სიზმარასთან გაიქცა და თავისი გასაჭირი შესჩივლა. სიზმარამ უთხრა:

- ამაღამ ჩუმად მოდი ხაროსთან, თოკი ჩამოუშვი, ამიყვანე და იმ ისარს მე ამოვადრობო.

მართლაც დადამდა თუ არა, ქალმა ჩაუშვა თოკი ხაროში და სიზმარა ამოიყვანა. ამ ხნის მანძილზე, რაც ხაროში იჯდა, სიზმარა გაიზარდა და საკმაოდ მკლავლონიერი ჯეილი დადგა. ხელის ერთი გაკვრით ამოაძრო ისარი და ისევ ხაროში ჩაჯდა.

გამოვიდა დილას ხელმწიფე, ნახა ამოძრობილი ისარი და ძალიან გაუკვირდა. გახარებულმა საჯაროდ გამოაცხადა:

- ვინც ეს ისარი ამოაძრო, მოვიდეს და ჩემს მზეთუნახავ ქალს ცოლად მივცემო.

შეიკრიბნენ ისევ სასახლეში ხელმწიფის გამოჩენილი ვაჟკაცები, ქალის დასაკუთრება ყველას უნდოდა და ისრის ამოძრობას ყველა თავისთვის იჩემებდა. ბოლოს ხელმწიფემ ბრძანა, - აბა, ვინც ამოაძრო ეს ისარი, ახლაც დაძრას ადგილიდანო.

ყველამ სცადა, მაგრამ ძვრაც ვერავინ იყო. მაშინ მივიდა ქალი მამასთან და უთხრა:

- მამილო, ხაროში რომ ბიჭი გიზის, იქნებ იმან ამოაძროო?

გაგზავნეს ვეზირები და მოიყვანეს სიზმარა, ისეთი ბიჭია, რომ ქალებს თვალები ზედა რჩებათ. აიღო სიზმარამ ისარი, გასტყორცნა და მაღრიბის ხელმწიფის წინ დაარჭო.

აბა ხელმწიფეს რაღა ეთქმოდა. მოიწვია მთელი სახელმწიფო და თავის მზეთუნახავ ქალსა და სიზმარას იმავ დღეს ჯვარი დასწერა.

დაიწყო სიზმარამ ტკბილი და ბედნიერი ცხოვრება. ხელმწიფის სიძეს ან რა უნდა მოჰკლებოდა, ან რა საზრუნავი უნდა ჰქონოდა, იჯდა არხეინად, გვერდს ლამაზი ცოლი ჰყავდა და სხვა არც არაფერი უნდოდა.

მაგრამ ერთ დღეს გაიგო, რომ მაღრიბის ხელმწიფე ჯარს აგროვებს და მზეთუნახავი ცოლის წართმევა უნდაო.

- ჩათრევას ჩაყოლა სჯობიაო, - უთხრა სიზმარამ ცოლს. - მოდი, ისევ მე დავასწრებო, - გამოემშვიდობა და წავიდა.

კარგა გზა რომ გაიარა, ერთ წყალუბზ მდინარეს მიადგა. მდინარის პირას ერთი დაღონებულ კაცი იჯდა. მივიდა სიზმარა იმ კაცთან და ჰკითხა, - რამ დაგაღონა, ან ამ მდინარის პირას რას უზიხარო?

- წყალი მწყურია და ვერ დამილევია, - უთხრა კაცმა, - ყლაპი რომ ვქნა, ყლუპი აღარ დამრჩება და რა ვქნა, არ ვიციო.

გაუკვირდა სიზმარას და უთხრა:

- კაცო, რა საკვირველი კაცი ყოფილხარ, მე გაღმა გასვლა მიჭირს, შენ კი ამოდენა მდინარე ყლუპადაც არ გყოფნის. მოდი, ჩემი ძმა იყავიო.

- შენ ვინა ხარო? - ჰკითხა კაცმა.

- მე სიზმარას მეძახიანო.

- შენ ისა ხარ, ხელმწიფის მზეთუნახავი ქალი რომ ცოლად შეირთე და მაღრიბის ხელმწიფეს ომს უპირებო?

- სწორედ ისა ვარო.

- შენ როგორ არ გეძმობიო, - უთხრა კაცმა და გაუდგნენ გზას ორნი.

კარგა მანძილი რომ გაიარეს, გზაზე ერთი კაცი შეხვდათ. ზღვის პირას იჯდა და სიცილით კვდებოდა. მივიდნენ ახლოს წყალიყლაპია და სიზმარა და ჰკითხეს: - რატომ ზიხარ ამ ზღვის პირას და ან რა გაცინებსო?

- როგორ არ გავიცინო, - უთხრა კაცმა, - ზღვის ფსკერზე ჭიჭყინები შეკრებილან და იმაზე მსჯელობენ, ვეშაპი როგორ დავამარცხოთ და როგორ მოვიშოროთ თავიდანო.

- რა საკვირველი კაცი ყოფილხარ, - უთხრა სიზმარამ, - ჩვენ ერთმანეთის ხმაც ძლივს გვესმის, შენ კი ზღვის ფსკერიდან ჭიჭყინების ლაპარაკიც გესმისო. მოდი და მეძმო.

- შენ თვითონ ვინა ხარო? - ჰკითხა კაცმა.

- მე სიზმარას მეძახიანო.

- შენ როგორ არ გეძმობიო, - უთხრა კაცმა და წავიდნენ სამნი. იარეს, იარეს და გზაზე კიდევ ერთ კაცს წააწყდნენ. მიეპარეობოდა მტრედებს და ფრთებს აძრობდა, ერთის ფრთას მეორეს გაუყრიდა, მეორისას - მესამეს ისე, რომ მტრედები ვერაფერს იგებდნენ.

სიზმარას გაუკვირდა ამ კაცის სიფრთხილე და ჰკითხა:

- რა საკვირველი კაცი ყოფილხარ, მე შეუმჩნევლად კამეჩს ვერ მივეპარები და როგორ ახერხებ ამას, რომ მტრედები ვერაფერს გეპულობენ? მოდი და მეძმო.

იმმო ისიც სიზმარამ და გაუდგნენ გზას ოთხნი. ბევრი იარეს, თუ ცოტა იარეს, ბოლოს გზაზე ერთი მღვდელი შემოხვდათ. მღვდელს ზურგზე უზარმაზარი ეკლესია წამოეკიდნა, დასდგამ და ეკლესიას, სადაც მოესურვებოდა, და სწირავდა. მერე წამოიკიდებდა ისევ და გასწევდა სხვა მხარეს. სიზმარამ უთხრა:

- რა საკვირველი კაცი ყოფილხარ, ჩვენ სათლად მოვდივართ და ლამის მუხლები ჩაგვაწყდეს, შენ კი ამოდენა ეკლესია წამოგიკიდნია

ზურგზე და მის სიმძიმეს ოდნავადაც არ ამჩნევ. მოდი და გვეძმეო. იმდეს ის კაციც და წავიდნენ ხუთნი.

იარეს, იარეს და მალრიბის ხელმწიფის სასახლესაც მიაღწენ. გამოიხედა ხელმწიფემ, მიხვდა, რომ ისინი სასიკეთოდ არ იყვნენ მოსულნი და ჰკითხა:

- ვინა ხართ და ან ჩემს სახელმწიფოში რისთვის მოსულხართო?

- სიზმარა ვარ, მზეთუნახავი ქალის ქმარი, - უთხრა სიზმარამ, - ესენი ჩემი ძმები არიან და შენთან საომრად მოვედითო.

- კარგით, გამოგცდით, - უთხრა მალრიბის ხელმწიფემ. - თუ გაიმარჯვეთ, რაღა მეთქმის, თუ არადა, თავებს დაგაყრევინებთო.

- ბრძანეთ და ჩვენც მზადა ვართო, - მიუგო ხუთივემ.

ხელმწიფემ უთხრა:

მე ერთი ექვსრუმბიანი ქვევრი მაქვს ღვინით სავსე. თუ იმ ქვევრს ერთ პურისჭამაზე დასცლით, ხომ კარგი, თუ არადა, როგორც გითხარით, თავებს დაგაჭრითო.

ძმობილებმა წყალიყლაპიას უთხრეს, აბა ახლა შენ იციო.

- თქვენ ფიქრი ნუ გაქვთ, - მიუგო წყალი ყლაპიამ, - ექვს რუმბიანი კი არა, თორმეტრუმბიანიც რომ იყოს, ერთ ყლუპად არ მეყოფა და ყლაპი კიდევ მაგაზე დარჩებაო.

დასხა ხუთივენი სუფრაზე მალრიბის ხელმწიფემ და მოატანინა ექვსრუმბიანი ღვინით გაპიპინებული ქვევრი, დაავლო ხელი წყალიყლაპიამ, მოიყუდა და ერთ ყლუპად გამოსცალა. თან ხელმწიფეს გადასძახა:

- ეს ყლაპი იყო და ყლუპი სადღააო?

განცვიფრდა მალრიბის ხელმწიფე. თქვა გულში, ამათ თუ რაღაც ხრიკი არ მოვუხერხე, დამღუპავენო, და თავის მსახურებს უჩურჩულა, სუფრაზე მაგათთვის მოწამლული კერძები მოიტანეთო. - ეს ნაჩურჩულევი გაიგონა ყურმახვილმა და ამხანაგებს უთხრა, მოწამვლას გვიპირებენო.

ძმობილებმა ფრთაპარიას გადახედეს, უნდა გვიხსნაო. - აქა ვარ, ნუ გეშინიათო, უთხრა ფრთაპარიამ და ისე შეუცვალა თეფშებს ადგილები, რომ კაციშვილმა ვერაფერი გაიგო: თავიანთი მოწამლული კერძები ხელმწიფესა და იმის კარისკაცებს დაუდგა და იმათები კი თავიანთ წინ გადმოდგა.

ჭამეს ხელმწიფემ და კარისკაცებმა მოწამლული კერძები და სუფრაზევე ფეხები გაფშკეს. სიზმარამა და მისმა ძმობილებმა კი მრავალჯამიერი შემოსძახეს და ქეიფი დილამდე გააგრძელეს.

დილას აიშალნენ და წასასვლელად მოემზადნენ, მაგრამ ხელმწიფის სასახლიდან ხელცარიელები ხომ არ წავიდოდნენ - გახსნეს ხაზინა და რას ხედავენ: თვალ-მარგალიტი ზვინებადა დგას. შეწუხდნენ ძალიან, ამდენი სიმდიდრე რით წავილეთო. უცბად გაახსენდათ მღვდელი და უთხრეს, რას იზამ, ამ თვალ-მარგალიტს მოერევიო?

- თუნდა თქვენც ზედ დამასხედითო, - უთხრა მღვდელმა და ზურგი მიუშვირა, აჰკიდეს მღვდელს თვალ-მარგალიტი და წამოვიდნენ.

მოვიდნენ სიზმარასთან. სიზმარას მზეთუნახავ ცოლს ტყუპი ოქროსთმიანი ქალ-ვაჟი გასჩენოდა და მამას უკვე მოზრდილები დაახვედრა.

სიზმარამ სიმამრს უამბო მთელი თავისი თავგადასავალი და გამარჯვების საწინდრად წამოღებული თვალ-მარგალიტიც უჩვენა.

მერე დაუძახა თავის ცოლ-შვილს, ერთ მხარეს ბიჭი მოისვა, მეორე მხარეს ქალიშვილი, ცოლს ოქროს სუფრა და ტაშტი მოატანინა და ხელ-პირის დაბანა დაიწყო. თან ხელმწიფე-სიმამრს მოახსენა:

- ხელმწიფევ, აი ჩემი სიზმარი: ეს მზეა და ეს მთვარე, - დაადო ხელი ქალიშვილსა და ვაჟს, მერე ცოლისკენ გაიშვირა ხელი, - ეს კიდეც შუქურვარსკვლავია და ხელ-პირს მამანინებსო. აბა, ამათ რომ მთხოვდი, ცოცხალი როგორ დაგანებებდიო.

- ღმერთმა ყველა კეთილი სიზმარი ასე აგიხდინოსო, - უთხრა ხელმწიფემ და თავისი ტახტი და სახელმწიფო იმავ დღეს სიზმარას გადაულოცა. სიზმარამ ყურმახვილა და ფრთაპარია ქვეყნის მცველებად დააყენა, წყალიყლაპიას მეზვრეობა უბოძა და დღეში ასი ჩაფი ღვინო დაუნიშნა. მღვდელსაც ბევრს ეხვეწა, დარჩი ჩემთანო, მაგრამ ის არ დარჩა, როგორც მიწირია, სიკვდილამდე ისე ვწირავო, - უთხრა, წამოიკიდა საყდარი და წავიდა.

სიზმარა და მისი ძმობილები დღესაც ტკბილად ცხოვრობენ და სახელმწიფოსაც გონივრულად მართავენ.

წყალიყლაპია დღეში ას ჩაფ ღვინოს სვამს, ყურმახვილას არც ერთი პაწია ჩქამი არ გამოეპარება, ხოლო ფრთაპარია ისე შეუცვლის მსტოვრებს საიდუმლო ბარათებს, რომ თავიანთი საქმისას თვითონაც ველარაფერს იგებენ. ხანდახან მღვდელიც ესტუმრებათ, დადგამს საყდარს, გადაიხდის წირვა-ლოცვას და წავა.

ჭირი - იქა, ლხინი - აქა,

ქატო - იქა, ფქვილი - აქა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ეს ზღაპარი მოგვითხრობს მეოცნებე ბავშვის შესახებ, რომელიც რეალურ ცხოვრებაში განიცდის იმას, რასაც ხედავს თავის ოცნებებში. ეს არის ზღაპრი, რომელიც მიიპყრობს ბავშვების ყურადღებას.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

სიზმარა ბიჭი: მეოცნებე, ძლიერი, ჭკვიანი და გულმართალი.

დედინაცვალი: ავი, ცუდი და უსინდისო

მეფე: ბრაზიანი, გულხარბი, ბოლოს სამართლიანი

აღმოსავლეთის ქვეყნის მეფე: ქვისგულიანი და ცუდი ადამიანი.

მეფის ასული: გულჩვილი და ჭკვიანი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ეს არის იდეალური ზღაპარი ბავშვების ყურადღების მისაპყრობად. იგი შეიცავს ოცნების რეალიზაციას. ზღაპარი იძლევა გზავნილს, რომ საკუთარი თავის რწმენა და ნდობა ძალიან მნიშვნელოვანია. რაც უფრო მეტად სჯერა ადამიანს და ენდობა საკუთარ თავს, მით უფრო სწრაფად შეძლებს მიაღწიოს იმას, რისი გაკეთებაც სურს.

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპარში გამოყენებული ენა მარტივი და გასაგებია.

5) საკუთარი აზრი

ეს ზღაპარი ბავშვებისთვის ძალიან საინტერესო და საყურადღებოა. მას ასევე აქვს საგანმანათლებლო- დიდაქტიკური დანიშნულება. ვინც ეძებს და ინდომებს, ის აუცილებლად ეწევა საწადელს.

EK 8: სამი და (Üç Kız Kardeş)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი. ღმერთს დიდება, ჩვენ მშვიდობა; ღმერთი მაღალი, კაცი მდაბალი.

იყო ერთი ცოლ-ქმარი, ჰყავდათ სამი ქალიშვილი. ძალიან ღარიბად იყვნენ. არაფერი ებადათ, მამული არა ჰქონდათ და დედული.

ერთხელ იმ კაცის ცოლი თაროს წმენდდა. თაროს წმენდის დროს პურის მარცვალი გადმოვარდა. წაიღეს ეს მარცვლები, გაჩიჩქნეს მიწა და დათესეს.

ყანა მოვიდა ისეთი, რომ ავი თვალით არ შეეხედებოდა, ზღვასავით ღელავდა; თავთავისაგან მისხეპილი და მიწოლილი იყო ცოლ-ქმარი სიხარულით ცას ეწეოდა.

აი, დამწიფდა მარცვალიც, შემოვიდა ყანა. ყველანი წავიდნენ მოსამკელად. მომკეს, შეკონეს და დადგეს უზარმაზარი ძნა.

მეორე დღეს მამამ გაგზავნა უფროსი ქალი ძნის სანახავად. მივიდა ქალი, შეხედა, ძნას ერთი უზარმაზარი გველეშაპი შემოხვევია, სულ შემოსწდენია ამ ძნას და კუდი პირში უჭირავს. ქალს შიშით გული წაუვიდა, მოვიდა მამასთან, უთხრა, ასეა საქმეო.

მამამ ახლა შუათანა ქალი გააგზავნა:

- ჰკითხე, რა უნდა, რისთვის მოვიდაო. ქალი შიშით კინაღამ მოკვდა, ვერაფერიც ვერა ჰკითხა:

მერე უმცროსი ქალი გაგზავნა მამამ. ქალი მივიდა გველეშაპთან და ჰკითხა:

- რა გინდა, რისთვის მოსულხარ, გაგვაგებინეო!

გველეშაპმა უთხრა:

- წადი, მამაშენს უთხარი, ერთ-ერთი ქალი მომცეს ცოლადაო! ქალი წავიდა მამასთან და უთხრა გველეშაპის დანაბარები.

მამამ უფროს ქალს ჰკითხა:

- გაჰყვები თუ არა, შვილოო?

- აბა, მაშ! - უპასუხა უფროსმა ქალმა, - აღარაფერს დავუკლებ, მე მაგას ცოლად გავყვეო!

შუათანამაც ასე თქვა. ჯერი უმცროსზე მიდგა. უმცროსმა ქალმა თქვა:

- გავყვებიო.

წამოიყვანა გველეშაპმა ეს ქალი და წამოვიდა. წინ გველეშაპი მიცურავს და უკან ქალი მისდევს. იმ სოფელს რომ გასცდნენ, გაიძრო გველეშაპმა ტყავი და ისეთი ვაჟკაცი გამოჩნდა, რომ უკეთესი აღარ იქნებოდა. ქალს ძალიან გაუხარდა.

ქმარმა უთხრა: ჩვენს ქვეყანაში ქაჯურად ლაპარაკობენ, ჩემმა დედამ რომ გითხრას, კოკა გატეხეო, კოკა უნდა მიუტანო; რომ გითხრას, წყალი დააქციეო, წყალი უნდა მიუტანო; რომ გითხრას, თონე დაამტვრიეო, შენ თონე უნდა გაახურო; რომ გითხრას, სუფრა ააღაგეო, შენ სუფრა გაშალე, რომ გითხრას, ჯამები დაამტვრიეო, შენ მოიტანეო. ასე დაარიგა ცოლი და წავიდნენ.

ქაჯების ქვეყანაში რომ მივიდნენ, დედამთილმა უთხრა ახალ რძალს, წყალი დააქციეო. რძალმა აიღო და მიუტანა. ყველაფერი ისე

აასრულა, როგორც ქმარმა დაარიგა. ძალიან უკვირდა ყველას: ახალმოსულია და როგორ იცის აქაური რიგი და წესიო. ყველამ მოიწონა და შეიყვარა.

ქალი დაორსულდა. მშობიარობის დრო რომ მოახლოვდა, წინანვევად მამის სახლში, სამშობლოში წაიყვანეს. დებს ძალიან შეშურდათ იმისი ბედი და ცხოვრება.

მოილოგინა ქალმა. ვაჟი ეყოლა. ქმარიც მოუვიდა. როცა წასვლა დააპირეს, უფროსმა დამ გაყოლა მოინდომა. უმცროსმა დამ უთხრა:

- ნუ წამოხვალ, ჩემი დედამთილი ბოროტია, არ მოგასვენებსო!

ქალმა არ დაიშალა და გაჰყვა.

გზაზე რომ მიდიან, ცოლისდამ უთხრა სიძეს: - შენ წინ წადი და მოგეწევიტო!

ვაჟი წავიდა და დები უკან მიდიან.

გზაზე ერთი მსხმოიარე ვაშლის ხე შეხვდათ. ძალიან მაღალი იყო და გლუვი, უტოტო. უფროსმა დამ უთხრა უმცროს დას:

- მოდი, დაო, ჩემი ტანისამოსი ჩაიცვი, შენი ტანისამოსი არ დაგეხიოს. მე გიზურგულებ, ადი ამ ვაშლზე, დაკრიფე, სანამ ჩამოხვალ, ბავშვს მე დავიჭერო!

რას იფიქრებდა საბრალო დედა! შვილი დას მისცა, იმან უზურგულა და ავიდა ვაშლზე. ქალმა აიყვანა ვაჟი ხელში და გზას გაუდგა. ტირის ბავშვი, ტირის, სულ მუშტისტოლა ცრემლებს აბნევს, მაგრამ ვინ უგდებს ყურს?

ზის ქალი ვაშლზე და ესმის შვილის ტირილი. ვერ გაძლო და დაუძახა დას:

დაო, დაო, ძუძუძაღლო,

ნუ მიტირებ წულსა ყრმასა,

შემომისვი ქანდარასა,

მოგიწოვებ პატარასა.

ამ ქალმა სიძე რომ დაინახა, დაუძახა:

- მოიცა, ადამიანო, რძე გამიშრა და ბავშვი მიტირისო!

დაუცადა კაცმაც. იმასაც თავისი ცოლი ჰგონია, რაკი ისე არის მორთული, როგორც მისი ცოლი. წამოვიდნენ შინ და წამოიყვანეს ვაჟიც.

- და რაღა უყავიო? - ჰკითხა გველეშაპმა.

- მე ვუთხარი, რომ ჩემს დედამთილს ვერ გაუძლებ-მეთქი და უკან დაბრუნდაო.

მივიდნენ სახლში. დედამთილი ეუბნება: ლიტრა გატეხეო. ისიც აიღებს, დასცხებს და ჩახ! ჯამები დაამტვრიეო! ისიც აიღებს, დასცხებს და ამტვრევს. თონე ჩაანგრეო! აიღო ცული, დასცხო და ჩაანგრია. ყველამ ეჭვი შეიტანა აქ რაღაც ამბავიაო!

რაკი რძე არა ჰქონდა, ერთი ძროხა ჰყავდათ და იმისი რძით დაუწყეს ბავშვს ზრდა, როდესაც ცოტა წამოიზარდა, წაიყვანდა ხოლმე თავის ძროხას მინდორში და თვითონაც იქ ედგა და ამოვებდა.

დედა ვაშლზე რომ დარჩა, იმდენი იტირა, იმდენი იტირა, რომ ცრემლად და სისხლად ჩამოიღვარა მიწაზე, სადაც იმისი სისხლი და

ცრემლი მოხვდა, ისეთი ლერწამი მოვიდა, როგორც ტყე. ათასნაირი ყვავილი და ბალახი გაიშალა.

ერთხელ ბიჭმა წაიყვანა ძროხა და იმ ვაშლთან მივიდა. მოსტეხა ერთი ლერწამი, ფრჩხილით გააკეთა სტვირი, დაუკრა და დაუკრა. სტვირი უკრავდა და თან იძახოდა:

სტვირო, სტვირო,

რასა ტირო?

მე დედაშენი ვშავდები,

შენ ჩემი შვილი ბრძანდები!

სტვირი სულ ამას იძახდა. ვაჟმაც ჩაიკრა გულში სტვირი და აღარ იშორებდა. შინ რომ მოვიდა, ისევ დაუკრა და სტვირმაც ისევე ის სიტყვები დაიძახა. ქალს გულზე ცეცხლი წაეკიდა. წაართვა სტვირი ბავშვს და დაუმტვრია, მაგრამ ნატეხი სტვირი ისევ უკრავდა და იძახოდა:

სტვირო, სტვირო,

რასა ტირო?

მე დედაშენი ვშავდები,

შენ ჩემი შვილი ბრძანდები!

ქალმა გაიგონა კიდეც, წაართვა ნამტვრევები ბავშვს და თონეში ჩაყარა. ნამტვრევები რომ დაიწვა, ნაცარისაგან ქალის სახე გამოისახა და მიესვენა თონეზე, ბავშვიც იქვე იჯდა და ჩასტიროდა.

ჩაიხედა იმ ქალმაც და დაინახა თონეში დის სახე. გაცეცხლდა, გაბრაზდა, ამოაღებინა ნაცარი და ბანზე მოაყრევინა. იმ ადგილას

მშვენიერი ალვის ხე ამოვიდა. ნახა გველეშაპმა, ძალიან გაუხარდა, აატანინა ლოგინი და იმის ძირში დაიდგა, ღამე რომ დაეძინებოდა, ჩამოხრიდა ალვის ხე ტოტებს და ჩაეკონებოდა მძინარე ქმარსა.

ქალი კი სიბოროტით კვდებოდა. მოიავადმყოფა თავი და უთხრა ქმარს:

- თუ მაგ ალვის ხეს მოჭრით, მაგის ვარცლს გააკეთებთ და შიგ იმ ვარცლში მახანავებთ, ხომ კარგი, მოვრჩები, თუ არა და მოვკვდებიო.

- ჯანდაბას შენი თავი, თუ მოკვდები, - უპასუხა ქმარმა, - მოკვდი და მომასვენეო!

გველეშაპი სანადიროდ წავიდა. ცოლმა მუშებს დაუძახა და მოაჭრევინა ალვის ხე, გააკეთებინა ვარცლი, მაგრამ არ გაიბანა კი: ავად არ იყო და რად გაიბანებოდა? მოვიდა ქმარი. ძალიან ეწყინა და გაჯავრდა, მაგრამ გაჯავრება რაღას უშველიდა.

იმ ალვის ხის ერთი ნაფოტი ერთი უშვილო ბებრის ბანზე დაეცა. იპოვა ბებერმა, შინ შეიტანა და სახაშეს დააფარა. ბებერი რომ სადმე წავა, ის ნაფოტი გადაიქცევა ქალად, დაგვის, დააკრიალებს იქაურობას, დარეცხავს ჯამ-ჭურჭელს, დაალაგებს, ისევ ნაფოტად გადაიქცევა და ისევ, სახაშეს დაეფარება.

მოვა ბებერი, დაინახავს დაგვილ-დაწმედილ სახლს, დარეცხილ-დასუფთავებულ ჭურჭელს, უკვირს. მიდის მეზობლებში და ზოგ ვის ეუბნება მადლობას და ზოგ ვისა.

შენს სახლში ფეხიც არ შეგვიდგამს, არც დაგვიგვია და არც დაგვისუფთავებია, იქნება ვინ იყოს, კარებს უკან დაიმაღლე და ნახეო. - ეუბნებოდნენ მეზობლები.

ბებერიც სწორედ ისე მოიქცა, როგორც უთხრეს. დაიმალა კარებს უკან და დაუწყო ცდა.

ნაფოტმა იფიქრა: ახლა კი წავიდა ბებერიო, იქცა ქალად და დაუწყო სახლს დაგვა და დაწმენდა. მიეპარა ბებერი, სწვდა და დაიჭირა:

- ვაიმეო! - დაიწივლა ქალმა.

- ნუ გეშინია, შენ შვილი და მე დედა, - უთხრა ბებერმა, - ღმერთმა სხვა შვილი არ მომცა და შენ მაინც იყავი ჩემი ქალიშვილიო.

ქალსაც ძალიან გაუხარდა. ამას იქით ერთად იყვნენ და ცხოვრობდნენ ტკბილად.

ერთხელ ქალი შეეხვეწა ბებერს:

- შენი ჭირიმე, ჩემო დედავ, აქ რომ ვეშაპია, ის დავპატიჟოთ, იმის ცოლიცა და შვილიცაო.

ბებერმა ნება დართო, რატომ არა, შვილო, ვინც გინდა, მე რა წინააღმდეგი გაგიხდები, დავპატიჟოთ, თუკი ვინმე გესიამოვნებაო.

გამართა ქალმა სადილი და მიიპატიჟა თავისი ქმარი, შვილი და ის ბოროტი და.

სადილზე სადღეგრძელოები რომ ჩამოაყოლეს და ყველამ მიირთვა, ქალმა აიღო ჭიქა, დაასხა ღვინო და დაილოცა:

- გაცოცხლოს შენ, ჩემო ქმარო, შენც, ჩემო შვილო, და შენც, ჩემო დაოო!

ქმარს აქამდისაც ეცნობოდა ეს ქალი, გულშიც შეუვარდა და ახლა კი დარწმუნდა, რომ მისი ცოლი ეს იყო.

ქალმა დაწვრილებით უამბო ყველაფერი. მოაბა ქმარმა ის მოღალატე და ცხენის ძუას და დააჩქლერთინა. თვითონ ისევ თავისი წინანდელი ცოლი შერთო და ბედნიერად იცხოვრეს.

ჭირი იქა, ლხინიაქა,

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

მთას ურემი ავიტანე,

წამოვიდა გორებითა,

აქ სიცოცხლით გამოძეხით,

საიქიოს - ცხონებითა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ერთზე მეტი გზავნილი იყო მოცემული განხილულ ზღაპარში. ის მოგვითხრობს დების ისტორიას. უფროს დებს, რომელთაც არ სურდათ ცოლად გაყოლოდნენ დრაკონს, სანანებლად შეეყნათ საქმე.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

გველეშაპი: მოხდენილ ვაჟად გადაიქცევა, ძლიერი და მოსიყვარულე.

უფროსი გოგონა: ცუდი, უსინდისო და მატყუარა.

შუათანა გოგონა: უმჟური, უხასიათო.

უმცროსი გოგონა: ლამაზი, ჭკვიანი, პატიოსანი და გულჩვილი.

3) მთავარი აზრი

ზღაპარში ერთზე მეტი გზავნილია მოცემული. უპირველეს ყოვლისა, ახსნილია რამდენად არასწორი შეიძლება იყოს პირველი შთაბეჭდილება, წინასწარ შექმნილი აზრი. ამის შემდეგ განმარტებულია, თუ რამდენად ფრთხილად უნდა ვიმოქმედოთ მიღებულ გადაწყვეტილებებში. და ბოლოს, თუნდაც ზღაპარში იყოს, არც ერთი ბოროტება არ დარჩება უპასუხოდ, მას საკადრისი მიეზღვება.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა სადა და მარტივია. თხრობა გიპყრობს და გიზიდავს.

5) საკუთარი აზრი

ამ ზღაპარში, გამოგონილ ელემენტებს დიდი ადგილი ეთმობა. იგი ასევე შეიცავს მრავალ შეტყობინებას. ეს გზავნილები ძალიან მნიშვნელოვანია როგორც დიდი, ისე პატარა მკითხველისთვის. ზღაპარი, სავსეა დასკვნებითა და გაკვეთილებით, რომელსაც შეუძლია გავლენა იქონიოს თითოეული ადამიანის ცხოვრებაზე. ის ძალიან დამაფიქრებელია და დიდაქტიკური. ეს ზღაპარი ყველა ბავშვმა უნდა წაიკითხოს.

EK 9: ნახევარწილა (Yarım Cıvıv)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა. იყო ერთი ნახევარწილა. ერთხელ ნაცრის ქექვა დაიწყო.

ქექა და ქექა ნაცარი,

იპოვა ფეტვის მარცვალი.

წაიღო ფეტვის მარცვალი მინდორში, მოხნა მიწა და დათესა. ყანა მოვიდა ისეთი, რომ უფლის თვალი შიგ ტრიალებდა და ნახევარწილაც მოუთმენლად მოელოდა დამწიფებას. დამწიფდა ყანა, მაგრამ შემოვიდა ბატონის ჯოგი და ერთ ღამეში პირწმინდად გადაძოვა.

ნახა დილას ნახევარწილამ თავისი განადგურებული ყანა და ჯავრისაგან გულზე ცეცხლი მოეკიდა, პირიდან სულ ცოფები ყარა. ადგა და წავიდა ბატონის სამეზნელად, რომ ან ზარალი აენაზღაურებინა, ან სამაგიერო მიეზღო.

იარა, იარა და გზაზე ერთი მელია შემოხვდა. ერთმანეთს „გამარჯობა-გაგიმარჯოს უთხრეს და მელამ ჰკითხა:

საით გაგიწევია, ან რამ გაგაჯავრაო?

რალა რამ გამაჯავრა, - უთხრა ნახევარწილამ, -

ვქექე და ვქექე ნაცარი,

ვიპოვე ფეტვის მარცვალი,

მოვხან მიწა და დავთესე,

მოვიდა ყანა სამკალი.

ჩვენი ბატონის ნახირი,

უთვალავი და მრავალი,

შესულა, გაუძოვია,

აღარ შემომრჩა მარცვალი.

აი, ამაზე ვარ გაჯავრებული და ბატონთანაც იმიტომ მივდივარ, რომ
ზარალი ავანაზღაურებინო ან სამაგიერო გადავუხადო.

მელამ უთხრა:

ტყუილად ჯავრობ, ახლა მე ჩაგყლაპავ და აღარც ფეტი
დაგჭირდება და აღარც ხორბალიო.

გაჯავრდა ნახევარწილი, დააღო პირი და მელია გადაყლაპა.

გაუდგა ისევ გზას. გზაზე ახლა მგელი შემოხვდა. ჰკითხა მგელმა:
რამ გაგაჯავრა, ან საით მიდიხარო?

ნახევარწილამ იმასაც ასევე უპასუხა:

ვექექე და ვექექე ნაცარი,

ვიპოვე ფეტვის მარცვალი,

მოვხან მიწა და დავთესე,

მოვიდა ყანა სამკალი.

ჩვენი ბატონის ნახირი,

უთვალავი და მრავალი,

შესულა, გაუძოვია,

აღარ შემომრჩა მარცვალი.

ახლა ნუღარ იჯავრებ, - უთხრა მგელმა, - სულერთია, ჩაგყლაპავ და ფეტვი რაღად გინდაო.

რაო, ჩამყლაპავო?! - გადაირია ნახევარწიწილა, - ახლა მიყურე, ვინ ვის ჩაყლაპავსო, - დააღო პირი და მგელსაც ყლაპი გაადინა. გაუდგა ისევ გზას. ცოტა რომ გაიარა, გზაში დათვი გადაუდგა და ჯიმჯიმით ჰკითხა:

რაზე ჯავრობო?

ნახევარწიწილამ მიუგო:

რაღა რაზე ვჯავრობ, ბატონის ნახირმა დამლუპა და დამაქციაო.

ვექექე და ვექექე ნაცარი,

ვიპოვე ფეტვის მარცვალი,

მოვხან მიწა და დავთესე,

მოვიდა ყანა სამკალი.

ჩვენი ბატონის ნახირი,

უთვალავი და მრავალი,

შესულა, გაუძოვია,

აღარ შემომრჩა მარცვალი.

აი, ამაზე ვჯავრობ და ბატონთანაც იმიტომ მივდივარ, რომ ზარალი ავანაზლაურებინო.

აღარ გინდა ბატონთან წასვლა, - უთხრა დათვმა, - ახლა მე გადაგყლაპავ და ფეტვიც ოხრად დაგრჩება და შენი თავიცო.

ჩემი ზარალი არ მეყოფა, რომ ახლა კიდევ ჩაყლაპვას მიპირებო! - განრისხდა ნახევარწიწილა, დააღო პირი და დათვსაც მგელთან და მელასთან გადაუმახა.

დაადგა ისევ გზას. გზაზე ზღვა დახვდა. ნახევარწიწილამ უთხრა:

დაშრი და გამატარეო.

ზღვას სიცილად არ ეყო:

ახლა სწორედ შენი გულისათვის დავშრებიო.

არ დაშრები და მე დაგაშრობო, - უთხრა ნახევარწიწილამ, გააღო პირი და მთელი ზღვა ერთ ყლუპად ამოშრიტა. გაიარა ნაზღვავარი და მივიდა ბატონის სახლში, შევიდა ეზოში და მოსამსახურეებს უთხრა:

უთხარით თქვენს ბატონს, რომ ზარალი ამინაზღაუროს, თორემ შავ დღეს დავაყრიო.

მოსამსახურეები ავიდნენ და ნახევარწიწილას შენათვალ ბატონს მოახსენეს. ბატონი ტახტზე არხეინად გაიშოტა და უბრძანა:

ახლავე წაიყვანეთ და საქათმეში დაამწყვდიეთო!

შეიპყრეს ბატონის შინაყმებმა ნახევარწიწილა და საქათმეში დაამწყვდიეს. ნახევარწიწილამ ამოუშვა მელია მუცლიდან, მელიამ მთელი ქათმები შესანსლა და ტყეში გაიქცა. მოახსენეს ბატონს ეს ამბავი. ბატონმა ბრძანა:

წაიყვანეთ და ფარეხში დაამწყვდიეთო!

წაიყვანეს ბატონის შინაურებმა და ახლა ფარეხში შეაგდეს. ნახევარწიწილამ მუცლიდან მგელი ამოუშვა. მისდგა მგელი ცხვარს, პირწმინდად გაჟლიტა და ტყეში გაიქცა.

გაიგო ეს ამბავი ბატონმა და განრისხებულმა ხმამაღლა დაიყვირა:

ახლავე წაიყვანეთ და ჩემს ნახირთან შეაგდეო!

წაიყვანეს შინაურებმა ნახევარწიწილა და გომურში უკრეს თავი. ნახევარწიწილამ აქ დათვი გამოუშვა. დათვმა დატორა მთელი ნახირი, მიბეგვ-მობეგვა, ზოგი შეჭამა, ზოგი მკვდარი დააგდო და, გული რომ იჯერა, გამაძლარი ტყისკენ გაძუნძულდა.

ბატონი ახლა მთლად გადაირია, გამოვიდა აივანზე და შინაყმებს გადმოსძახა:

დაანთეთ ეზოში დიდი კოცონი და შიგ ჩაწვითო!

დაანთეს იმავე წამს დიდი კოცონი და გამოიყვანეს ნახევარწიწილა. მაგრამ სანამ ცეცხლში ჩააგდებდნენ, ნახევარწიწილამ მუცლიდან ზღვა ამოუშვა და მთელი საბატონო წაალეკინა.

ასე გადაუხადა ბატონს სამაგიერო ნახევარწიწილამ.

ჭირი იქა, ლხინი აქა,

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში მოთხრობილია მოვლენები, რომლებიც დაემართა ნახევარწიწილას. მან გადაწყვიტა შური ეძია მისი დარღული მარცვლიდან მოწყული ყანის განადგურებისათვის.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

ნახევარწილა: მეომარი, ჭკვიანი, ძლიერი და ღორმუცელა.

აღა: ძლიერი, ნერვიული და მეომარი.

ასევე ყველა, ვინც ნახევარწილას გზად შემოხვდა.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპრის მთავარი ღერძი არის ისეთი პრობლემების გაჩენა, რომელიც წარმოიქმნება კომუნიკაციის ნაკლებობის გამო. ვინც შეხვდა ნახევარწილას, ყველამ იფიქრა, რომ შეუძლია ავნოს მას და შეჭამოს იგი, რადგან ის პატარა იყო. მაგრამ ნახევარწილამ ყველაფერს გაუძლო მარტომ, გადალახა ყველა დაბრკოლება და შეძლო გამარჯვება.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა საკმაოდ მარტივი და გასაგებია. გზავნილი მკითხველისათვის ადვილად მისახვედრია.

5) საკუთარი აზრი

ზღაპარი უხვად შეიცავს გამოგონილ, ფანტასტიურ მოვლენებს. ეს კი გასართობია და სამხიარულო ბავშვებისათვის. როგორც მნიშვნელოვანი გზავნილის მქონე, ვფიქრობ, იგი უნდა წაიკითხოს ყველა ბავშვმა.

ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და
ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი

სამაგისტრო ნაშრომის მიღებისა და თანხმობის შესახებ

სოციალურ მეცნიერებათა ინსტიტუტის ხელმძღვანელობას,

ხმათა უმრავლესობით ჟიურიმ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ეს ნაშრომი

ქართული ენისა და ლიტერატურის მიმართულებაზე წარდგენილ იქნეს

სამაგისტრო ნაშრომად.

თავმჯდომარე (ხელმოწერა)

აკად. წოდება, სახელი გვარი

წევრი (ხელმოწერა)

აკად. წოდება, სახელი გვარი

წევრი (ხელმოწერა)

აკად. წოდება, სახელი გვარი

თანხმობა ვადასტურებ, რომ ზემოთ აღნიშნული ხელმოწერები
ეკუთვნით

აღნიშნულ ლექტორებს.

..../..../2021

ინსტიტუტის დირექტორი

ასოც. პროფ. ზაფერ

აქთაშ

წინასიტყვაობა

ზღაპრები არის ხალხური ნაწარმოებები, უმეტესად ანონიმური, რომლებიც წარმოადგენს ხალხის საერთო კულტურის პროდუქტს. ისინი გადაეცემა თაობიდან თაობას, ზეპირად, თხრობით. მათში მამაცი გმირების საშუალებით მოყოლილია არაჩვეულებრივი, ფანტასტიური სიტუაციები და მოვლენები.

ზღაპრების მთავარი მიზანია ბავშვებისთვის საგანმანათლებლო და სასწავლო ინფორმაციის მიწოდება. ზღაპრები არის ნაწარმოებები, რომლებიც ზოგადად შექმნილია წარსული დროის გამოყენებით. ენა ძალიან მარტივი და გასაგებია. ზღაპრები ჩვეულებრივ იზიდავს და აרתობს ბავშვებს, უყალიბებს მათ საოცნებო სამყაროს.

ზღაპრები იწყება გარკვეული ფორმულით, რომელიც შესაძლოა შეიცავდეს ინფორმაციას ზღაპრის შინაარსის შესახებ. ხშირად ეს ფორმულა უკვე ე.წ. კლიშეს სახით გვხვდება ყველა ზღაპრის დასაწყისში. შემდეგ მოთხრობილია სიუჟეტი თავისი გმირებით. ხშირად ზღაპარში ჩართულია გართმული ლექსები, რათა კიდევ უფრო მიმზიდველი გახდეს თხრობა. როგორც წესი, ზღაპარი ბედნიერი დასასრულით თავდება. ბოლოში ისევ პროზად თუ გალექსილი ფორმით გვაქვს ე.წ. ზღაპრის დასასრულის ფორმულა.

ჩვენი სამაგისტრო სადიპლომო თემაა ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი. ნაშრომში ვეხებით ისეთ საკითხებს, როგორიცაა: ორივე ერის ფოლკლორი, ზღაპარი და მისი მნიშვნელობა თურქი და ქართველი ხალხის კულტურაში, ქართული ხალხური ზღაპრების

თურქულად თარგმნა. ეს უკანასკნელი კი ამ რაოდენობით, რაც ნაშრომშია (20 ზღაპარი), პირველად შესრულდა.

ნაშრომში დაწვრილებითაა მიმოხილული ფოლკლორისა და ზღაპრის რაობა, დეტალურადაა დახასიათებული ზღაპარი და მისი მნიშვნელობა. შემდეგ თარგმნილია თურქულ ენაზე 20 ცნობილი რჩეული ქართული ზღაპარი და წარმოდგენილია შეპირისპირებითი ანალიზი. შეიძლება ითქვას ეს უკვე ერთგვარი წყარო-რესურსია. ნაშრომზე მუშაობისას გავეცანით შესაბამის ლიტერატურას, ქართული ხალხური ზღაპრების კრებულებს, სათანადო სტატიებს ფოლკლორსა და ზღაპრების შესახებ, ასევე ინტერნეტ-რესურსებს.

ნაშრომი დაწერილია თურქულ ენაზე და მოცემულია მისი ვრცელი რეზიუმე ქართულ ენაზე. იმედი გვაქვს, ჩვენი კვლევა საინტერესო და სასარგებლო იქნება ქართული ენისა და ლიტერატურის განყოფილების სტუდენტებისათვის, თურქეთში მცხოვრები ქართველებისათვის, ფოლკლორზე მომუშავე თურქი და ქართველი მეცნიერებისათვის და ზოგადად თურქი მკითხველისათვის.

გიზემ თანრივერდი

ანოტაცია

ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი

სამაგისტრო ნაშრომში სახელწოდებით „ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანი“ საუბარია ფოლკლორის შესახებ და მოცემულია ზოგადი ინფორმაცია ზღაპრების შესახებ. სათარგმნი ზღაპრების შერჩევისას ყურადღება გამახვილდა იმ ფაქტზე, რომ საქართველოში ყოფილიყო ყველასათვის ნაცნობი და პოპულარული. ქართული ხალხური ზღაპრების თურქულ ენაზე თარგმნა მიზნად ისახავს თურქი მკითხველისათვის ქართული ზღაპრების გაცნობას და ამგვარად ფოლკლორის დარგში მეტი ინფორმაციის გაცვლა-გამოცვლას, რაც უდაოდ სასარგებლოა ორივე – თურქი და ქართველი ხალხის კულტურისათვის. ეს პირველი მცდელობაა ქართული ზღაპრების ასე დიდი რაოდენობით თარგმნისა თურქულ ენაზე და ამდენად თურქული ენისათვის და თურქული ზეპირსიტყვიერებისათვის წყაროს ფუნქციის შესრულებაც შეუძლია.

ეს კვლევა ორი ნაწილისგან შედგება. პირველ თავში განსაზღვრულია ნაშრომის წერის ეტაპები და კვლევის მეთოდები.

მეორე ნაწილში, რომელიც წარმოადგენს კვლევის საფუძველს, არის წარმოდგენილი ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარებითი ანალიზი და დეტალურად განხილულია ქართული ხალხური ზღაპრების თურქულ თარგმანის თავისებურებები. ქართულიდან თურქულ ენაზე ადრეც ითარგმნა ზღაპრები, მაგრამ მათი რაოდენობა სულ რაღაც თითქმის ჩამოსათვლელი. ცნობილი ქართველი თურქოლოგის ირინე გოცირიძის

მიერ თარგმნილი ორი ქართული ხალხური ზღაპარი ‘ნაცარქექია’ და ‘კომბლე’ გამოქვეყნებულია ჟურნალ ‘ჩვენებურში’. ამავე სახელწოდების ჟურნალში დაბეჭდილია ვახტანგ მალაყმადის (ჰაირი ჰაირიოდლუს) თარგმნილი ქართული ზღაპრები.

ეს ნაშრომი კი წარმოადგენს ოცი ქართული ზღაპრის თარგმანს, მის მხატვრულ-ლიტერატურულსა და შეპირისპირებით ანალიზს. ზღაპრები მოძიებულ იქნა სხვადასხვა წყაროებიდან და თარგმნისას გამოყენებულ იქნა ერთზე მეტი ლექსიკონი.

საკვანძო სიტყვები: ხალხური ზღაპრები, ფოლკლორი, ქართული ენა, თარგმანი თურქულად.

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF GEORGIAN-TURKISH TALES AND TURKISH TRANSLATION OF GEORGIAN FOLK TALES

TANRIVERDİ, Gizem

Master's Degree, Department of Georgian Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Nanuli KATHACARAVA

November 2021, XIII + 295 pages

In the master's thesis study titled “Comparative analysis of Georgian -Turkish fairy tales and Turkish translation of Georgian folk tales”, comparisons were made taking into account general information about the period of emergence of fairy tales and fairy tales. When determining translation tales, it was noted that there are fairy tales known to everyone in Georgia. It is aimed to introduce Georgian folk tales in both cultures by translating them into Turkish languages, so that the work carried out in the field of Georgian language will be the source.

The study consists of two parts. In the first part, the thesis writing stages that determine the method of the study are mentioned.

In the second part, which constitutes the basis of the study, are detailed analysis of Georgian-Turkish fairy tales and Turkish translation of Georgian folk tales. Fairy tale translation from Georgian to Turkish has been done before. However, in this study, the first mass fairy tale translation was included. This distinguishes this work from other translation studies. Because for the first time, multiple fairy tale translations were included in the same study. During this analysis, various sources were used and multiple dictionaries were used.

Key Words: Folk tales, Folklore, Georgian language, Translation to Türkish.

პირველი თავი

1.1.შესავალი

ზეპირსიტყვიერება

ფოლკლორული ნაწარმოების შემსრულებელი

სიტყვის ზეპირი გავრცელება გარდაუვალად იწვევს ტექსტის ცვლილებას. ზეპირი სიტყვა თავისუფალია, განსხვავებით დაბეჭდილი სიტყვისაგან. დროსა და სივრცეში იგი იცვლება, აჩენს ვარიანტებს. ხალხური შემოქმედებისთვის უცხოა კანონიკურობა, ის არ იპოვება ბუნებაში, ის `გაფრენილია, როგორც გალიიდან გაშვებული ფრინველი. მაგრამ მაინც არქეტიპი (პირველქმნილი ტექსტი) მთქმელის გონებაში, მეხსიერებაში ჩრდილის (ლუდვიგ ვიტგენშტაინის ტერმინით) სახით არის დაცული და ის ყოველი წარმოთქმისას ცოცხლდება, ხორცს ისხამს, თუმცა ვერასოდეს დაემთხვევა იმ პირველთქმულს. ამ გარემოებამ წარმოშვა ტერმინი ავტორ-მთქმელი. ხალხური ტექსტის არსებობა მხოლოდ ავტორ-მთქმელთა მიერ წარმოშობილ ვარიანტებად არის წარმოსადგენი და შესაძლებელი.

მსმენელი პოტენციური ავტორ-მთქმელია, რომელსაც შეუძლია საკუთარი ვარიანტის სახით მიიტანოს მოსმენილი ტექსტი – ახლა უკვე მსმენელთან და ა.შ. ზეპირსიტყვიერი ნაწარმოების ცვლილების გარდაუვალობა გამოწვეულია იმ სიტუაციით, სადაც ის წარმოითქმება, ანუ სადაც ხდება მისი კვლავწარმოება, შეიძლება ითქვას, მისი ხელახალი შექმნა. იგი იცვლება იმისდა მიხედვით, თუ სად წარმოითქმის, ვინ ისმენს მას.

ფოლკლორის განმარტება და სპეციფიკური ნიშნები

ზეპირსიტყვიერების დამახასიათებელი ნიშნები ერთმანეთისგან გამომდინარეობს. გავრცელების ზეპირი ფორმა არის ყველაზე თვალსაჩინო ნიშანი ფოლკლორული შემოქმედებისა, ეს მის ერთ-ერთ სახელწოდებაშიც არის ასახული. ზეპირსიტყვიერება – ხალხური შემოქმედება ზეპირსიტყვიერია, როგორც წარმოშობით, ასევე გავრცელების ფორმით, იქმნება და ვრცელდება ზეპირად. ეს ფორმა უხსოვარი დროიდან არსებობს, ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც დამწერლობა არ არსებობდა და ყველაფერი ზეპირად გადაეცემოდათ თაობებს. ხალხური ნაწარმოები მხოლოდ მაშინ არსებობს აქტუალურად, როცა ის გამოითქმის. ის მთქმელის აზროვნებაშივეა, როგორც შესაძლებლობა. ასე რომ, არც ერთი განმეორებისას არ არის იდენტური, ის ექვემდებარება დრო-ჟამს, პირველშემოქმედის ტექსტი მხოლოდ მისი რომელიმე ვარიანტის სახით არსებობს. ამას გარდა, ფოლკლორს სხვა მახასიათებლებიც გააჩნია.

ანონიმურობა

ანონიმურობა დამახასიათებელია ფოლკლორული ნაწარმოებისათვის, რადგან ის თაობებს გადაეცემა ზეპირი სახით და თითოეული მსმენელიც პოტენციური ავტორია. სწორედ ეს ნიშანი ასხვავებს ფოლკლორს სხვა დისციპლინებისგან. ფოლკლორული ტექსტი იქმნება და ვითარდება FOLK – ში, ავტორის ანონიმურობა აუცილებელიც კი არის, რადგან ავტორის ვინაობის შემთხვევაში, ფოლკლორული ნაწარმოები მხატვრულ ღირებულებებს შეიძენს, რომელზეც გარკვეული უფლებები ექნება მის ავტორს, ზეპირსიტყვიერება კი ყველას კუთვნილებაა ანუ კოლექტიურია.

ტრადიციულობა

ტრადიციულ მოტივებზე დაყრდნობით იქმნება ფოლკლორული ტექსტები და შეიცავს ტრადიციულ ნიშნებს. სხვა ფოლკლორული ტექსტებისგან არ განსხვავდება, ისიც იცვლება ვარიანტულობის თვალსაზრისით, თუმცა მასში შეუმჩნეველი ცვალებადობა აღინიშნება, ისიც, რა თქმა უნდა, ტრადიციის ნორმებსა და ფარგლებში.

იმპროვიზაცია

იმპროვიზაცია შეიცავს ვარიანტულობასაც და ტრადიციულობასაც, რადგან ის მთლიანად ავტორზეა დამოკიდებული და მის ცოდნაზე, მის ნიჭსა და აუდიტორიაზე, რომელიც მზად უნდა იყოს იმპროვიზაციისთვის. იმპროვიზაცია ერთობ საინტერესოს ხდის ზეპირსიტყვიერების გადმოცემას, მეტად საინტერესო და სმენადი ხდება, თუ, რაღა თქმა უნდა, მთხრობელი განსწავლულია ტრადიციებში და ორატორული ნიჭით არის დაჯილდოებული.

ფოლკლორისტიკის რაობა და მოსაზღვრე დისციპლინები

ფოლკლორი ეწოდება ხალხური სიტყვიერების შემსწავლელ მეცნიერებას, თუმცა იმ პირობებსაც ითვალისწინებს, თუ სად, როდის და რა ვითარებაშია წარმოშობილ-ჩამოყალიბებული საანალიზო ლექსი თუ ზეპირი მოთხრობა. მისი შესწავლა მრავალგვარ ცოდნას მოითხოვს, არსებობს ზოგადი და კერძო ფოლკლორისტიკა.

ზოგადი ფოლკლორისტიკა როგორც თეორიული დისციპლინა, კვლევა-ძიებისა და საერთო კანონზომიერების დადგენას ემსახურება. მისი კვლევის საგანია ფოლკლორისტიკა.

კერძო ფოლკლორისტიკა - ეროვნულ-ხალხურ შემოქმედებას იკვლევს. მასში გამოყოფენ აღწერით და ისტორიულ ფოლკლორისტიკას.

აღწერითი - ფოლკლორის თანამედროვე მდგომარეობას იკვლევს.

ისტორიული - ზეპირსიტყვიერების განვითარების საფეხურების გამოვლენითა და ცალკეულ ნაწარმოებთა სწავლითაა დაკავებული.

პოეტიკა - შეისწავლის სხვადასხვა ჟანრის ფოლკლორულ ნაწარმოებთა აგებულებასა და სტილისტიკას.

ფოლკლორისტიკა, როგორც მეცნიერება, ენათმეცნიერების წიაღში ჩაისახა. ფოლკლორისტიკა ასევე უშუალო კავშირშია ეთნოგრაფიასთან, აზროვნებასა და სამოქალაქო ისტორიებთან, ლიტ. თეორიასა და მის ისტორიასთან. ეს კავშირი ორმხრივია, ისინი ერთმანეთისგან იღებენ კვლევისთვის საჭირო მასალას, სარგებლობენ მეცნიერული მიღწევებით.

ეთნოგრაფია ხალხის ყოფა-ცხოვრებისა და ზნე-ჩვეულებების შემსწავლელი მეცნიერებაა. ის ყველაზე ახლოსაა ფოლკლორისტიკასთან. ეთნოგრაფიისა და ფოლკლორისტიკის ინტერესთა სფერო კვლევისას განსხვავდება, მაგრამ მოქმედება და სიტყვა ერთი მთელის ორ ნაწილს წარმოადგენს. ფოლკლორისტიკა შემოქმედების ესთეტიკურ ფუნქციას, ეთნოგრაფია ეთნიკურ პროცესებს შეისწავლის.

ფოლკლორულ ჟანრთა თავისებურებებსა და სახეთა სისტემას ვერ გავაანალიზებდით რომ არა ლიტ. თეორია.

ლიტ. ისტორია უშუალო კავშირშია ფოლკლორისტიკასთან. ფოლკლორისტიკას აინტერესებს მწერლის შემოქმედებაში, რაიმე ზეპირსიტყვიერი ნაწარმოების აღმოჩენა. ფოლკლორისტიკისთვის მნიშვნელოვანია ლიტ. ისტორიის პერიოდიზაციის, ლიტ. მიმდინარეობის ზოგადი და კონკრეტული თავისებურებების ცოდნა.

ფოლკლორი და მისი შემდგენელი საზოგადოება

ფოლკლორისტიკა ხალხური სიტყვიერების შემსწავლელი დისციპლინაა. ის ანგლოსაქსური კომპოზიციით გამოიხატება folk-lore. ეს დისციპლინა შეისწავლის ხალხისა და სიბრძნის ურთიერთშერწყმას, ის სწავლობს ხალხის, როგორც გარკვეული ერთობის, ცნობიერებასა და შემოქმედებით თავისებურებებს, მეორეს მხრივ, იმ პროდუქტს, რომელიც შექმნილია ან გარდაქმნილი ამ ცნობიერებაში. ფოლკლორისტმა უნდა შეისწავლოს ხალხის ცნობიერების სტრუქტურა, რომელიც თავისებურად აღიქვამს ყოფიერების მოვლენებსა და ფაქტებს. ეთნოგრაფია და ეთნოლოგია (მომიჯნავე თუ დამხმარე) დისციპლინებია.

ფოლკლორი საკუთარი არსით – ანონიმურია. მისი არსებობა იწყება 1846 წლიდან, როცა უილიამ თომასმა ინგლისურ ჟურნალში გამოაქვეყნა სტატია, სახელად FOLKLORE. აქ გამოჩნდა პირველად ეს ტერმინი. თომასი -lore-ში მოიაზრებდა ყველაფერს, რაც კი ადამიანს შეუქმნია, თავისი შეგნებული ცხოვრების მანძილზე, ჰომო-საპიენსიდან ჰომო ფაბერამდე. დროდადრო ეს ტერმინი ვიწროვდება და რიგ ტრადიციაში, მაგ: ჩვენთან, „ზეპირსიტყვიერებას“ გულისხმობს.

შემორჩენილია ფართო მნიშვნელობის კვალიც, როგორიც არის „მუსიკალური ფოლკლორი“, რომელიც ხალხური მუსიკის ტოლფერდა ცნებაა. ამ აზრით, ფოლკლორია ხალხური ცეკვები, სახიობა, კულინარია, წეს-ჩვეულებები და ა.შ.

folk კი გულისხმობს ხალხს, ადამიანთა იმგვარ სიმრავლეს, რომელიც გარკვეულ ნიშანთა ერთობლიობით არის გაერთიანებული და თავადაც გაცნობიერებული აქვს ეს ერთიანობა. ეს შესაძლოა, იყოს ენა, ტერიტორია, საერთო წარსული ან მტერი. ‘ფოლკი’ შეიძლება, იყოს ერთ

ტერიტორიაზე მცხოვრები ხალხი, ან ერთი გვარი თუ თემი, შესაძლოა – ოჯახიც, რომლებიც ინახავენ და თაობებს გადასცემენ გარკვეულ ცოდნას.

ცალკე საგანია ქართული ფოლკლორი ანუ ქართული ხალხური ზეპირსიტყვიერება. ხალხი არის საკუთრივ შემოქმედი და შემნახველი ყველაფრისა, რაც ფოლკლორს შეადგენს.

ფოლკლორული შემოქმედება უფრო ადრინდელია, ვიდრე ეგვიპტური ან თუნდაც, მესოპოტამიური კულტურული ფასეულობები. ჩვ. წ. აღ-მდე III ათასწლეულიდან მომდინარეობს შუმერული და აქადური კულტურა – მითოლოგიური თქმულებები.

ქართულ და თურქულ ზღაპრებში რიცხვები და მათი საკრალური მნიშვნელობა

ქართულ და თურქულ ზღაპრებში ჩვენი ყურადღება მიიქცია გარკვეულმა რიცხვებმა, რომლებიც ხშირად მეორდება და გარკვეული საკრალური მნიშვნელობებიც აკისრიათ. განვიხილოთ ისინი და მათი მნიშვნელობები.

რიცხვი **ერთი(1)** უნიკალობის, მთლიანობის, ერთიანობის სიმბოლოა. ერთი მხრივ, ეს არის მარტოობა, მეორე მხრივ, ყოვლისმომცველობა, აბსოლუტურობა. ასევე ითვლება, რომ მხოლოება გარკვეულწილად ნარცისიზმის მახასიათებელია. ზღაპრებში ხშირად გვხვდება, რომ მავან მეფესა თუ მავან ოჯახს მხოლოდ ერთი ასული ან მხოლოდ ერთი ვაჟი ჰყავდა.

ორი (2) გაყოფის, პოლარულობის, დაპირისპირების ნიშანია, თუმცა შეიძლება მოვიაზროთ როგორც შეერთება, წყვილი, კავშირი, შესაბამისობა. რიცხვში 'ორი' არ იკითხება სტრუქტურა, მასში მხოლოდ მიმართულებაა.

სტაბილურობის სტრუქტურა ვლინდება **რიცხვ სამში(3)**, რომელიც სისავსის, სრულყოფილების, სინთეზის სიმბოლოს წარმოადგენს. სამკუთხოვანობა ძირითადი სტრუქტურული პრინციპია: საწყისი-შუალედი-დასასრული; დაბადება-ცხოვრება-სიკვდილი; სამი შვილი, სამი პრინციპს ან ფერია და სამი სურვილი ზღაპრებში. ხშირად მკვლევრები ეყრდნობიან რა მითებს, აღმოაჩენენ ხოლმე გარკვეულ პარადოქსს, რომ ორმაგი, პორიზონტალური სტრუქტურა იწვევს მესამეული ვერტიკალის წარმოჩენას. სამში თითქოს ორი საწინააღმდეგო დაკავშირებულია ერთი ყოვლისმომცველით. ქართულ ზღაპრებში ყველაზე ხშირად ხმარებული რიცხვია და ამდენად მას საკრალური დატვირთვა აქვს.

ოთხი(4) რიცხვიც მნიშვნელოვანია თურქულ ზღაპრებში. ბევრი ფრაზეოლოგიზმისა და იდიომისა თუ ფრთოსანი გამოთქმის დაძებნა შეიძლება მისი გამოყენებით: ყველაფერი ოთხი ოთხში ჯდება და მისთ. ჩვენი ვარაუდით იგი 40-ის მხოლოდობით რიცხვს წარმოადგენს, რომელიც ასე პოპულარულია თურქულ ზეპირსიტყვიერებაში.

ხუთი(5) სიმბოლოა ფარული საკრალური ცოდნისა და მაგიის. ამავედროულად ეს არის ადამიანის რიცხვი: ადამიანის ხელებგაშლილი ფიგურა და ფეხები მსგავსია ხუთქიმიანი ვარსკვლავის.

ექვსი(6) სიმბოლოა ხილული და უხილავი სამყაროს გაყოფისა, ეს წონასწორობის ციფრია.

შვიდი(7) ხასიათდება სამყაროს უნივერსალური იდეით - 7 მუსიკალური ნოტი, კვირის 7 დღე, სიხარულით მე-7 ცაზე აფრენა და მაგიური შვიდეული, რომელიც განსაზღვრავს ადამიანის მეხსიერებას.

ცხრა(9) სამჯერადი გასამების გზით თავის თავში მოიცავს დასრულებულ ციკლს. ქართულ მითოლოგიაში არსებობს ცხრა ზეცა, ცხრა მთა, ცხრა ზღვა, ცხრა კარი, ცხრა წყარო, ცხრაკლიტული. იგი

რიცხვთაგან ყველაზე საკრალურია და შესაბამისად ძალიან ხშირად ხმარებული ქართულ ზღაპრებში: ბევრი იარეს თუ ცოტა იარეს, ცხრა მთა და ცხრა ზღვა გადაიარეს და ა.შ.

ორმოცი(40) რიცხვი 40, ისლამური საზოგადოების ყოველდღიურ ცხოვრებაში ყველაზე ხშირად გამოიყენება. ხშირია ფრაზები და იდიომები ორმოცი რიცხვის გამოყენებით: ორმოცი წყარო (შდრ. ცხრაწყარო ქართულში), ორმოცი წყაროს წყალი (შდრ. ცხრა წყაროს წყალი ქართულ ზღაპრებში), ორმოცი ყაჩაღი, ორმოცი - ნაშუადღევის წვიმა, ორმოცდაერთი მაშალალაჰ, ორმოცი სახლის კატა, ორმოცი ფული, ორმოც წელიწადში ერთხელ (შდრ. ცხრა წელიწადში ერთხელ ქართულ ზღაპრებში), ორმოცი წლის მეგობარი. ორმოცი ჯორი თუ ორმოცი წკნელი, მასპინძლის მიერ მორთმეული ფინჯანი ყავა, რომელიც ორმოცი წელი გამახსოვრდება ...

ორმოცი რიცხვი ფიგურირებს დაბადებისა და სიკვდილის დროს; ყაჩაღთა რაოდენობა შეადგენს ორმოცს ზღაპარში ალი ბაბა და ორმოცი ყაჩაღი; დამნაშავესათვის ორმოცი ჯორის კუდს გამოზმასა თუ ორმოცი წკნელის დარტყმას შორის არჩევანის გაკეთება ხშირი შეთავაზებაა თურქულ ზღაპრებში; რწმენა იმისა, თუ რამეს ორმოცჯერ გაიმეორებ, აუცილებლად აგისრულდება. რიცხვი 40-ის ასეთ პოპულარობას ისლამის სამყაროში საფუძვლად უდევს ის ფაქტი, რომ მუჰამედმა ორმოცი წლის ასაკში დაიწყო წინასწარმეტყველება. ამ ჩვევებს საუკუნეები დასჭირდა, რომ ყოველდღიურ სალაპარაკო ენაში დამკვიდრებულიყო. ეჭვგარეშეა, რომ თურქული ამ თვალსაზრისით ძალიან მდიდარი ენაა. თითქმის ყველა ზღაპარი ასე მთავრდება: მათ ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე ქორწილი გადაიხადეს ... ჩვენს ლიტერატურაში ერთადერთი ლუწი რიცხვია 40.

ამ რიცხვის გარდა ყველა დანარჩენი საკრალური რიცხვი კენტიია. კენტი რიცხვები განუყოფელი რიცხვებია და ალაჰის ძალის განუყოფლობის მიმანიშნებელია.

ხალხურ ზღაპრებში ფერები და მათი მნიშვნელობა

ქართული და თურქული ზღაპრების შედარებისას ჩვენი ყურადღება მიიქცია აგრეთვე ფერთა გამამ, რომელიც ასევე ხშირად გამოიყენება ზღაპრებში.

წითელი ფერი, უპირველეს ყოვლისა, ასოცირდება სისხლსა და ცეცხლთან. მისი სიმბოლური მნიშვნელობები მრავალგვარი და ხანდახან, ერთმანეთის გამომრიცხავიცაა. წითელი გამოხატავს სიხარულს, სილამაზეს, სიყვარულს და სიცოცხლის ხალისს; თუმცა, მეორეს მხრივ - მტრობას, შურისძიებას, ომს. წითელი ფერი ოდითგანვე უკავშირდება აგრესიულობას.

წითელი ასევე გამოხატავს ძალაუფლებას, დიდებას. ბიზანტიაში მხოლოდ იმპერატორსა და მას დაქვემდებარებულ მეფისნაცვალთ ჰქონდათ წითელი ჩექმის ტარების უფლება. ზოგადად, ბიზანტიის იმპერატორები და მათი დაქვემდებარებული მეფეები წითელ წაღებს ატარებდნენ. ზოგიერთი ხალხისთვის წითელი ასოცირდება სამხრეთთან, ალსა და სიცხესთან.

თეთრი ფერი გამოხატავს სისუფთავეს, სიწმინდეს, უმანკოებას, სათნოებას, სიხარულს. ის ასოცირდება დღის სინათლესთან. სითეთრესთან დაკავშირებულია წარმოდგენა ნათელზე, საყოველთაოდ მიღებულზე, კანონიერსა და ჭეშმარიტზე.

უძველესი დროიდან თეთრ ფერს ჰქონდა ამქვეყნიური სამყაროსგან განცალკევების, სულიერი უბრალოებისკენ სწრაფვის მნიშვნელობა.

ქრისტიანულ ტრადიციაში თეთრი ფერი აღნიშნავს კავშირს ღვთიურ სინათლესთან. თეთრში გამოიხატება ანგელოზები, წმინდანები. ზოგიერთ ხალხთან თეთრ ტანსაცმელში იმოსებოდნენ მეფეები და მღვდლები, რაც სიმბოლურად გამოხატავდა დიდებასა და ზეიმურობას.

თუმცა, თეთრი ფერი იღებს საწინააღმდეგო მნიშვნელობასაც. თავისი ბუნებით ის თითქოს შთანთქმავს ყველა დანარჩენ ფერს და უკავშირდება სიცარიელეს, გამყინავ ღუმილს და საბოლოოდ – სიკვდილს. აფრიკის და ავსტრალიის ზოგიერთ ტომთან მიღებულია გარდაცვლილი ახლობლის სხეულის თეთრად შეღებვა. ჩინეთში, აზიისა და აფრიკის ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში თეთრი გლოვის ფერია.

შავი ფერი, როგორც წესი, უბედურების, გლოვის, სიკვდილის სიმბოლოა.

ძველ მექსიკაში ადამიანის მსხვერპლშეწირვის რიტუალის დროს მღვდლის სახე შავად იყო შეღებილი. შავი თვალები ახლაც ითვლება სახიფათოდ და შურით აღსავსედ. შავში არიან შემოსილნი ავისმომასწავებელი პერსონაჟები, რომელთა გამოჩენაც სიკვდილის მოახლოებაზე მიგვითითებს.

არაბებთან გამოთქმა „თვალების სიშავე“ აღნიშნავს სატრფოს, „გულის სიშავე“ კი – სიყვარულს.

აქედან გამომდინარე, შავს შესაძლოა გააჩნდეს დადებითი მნიშვნელობაც. იგი ასეთ მნიშვნელობას ატარებს ისეთ ადგილებში, როგორიცაა აფრიკის ზოგიერთი რეგიონი, სადაც წყლის უკმარისობაა და შავი ღრუბლები სიუხვესა და ნაყოფიერებას მოასწავებს. მფარველ სულებს, რომლებიც აგზავნიან წვიმას, მსხვერპლად სწირავენ შავ ხარს, თხებს ან ფრინველებს. მღვდლებიც ამავდროულად შავ ტანისამოსში არიან შემოსილნი.

ყვითელი, არის ოქროს ფერი, რომელიც უძველესი დროიდან აღიქმებოდა, როგორც გაშემებული მზის ფერი. ეს არის შემოდგომის, დამწიფებული თავთავების, ჩამომჟკნარი ფოთლებისა და ამავდროულად ავადმყოფობის, სიკვდილისა და იმქვეყნიური სამყაროს ფერი.

ბევრ ხალხთან ქალები უპირატესობას ანიჭებდნენ ყვითელ ფერს. ყვითელი ფერი არც თუ ისე იშვიათად გამოიყენებოდა, როგორც განმასხვავებელი ნიშანი გამოჩენილი პიროვნებების და მაღალი კლასებისა. მაგალითად, მონღოლი ლამები ატარებენ ყვითელ ტანსაცმელს წითელი ქამრით.

მეორე მხრივ, ზოგიერთი ხალხისთვის ყვითელი არის გლოვის, მწუხარების ფერი. ევროპაში ყვითელი ან შავ-ყვითელი დროშა აღნიშნავდა კარანტინს, ხოლო ყვითელი ჯვარი – შავ ჭირს.

სლავებთან ყვითელი ფერი ითვლება ეჭვიანობისა და ღალატის ფერად. ტიბეტში კი ეჭვიანობას ეძახიან ყვითელ თვალს. აქვე შეგვიძლია გავიხსენოთ ყვითელი პრესა.

ლურჯი ბევრ ხალხთან ასოცირდება ცასთან და უსასრულობასთან. იგი შესაძლოა ასევე იყოს სიმბოლო სიკეთის, ერთგულების, სიმტკიცის. ჰერალდიკაში აღნიშნავს პატიოსნებას, ღირსებას, ერთგულებას. „ცისფერი სისხლი“ მიუთითებს კეთილშობილურ წარმომავლობაზე.

გარდა ამისა, ლურჯი ფერი ახლოს არის შავთან და მის მსგავს სიმბოლურ მნიშვნელობებს იღებს. ძველ ეგვიპტესა და სამხრეთ აფრიკის ზოგიერთ ხალხთან გლოვის ფერად ითვლებოდა. საფრანგეთში თავზარს, ძლიერ შიშს ლურჯ შიშს ეძახიან (გავიხსენოთ ზღაპარი ლურჯწვერა. სლავებთან ლურჯი ასოცირდებოდა უბედურებასთან, მწუხარებასთან, ჯოჯოხეთურ სამყაროსთან. ძველ გადმოცემებში აღწერილია შავი და ლურჯი ბოროტი სულები.

მწვანე არის ბალახისა და ფოთლების ფერი. არაერთ ხალხთან მწვანე გამოხატავს ახალგაზრდობას, იმედს, მხიარულებას, თუმცა, აგრეთვე – უმწიფრობას, არასაკმარის სრულყოფილებას. მწვანე ფერი მოქმედებს დამამშვიდებლად, მაგრამ ასევე შეუძლია წარმოქმნას მძიმე, დეპრესიული ზეგავლენა.

ირანელებთან მწვანე ფერი ასოცირდება აქტიურ ზრდასა და სიხასხასესთან, აგრეთვე უბედურებასა და მწუხარებასთან, ამიტომაც უბედურ ადამიანს უწოდებენ მწვანე ფეხს, ხოლო სასაფლაოს მწვანე სახლს.

1.1.1. პრობლემა

რა არის ფოლკლორი? რა არის ზღაპარი? რა მახასიათებლები აქვს ზღაპარს? რა არის მნიშვნელოვანი ქართულ და თურქულ ზღაპრებში? რა მსგავსება და განსხვავებაა ქართულ და თურქულ ზღაპრებს შორის? ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა წარმოადგენს ჩვენი სამაგისტრო ნაშრომის საფუძველს. თარგმნილი ზღაპრები კი არის ნაშრომის მთავარი ღერძი.

1.1.2. კვლევის მიზანი

ჩვენი კვლევის მიზანია შევადაროთ ქართულ-თურქული ზღაპრები, გამოვავლინოთ მსგავსება-განსხვავებანი მათ შორის; ამისათვის ვთარგმნეთ ქართული ხალხური ზღაპრები თურქულად. ამავე დროს, ორ ენაზე დაწერილ ამ ნაშრომს სრულიად შესაძლებელია ჰქონდეს რესურს-წყაროს ფუნქცია.

1.1.3. კვლევის მნიშვნელობა

ეს კვლევა ძალიან მნიშვნელოვანია მთარგმნელობითი მეცნიერების თვალსაზრისით. ნაშრომში შეტანილია პოპულარული ქართული ხალხური ზღაპრების თარგმანები. ნაშრომი ასევე წარმოადგენს ძალიან

მნიშვნელოვან წყაროს, ვინაიდან ამდენი ზღაპარი ასე ერთდროულად აქამდე არ თარგმნილა. ამას გარდა, კვლევაში შესულია მსგავსებანი და განსხვავებანი, რომელიც აღმოვაჩინეთ ქართული და თურქული ზღაპრების შედარებისას.

1.1.4. კვლევის შედეგები

ამ კვლევის შედეგი სახეზეა: ქართული ხალხური ზღაპრები თურქულად ითარგმნა და შესრულდა ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარება. კვლევა ჩატარებულია ამ მიმართულებით.

1.2. ლიტერატურა

ნაშრომის წერისას გამოყენებული და წაკითხულ იქნა ყველა ის ლიტერატურა, რომელიც არსებობდა ამ თემის ირგვლივ: ქართულ-თურქული ზღაპრების შედარება-ანალიზი და ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანები. გამოყენებული ლიტერატურის სია დართული აქვს ნაშრომს.

1.3. მეთოდები

1.3.1 კვლევის მეთოდები

მონაცემთა შეგროვების მეთოდი, როგორიცაა წიგნების, ლექსიკონების, ნაშრომების, პერიოდული გამოცემების (ჟურნალები, სტატიები) მოძიება და გამოყენება.

1.3.2. მონაცემთა შეგროვება

უპირველეს ყოვლისა, ქართული ხალხური ზღაპრებიდან შეირჩა ყველაზე ცნობილი და პოპულარული ზღაპრები. ამის შემდეგ, მოვიძიეთ ამ სფეროში დაწერილი მონოგრაფიები, სტატიები და შევისწავლეთ სკანირების მეთოდით, რათა შემდეგ შეგვედარებინა.

1.3.3. მონაცემთა ანალიზი

მონაცემების შეგროვების ტექნიკით მოპოვებული მონაცემები დამუშავებულ იქნა ნაშრომისათვის საჭირო ინფორმაციად. მოპოვებული მონაცემები გამოვიყენეთ ამ ნაშრომის თეორიული ნაწილის დასაწერად.

მეორე თავი

2.1. რა არის ზღაპარი?

ზღაპარი:

პოეტური გამონაგონი, ფანტასტიკურ ამბავზე აგებული თხრობითი ნაწარმოები, რომელიც დაკავშირებულია სინამდვილესთან იდეით, თემატიკით, მოტივებით, სიუჟეტით, ენობრივი თავისებურებით, ეროვნული კოლორიტით. ზღაპარი¹⁷ არის პროზაულიც და პოეზიურიც. იგი ეპოსის ერთ-ერთი ჟანრია, მას უახლოვდება თქმულება.

ზღაპარი თითქმის იგივეა, რაც მითოლოგიური ხასიათის მოკლე მოთხრობა. ზღაპარი მითის ნიადაგზეა წარმოშობილი და მასავით ფანტასტიკური შინაარსისაა, მაგრამ მასში ფანტასტიკური ელემენტი შეგნებულად და პირობითად არის გამოყენებული. ზღაპრის ავტორს ესმის, რომ მის მიერ მოთხრობილი ამბავი გამოგონილია, ოცნების ნაყოფია და პირდაპირი მნიშვნელობით არ გაიგება; ძველ მითებში კი ადამიანი (ავტორი) გამოხატავდა იმას, რაც გულწრფელად სწამდა. ძველი დროის ზღაპრებში დევები უსხეულო სულები იყვნენ. ქართულ ზღაპრებში კი ისინი ხორციელ არსებებად არიან წარმოდგენილი. ‘ნაცარქექიაში’ დევი ადამიანებისაგან ფიზიკური ძალით განსხვავდება და ტანი გრძელი ბალნით აქვს დაფარული. ის ადამიანურ ურთიერთობაშია ნაცარქექიასთან.

ზეპირსიტყვიერებაში გვხვდება მითოლოგიური შინაარსის ზღაპრები. მათში მთელი ბუნებაა გაპიროვნებულია, მაგრამ უფრო გავრცელებულია საყოფაცხოვრებო ზღაპრები და ზღაპრები ცხოველების შესახებ.

¹⁷ ზღაპარი : <https://ka.wikipedia.org/wiki/>

საყოფაცხოვრებო ზღაპარი საზოგადოებრივი და ოჯახური ურთიერთობის სურათებს გვიხატავს. მასში ჭარბობს დიდაქტიკური ელემენტი. საყოფაცხოვრებო ზღაპრებს უკვე დაკარგული აქვს მითოლოგიური მნიშვნელობა. ასეთი ზღაპრების დედააზრი შემდეგია: ძლიერი ხშირად ცდილობს უძლურის დაჩაგვრას, მაგრამ უკანასკნელი, მართალი ადამიანი მაინც იმარჯვებს (იმარჯვებს უფრო ხშირად არა საკუთარი თაოსნობით, შემთხვევით ან ბედის წყალობით), სიღარიბე ნაკლი არ არის, სიმართლე გაიმარჯვებს და სხვ.

ზღაპრები ცხოველების შესახებ, ანუ ცხოველთა ეპოსი მოქმედ პირად სხვადასხვა ცხოველს გვიხატავს. პირუტყვთა ეპოსში გაპიროვნებული არის ცხოველები, მათ მიწერილი აქვთ ადამიანის თვისებები. ზოგი ზღაპარი მოგვითხრობს პირუტყვების წარმოშობას, ზოგიც მათ დამახასიათებელ თვისებას. მაგ. ზღაპრების მიხედვით, მელა ცბიერია, მგელი ხარბი და გაუმამდარი, დათვი ბრიყვი და მოუხეშავი, ძაღლი პატრონის ერთგული და სხვ. პირუტყვთა ეპოსის ძველი ნიმუშები მითოლოგიური ხასიათისა იყო. ადამიანები მათაც ღვთაებრივ თვისებებს აწერდნენ, შემდეგში კი პირუტყვების მეტყველება და მათი საქციელი დაცინვის საგნად გადაიქცა.

ზღაპრები უმთავრესად ფოლკლორული წარმოშობისაა, მაგრამ ხშირად ზღაპარს ფოლკლორული მასალების საფუძველზე ქმნიან მწერლებიც.

ზღაპრებს წერდნენ აკაკი წერეთელი, პუშკინი, ანდერსენი (დანიელი მწერალი) და სხვ.

2.2. ქართული და თურქული ზღაპრების შედარება

2.2.1. მსგავსებები

თურქული ზღაპრები	ქართული ზღაპრები
არის არაჩვეულებრივი, არარსებული მოვლენები.	არის არაჩვეულებრივი, არარსებული მოვლენები.
გმირებს აქვთ სიურეალისტური თვისებები.	გმირებს აქვთ სიურეალისტური თვისებები.
ადგილი და დრო გაურკვეველია.	ადგილი და დრო გაურკვეველია.
ეს არის ზეპირსიტყვიერების პროდექტი.	ეს არის ზეპირსიტყვიერების პროდექტი.
გმირები ან ძალიან კარგია, ან ძალიან ცუდი.	გმირები ან ძალიან კარგია, ან ძალიან ცუდი.
არარეალური არსებები (ჯინი, დევი, ფერია) გვხვდება ზღაპრებში.	არაჩვეულებრივი არარეალური არსებები (დევი, ფერია) გვხვდება ზღაპრებში.
ადგილის კონცეფცია სიმბოლურია. ჩვეულებრივ მოქმედება ხდება შორეულ ადგილებში. ნახსენები ადგილების უმეტესობა ფიქტიურია. მოქმედება როდის ან სად მოხდა უცნობია.	ადგილის კონცეფცია სიმბოლურია. ჩვეულებრივ მოქმედება ხდება შორეულ ადგილებში. ნახსენები ადგილების უმეტესობა ფიქტიურია. მოქმედება როდის ან სად მოხდა უცნობია.
ზღაპრებს ძირითადად აქვს ბედნიერი დასასრული. ზღაპრის ბოლო კეთილია.	ზღაპრებს ძირითადად აქვს ბედნიერი დასასრული. ზღაპრის ბოლო კეთილია.
ზღაპრებში სიტყვების არასაჭირო გამეორება არ ხდება.	ზღაპრებში სიტყვების არასაჭირო გამეორება არ ხდება.

ზღაპრის ენა მარტივი, სადა და გასაგებია.	ზღაპრის ენა მარტივი, სადა და გასაგებია.
გრძნობები და აზრები მოკლე და ზუსტი გამონათქვამებითაა გამოხატული.	გრძნობები და აზრები მოკლე და ზუსტი გამონათქვამებითაა გამოხატული.
ზღაპრებში ჩვეულებრივ თხრობა მიმდინარეობს საპირისპირო მოვლენებზე, როგორიცაა სიკეთე - ბოროტება, სიმართლე - უსამართლობა, სამართლიანობა - სისასტიკე, თავმდაბლობა - ამპარტავნება ან წარმოდგენილია ადამიანისათვის ძნელად მისაღწევი ოცნებები.	ზღაპრებში ჩვეულებრივ თხრობა მიმდინარეობს საპირისპირო მოვლენებზე, როგორიცაა სიკეთე - ბოროტება, სიმართლე - უსამართლობა, სამართლიანობა - სისასტიკე, თავმდაბლობა - ამპარტავნება ან წარმოდგენილია ადამიანისათვის ძნელად მისაღწევი ოცნებები.
ზოგიერთი ზღაპარი ეხება ცხოველებს.	ზოგიერთი ზღაპარი ეხება ცხოველებს.
ჩვეულებრივ აქვთ საგანმანათლებლო დანიშნულება; ამ მხრივ ზღაპრებს აქვს დიდაქტიკურ-საგანმანათლებლო მნიშვნელობა.	ჩვეულებრივ აქვთ საგანმანათლებლო დანიშნულება; ამ მხრივ ზღაპრებს აქვს დიდაქტიკურ-საგანმანათლებლო მნიშვნელობა.
ზღაპრებში ყოველთვის იდეალიზებულია ისეთი ცნებები როგორიცაა ერთგულება, მეგობრობა და რთულ დროს მეგობრის მხარდაჭერა.	ზღაპრებში ყოველთვის იდეალიზებულია ისეთი ცნებები როგორიცაა ერთგულება, მეგობრობა და რთულ დროს მეგობრის მხარდაჭერა.
იგი ემყარება უნივერსალურ	იგი ემყარება უნივერსალურ

პრინციპებს.	პრინციპებს.
ზღაპარში თხრობა წარმართულია აღწერის, კითხვა-პასუხისა და გამეორების ხერხებით.	ზღაპარში თხრობა წარმართულია აღწერის, კითხვა-პასუხისა და გამეორების ხერხებით.

ტაბულა 1მგავსება

2.2.2 განსხვავებები

თურქული ზღაპრები	ქართული ზღაპრები
ზღაპრები იწყება სტერეოტიპული საწყისი ფორმულებით. ისინი საკმაოდ გრძელია და განსხვავდება ერთმანეთისაგან. თითოეული ზღაპრისთვის შესაძლებელია განსხვავებული მაგალითების მოტანა.	ზღაპრები იწყება სტერეოტიპული საწყისი ფორმულებით. მაგრამ ეს დასაწყისი მოკლეა და ზოგადად ერთი და იგივე. არ არის დიდი მრავალფეროვნება.
ზღაპრის დასასრულისას გვაქვს ასევე დასასრულის ფორმულები, რომელიც არ არის ძალიან გრძელი. ისინი დიდად არ გამოირჩევიან მრავალფეროვნებით. ზღაპრები ძირითადად ჩვეულებრივ ერთი და იმავე დასასრულით მთავრდება.	ზღაპრის ბოლოში გვაქვს ფორმულები. ისინი საკმაოდ გრძელია და მრავალფეროვანი. თითოეული ზღაპრისთვის შესაძლებელია სხვადასხვა დასასრულის მაგალითის მოტანა. დასასრული ხშირად წარმოდგენილია სახალისო ლექსის ფორმით, რომელიც ფანტასტიურ ელემენტებს შეიცავს.
ზღაპრები ჩვეულებრივ	ზღაპრები ჩვეულებრივ

შეიცავს საკრალურ რიცხვებს. მაგალითად: '1,3,4,7,40,41' ამ რიცხვებს საკრალური მნიშვნელობა აქვს.	შეიცავს საკრალურ რიცხვებს, როგორცაა: '1,3,5,7,9' ამ რიცხვებს საკრალური მნიშვნელობა აქვს.
რიცხვი '40' ძალიან მნიშვნელოვანია თურქულ ზღაპრებში.	ქართულ ზღაპრებში საერთოდ არ გვხვდება რიცხვი '4', '40' და '41'.
დედის კონცეფცია წმინდაა. მაგრამ ზღაპრებში ამაზე აქცენტი არ კეთდება.	გვასწავლის დედისადმი უსასრულო პატივისცემას და აიდვალის დედის პატივისცემას.
წითელი, შავი და თეთრი ფერები გამოიყენება ზღაპრებში.	ზღაპრებში წითელი, შავი და თეთრი ფერების გარდა, ასევე გვხვდება მწვანე, ყვითელი, მუქი ლურჯი ფერები.
საერთოდ, თხრობაში გამოიყენება ახლანდელი დრო ან წარსული (ძირითადად, წარსული დროების უნახავი აქტები.)	თხრობისას გამოიყენება წარსული დრო, უმეტესად წყვეტილი, უწყვეტელი, ასევე I და II თურმეობითის მწკრივები.

ტაბულა 2 განსხვავებები

2.3. ყველაზე ცნობილი თურქული ზღაპრები

- დედე ქორქუთის ზღაპრები
- ლამაზი და უშნო
- მელია და ყვავი
- ქაჩალი ბიჭი
- ზარმაცი გოგო

- დედინაცვალი
- გოგო, რომელიც საწადელს ეწია
- ფულსდახარბებული დევი
- ეშმაკი მგელი
- ობოლი გოგო
- ჯიბრიანი მამალი
- სამი ბიჭი
- ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა
- უძირო ჭა
- ფასიანი მარილი
- ბებია ველზე
- ლიმნის გოგო
- მთათა ბატონის ვაჟი და ველთა ბატონის ასული
- ამოღებული გული - დედა
- ქარის ბიჭის ზღაპრები

2.4. ყველაზე ცნობილი ქართული ზღაპრები

- კომბლე
- ნაცარქექია
- რწყილი და ჭიანჭველა
- ამირანი
- მუჟანახევარა
- წიქარა
- ხუთკუნჭულა
- მელია და მწყერჩიტა
- ასფურცელა
- ნახევარწიწილა
- კუდიანი დედაბერი და ოქროსთმიანი ბიჭი

- სიზმარა
- ჩიტი და მელა
- მეფე და მსახური
- მოხერხებული მეზაღე
- მელა და ბატკანი
- სამი და
- ორი ძმა
- ძმები
- გაუცინარი ხელმწიფე
- თხები და მგელი
- მგელი,თხა და ცხენი და სხვა.

2.5. თურქული ხალხური ზღაპრების დასაწყისი და დასასრული

2.5.1. ზღაპრის დასაწყისი

• ძალიან დიდი ხნის წინათ როდესაც ცხრილში (საცერში) ჩალა გვეყარა და აქლემები დალალობდნენ, ხოლო რწყილები დალა ქობდნენ, როცა მე მამაჩემის აკვანს რაკა-რუკით ვარწევდი, უცებ თოკი გაწყდა და აკვანი გადატრიალდა, მამაჩემს თავი შუაზე გაეპო. ვაიმე! რაღა ვქნა? გადაუხვით კუთხეში და გაიქეცი, სანამ გაქცევა შეგიძლია. მით უმეტეს ზღაპარს ვყვებით, არ წაგვიხდეს გემო და იშტა. მოდი, სიტყვას ძალიან ნულარ გავაგრძელებთ. იყო და არა იყო რა...

• თურქული ზღაპრების დასაწყისი, ქართული ზღაპრებისაგან განსხვავებით, მრავალფეროვანია, მრავალგვარი და სხვადასხვა სიგრძე-ოდელობისა.ზოგჯერ მისი სიგრძე ერთ გვერდსაც კი აღწევს. დასაწყისის ფორმულა ძირითადად კომიკურია, არარეალური და აბსურდული,

ზუსტად ისეთი ზღაპარს რომ შეეფერება. ეს ერთ-ერთი მაგალითია. თურქულ ტექსტში უხვად მოტანილი გვაქვს სხვა მაგალითებიც.

2.5.2. ზღაპრის დასასრული

- ისინი ეწიენ საწადელს, ჩვენც მათი ბედნიერების მოწმენი გავხდით.
- ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა: ერთი ამ ამბის მოხრობელს, ერთი ამ ზღაპრის დამწერს, ერთიც ამ ზღაპრის მსმენელს.
- და შემდეგ სიცოცხლის ბოლომდე კეთილად და ბედნიერად იცხოვრეს.
- ორმოცი დღე და ღამე ქორწილის შემდეგ ეწევიან საწადელსა.
- არც დარდი და არც ვაება... სახელმწიფო მართეს სამართლიანად, დაწვრილშვილდნენ, მოესწრნენ მონაგარს; სვეს, ჭამეს, ეწივნენ საწადელს.
- კოცონი მიინავლა, სიტყვა ამოიწურა: ციდან კიდევ სამი ვაშლი გადმოვარდა და იმათთან მიგორდა, ვინც ქვრივ-ობლებს განიკითხავდა...
- კარგი დრო ატარეს, სახელი შორს გაითქვეს, ბმათი ამბავი ყველას პირზე ეკერა.
- ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე მხიარული ქორწილი ჰქონდათ: თაფლს შეურიეს კაიმალი, სვეს, ჭამეს, ეწივნენ საწადელს. მათი წყალი გადასხმოდეს ჩვენი ქვეყნის ღამაზებს.

2.6. ქართული ხალხური ზღაპრების დასაწყისი და დასასრული

2.6.1. ზღაპრის დასაწყისი:

- იყო და არა იყო რა...
- იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა.

- იყო და არა იყო რა, იყო შაშვი მაგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი.
- “იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მაგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი. ღმერთს დიდება, ჩვენ მშვიდობა; ღმერთი მაღალი, კაცი მდაბალი.” (ფორჩხიძე ზურაბ, 1992, ხალხური ზღაპრები, წიგნი I, თბილისი).

2.6.2. ზღაპრის დასასრული:

- ჭირი იქა, ლხინი აქა,
ქატო იქა, ფევილი აქა.
- ჭირი იქ დავაგდე,
ლხინი აქ მოვიტანე.
ქატო იქ დავაგდე,
ფევილი აქ მოვიტანე.
- ელესა,მელესა,
ჭიქა მეკიდა ყელასა,
მთქმელსა და გამგონებელსა,
სიკეთე მოგცეთ ყველასა.
- ქერი იქა, ფეტვი აქა,
ჭირი იქა, ლხინი აქა.
- წუხელ იქ გახლდით, ახლა აქა ვარ.
- წუხელ იქ ვიყავი და დღეს შენთან ვარ.
- ამის შემდეგ ცხოვრობდნენ ტკბილად და ბედნიერად.
- წუხელ იქ ვიყავი, მათთან ვიქეიფეთ და დღეს აქ გეახელით.
- წუხელ იქ ვიყავი, დღეს აქ გეახელით.
- ფევილი აქა, ქატო იქა
ლხინი აქა, ჭირი იქა.

- ახტება და დახტება ე, სულ-ბოროტიანი,
დაჯდება და უცქერის ხოსრო დოვლათიანი!
- ჭირი იქა, ლხინი აქა,
ქატო იქა, ფხვილი აქა,
მთას ურემი ავაგორე,
წამოვიდა გორებითა,
აივსენით ქონებითა,
ჭკუითა და გონებითა.
- “ჭირი იქა, ლხინი აქა,
ქატო იქა, ფხვილი აქა.
მთას ურემი ავაგორე,
წამოვიდა გორებითა
აქ სიცოცხლით გამოძეხით
საიქიოს ცხონებითა.” (ფორჩხიძე ზურაბ, 1992 ხალხური
ზღაპრები წიგნი I თბილისი.)
- “ჭირი იქა, ლხინი აქა,
ქატო იქა, ფხვილი აქა.
ელესა, მელესა,
ჭიქა მეკიდა ყელასა:
მთქმელსაც და გამგონებელსაც
მილი გაამოთ ყველასა!” (ფორჩხიძე ზურაბ, 1992 ხალხური
ზღაპრები წიგნი I თბილისი.)
- სამი ვაშლი, სამი ბროწეული
ღმერთმა ნუ მოგიშალოთ,
თქვენი ხელით მოწეული.
- იმათ დათრობა, ჩვენ გართობა,
აიანთარი, ბაიანთარი,
წყეული იყოს ფულის ყანთარი,

გამგონემ გასძლოს ასი ზამთარი,
როგორც არ მითქვამს ყველა მართალი!

- ისინი იყვნენ ჭირში,
ჩვენ ვიყავით ლხინში.
ცხრაი ვაშლი ჩამოვაგდე,
ცხრაი კიდე ბროწეული,
ღმერთმა ყველას მოგახმაროთ
თქვენი მკლავით მოწეული.

როგორც ვხედავთ, ქართული ზღაპრების დასასრული, დასაწყისის
ფორმულასთან შედარებით, უფრო მრავალფეროვანია და ძირითადად
გალექსილია შაირის ფორმით.

მესამე თავი

3.1. ქართული ხალხური ზღაპრები და მათი ანალიზი

3.2. ამირანი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი მონადირე, სახელად სულუკმახი. ჰყავდა ორი ვაჟიშვილი: ბადრი და უსუპი.

სულუკმახი თავის სიცოცხლეში ნადირობდა და განთქმული მონადირედ ითვლებოდა. ერთხელაც წავიდა სანადიროდ, დაულამდა და ერთ გამოქვამულ კლდეს მოადგა. იქ ქალღმერთი დალი ცხოვრობდა.

შუალამისას მალლიდან ქალის წივილი მოესმა. სულუკმახი წამოხტა, კლდეს ირგვლივ შემოურბინა, მაგრამ ასავალი გზა ვერ იპოვა.

დილით სულუკმახი სოფელში წავიდა. მტეხელს რამდენიმე ცალი სატეხი გააკეთებინა, თან ჩაქუჩიც წამოიღო და უკან დაბრუნდა. სატეხები კლდეს მიაჭედა და საფეხურები გააკეთა. სულუკმახმა მალლა მწოლარე ქალი ნახა.

რად ყვირი, რა გაჭირვება გაქვს? - ჰკითხა ქალს.

მე ვარ განთქმული ქალღმერთი დალი. ერთ ღამეს, როცა მეძინა, გვერდით მომწოლოდა ერთთი მონადირე, სახელად ცამცუმი, და ჩემი ოქროს ნაწნავები დაეჭრა.

გამომეღვიძა, მაგრამ წინააღმდეგობა ვეღარ გავუწიე და წავიდა. ახლა სიკვდილის დრო მომიახლოვდა. აილე ჩემი დანა, გამიჭერ შუაზე მუცელი, შიგ ცოცხალი ბავშვი მყავს და ამოიყვანე, ცოდვას, სამარეში ცოცხალს ნუ ჩამატან.

ამას მუცელში დრომდი რომ დასცლოდა, დიდი გმირი გამოვიდოდა. წაიყვანე ბავშვი, თუ ვაჟი იყოს, ამირანი¹⁸ დაარქვი, თუ ქალი რაც შენი ნებაა, ისა. სამი დღე-ღამე უშობელი დეკეულის გვამში გაჩერე, ერთი დღე-ღამე კურაყის გვამში და გაიზრდება, - უთხრა დალიმ.

სულუკმახმა მაშინვე გაჭრა ქალი და ამოიყვანა ბადრივით ვაჟი. ქალმა კი სული დალია.

სულუკმახმა ბავშვს ამირანი დაარქვა, წაიყვანა შინ, სამი დღე და ღამე დეკეულის გვამში ამყოფა, ერთი დღე და ღამე კი კურატის გვამში და ზრდის თავის შვილებთან ერთად.

შვილებსა და დედას ძალინ უყვართ პატარა ამირანი. სულუკმახმა თქვა: საწყალი კაცი ვარ და ბავშვი მდიდიარს უნდა მოვანათვლინო. ნათლობაში უფალმა ღმერთმა ჩამოიარა და და სულუკმახს უთხრა:

მე მომანათვლინე!

ხათრი ვეღარ გაუტეხა და მოანათვლინა. უფალმა ღმერთმა ნათლულს დაანათლა: აღელვებული მტკვრის სიმარდე, მგლის მუხლი და გაქანებული გუთნეულის ძალა. ამირანი მართლა ასეთი ღონიერი გამოვიდა.

სულუკმახმა სიკვდილის წინ შვილებს დაუბარა: მე რომ მოგვკვდები, დევები დაგიწყებენ ბრძოლას. აქედან აიყარეთ და ამა და ამ ალაგას ივცხოვრეთო. მალე სულუკმახი მოკვდა და შვილები ობლად დარჩნენ.

ბადრი, უსუპ და ამირან

ობლები დავიყარენით

¹⁸ ზღაპრის გმირის სახელი

ევების შეშინებულნი,

ჩაბალხში ჩავიყარენით.

ამირანი როცა წამოიზარდა, ძმებს უთხრა:

წავიდეთ, ბიჭებო, იქნებ რამე ვიშოვნოთ, თორემ მშვირები
დავიხოცებითო. ძმები დაეთანხმნენ.

სამნი ძმანი წამოვიდნენ:

ბადრი, უსუპ, ამირანი.

ცხრა მთანი გადმოიარეს,

მეთუ ალგეთისანი.

იქაც ერთი კოშკი იდგა,

ნაგები ბროლის ქვისანი.

ცხრა დღე და ღამე უარეს,

ვარ უპოვეს კარნი მისნი.

ამირანმა წიხლი მისცხო,

იქ შეიბა კარი მისი.

კარებს უკან მკვდარი იდო,

საწყალი და საბრალისი.

თითებს შუა წიგნი ჰქონდა

დანაწერი ქალღმრთისი:

ვინც ჩემს ბაყ-ბაყს მომაშორებს,

ჩემი რაში¹⁹ ალაღ მისი;

ვინც ჩემს ბაყ-ბაყს მომაშორებს

ჩემი კოშკიც ალაღ მისი;

- ვინც ჩემს ბაყ-ბაყს მომაშორებს,

ცოლიც, ოქროც ალაღ მისი.

ვინაობას თუ რომ მკითხავთ,

ძმისწული ვარ უსუპისი.

ამირანმა ძმებს უთხრა:

წავიდეთ, ის ბაყბაყ დევი მოგვკლათ და ამოდენი სიმდიდრე ჩვენ დაგვრჩებაო.

არაო, - უთხრა უსუპმა, - ვინც ამას გაიგებს, იტყვის, მკვდარი გაუძარცვავთო.

ამირანი და მისი ძმები ისევ წამოვიდნენ. გზაში შემოხვდათ ბაყბაყ დევი,

სად მიდიხარო? - შეეკითხნენ ძმები.

ერთი მონადირე, ცამცუმი, მომკვდარა და იმის შესაჭმელადაო.

გაბრუნდი, წყნარად წადი. შენ ადამიანის ხორცს ვინ შეგაჭმევსო, - უთხრა ამირანმა. ამირანი და ბაყბაყ დევი შეიბნენ:

¹⁹ გმირების ცხენი. ის ღმერთმა შექმნა გმირების დასახმარებლად.

ამირან, დევი შეიზნენ,

მინდორს გაჰქონდა გრიალი,

ამირანმა დევი დასცა,

დააწყებინა ღრიალი,

დასცა და ბეჭი მოსტეხა,

ადგილიც დახვდა ქვიანი.

მაცა, ამირან, ნუ მომკლავ,

ქალი გასწავლო თმისანი;

წყალს გაღმა ქალსა გასწავლი,

სახელად კამარ ქვიანი.

წადი, იმისთვის იომე,

თუ ომი შეგიძლიანო.

თან შიკრიკსაც გაგაყოლებ, კამარის გზას გასწავლისო, - უთხრა დევმა.

დევი ათთავიანი იყო, ამირანმა მოსჭრა ცხრა თავი.

ეს ერთი თავი მაინც მაჰატიე, - უთხრა დევმა.

არა, ესეც უნდა მოგჭრაო.

რახან ამასაც მომჭრი, თავიდან სამი ჭია ამოძვრება და ისინი მაინც გაუშვი ცოცხლებიო.

აიანმა მოსჭრა მეათე თავიც და ჭიები გაუშვა. უსუჰმა უთხრა:

ბარემ დახოცე ესენიც, რახან ერთი ჭირი მოიშორე, მეორეც ზედ მიაყოლეო.

ნეტავი შენ, ჭამამ რა ქნა, ლოკვამ რა უნდა ქნასო! - უთხრა ამირანმა.

ეს ჭიები გველუშაპებად იქცნენ.ძმები წამოვიდნენ. გზაში შეხვდათ ეს გველუშაპები. უსუპმა უთხრა ამირანს:

წადი და შენ ეომეო! ამირანმა პირველი მოკლა, მეორეც ზედ მიაყოლა, მესამე კი ამირანი ჩაყლაპა. უსუპს გული მოუვიდა, ჰკრა ისარი გველუშაპს და ბოლო წააწყვიტა რამდენიმე ადლი. წავიდა გველუშაპი, მოინელოს. შემოეხვია ხეს, მაგრამ ბოლო აღარ მიწვდა პირამდის. გველუშაპმა დედას უთხრა:

მუცელსა მგვრემსო.

დედამ ჰკითხა:

დარეჯანიანთი ხომ არ ჩაგიყლაპავს? თუ ის ჩაყლაპე, ვერ მოინელებო!

ამირანს ჯიბეში დანა ჰქონდა. ამოიღო, გამოსჭრა გველუშაპს მუცელი და გამოვიდა. გველუშაპი მოკლა, მისი დედაც ზედ მიაყოლა და კიდევ მოვიდნენ ბადრი და უსუპი.

შეისვენეს, ცოტა პურიც ჭამეს, ადგნენ და წამოვიდნენ კამარის საძებრად. ბაყბაყის მოცემული შიკრიკი გზას ურევდა. ეს უსუპმა შეამჩნია და ჯვარედინ გზაზე ერთი მუუს კუნძუზე დაკრა ისარი. მესამე დღეს ისევ იქვე ჩამოიარეს და ისარიც იპოვეს. უსუპმა უთხრა ამირანს:

ვარა უყურებ, ამირან,

არ გამარჯვების ნიშანი,

აი, მესამედ მოვედით,

გუშინ რომ დავკარ ისარი.

ამირანმა შიკრიკს თავი მოსჭრა. გზაში ერთ კოშკს მიადგნენ. ხმაური ისმოდა. ამირანმა დაუმახა:

ოჯახის პატრონო, გამოდი გარეთო! კოშკში თურმე დევები ცხოვრობდნენ. ძთავიანთ დას უთხრეს:

აბა, გადი, გახედე; ვინ არიან, თუ დარეჯანიანთი არიან, მათთან სიფრთხილე გვართებს. ამირანს ცხრილის ტოლა თვალები და წინ ოქროს კბილები აქვსო.

ქალი გამოვიდა. უნდა გაიგოს ამირანს ოქროს კბილი აქვს თუ არა და გაუცინა. ამირანმა უთხრა:

რას მიცინი დევის ქალო,

რას მიელვებ თეთრსა კბილსა,

გამივლი და გამომივლი,

გამისინჯავ ბაგე-კბილსა!..

ქალმა დაუნახა ოქროს კბილი, შევარდა სახლში და ეს დევებს უთხრა. ამირანიც უკან შეჰყვა და დაუწყო დევებს ბრძოლა. სახლში დახოცა დევები. კარები ჩახურულია. დადგა სისხლის მორევი და იხრჩობა ამირანი. წვდა ერთ დევს და კარებს მიახალა. ფიხარი გაიმტვრა და სისხლის მორევი დამოვიდა. ამირანსაც ეშველა.

წამოვიდა და მოადგნენ ერთ დიდ მდინარეს. ამირანმა უსუპს უთხრა:

შენი თეთროვანი მათხოვეო (უსუპს კარგი თეთროვანი ჰყავდა!).
უსუპს არ უნდოდა თეთროვანის თხოვება, შენი ყამარის ძეგნით
დავიღალეთო, მაგრამ მაინც ათხოვა. შეჯდა ამირანი და გავიდა წყალზე.

ყამარი კოშკში ზის. ავიდა მასთან ამირანი და უთხრა: ცოლად უნდა
წაგიყვანო. ყამარი სპილოთა ხელმწიფის შვილი იყო. მის მამას ფეხები
კაცისა ჰქონდა, ტანი კი სპილოსი. ყამარი ჭურჭელს რეცხავდა. ამირანს
უთხრა:

დაალაგე, ოღონდ ფრთხილად, არაფერი გატეხო, თუ გაგიტყდა
რამე, მაშინ მამაჩემს ამბავს მიუტანენო.

ამირანს ერთი თეფში სამჯერ დაუვარდა. აოღო, ძირს დაახეთქა და
გატეხა. ნატეხმა ნატეხს უთხრა, მთელმა მთელს და ახარეს ხელმწიფეს:
ყამარ ქალი წაიყვანეს, კამარ ქალი წაიყვანესო!

ამირანმა წამოიყვანა ყამარ ქალი. ყამარმა თან წამოიღო მარილის
კვნიტი, სავარცხელი და სარკე. სპილოთა ხელმწიფემ ჯარი შეკრიბა და
დაედევნა.

ამირან წყალს რომ გამოვიდა, ძლიერ დიდი ქარიშხალი ამოვარდა.
ყამარმა უთხრა: აი, მამაჩემი მოდისო. ადგა და სავარცხელი გადააგდო.
უკან გაჩნდა უდაბური ტყე. სპილოთა ხელმწიფემ გადმოლახა ტყე.
ამირანიანთ კიდევ წაოეწია ქარიშხალი.

ახლა ყამარმა მარილის კვნიტი გადააგდო. უკან გაჩნდა ერთი
უდაბური პიტალო კლდე. სპილოთა ხელმწიფემ გადმოლახა ესეც.
ამირანიანთ კიდევ წამოეწია ქარიშხალი.

ყამარმა გადააგდო სარკეც. უკან გაჩნდა დიდიზღვა. შემოესია ამ
ზღვას სპილოთა ხელმწიფის ჯარი, მეტი ნაწილი გამოვიდა. ამირანიანთ
კოშკში მივიდნენ. ცოტა ხანში კოშკს სპილოთა ხელმწიფის ჯარიც მოადგა.

აბა, უსუპ, უნდა ეომოო! - უთხრა ამირანმა. უსუპმა დაუბარა ამირანს:

სანამ ჩემი ხმალი პრიალებდეს, მანამ არ გამოხვიდეთო.

ბევრი იომა უსუპმა, მაგრამ დაინახეს, რომ მისი ხმალი აღარ პრიალებდა. გავიდა ახლა ბადრი. მანაც იგივე უთხრა ამირანს. როდესაც დაინახა ყამარმა, რომ ბადრიც აღარ არის, გააღვიძა ამირანი. ჩავიდა ამირანი და დაუწყო ბრძოლა ჯარს.

სპილოთა ხელმწიფეს ერთი ჩარხი ჰქონდა. თვითონ ატრიალებდა მას და ჯარი სულ მრავლდებოდა და მრავლდებოდა.

ამირანმა იმდენი იომა, რომ იმ ჩარხს მიაღდა, ჰკრა ხმალი და დაამტვრია. მერე ჯარი აღარ მრავლდებოდა და სულ გაწყვიტა.

ახლა შეიზნენ ამირანი და სპილოთა ხელმწიფე. ხელმწიფეს სპილოს ტანი აქვს. ამირანი ამ ტანზე სცემს ხმალს და ვერაფერს აკლებს. ეს დაინახა ყამარ ქალმა და კოშკიდან გადასძახა:

ამირან, დოლე, გოლეო,

ომში გაქებენ ხოლმეო,

ომი კარგი გცოდნია,

ხერხი ვერ მოიგონეო.

ზევით რატომ სცემთ სპილოსა,

ქვევით მოუსვი რბილოსა!

ეს გაიგონა ამირანმა, მოუსვა ხმალი ფეხებზე და მოსჭრა. მაშინ სპილოთა ხელმწიფემ დაუძახა:

შეხედე ავსა კამარსა,

ეს ვინ არჩია მამასა!

ვაი, თუ ხელში ჩაგიგდე,

ყელში გაგიყრი დანასა.

ამირანმა აკუწა სპილოთა ხელმწიფე და ავიდა კოშკში. ყამარმა დაუძახა:

წადი, შენი ძმები იპოვეო!

წამოვიდა ამირანი, დახოცილი ჯარი დაათვალიერა და იპოვა მკვდარი ბადრი და უსუპიც, ერთად დააწყო და თქვა: ამათთან მეც უნდა მოვიკლა თავიო. ხან ხმალს დაიკრავს თავში, ხან რას, მაგრამ არ კვდება. გამოვიდა ერთი ქაჯი და ამირანს უთხრა:

რახან ძალიან გინდა სიკვდილი, შენი სმლით ნეკა თითიდან სისიხლი გამოიშვი და ოკვდებო.

გაიჭრა თითი, გამოიშვა სისიხლი და სული დალია. ყამარმა ეს დაინახა კოშკიდან. გამოიქცა. დაიწყო ტიილი და გნიასი. გამოძვრა ერთი პატარა თავგი და დახოცილებს დაუწყო სისიხლის წუწნა. ყამარმა დასცხო მათრახი და თავგი მოკლა. გამოვიდა მეორე თავგი და უთხრა:

აი, შე ავო დიაცო, მთელი ქვეყანა ამოაწყვეტინე, ქმარ-მაზლნიც წინ გიწყვია დახოცილები, ბრალი შენი, თორემ ამ თავგს მე ახლავე გავასოცხლებო.

მოგლიჯა სამყურა ბალახი, მიუსვ-მოუსვა თავგს და გააცოცხლა. ეს დაინახა ყამარმა. მანაც მოგლიჯა იგივე ბალახი, მიუსვ-მოუსვა დახოცილ ქმარსა და მაზლებს და გააცოცხლა.

წამოვიდნენ კოშკში. ამის შემდეგ მარავალი გმირობა გამოიჩინა ამირანმა. მრავალი დევი და ავი სული დახოცა. მისი მომრევი ქვეყანაზე არავინ იყო.

ერთხელ ამირანს გზაზე შემოხვდა განთქმული გმირის ამბრის და, მკვდარ ძმას მიასვენებდა ურმით. ამბრს ურმიდან ცალი ფეხი გადმოვარდნოდა და ფეხი, როგორც გუთანის, ეგრე ხნავდა. დამ ამირანს შესძახა:

აუწიე ფეხი და დაუდე ურემზედაო.

დაეჭიდა ამირანი, მაგრამ ძვრაც ვერ უყო. დამ ასწია და დაოდო ურემზე ფეხი. მერმე უთხრა:

ღმერთმა ხომ იცის ამირან,

შენ ამბრს ვერ მიეძარები,

ცოცხალი ცოცხალსა გჯობდა,

მკვდარსაც ვერ შეეძარები.

ამირანს დედამიწაზე მომრევი არავინ ჰყავდა. დევები სულ გაწყიტა და მერმე აღარ არიან დედამიწაზე. ერთხელაც ამირანი იალბუზის მთაზე²⁰ მიდიოდა. გზაში თავისი ნათლია²¹, უფალი ღმერთი შეხვდა.

– ნათლიავ, ასეთი ღონე რად მინდოდა, ჩემთან შემბმელი აღარავინაა ქვეყანაზე, მოდი, ახლა მე და შენ ვიჭიდაოთო!

უფალი ღმერთი მოხუცია, ხელში ხის ჯოხი უჭირავს.

²⁰ იალბუზის მთა: ყველაზე მაღალი მთა კავკასიასა და რუსეთში

²¹ ქრისტიანული რელიგიის მიხედვით ნათლობა აუცილებელია.

– აბა, მე ამ ჯოხს დავარჭობ და თუ ამოაძრობ გამარჯვებული იქნებიო, - უთხრა მან. დაარჭო უფალმა ჯოხი, დაწვდა ამირანი და ამოიღო. მეორედაც დაარჭო, მეორედაც ამოიღო ამირანმა.

– ე, ნეტავი რას მათამაშებ, რად მაწვალეო! მაშინ უფალმა შეულოცა ამ ჯოხსა და ისე დაარჭო. ჯოხმა დედამიწაში ფესვები გაიდგა. დაებლაუჭა ამირანი, მაგრამ ვეღარ იღებს.

ღმერთმა ამ ჯოხზე გადაადგო ჯაჭვი და ამირანი მიაჯაჭვა. გაუჩინა დღეში ერთი პური და ერთი ჭიქა წყალი. მცველად ყურმა დაუნიშნა.

წლიდან წლამდის ყურმა ლოკავს ამ ჯაჭვს. ამირანს ხელში ურო უჭირავს. დიდ ხუთშაბათ დღეს მოფრინდება ერთი ბოლოქანქარა ჩიტი და ჩამოჯდება ჯაჭვზე, ამირანი დასცემს უროს. ჩიტი გაფრინდება, ჯოხი კი ისევ ჩაერჭობა მიწაში.

ყურმა ლოკავს ჯაჭვს, სადაცაა უნდა გაწყდეს, მაგრამ დიდ ხუთშაბათ დღეს მჭედლები უროს დაჰკრავენ გრდემლზე და ჯაჭვი ისევ მთელდება.

მას შემდეგ ამირანი იალბუზის მთაზეა მიჯაჭვული. რომ აიწყვიტოს, ქვეყანას ააოხრებს და პირველად მჭედლებს მოსპობს.

3.2.1 ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარი აგებულია ცნობილი ლეგენდის მიხედვით ამირანის შესახებ. საქართველოში ყველამ იცის კავკასიონის მთაზე მიჯაჭვული ამირანის მითი. ეს არის გამოგონილი თავგადასავლებით სავსე ზღაპარი, რომელშიც მოთხრობილია ამირანის პერსონაჟი. იგი ზღაპრის მთავარი

გმირია და მოვლენები ვითარდება მის გარშემო. ზღაპარში მოთხრობილია მონადირისა და მისი შვილების ცხოვრების ისტორია. ქალღმერთი დალი სიკვდილის წინ დახმარებას სთხოვს მონადირეს, რათა მისი შთამომავლობა არ დარჩეს უპატრონოდ.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

სულუკმახი: ძლიერი მონადირე, პატიოსანი.

ამირანი: ძლიერი, ღონიერი, ჭკვიანი და სამართლიანი. ბოლოს გადიდგულდება, რისთვისაც ისჯება.

ბადრი და უსუპი: ძმისათვის თავდადებულნი და თავგანწირულნი.

დევები: ძლიერნი, ღონიერნი, გულბოროტნი და გაუმადლარნი.

სპილოთა ხელმწიფე: გულბოროტი და ძლიერი.

ყამარი: ქმარზე უზომოდ შეყვარებული ქალი, მისი ერთგული.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარში მოცემულია ერთზე მეტი შეტყობინება. პირველ ყოვლისა, აღინიშნა სიკეთის მნიშვნელობა. სხვა მნიშვნელოვანი გზავნილი არის ის, თუ რამდენად ცუდია ქედმაღლობა. რაც არ უნდა ძლიერი და წარმატებული იყოს ადამიანი, ის არ უნდა იყოს თვითკმაყოფილი, არ უნდა გადიდგულდეს.

4) ნაწარმოების ენა

ძალიან ბევრი გამოგონილი ამბავია ზღაპარში. ამ მიზეზით, აუცილებელია უფრო ფრთხილად წაკითხვა, რათა გავიგოთ რა არის მესიჯი. ენა გასაგები, სადა და უბრალოა. ბლომად არის ჩართული ლექსი-შაირები, რომლებიც სავსეა დიალექტიზმებით. ამ შაირებიდან მრავალი

მათგანი ხალხშიც იყო გავრცელებული და ბევრი ზეპირად იცოდნენ ძველ საქართველოში.

5) საკუთარი აზრი

გაანალიზებული ზღაპარი ძალიან მნიშვნელოვანია შეტყობინებების თვალსაზრისით: მიუხედავად ღვთით მონიჭებული ყველა სიკეთისა, ადამიანი უნდა დარჩეს თავმდაბალი; არ უნდა გაყოყნდეს და არ დაკარგოს ზომიერების გრძნობა. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც ზღაპრის წაკითხვა შეუძლიათ ბავშვებსა და მოზარდებს. აქ გამოგონილი და მითოლოგიური ელემენტები შერწყმულია და მასში იდუმალი და დამაინტრიგებელი ასპექტები ჭარბობს. ეს არის ნაწარმოები, რომლის დასასრულს მკითხველს აღელვება და ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილება ელის.

3.3. ასფურცელა

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი ქვრივი დედაკაცი, ქმარი ადრევე მოუკვდა და სამი მცირეწლოვანი შვილი დარჩა

-ორი ვაჟი და ერთი ქალი. ღარიბი კაცის კვალობაზე ქალს პატარა მამულიც ჰქონდა, მაგრამ სიმარტოვის გამო ვეღარ ამუშავებდა. ხოლო როცა შვილები წამოეზარდნენ, მათ უთხრა

-სანამ პატარები იყავით, არაფერს გეუბნებოდით, ახლა კი დროა, თქვენს მამულს მიხედოთ და უპატრონოთო. შვილებმა არც კი იცოდნენ, თუ მამული ჰქონდათ, და დედას ჰკითხეს:

-სადა გვაქვს მამულიო? დედამ ასწავლა, სადაც ჰქონდათ მამული, მაგრამ შვილებს ძალიან ეშორათ,

- იმ სიშორეზე სადილს ვინ მოგვითმანსო?

-ოღონდ თქვენ წადით და სადილს ყოველთვის თქვენი და ჩამოგიტანთო. ძმებს ჭკუაში დაუჯდათ დედის ნათქვამი და მამულში წასასვლელად მოემზადნენ, დედამ პირველწასვლისას ერთი კვირის სამყოფი საგზალი გაუმზადა, თან ბლომად ხახვი გაატანა და დაარიგა:

- შვილებო, ეს ხახვი გაფცქვენით და ნაფცქვენი გზაზე დაყარეთ. თქვენი და რომ საჭმელს წამოგიღებთ, ხახვის ნაფცქვენს გამოყვება და თქვენი პოვნა აღარ გაუჭირდებაო. წავიდნენ ძმები სამუშაოდ და, როგორც დედამ დაარიგა, მთელი გზა ხახვის ნაფურჩალით მოფინეს. იქვე ახლოს ერთი ასთავიანი დევი ცხოვრობდა, გამოვიდა დევის დედა, მოკრიფა ხახვის ნაფურჩალი და თავისი სასახლისაკენ მიმავალ გზაზე დაყარა. კვირა რომ შესრულდა, დედამ გემრიელი სადილი მოამზადა, ჩაალაგა

ხურჯინში, გადაჰკიდა ხურჯინი ქალს და გაგზავნა ძმებთან. ქალი მიჰყვა ხახვის ნაფურჩალს, იარა, იარა და დევის სახლს მიაღწა. შინ მარტო დევის დედა დაუხვდა, მივიდა ქალი და ჰკითხა: - დედი, დედაშვილობასა, მითხარი, ჩემი ძმები აქ ხომ არა მუშაობენო?

- რის ძმები, რა ძმები,

- უთხრა დევის დედამ,

-აქ ჩემი ასთავიანი შვილი ცხოვრობს, მოდი, ჩქარა, დაგმალე, თორემ საცაა მოვა და შეგჭამსო. წაიყვანა დევის დედამ ქალი და სახლის ყველაზე ბნელ კუნჭულში დამალა. ცოტა ხნის შემდეგ მართლაც მოვიდა ასთავიანი დევი. ერთ მხარზე ნანადირევი ეკიდა, მეორე მხარზე ხმელი ჭადარი ედო. ტვირთი ეზოში დაყარა და შინ შევიდა. შესვლისთანავე ცხვირი შეიჭმუხნა და დედას უთხრა: - დედი, ადამიანის სუნი მცემსო!

- რას ამბობ, შვილო, შენი შიშით ცაში ფრინველს ვერ გაუჭაჭანებია და ხმელეთზე ჭიანჭველას და აქ ადამიანის შვილი როგორ მობედავდაო?

- უთხრა დედამ. დევმა მაინც არ დაუჯერა.

- არა, დედი, ნამდვილად ადამიანის სუნი მცემსო. მაშინ გამოუტყდა დედა და უთხრა:

- მე ერთი კარგი ქალი შემოვიტყუე სახლში, შენ საცოლედ მინდა და თუ არ შეჭამ, გიჩვენებო.

- არ შევჭამო,

- შეჰპირდა დევი. მაშინ გამოიყვანა დევმა დამალული ქალი და აჩვენა. დევს მოეწონა და ცოლად შეირთო. ძმები ელოდნენ დას, ელოდნენ და, რომ არსად გამოჩნდა, ადგნენ და შინ დაბრუნდნენ. დედას უსაყვედურეს:

- რატომ საჭმელი არ გამოგვიგზავნეო?

- ვაი, მომიკვდეს თავი!

- შეიცხადა დედამ და ტირილი დაიწყო,

- ჩვენი მამულის ახლოს ერთი ასთავიანი დევი ცხოვრობს და თქვენს დას უთუოდ ის წყეული დაიჭერდაო. ძმებმა რომ ეს გაიგეს, იმავ წამს მოემზადნენ და დის გამოსახსნელად წავიდნენ. შორიდან გამოჩნდა დევის სახლი, დევის დედამ შეამჩნია მათკენ მიმავალები და ქალს უთხრა:

- აბა გაიხედე, მართლა მოჩანს რამე, თუ თვალი მატყუებსო? ქალმა გაიხედა და უთხრა:

- ბუზის ტოლად მოჩანან ვიღაცეები და აქეთ მოდიანო.

- ვაი მაგათი დედის ბრალიო,

- თქვა დევის დედამ და ცოტა ხნის შემდეგ რძალი კიდევ გაახედა.

- ორი კაცი მოჩანს და აქეთ მოდიანო,

- უთხრა ქალმა.

- ვაი მაგათი დედის ბრალიო,

- კიდევ თქვა დევის დედამ. ამასობაში ძმები დევის სახლს მიადგნენ, ქალმა იცნო ძმები და თვალცრემლიანი შეეგება, ხან ერთს ეხვეოდა და ჰკოცნიდა და ხან მეორეს. დევის დედა მიხვდა, რომ მოსულები მისი რძლის ძმები იყვნენ და შინ შეიწვია. აჭამა პური და მერე უთხრა:

- ახლა კი მოდიო, დაგმალავთ, თორემ საცაა ჩემი შვილი მოვა და ორივეს შეგჭამთო. ძმები შეშინდნენ და დაიმაღლნენ. ცოტახნის შემდეგ დევიც მოვიდა. ერთ მხარზე ისევ ხმელი ჭადარი გაედო და მეორეზე

დახოცილი ნადირი ეკიდა. ტვირთი კართან მოიხსნა, შეაბიჯა შინ და დედას უთხრა:

- დედი, ადამიანის სუნი მცემსო! დედამ ჯერ დაუმალა, მაგრამ შვილი რომ აღარ მოეშვა, გამოუტყდა:

- თუ პირობას მომცემ, რომ არ შეჭამ, აქ შენი ცოლისძმები არიან და გამოგიჩენო.

- არ შევჭამო,

- შეჰპირდა დევი. დედამ გამოუყვანა დამალული ცოლისძმები და აჩვენა. დევმა ახედ-დახედა ბიჭებს და უთხრა:

- მოდი, ვახშმის თადარიგს შევუდგეთო. ძმები დათანხმდნენ და შეუდგნენ დახოცილი ნადირის გატყავებას, მაგრამ სანამ ისინი ერთ ირემს ფეხებს გადაუსერავდნენ, დევმა მთელი ნანადირევი დაატყავა და ქვაბში ჩაუძახა, მერე ცოლისძმებს ის ირემიც გამოჰგლიჯა ხელიდან, ერთი გაკვრით გააძრო ტყავი, მიკუწ-მოკუწა და ისიც სხვა ირემებს მიაყოლა. ხორცი რომ მოიხარშა და ვახშმად დასხდნენ, დევმა ჰკითხა ძმებს,

- ძვლის კაცები ხართ თუ ხორცისაო? ძმებს შეეშინდათ და ხორცზე უარი თქვეს:

- ჩვენ ხორცისა რა ღირსები ვართ, ძვლებითაც იოლად გავალთო. გაუსვა დევმა პირი და მთელი ხორცი თვითონ შესანსლა, გამოხრული ძვლები კი ცოლისძმებს მიუყარა. კარგად რომ გამოძლა, ქვევრს მოხადა და კიდევ ჰკითხა:

- კოკის კაცები ხართ თუ ყანწისაო²²?

²² ცხოველების (როგორიცაა ხარი, კამეჩი, ჯიხვი) რქებიდან დამზადებული სასმისი.

- ყანწისაო,

- უპასუხეს ისევ შეშინებულმა ცოლისძმებმა. დევსაც ეს უნდოდა, თვითონ კოკა დაიდგა და ძმებს კი ყანწი გადაუგდო. ამასობაში დამძინები დროც მოვიდა. დევმა ცოლისძმებს ჰკითხა:

- ტახტის კაცები ხართ თუ ბაგისაო?

- ტახტი რა ჩვენი საქმეა, ბაგაში დავიძინებთო,

- უთხრეს ძმებმა. დევმა შეიყვანა ძმები გომურში და ბაგაში დააწვინა. თვითონ ტახტზე გაიშოტა და ხვრინვა ამოუშვა. დილით დევმა გაიღვიძა და დედას უთხრა:

- დედი, პური მშია და მაჭამე რამეო.

- ჩადი, შვილო, გომურში, კიდობანში ორი პური დევს და შეჭამეო,

- უთხრა დედამ. დევი ჩავიდა გომურში, მაგრამ პურის კიდობანს ზედაც არ გაჰკარებია, დამძინებული ცოლისძმები რომ დაინახა, სიმსუნაგემ წასძლია, პ დედას იმედი ჰქონდა, შვილები დამიბრუნდებიან და დასაც მოიყვანენო, მაგრამ რომ აღარ გამოჩნდნენ, იფიქრა, უთუოდ ასთავიანი დევი შეჭამდაო, დამორთო ტირილი. ამ დროს ჩამოიარა ერთმა თმაჭაღარა კაცმა და დედას ჰკითხა:

- მითხარი, შვილო, რა ამბავია შენს თავს, რა გატირებს ასე გულამოსკვნითო? დედამ უამბო თავისი გასაჭირი, ასე და ასეა ჩემი საქმე, ასთავიანმა დევმა შვილები შემიჭამა და იმათ დავტირიო. კაცმა რომ დედის დარდი გაიგო, ჯიბიდან ერთი თურაშაული ვაშლი ამოიღო, მისცა დედას და უთხრა:

-ეს ვაშლი ას ნაწილად გაჭერი და ყოველდღე თითო ნაჭერი შეჭამე. სულ რომ გაათავებ, ბიჭი გაგიჩნდება და ასფურცელა დაარქვი. ის

ამოგიყრის დევის ჯავრს და შვილებსაც ისევ დაგიბრუნებსო. დედაკაცი მართლაც ისე მოიქცა, როგორც კაცმა დაარიგა: ვაშლი ას ნაწილად გაჭრა და დღეში თითო ნაჭერს ჭამდა. მეასეც რომ შეჭამა, ბიჭი გაუჩნდა და ასფურცელა²³ დაარქვა. სხვები რასაც წლით იზრდებოდნენ, ასფურცელა იმდენს დღით იზრდებოდა, მალე ისეთი ბიჭი დადგა, რომ იმისი დანახვა მტერსაც კი გაუხარდებოდა. ერთხელ ასფურცელა თავის ტოლ ბიჭებში ჩილიკობას თამაშობდა. ერთ დედაკაცს კოკით წყალი მოჰქონდა. ასფურცელამ ჩილიკა გასტყორცნა და უნებლიეთ კოკას მოახვედრა. კოკა გატყდა. გაჯავრებულმა დედაკაცმა ასფურცელას უთხრა:

- დაწყევლით ვერ დაგწყევლი, რადგან დედისერთა ხარ. ოღონდ ამას კი გეტყვი: შნო თუ გაქვს, წადი და შენი და-ძმები გამოიხსენი ასთავიან დევს რომ ჰყვანან შეპყრობილიო. ასფურცელამ არ იცოდა, თუ და-ძმები ჰყავდა, დედა არ უმხელდა. მივიდა შინ და დედას ჰკითხა:

- დედი, მე და-ძმები მყავსო? დედამ ყველაფერი დაწვრილებით უამბო. ასფურცელა იმავე დღეს ასთავიან დევთან წასასვლელად სამზადისს შეუდგა. დედამ ბევრი უშალა, მაგრამ ასფურცელამ არ დაიშალა. აიღო ხმალი, მშვილდ-ისარი და წავიდა. დევის დედა ბანზე იჯდა და მატყლს ართავდა. დაინახა შორით მომავალი ასფურცელა და რძალს დაუძახა:

- აბა, ერთი გახედე, მართლა მოდის ვინმე, თუ თვალი მატყუებსო? რძალმა გაიხედა და,

- ვილაც აბჯრიანი ჭაბუკი მოდისო,

- უთხრა. დევის დედას გულმა ავი რაღაც უგრძნო და დაიწუწუნა:

²³ ზღაპრის გმირის სახელი.

- ვაი, მაგის დედის ბრალი და ვაი, ჩემი შვილის დედის ბრალიო. მალე ასფურცელმა დევის სასახლეს მიაღება. დაურიდებლად შეაბიჯა შიგ, შეხედა ახალგაზრდა ქალს და უთხრა:

- უთუოდ შენ ჩემი და იქნებო. ქალს გაუკვირდა:

-მე მხოლოდ ორი ძმა მყავდა და ორივენი დევმა გადაყლაპა, შენ კი არ ვიცი, ვინა ხარ და საიდან მოსულხარო. ასფურცელამ ყველაფერი დაწვრილებით უამბო. ქალმაც ირწმუნა. უცნობ ძმას სიხარულით გადაეხვია. დევის დედამ ასფურცელას ვინაობა რომ გაიგო, დამალვა მოუნდომა და უთხრა:

- მოდი, შვილო, დაგმალავ, თორემ საცაა ჩემი შვილი მოვა და შეგჭამსო.

-დამალულ სიცოცხლეს სიკვდილი მირჩევნიაო, - უთხრა ასფურცელამ, გამოვიდა ეზოში და დევის მოლოდინში აქეთ-იქით სეირნობა დაიწყო. მალე დევიც გამოჩნდა. ერთ მხარეზე დახოცილი ნადირი წამოეკიდნა, მეორეზე

-ხე გაედო და არხეინად მოდიოდა. თავის ეზოში უშიშრად მოსეირნე უცხო კაცი რომ დაინახა, მთლად გაცეცხლდა

- ჩემი შიშით ძირს ჭიანჭველას ვერ გაუვლია და მაღლა ბუზს, ვინ არის ეს თავხედი, რომ ჩემს ეზო-ყურეში დაუკითხავად დასეირნობსო?

- განრისხებული მიეჭრა ასფურცელას და შეუტია:

- ვინა ხარ და ან აქ რისთვის მოთრეულხარო?

- არა გრცხვენია, ცოლისძმას რომ მტრულად ხვდები,

- უთხრა ასფურცელამ, - სტუმრად მოვსულვარ და თუ შეგიძლია გამიმასპინძლო.

- კარგი, რაკი ცოლისძმა ყოფილხარ, ადარას გერჩი,

- უთხრა დევმა.

-მაშ მოდი, ნანადირევი გავატყავოთ და ვახშმის თადარიგს შევუდგეთო. გულში კი ფიქრობდა, ხელთ კარგი გემრიელი ლუკმა ჩამივარდაო. დაიწყეს დახოცილი ირმების დატყავება, სანამ დევი ერთს გაატყავებდა, ასფურცელამ ერთი ხელის დაკვრით დაატყავა მთელი ნანადირევი, დაჭრა კიდეც და ქვაბში ჩაყარა. უყურებს დევი ასფურცელას და უკვირს, ეს რა ყოფილაო. საჭმელი რომ მოიხარშა და ვახშმად დასხდნენ, დევმა ასფურცელასაც იგივე ჰკითხა, რაც იმის ძმებს: ძვლის კაცი ხარ, თუ ხორცისაო? ასფურცელამ თვალები გადაუბრიალა:

-ძვლის კაცი რად ვიქნები, განა ძაღლი ვარ, ხორცი გადმომიწყე აქეთო. დევმა გადაულაგა ხორცი და ასფურცელამაც გაჰკრა და გამოჰკრა, ხორცი თვითონ შეჭამა და ძვლები დევს დაულაგა. დევმა კიდეც ჰკითხა:

- კოკის კაცი ხარ, თუ ყანწისო?

- ყანწისა რად ვიქნები, კოკა მომიტაო,

-უთხრა ასფურცელამ. გადმოუდგა დევმა კოკა, მაგრამ გულში კი ძალიან შეფიქრიანდა, ამას რომ თავის თავის იმედი არ ჰქონდეს, ასე თამამად ლაპარაკს ვერ დამიწყებდაო. ვახშამს რომ მორჩნენ, დევმა ერთხელ კიდეც ჰკითხა: - გომის კაცი ხარ, თუ ლოგინისაო?

- გომის კაცი რად ვიქნები, განა ძროხა ვარ, ლოგინი გამიშალო,

-უთხრა ასფურცელამ. დევმა ასფურცელას ლოგინი გაუშალა და თვითონ გომურში დაწვა. დაწვა, მაგრამ იმის თვალს ძილი არ ეკარება,

სულ იმის ფიქრშია, ახლა კი დაეძინებოდაო, და ერთ უშველებელ ხმალს დაუწყო ლესვა. გამოედვიდა ასფურცელას ლესვის ხმაზე და მიხვდა, რომ დევი ღალატს უმზადებდა. ჩუმად წამოდგა ლოგინიდან, ფრთხილად აიყანა მძინარე დევის დედა და თავის ლოგინში ჩააწვინა. თვითონ მეორე ოთახში დაიძალა. მორჩა დევი ხმლის ლესვას, შეიპარა ჩუმად ასფურცელას საძინებელ ოთახში და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, დასცხო და დასცხო ხმალი ლოგინს. იმდენი ურტყა, სანამ დედაც და ლოგინიც სულ არ აკუწა.

-აბა თუ ბიჭი ხარ, ახლაც გამიდიდგულდიო, თქვა ნიშნის მოგებით და უკან გაბრუნდა. დილას გაედვიდა დევს და ასფურცელა რომ ცოცხალი და საღსალამათი დახვდა, გაოცებისაგან პირი დააღო.

- წუხელ ხომ არაფერს შეუწუხებიხარო?

- ჰკითხა ასფურცელას.

- არაო,

- უპასუხა ასფურცელამ.

- რწყილს მაინც არ უკბენიაო?

- არაო. დევი უფრო გაოცდა, მაშ ის ვინ იყო, ხმლით რომ აკვუწყო?

- შევიდა ოთახში, გადასწია საბანი და ნაწილ-ნაწილ აკუწული საკუთარი დედა კი დაინახა. ყველაფერს მიხვდა, განრისხებული ღრიალით გამოვარდა და დაეძგერა ასფურცელას. ასფურცელამ პირველსავე მოქნევაზე წელამდე ჩაასო მიწაში, იშიშვლა ხმალი და შესძახა:

- ჩქარა თქვი, რა უყავი ჩემი ძმები, თორემ მოვიდა ხმალიო!

- ოღონდ ნუ მომკლავ და გეტყვი, შეეხვეწა დევი.

-შენი ძმები მკვდრები არ არიან, მუცელში ერთი კოლოფი მაქვს და იმაში მისხედანო. ასფურცელამ მაშინვე გაუპო დევს მუცელი. ამოიღო კოლოფი და ამოიყვანა თავისი ძმები, ხოლო ასთავიანი დევი ხმლით აკუწა. მერე დაჯდა და ძმებს თავისი თავგადასავალი უამბო. ძმებმაც, რაღა თქმა უნდა, დიდად გაიხარეს. და-ძმებმა იმავე დღეს დატოვეს დევის სახლი და შინისაკენ გამოემგზავრნენ. გამოეგება გახარებული დედა და ყველანი სათითაოდ გადაკოცნა. და-ძმებმაც გაიხარეს დედასთან დაბრუნებით და მისი ნახვით და იმ დღიდან მათ სახლში სიხარული აღარ გამოლეულა. ერთ დღეს ასფურცელამ უთხრა დედას: - დედი, ასე ყოფნა არ გამოგვადგება, ჩვენ ცოლები გვინდა, ჩვენს დას – ქმარი, უნდა წავიდე და ღირსეული საქმრო და საცოლეები მოვნახო. გამოეშვიდობა და წავიდა. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ბოლოს ერთ ტრიალ მინდორში გავიდა. მინდორს არც თავი უჩანდა, არც - ბოლო. დგას ასფურცელა და იყურება აქეთ-იქით, აღარ იცის, რომელ მხარეს წავიდეს. ბოლოს ადგა, მოზიდა მშვილდს და ისარი გაისროლა, - სადაც ეს ისარი დაეცემა, ჩემი ბედიც იქ იქნებაო. იფრინა ისარმა, იფრინა და ერთი სახლის წინ ჩაერჭო. ეს სახლი სამი ძმა დევისა იყო. გამოცვივდნენ დევები, დაეჯაჯგურნენ ისარს, მაგრამ მიწიდან ძვრაც ვერ უყვეს. მერე თქვეს, ისარი რომ მიწიდან ვერ ამოგვიძვრია, ამის გამომტყორცნელთან რაღას გავხდებითო და შეშინებულები ცხრა მთას იქით გადაიხვეწნენ. მივიდა ასფურცელა, ამოაძრო თავისი ისარი და ჩაიდო საისრეში. უცბად სასახლიდან სამი მზეთუნახავი ქალი გამოვარდა, გადაეხვივნენ ასფურცელას და დაუწყეს კოცნა,

- შენა ხარ ჩვენი მხსნელიო. ეს ქალები ერთი სახელოვანი ხელმწიფის ასულები იყვნენ, დევებს მათი დედ-მამა ამოეხოცათ და დები ცოლებად წამოეყვანათ. ასფურცელამ უმცროსი ქალი იქვე შეირთო ცოლად და უფროსები ძმებისთვის დანიშნა.

ქალებმა უთხრეს:

– ჩვენი ერთადერთი ძმაც აქ არის, ცხრაკლიტულშია დამწყვდეული, ბარემ ისიც გაათავისუფლე და საითაც გინდა, იქით წაგვიყვანეო. ასფურცელამ დალეწა ცხრაკლიტული და გამოიყვანა მშვენიერი ჭაბუკი. წამოიყვანა ყველანი თავის სახლში და დევების მთელი სიმდიდრეც თან გამოაყოლა. დები ძმებს ჩამოურიგა, ჭაბუკ უფლისწულს თავისი და შერთო ცოლად და დაიწყეს მშვიდი და ბედნიერი ცხოვრება.

ჭირი იქა, ლხინი აქა,

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

3.3.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში დედა, რომელიც იტანჯება იმის გამო, რაც შვილებს დაემართა, ხვდება მოხუც ჯადოქარს და უამბობს მას თავის უბედურებას. შედეგად ეს ჯადოქარი ეხმარება მოხუც ქალს.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

ასფურცელა: ძლიერი, ღონიერი და ჭკვიანი.

დედა: მგრძნობიარე და უმწეო.

ძმები: მშიშრები და უმწეონი.

და: ლამაზი და მგრძნობიარე.

დევი: საშიში, ღონიერი და ძლიერი.

დევის დედა: ძლიერი და ეშმაკი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპრის მთავარი აზრი ის არის, რომ ძლიერი ყოველთვის ცდილობს სუსტების დაჩაგვრას. მაგრამ ეს ქვეყანა და უსამართლობა ვის შერჩენია?!

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა საკმაოდ მარტივი და გასაგებია. მესიჯი მკითხველისათვის ადვილად მისახვედრია.

5) საკუთარი აზრი

ამ ზღაპარში ნათქვამია, რომ სუსტებს ჩაგრავს ძლიერი. მაგრამ სამართალი პურსა ჭამს და ბოლო კეთილია. არათუ ბავშვებმა, ყველა მშობელმა უნდა წაიკითხოს ასეთი საგანმანათლებლო ზღაპრები შვილის აღზრდისას.

3.4. გაუცინარი ხელმწიფე

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი გაუცინარი ხელმწიფე. თავის დღეში ის გაცილებული არავის ენახა და გაუცინარს იმიტომ ეძახდნენ.

ხელმწიფეს სამი ვაჟი ჰყავდა; ვაჟებს გაუცინარი ხელმწიფის შვილებს ეძახდნენ. ერთხელ ძმებმა თქვეს: წავიდეთ, ვკითხოთ ჩვენს მამას, რად გვეძახიან გაუცინარი ხელმწიფის შვილებსაო?

წავიდნენ მამასთან საკითხავად. ჯერ უფროსი ვაჟი შევიდა.

მამამ ჯამით ღვინო მიაწოდა და უთხრა: - ჯერ ეს დალიე, მერე ერთ სილას შემოგკრავ და გეტყვიო!

- აილო ვაჟმა ჯამი და დალია. შემოჰკრა სილა ხელმწიფემ და ქოჩორზე დაატრიალა: - წადი და მერე გეტყვიო!

ახლა შუათანა შვილი შევიდა. - რა გინდაო? - ჰკითხა ხელმწიფემ. - გაუცინარი ხელმწიფის შვილებს გვეძახიან და რათა ხარ გაუცინარი, მითხარიო, - უთხრა შვილმა.

- აბა, დალიე ეს ჯამი ღვინო და მერე გეტყვიო!

აილო ვაჟმა ღვინო და დალია. ხელმწიფემ სილა გაართყა და ქოჩორზე დაატრიალა: წადი, მერე მოდი და გეტყვიო! - უთხრა შვილსა.

წავიდა ძმებთან. ძმებმა ჰკითხეს: - რა გითხრაო? - წადი და მერე გეტყვიო.

ახლა უმცროსი ძმა წავიდა. - რა გინდაო? - ჰკითხა გაუცინარმა. - ჩვენ გაუცინარი ხელმწიფის შვილებს გვეძახიან და რათა ხარ გაუცინარიო?

- მიაწოდა ხელმწიფემ ჯამით ღვინო და უთხრა: - აბა, დალიე ეს ჯამი ერთ სილას შემოგკრავ და მერე გეტყვიო!

ჩამოართვა ჯამი ღვინო და დალია. შემოჰკრა ხელმწიფემ სილა, მაგრამ ფეხიც ვერ მოაცვლევინა.

- დამკარ მეორე და მითხარიო! - უთხრა შვილმა. შემოჰკრა კიდევ მეორედ გაუცინარმა, მაგრამ კიდევ ვერ მოაცვლევინა ფეხი.

- დამკარ მესამედ და მითხარიო! - უთხრა კიდევ გაუცინარს შვილმა. შემოჰკრა კიდევ მესამედ სილა, მაგრამ მაშინაც ვერ მოაცვლევინა ფეხი. მერე უთხრა: - წადი და ჩემი თავის ტოლა ბროწეულები მომიტანეო. სადაც იდგა, ისიც ასწავლა და უთხრა: მიხვალ და მოიტან, გეტყვი ჩემს ამბავსაო!

ძმებთან მივიდა. ძმებმა უთხრეს: - რა გითხრაო - ჩემი თავის ტოლა ბროწეულები მომიტანე და მაშინ გეტყვიო.

იარეს, ბევრი იარეს და ტრიალ მინდორზე გავიდნენ; გზაგასაყარზე ნახეს, ერთი ქვა იდგა, ქვაზე ეწერა: აქეთ წახვალ - მოხვალ, აქეთ წახვალ - მოხვალ, ასე წახვალ - ვეღარ მოხვალ.

უფროსი ძმა იქით წავიდა, საითაც მოვიდოდა, შუათანა იქით წავიდა, საითაც მოვიდოდა, უმცროსი იქით წავიდა, საითაც ვეღარ მოვიდოდა. ბევრი იარა უმცროსმა, თუ ცოტა იარა, დაინახა შავი ჯარი, სულ ცხენოსანი.

ბიჭმა იმედი გადაწყვიტა და სთქვა: ახლა კი მოვკვდებიო. დაიწერა პირჯვარი²⁴ და გასწია ჯარისაკენ. ახლოს რომ მივიდა ჯართან, ნახა - გაქვავებული ლაშქარია, გასცდა და წავიდა.

²⁴ ქრისტიანობის სიმბოლო.

ცოტა ხნის შემდეგ შორს წითელი ცხენოსანი ჯარი დაინახა; შეშინდა: ახლა კი მოვკვდებიო, და დაიწერა პირჯვარი. მიუახლოვდა და დაინახა, რომ წითელი ცხენოსანი ჯარი გაქვავებული იყო. გასცდა ამასაც და გაიარა. მერე თეთრი ცხენოსანი ჯარი ნახა.

ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, დაინახა ერთი ციხე; მისი წვერი ცამდე იყო აწვდილი! ციხის ძირს ბროწეული იდგა. ბროწეულს ხუთი თავის ტოლა ბროწეულები ება, ჩავიდა გაუცინარი ხელმწიფის შვილი, მოსწყვიტა ბროწეულები. ერთი შეჭამა, სამი ჯიბეში ჩაიდო და ერთიც ზედ შეარჩინა.

გამოიხედა ქალმა ციხიდან და დაუძახა: - ვაიმე, შვილო, რა ჩემს შვილსა ჰგავხარ, აქ ვინ მოგიყვანაო? ბინძური დევი მოგკლავსო. - მე მანდ უნდა ამოვიდე და რაც მომივა, მომივა, - უთხრა გაუცინარი ხელმწიფის შვილმა ქალსა.

ქალმა თმა გამოუკვანძა და ჩაუშვა. შეხტა ვაჟი, სტაცა მას ხელი და ავიდა ციხეში. ქალმა დამალა: რომ მოვიდეს და გნახოს, მოგკლავსო. გაუცინარი ხელმწიფის შვილმა სთხოვა: - როგორმე გაიგე, ჰკითხე, რაში არის იმის სული და მერე მე ვიციო.

მოვიდა დევი და სთქვა: - ხორციელის სუნი მომდისო! - არაო, - უთხრა ქალმა, - აქ ადამიანს რა უნდა, შენ თვითონ მოგყვებოდაო.

ჩამოეკიდა ყელზე ქალი ბინძურ დევს და დაუწყო სურვილება: - ძალიან მიყვარხარ, უშენოდ ვეღარ ვძლებ, როდესაც შენ აქ არა ხარო. მითხარ, რაში არის შენი სულიო?

- ჩემი სული ცოცხში არისო, - უთხრა ბინძურმა დევმა. ბინძური რომ სანადიროდ წავიდა, ქალი ადგა და მორთო ცოცხი ათასნაირად, შემოახვია ბაღდადები და ფარჩები, მიიტანა და ლოგინზე დადო.

მოვიდა ბინძური დევი, ნახა ცოცხი და დაიწყო სიცილი: - მოგატყუე, განა მართლა მაგ ცოცხში არის ჩემი სულიო?! ჩემი სული დედაბოძში არისო. წავიდა ბინძური დევი ისევ სანადიროდ. აიღო და გარეცხა და გაწმინდა დედაბოძი, მორთო და მოკაზმა, ეხვევა და ესურვილება.

მოვიდა ბინძური და ნახა ცოლი რა ამბავშია. - მაგას რასა შვრებო? - ჰკითხა. - შენ სულს ვეხვევო!

- რამ გაგასულელაო, - უთხრა ბინძურმა სიცილით, - ჩემ სულს შენ ვინ მოგცემს, ამა და ამ ალაგას რომ ერთი ტახია, იმის თავში ერთი კოლოფია, იმაში სამი ჩიტია: წითელი ღონეა, თეთრი - გონება და შავი - სულიო! - ვინ მოჰკლავს იმას, არი ვინმე იმისთანაო? - იმას ვერაფერი მოჰკლავს, თუ ჩემ შარდში ნაწრთობი ისარი არ მოხვდაო, - უპასუხა ბინძურმა.

წავიდა თუ არა ბინძური დევი სანადიროდ, ადგა გაუცინარი ხელმწიფის შვილიც, აიღო ორი პური და წავიდა მჭედელთან. გააკეთებინა ოცი ლიტრის მშვილდ-ისარი, მოსწია და მოდრიკა. გააკეთებინა ორმოცისა, მოსწია და მოდრიკა, ბოლოს სამოცისა გააკეთებინა, მოსწია მშვილდი, მაგრამ იდგა.

მჭედელს უთხრა: - შენ არ აწრთო, საწრთობელ წყალს მე თვითონ მოგიტანო. წავიდა და გამოიტანა ბინძური დევის შარდი, აწრთო მჭედელმაც მშვილდ-ისარი. გადიგდო გაუცინარ ხელმწიფის შვილმა მხარზე და გაუდგა გზას ღორის საძებნელად.

იარა, იარა და მივიდა იმ წყალზე, სადაც ტახი წყალსა სვამდა. წყალზე ქალი იჯდა და ტიროდა. რა გატირებსო? - ჰკითხა ვაჟმა, - რად იტკენ მაგ მშვენიერ თვალსაო? - თუ ქრისტიანი ხარ, წადიო! - უთხრა ქალმა, - დრომ მოაწია, ღორი მოვა, უნდა შემჭამოსო.

თურმე ღორს ყოველდღე თითო ქალი ჰყავდა გადადებული შესაქმელად. ვაჟმა უთხრა: შენ იმისი ნუ გეშინია, ახლა სულ ცოტას დავიძინებ და დავისვენებ, შენ მუხლზე მივდებ თავს და, როდესაც ტახი მოდიოდეს, ერთი სილა შემომკარი და გამომალვიძეო.

დაიძინა გაუცინარი ხელმწიფის შვილმა. გავიდა ცოტა ხანი და გამოჩნდა ღორიც; ილესავდა კბილებს და ქაფსა ჰყრიდა. ქალმა ვაჟს შესძახა, შემოჰკრა სილაც, მაგრამ ტყუილად! ტირის ქალი, ტირის, დედამიწა იწვება მისი ცოდვით.

უცებ ქალის ცრემლი დაეცა ვაჟს და ცხრა პირი კანი ასძვრა. წამოხტა ვაჟი, მოავლო მშვილდ-ისარს ხელი და ესროლა ღორს, ესროლა და ერთს გვერდში ნაკრავი მეორე გვერდში გაჩნდა. წაიქცა ღორი და დალია მაშინვე სული. მოსჭრა სასწრაფოდ თავი, გაჩეხა და ამოიღო იქიდან ყუთი. ყუთში ჩიტები იყვნენ.

ჯერ ჯანს წაგლიჯა თავი და მერე გონს. სულის ჩიტი კი ცოცხალი წამოიყვანა და წავიდა კოშკში.

სანადიროდ იყო ბინძური დევი; გაეგო გრძნობით, რომ ღორის თავს უბედურება რაღაცა არისო და წამოსულიყო საჩქაროდ. მაგრამ ამ დროს მოასწრო ვაჟმა და ღონის ჩიტსაც თავი მოსწყვიტა.

ბინძურს ძალა აღარ ჰქონდა და ძლივსძლივობით მიეთრია კოშკთან. მივიდა და დაეგდო კოშკის ძირას; აღარაფერი არ შეეძლო. დაინახა ზევიდან ქალმა, ჩამოვიდა, დაუჯდა თავით და დაუწყო კითხვა: - რა გჭირს, ჩემო სიცოცხლე, რა დაგემართაო?

მოვიდა ვაჟიც და დაუქყვილა ბინძურს: - რას უდგიხარ, ძაღლო, ადე, დაიკარგე მანდედანო! მითხარი, სად არის შენი ცხოვრებაო, ან ის ჯარები რომ გაგიქვავებია, მათ რაღა გააცოცხლებსო?

მაშინ დევმა უთხრა: - წადი, მაღლა ადი, იქ სამი მათრახია, ერთი თეთრი, ერთი წითელი და ერთიც შავიო. შავი მათრახი შავ ჯარს დაჰკარი, წითელი წითელს და თეთრი თეთრსაო. ჯარები გაცოცხლდებიან და შენი ყმები იქნებიანო - მასწავლე ლოცვაცაო - უთხრა ვაჟმა.

ასწავლა ბინძურმა ლოცვაც. - შენი სიმდიდრე რაშილა არისო? - ჰკითხა ვაჟმა. - აი, ეს გასაღები წაიღე, სულ ნაპირის ოთახი გააღე და ჩემი სხოვრება იქ არისო, - უთხრა ბინძურმა. წავიდა ვაჟი, გააღო კარი და სამი წყეული კი დახვდა. - ოჰ, ეს რა კარგი საქმეა ჩვენთვისაო! - თქვეს წყეულებმა.

ვაჟმა უთხრა: - ცოტა ხანს აქ იყავით, გარეთ გავალ და ისევ შემოვალ. გამოვიდა და გამოიკეტა გარეთ კარი, მივიდა დევთან და ჰკითხა: - იქ რისთვის შემიყვანე, იქ წყეულებმა კინაღამ შემჭამესო. - არაო, - უთხრა ბინძურმა, - შენ წადი, ესა და ეს ოთახები გააღე, იქ თვალ-მარგალიტია, ის წყეულები შენ აღარაფერს გიზამენ, რაკი ნათელი აჩვენეო; აჰკიდე მათ და წაიღეო.

ადგა ბიჭი, გააღო ოთახები, აუარებელი თვალ-მარგალიტი წამოიღო და წამოვიდა, წამოიღო თან ის ბროწეულებიც. მივიდა იმ ქვასთან, გზის გასაყარში რომ იდო, დაჯდა იქა და დაისვენა. გაუცინარი ხელმწიფის შვილს ძმები იქ დახვდნენ. ამოიღო ბროწეულები და თითო-თითო დაურიგა.

ძმებს შემურდათ: ჩვენი მოტანილი ბროწეულები წვრილებია და მაგის მოტანილი მსხვილებიო. ადგნენ და ღალატი დაუპირეს. მაინც ერთად წავიდნენ. გზაზე წყალი მოსწყურდათ. ერთი ჭალა იყო; იმ ჭალას ემახდნენ ბულაყს. მივიდნენ ძმები ბულაყთან და წყალი უნდა ამოეღოთ.

ჯერ უფროსი ძმა ჩაუშვეს. ცოტა რომ ჩაუშვეს, ყვირილი მორთო: ამწით, ამწით, დავიწვიო. ამოსწიეს და ამოიყვანეს. ახლა შუათანა ძმა

ჩაუშვეს, მანაც ისე დაიწყო ყვირილი. ამოსწიეს და ისიც ამოიყვანეს. უმცროსმა ძმა თქვა:

- მე ჩამიშვით და რამდენიც ვთქვა დავიწვიო, იმდენი ძირს ჩამიშვითო. ჩაუშვეს უმცროსი ძმა და დაიძახა: დავიწვიო და უფრო ჩაუშვეს. ჩავიდა ვაჟი და დალია წყალი. ჯერ წყალი ააწოდა ძმებს, ახლა თვითონ მოიბა წელზე, მაგრამ შუა გზაზე გადაჭრეს ძმებმა თოკი და ჩააგდეს ძირს.

წამოვიდნენ ძმები, წამოიღეს ბროწეულები და მოუტანეს მამას. - მესამე ძმა რაღა უყავითო? - ჰკითხა მამამ. - არ ვიცით, არ გვინახავსო, - უპასუხეს ძმებმა. - აბა, მაშ შენ გზაზე რა ნახეო? ჰკითხა მამამ უფროს შვილს. - არაფერიო, - უპასუხა შვილმა.

დაუძახა ახლა შუათანას და მასაც ისე ჰკითხა. არც არაფერი მინახიაო, უთხრა მანაც. გაჯავრდა ხელმწიფე, მაშინვე გაგზავნა ნაზირ-ვეზირი და გაატანა ჯარი. წავიდა ჯარი, ბევრი ეძებეს და ბოლოს ბულაყში იპოვეს. ამოიღეს და წამოიღეს შინ მკვდარი.

ხელმწიფემ უფლის ხელსახოცი წაუსვა თუ არა, ვაჟი მაშინვე გაცოცხლდა. გაუცინარმა ისეთი გაიცინა, რომ მიწა შეინძრა, ცა გაიხსნა და იქიდან აუარებელი ოქრო-ვერცხლი გადმოიბნა.

მაშინ ხელმწიფემ უთხრა: - რა უყავი ბროწეულებიო? - მე წამოვიდე, ცოტათი მახსოვსო, - უთხრა შვილმა. - მაშ რა ნახე, შვილო, გზაზედაო? - ჰკითხა მამამ.

შვილმა ყველაფერი უამბო, რაც ნახა: გზაზე შავი ცხენოსანი ჯარი იდგა გაქვავებული, იმის იქით წითელი და იმის იქით თეთრიო. გავიარე კიდეც და ერთი ციხე ვნახე, წვერი ცამდინ ჰქონდა აწვდილი და სამი

ფანჯარა ჰქონდაო. იმ კოშკის ძირში ერთი ბროწეული იდგა და ეს ბროწეულები იმაზე დავკრიფეო.

- მაშ, იქ ქალი კი ვერავინ ნახეო? - ჰკითხა ხელმწიფემ. - ვნახეო, - უთხრა ვაჟმა. მაშინ უთხრა ხელმწიფემ: - შვილო, გაუცინარს იმიტომ მეძახიან, რომ ის ქალი ჩემი ცოლია, იმ ბინძურმა დევმა მომტაცა და ის შავი ცხენოსანი ჯარი, ის წითელი და ის თეთრიც ჩემია და იმან გამიქვავაო. ახლა მოდი შენა და გაიცინე, ვისაც იმოდენა დაგიკარგავსო.

ადგა მაშინვე ვაჟი, წავიდა კოშკში, მოჰკლა ბინძური, წამოიყვანა დედა, წამოიღო მათრახები, ერთი ერთ ჯარს გადაჰკრა, მეორე მეორესა, მესამე - მესამესა, გააცოცხლა და წამოვიდა შინ მშვიდობით.

ჭირი იქა, ლხინი აქა.

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

ელასა, მელასა,

ჭიქა მეკიდა ყელასა;

მთქმელსაც და გამგონებელსაც

ძილი გაამოთ ყველასა!

3.4.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში მოთხრობილია ერთი მეფის ცხოვრების ისტორია, რომელსაც დაავიწყდა სიცილი იმ პრობლემების გამო, რაც მას გადახდა. ეს არის გასართობი და სასწავლო თავგადასავლების ისტორია.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

გაუცინარი ხელმწიფე: ის არის კეთილგანწყობილი პერსონაჟი, რომელიც არასოდეს იღიმება თავისი პრობლემების გამო.

უფროსი ვაჟი: სუსტი და ბოროტი პერსონაჟი.

შუა ვაჟი: სუსტი და ბოროტი პერსონაჟი.

უმცროსი ვაჟი: ჭკვიანი და გამბედავი, მამაცი.

ჭუჭყიანი დევი: ცუდი, ძლიერი და მატყუარა.

ქალი: დამცველი და თავდადებული.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ნაწარმოების მთავარი იდეა ისაა, რომ ადამიანებს შეუძლიათ მიაღწიონ იმას, რაც სურთ მონდომებით, ძალისხმევითა და დაჟინებით. თუ ადამიანს სურს რაღაცის მიღწევა და შედეგის მიღება, ეს მოხდება მისი სიბეჯითით, ძალისხმევითა და შრომით. ძალისხმევა და მონდომება არ იკარგება. საბოლოო ჯამში, სასურველი შედეგი მიიღწევა.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოებში ამბავი მოთხრობილია სადა ენით.

5) საკუთარი აზრი

ეს ძალიან საინტერესო ზღაპარია თემატიკისა და შინაარსის თვალსაზრისით. მესიჯი, რომელიც გამიზნულია მკითხველისათვის, იკვეთება მთელი ზღაპრის განმავლობაში და ბოლოს მოცემულია მთავარი გზავნილი. აქ პატარა მკითხველს შეუძლია გაიგოს, რომ ტყუილი და

ორგულობა ცუდია და აუცილებლად დაისჯება; რომ სწორი გზა ბრძოლაა,
არ დანებება. ზღაპარი კარგი გაკვეთილია ბავშვებისათვის.

3.5. თხები და მგელი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ბებერი თხა და ჰყავდა სამი შვილი. თხას სულ აცივებდა შიშით, იმ წყეულმა მგელმა შვილები არ დამიჭამოსო,და როცა საბალახოდ წავიდოდა, ერთ შვილს სახლში სტოვებდა სადარაჯოდ და უბარებდა: არავის კარი არ გაუღო ისე,თუ არ გაიგონო ჩემგან:

ქაცი-ქაცი, მეეე!

კარი გამიღეე!

-ამასაც ნუ დაჯერდები,შვილო, -ეუბნებოდა დედა შვილს, - გამოჰკითხე კიდეც, ვინაა კარზე და თუ არ გაპასუხოს:

მსურს კვარკვანტია,

მე ვარ ეგნატია,

ისე კარი არ გაუღოო.

თხა წავიდა. თურმე ის შეჩვენებული მგელი ყურს უგდებდა ამ ლაპარაკს. მოვიდა კარებთან, დააკაკუნა და ჩაიკიკინა:

ქაცი-ქაცი მეეე!

კარი გამიღეე!

-ვინა ხარ კარზე? -ჰკითხა თიკანმა.

მსურს კვარკვანტია,

მე ვარ ეგნატია!

მიუგო მგელმა. გააღო კარი, სტაცა ხელი მგელმა თიკანს და გაარბნინა ტყეში.

საღამოს მოვიდა დედა, მაგრამ კარები რომ ღია დახვდა და სახლში არავინ, მიხვდა, რაშიც იქნებოდა საქმე, მაგრამ რას იზამდა. მეორე დილას მეორე შვილი დატოვა ერთი თვითონ წაიყვანა და წავიდა. მგელმა ისე მოატყუა მეორეც და შეჭამა. მერე შეჭამა მესამეცდარჩა დედა თხა მარტო. ბევრი იტირა, მაგრამ მაინც ფიქრობდა, იქნება შვილები ცოცხლები იყვნენ და მომივიდნენო, მაგრამ ისე თქვენი მტერი!

მგელმა რომ გაიგო, თხა შინააო, მივიდა, დაუკაკუნა კარებზე, დაიკიკინა:

ქიცი-ქიცი, მეეე!

შენი ეგნატეე!

თხას ეგონა სწორედ ეს ჩემი შვილებიაო, გააღო კარი და მგელი დახვდა! სტაცა პირი მგელმა და გაუყენა ტყისაკენ.

3.5.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ამ ზღაპრის თემა ეშმაკობასა და სიწმინდეს ეხება. მზაკვარმა მგელმა ყოველ ჯერზე სხვადასხვა ხრიკების გამოყენებით შეძლო გულუბრყვილო თხების მოტყუება. მგელი მავნეა და ბოროტი. იმის გამო, რომ ზღაპრებში სიკეთე ჩვეულებრივ იმარჯვებს, ზღაპრის ბოლო კეთილია.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მგელი: ეშმაკი, მსუნაგი და მავნე.

დედა თხა: გულჩვილი და მგრძნობიარე.

შვილი თხა: გულუბრყვილო

3) მთავარი აზრი

მთავარი, რომლის ახსნაც საჭიროა ნაწარმოებში, არის ის, რომ მოტყუებითა და ბულინგით მიღებული მოგება დღის ბოლომდე არ გაგყვება. ბავშვები რეალურად ხედავენ, რომ ბოროტება იმარჯვებს და, მერე კი, ყველაფერი პირიქით შემობრუნდება და სიკეთე გაიმარჯვებს. ბავშვები გამოიტანენ დასკვნას, რომ სიკეთე ყოველთვის უფრო ძლიერია. ამრიგად, მათ მიერ წაკითხული ამ ზღაპრის წყალობით, შეუძლიათ გაიგონ, თუ რა შეიძლება მოჰყვეს ბოროტებასა და სიკეთეს შედეგად.

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპარში გამოყენებული ენა სადა და ადვილად გასაგებია.

5) საკუთარი აზრი

ეს ზღაპარი არის დასტური იმისა, რომ ბავშვებმა დაინახონ რამდენად ცუდი რამ შეიძლება მოყვეს ბოროტებას. ბავშვებს შეუძლიათ განასხვავონ სიკეთე და ბოროტება და გონებაში აღიარონ, რომ სიკეთე სწორია. ეს არის ძალიან კარგი ხერხი, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას ბავშვების დასახმარებლად.

3.6. მეფე და მსახური

იყო და არა იყო,იყო ერთი მეფე. ძალიან უყვარდა ქეიფი და დროსტარება. ჰყავდა ერთი მსახური,რომელიც ჰკიცხავდა მის ასეო საქციელს და ხშირად უსაყვედურებდა: მეფეს მთელი ქვეყანა აბარია, იგი მხოლოდ თავისთავის დაკმაყოფილებაზე კი არ უნდა ზრუნავდეს,არამედ ხალხის ბედსა და ავ-კარგზეო.

მეფე მაინც არ იშლიდა თავისას და ცდილობდა, ჭკუის დამარიგებელი მსახური თავიდან მოეშორებინა.

ერთხელ მოიხმო მეფემ მსახური თავისთან და უთხრა:

-სამ კითხვას მოგცემ და სამი დღის ვადას გაძლევ,თუ სამი დღის განმავლობაში სამივე არ ამიხსენი,თავს მოგჭრიო!

-ბრძანეთო! -მიუგო მსახურმა.

მეფემ დაიწყო: დელიე მთელი ზღვა; გაიგე, რა მანძილია ცასა და დედამიწას შუა და მითხარი, რას ვფიქრობ მეო!

წამოვიდა დაღონებული მსახური. არ იცის, რა ქნას, დღეს თუ ხვალ საკვდილი მოელის.

გზაზე ბერიკაცი შეხვდა.

-გამარჯობა შენი, რას ჩავფიქრებულხარ აგრე მწარედო? -ჰკითხა ბერიკაცმა.

-ეჰ,როგორ არ ჩავფიქრდე, დღეს თუ ხვალ სიცოცხლეს უნდა გამოვესაღმოო, -მიუგო მსახურმა და თანაც ბერიკაცს ყველაფერი უამბო.

-ნუ გეშინია, მაგ გაჭირვებისაგან მე გიხსნი. შენ მხოლოდ მეფეს ერთი ტომარა ნართი გამოართვი და სხვა მე ვიცი და ჩემმა გამოცდილებამო, -უთხრა მოხუცმა.

მსახურს ძალიან გაუხარდა და მეფეს ერთი ტომარა ნართი სთხოვა. მეფემაც მისცა.

მოხუცმა ჩაიცვა მსახურის ტანისამოსი,ნართიანი ტომარა ზურკზე წამოიკიდა და ასე ამგვარად. მეფესთან მივიდა.

-რა ჰქენი, ახსენი ჩემი კითხვები? -დაეკითხა მისვლისთანავე მეფე მოხუცს, რომელიც მას მართლა თავისი მსახური ეგონა.

-კი,შენი ჭირიმე,ავხსენი!

დალიე ზღვა?

-დავლევ,ბატონო,თუ შეაჩერებ ყველა იმაში შემავალ მდინარეს და შიგ ადარ ჩაუშვებო.

მეფემ გაოცებით შეხედა.

-გაიგე,რა მანძილია ცასა და დედამიწას შუა?

-გავიგე,ბატონო,აგერ ზომაც მოგიტანეთ, აი, ეს ნართი. თუ არა გჯერათ,თქვენ თვითონ გახომეთ და დარწმუნდებით, რომ მართალს გამბობო, -მიუგო მოხუცმა.

-კარგი,ვთქვათ,ეს ასეა,ახლა მითხარი,მე რასა ვფიქრობო?

-თქვენ,ბატონო,ახლა იმას ფიქრობთ,თითქოს თქვენ წინაშე მსახური იდგეს,მაგრამ მოტყუებული ბრძანდებითო.

ამსიტყვებთან ერთად მოხუცმა მსახურის ტანისამოსი გაიხადა. მეფე მიხვდა, რომ მოტყუვდა, შერცხვა, გაწითლდა და მსახური კიდევ უფრო შეიყვარა.

3.6.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში მოთხრობილია იმ მსახურის პრობლემა, რომელსაც მეფისათვის სიკეთე სურს. ფაქტობრივად, მსახურს სურდა უკეთესობა, რადგან ფიქრობდა მეფის კეთილდღეობაზე, მაგრამ მეფე ცდილობდა გაუაზრებლად მოეშორებინა იგი. და ბოლოს, მეფე ხვდება თავის შეცდომას და იმასაც, თუ როგორ უყვარს თავისი ერთგული მსახური.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მეფე: უყვარს სიცილი, გართობა, ქეიფი და დროსტარება; ბედნიერია.

მსახური: აზრიანი და ჭკვიანი, ქვეყნის მოყვარული.

მოხუცი: მცოდნე, ჭკვიანი და ნიჭიერი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპრის მთავარი გზავნილია ის, რომ ადამიანებმა უნდა დაარღვიონ თავიანთი პირველი გაუაზრებელი შეხედულებები. მეფე, რომელიც თავის მსახურს დაუფიქრებლად ექცევა, ხვდება, რომ შეცდომას უშვებს, რომ მას და მის მსახურს შორის ძალიან ძლიერი კავშირია.

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპარში გამოყენებული ენა არის მარტივი და გასაგები. ყველა ბავშვს, ასაკის მიუხედავად, თავისუფლად შეუძლია გაიგოს იგი.

5) საკუთარი აზრი

ძალიან მნიშვნელოვანია ზღაპარში მოცემული გზავნილი: წინასწარ შექმნილ შთაბეჭდილებას, გაუაზრებელ ქცევას შეიძლება ცუდი შედეგები მოჰყვეს. ბავშვებმა უნდა წაიკითხონ ასეთი საგანმანათლებლო შეტყობინებების შემცველი ზღაპრები მცირე ასაკშივე.

3.7. მგელი,თხა და ცხენი

დამშეული მგელი თხას შეხვდა და უთხრა: -უნდა შეგჭამო!

თხა არ დაიბნა: -ერთი რინი ვიცი, იმას გავაკეთებ და მერმე შემჭამეო.

-რა რინი იციო? -ჰკითხა მგელმა. თხამ უთხრა:

- წავალ, აგერ ჯირკზე ავალ, გადმოვხტები და გადავკოტრიალდები. შენ კი მიყურე და მერმე რაც გინდა,ის მიყავიო.

მგელი დაეთანხმა. თხა წავიდა, იქვე ახლოს ერთ ჯირკზე ავიდა, გადმოხტა და გადაკოტრიალდა.

-ახლა მოდი,შეგჭამო! -უთხრა მგელმა.

-მაცალე, ერთხელ კიდევ გადმოვხტებიო,-უთხრა თხამ.

თხა გადმოხტა და ისე მოკურცხლა, რომ მგელმა სიტყვის თქმაც ვერ მოასწრო. ხახამშრალი მგელი თავის გზას გაუდგა და წინ ახლა ცხენი შემოეყარა.

-ცხენო,უნდა შეგჭამო!

-უკან რაღაც ბარათი უნდა მქონდეს მოზმული, მოდი,მინახე,ხომ არ დამკარგვია და მემრე შემჭამეო! -უთხრა ცხენმა.

მგელმა შემოუარა ცხენს და უკანიდან შეხედა. ცხენმა წიხლი ჰკრა.მგელი ცხრაჯერ გადაკოტრიალდა და მიწაზე გაიჭიმა. ცხენი გაიქცა.მგელმა,გონს რომ მოვიდა,თავისთვის ჩაილაპარაკა: ახია ჩემზე; ლუკმა შეგხვდეს, შეჭამე და შეირგე, ოინები და ბარათები რაში გესაქმებაო.

3.7.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპრის მთავარი საგანი ის არის, რომ ცუდი აზრის პასუხი ყოველთვის ბოროტებაა. რაც უფრო მეტს იფიქრებ სხვისთვის ბოროტებაზე, მით უფრო ბოროტ ცხოვრებას მოიმკი. ამიტომ, თუ ჩვენ სიკეთეს ვაკეთებთ, ჩვენ ვიღებთ სიკეთეს და თუ ჩვენ ვაკეთებთ ცუდს, ჩვენ ვიღებთ ბოროტებას.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მგელი: ცუდი, თვალხარბი და უსინდისოა.

თხა: ეშმაკი და ჭკვიანი.

ცხენი: მოხერხებული და აზრიანი.

3) მთავარი აზრი

მთავარი მესიჯი, რომელიც მკითხველს უნდა გადაეცეს ზღაპარში არის ის, რომ ბოროტება უპასუხოდ არ დარჩება. ყველა ცუდ აზრს ადრე თუ გვიან თავისი მიეზღვება.

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპრის ენა მარტივია. მთქმელი რთულ თხრობას ერიდება, ზოგადად, როგორც უნდა იყოს ზღაპარში.

5) საკუთარი აზრი

ზღაპრების მთავარი მიზანია ბავშვებს აჩვენოს რა არის სწორი და რა არის მცდარი. ეს გზავნილი ეკუთვნის როგორც ბავშვ მკითხველებს, ასევე ზრდასრულებს. ამ მხრივ, როგორც ყველა ზღაპარში, ამ იგავის გზავნილიც

ძალიან მნიშვნელოვანია. ბოროტების ჩადენაზე ფიქრმა შეიძლება
ადამიანი ბოროტებამდე მიიყვანოს.

3.8. ჩიტი და მელია

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი ჩიტი-ჩიორა. გაზაფხული რომ დადგა, სხვა ჩიტების მსგავსად, ჩიორამაც ერთი ხშირტოტიანი ხე მონახა და მოხერხებულ ადგილას ბუდე ჩადგა.

ჩაჯდა შიგ, სამი კვერცხი დადო და სამი კვირის თავზე პატარა ჩიორები გამოჩეკა. როგორც ყველა დედა, ჩიორაც თავს ევლებოდა თავის შვილებს, დაჰხაროდა, დასჭიკჭიკებდა, უზიდავდა პეპლებს, ბუზებს, ჭია-მატლებს, აჭმევდა და ზრდიდა.

ერთ კვირაში ბარტყებს შიშველი ტანი ჭრელი და რბილი ბუმბულით შეემოსათ.

დედა-ჩიორა უფრო გახალისდა, მალე ფრთებიც წამოეზრდებათ ჩემს პაწიებს და ბედნიერად დავაფრენო, ფიქრობდა გულში და ღმერთს მადლობას სწირავდა, რომ მისი შვილები უხიფათოდ იზრდებოდნენ.

მაგრამ სიხარული მალე მწუხარებად შეეცვალა: ერთმა წყეულმა მელამ ბუდეს მიაგნო, ხის ძირას კუდზე დაყუნცდა და ჩიორას ასძახა:

- ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!

- რაო, ბატონო მელაო? - ჩამოსძახა ჩიორამ.

- ერთი შვილი გადმომიგდე,

თორემ შავ დღეს დაგაყენებ:

ცულს მოვიტან ცუნცულასა,

ხელეჩოს და წალდუნასა,

ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,

შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

შეეშინდა საცოდავ ჩიორას და ერთი ბარტყი გადმოუგდო. მელამ დაავლო ბარტყს პირი, იქვე, ბუჩქებში შეაცუნცულა და თავფეხიანად გადასანსლა. ისევ უკან დაბრუნდა, დაყუნცდა ხის ძირას და ჩიორას ასძახა:

- ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!

- რაო, ბატონო მელაო?

- ერთი შვილი გადმომიგდე,

თორემ შავ დღეს დაგაყენებ:

ცულს მოვიტან ცუნცულასა,

ხელეჩოს²⁵ და წალდუნასა²⁶,

ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,

შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

ისევ შეეშინდა საცოდავ ჩიორას, იფიქრა, იქნებ ჩამომეხსნასო და მეორე ბარტყიც გადაუგდო. წუწკმა მელამ ჰაერშივე სტაცა პირი, ისევ ბუჩქებში შეაცუნცულა და გადასანსლა. ტუჩები მადიანად მოილოკა, ისევ უკან გამოცუნცულდა, დასკუპდა ხის ძირას და ჩიორას ასძახა:

- ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!

- რაო, ბატონო მელაო?

- ერთი შვილი გადმომიგდე,

²⁵ საჭრელი ინსტრუმენტი ხის მოჩუქურთმებისთვის.

²⁶ პატარა ნაჯახი მოკლე სახელურით, რომელიც გამოიყენება ხის დასაჭრელად.

თორემ შავ დღეს დაგაყენებ:

ცულს მოვიტან ცუნცულასა,

ხელეჩოს და წალდუნასა,

ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,

შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

მწარედ დაღონებულმა ჩიორამ აიყვანა მესამე ბარტყიც და მელიას გადაუგდო. თვითონ აფრინდა, წავიდა შორს, შემოჯდა ერთი ხის ტოტზე და მოთქმით ატირდა.

იქვე ერთი მონადირე დადიოდა. გაიგონა ჩიორას მოთქმა, მივიდა და ჰკითხა:

- რა იყო, ჩიორავ, ასე მწარედ რა გატირებსო?

-რაღა რა მატირებს, სამი შვილი მყავდა და ერთმა წუწკმა მელიამ სამივე შემიჭამაო.

- ვერ მაჩვენებ იმ წყეულსაო? - ჰკითხა მონადირემ.

-რატომ ვერ მაჩვენებ, ალბათ ახლაც იქვე გდია და ჩემს დაბრუნებას ელოდებო.

-მაშ, გამიძებ, მაჩვენე და იმის ჯავრს მე ამოგყრიო, - უთხრა მონადირემ.

ჩიორა გაუძღვა მონადირეს და მიიყვანა თავის ბუდედთან, მელა მართლაც იქვე იყო, კუდზე დაყუნცული მაღლა იყურებოდა და ჩიორას დაბრუნებას ელოდებოდა. მონადირემ დაუმიზნა თოფი, ესროლა და სული გააფრთხოვინა.

ასე მიეზღო სამაგიერო წუწკსა და მტაცებელ მელიას, ხოლო ჩიორამ იმ წელს კიდევ ჩადო ბუდეში სამი კვერცხი, ისევ დაჩეკა ბარტყები და უვნებლად დააფრინა.

ჭირი იქა, ლხინი აქა,

ქათო იქა, ფქვილი აქა.

3.8.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

მთავარი მესიჯი, რაც ზღაპარშია მოცემული, არის დედობის მნიშვნელობა. შვილების დაკარგვის შემდეგ დედა ფრინველის სევდა განუზომელია. ეს არის დედა ფრინველის ზღაპარი, რომელსაც სამაგელი მელია აბულინგებს და რომელიც იტანჯება ბარტყების დაკარგვის გამო.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მელია: გულბოროტი, უსინდისო და დაუნდობელი.

ჩიტი: ოპტიმისტი, საყვარელი და გულჩვილი.

მონადირე: მამაცი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარი ხაზს უსვამს რამდენად მნიშვნელოვანია და წმინდაა დედობის განცდა. ის მოგვითხრობს, რამდენად დიდია დედა ჩიტის ტკივილი, რომელმაც დაკარგა ბარტყები. გზავნილი: არ აქვს მნიშვნელობა რომელი ცოცხალი არსებაა ქვეყანაზე, დედობის გრძნობა ძალიან ძლიერია ყველა არსებისათვის. ყველა დედისთვის, შვილი შეუფასებელი და

მვირფასია. ამიტომ, ჩვენ გვეუბნებიან, რომ არ უნდა მივაყენოთ ზიანი არავის შვილებს.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა საკმაოდ მარტივი და გასაგებია. გზავნილი მკითხველისათვის ადვილად მისახვედრია. ზღაპარში ჩართულია სალექსო ფორმები, რომლებიც რეფრენად გასდევს მას. ეს კი ამძაფრებს სიუჟეტს.

5) საკუთარი აზრი

განხილული ზღაპარი უნდა წაიკითხონ როგორც მშობლებმა, ასევე ბავშვებმა. ძალიან მნიშვნელოვანია გზავნილი: დედამიწაზე არცერთ ცოცხალ არსებას ზიანი არ უნდა მიაღეს. დედობა უძლიერესი გრძნობაა. ყველა დედა, რომლის ბავშვიც დაზარალდა, ძალიან განიცდის ამას. ეს არის დედა ფრინველის ზღაპარი, რომელსაც სამაგელი მელია აბულინგებს და რომელიც იტანჯება ბარტყების დაკარგვის გამო. თუმცა ზღაპარი თავიდან ძალიან დამთრგუნველია ბავშვებისათვის, ბოლო მაინც კეთილია. ეს კი ბავშვებისათვის სასიხარულოა და იმედისმომცემი.

3.9. რწყილი და ჭიანჭველა

რწყილი და ჭიანჭველა დამძობილდნენ, წავიდნენ გზასა. მიადგნენ ერთ რუს. რწყილმა უთხრა ჭიანჭველას:

- მე გადავხტები და შენ რაღა გეშველებაო?

- განა მე კი ვერ გადავხტებიო?! - უთხრა ჭიანჭველამ.

რწყილმა ისკუპა - გადახტა; ჭიანჭველამ ისკუპა - წყალში ჩავარდა. შეეხვეწა რწყილს:

- ძმობილო, მიშველე რამე, ნუ დამახრჩობ!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ღორთან და სთხოვა:

- ღორო მომე ჯაგარი,

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდებ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

ღორმა უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის რკო ²⁷არ მოგიტანიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა მუხასთან და სთხოვა:

-მუხავ მომე რკო,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

²⁷ მუხის ნაყოფი.

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდებ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

მუხამ უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის ყვავი არ მოგიშორებიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ყვავთან და სთხოვა:

-ყვაგო, ეხსენ მუხასა,

მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდებ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

ყვავმა უთხრა:

-შენ რომ ჩემთვის წიწილა არ მოგიყვანიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა კრუხთან ²⁸და სთხოვა:

-კრუხო მომე წიწილი,

წიწილს მივგვრი ყვავსა,

²⁸ კრუხი: მდედრი ფრინველი, რომელიც ზის კვერცხზე გამოსაჩეკად.

ყვავი დასთმობს მუხასა,

მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდებ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

კრუხმა უთხრა:

-შენ რომ ჩემთვის ფეტვი²⁹ არ მოგიტანიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ორმოსთან და სთხოვა:

-ორმოვ, მომე ფეტვი,

ფეტვს მივუტან კრუხსა,

კრუხი მომცემს წიწილსა,

წიწილს მივგვრი ყვავსა,

ყვავი დასთმობს მუხასა,

მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

²⁹ გვალვამძლე მცენარე, რომლის თესლი შეიძლება ხორბლის მსგავსად საკვებად გამოვიყენოთ.

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდეხ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

ორმომ უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის თაგვი არ მოგიორებიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა თაგვთან და სთხოვა:

- თაგვო, ეხსენ ორმოსა,

ორმო მომცემს ფეტვსა,

ფეტვს მივუტან კრუხსა,

კრუხი მომცემს წიწილსა,

წიწილს მივგვრი ყვავსა,

ყვაგი დასთმობს მუხასა,

მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდეხ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

თაგვმა უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის კატა არ მოგიშორებიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა კატასთან და სთხოვა:

-კატავ ეხსენ თაგვსა,

თაგვი დასთმობს ორმოსა,

ორმო მომცემს ფეტვსა,

ფეტვს მივუტან კრუხსა,

კრუხი მომცემს წიწილსა,

წიწილს მივგვრი ყვავსა,

ყვავი დასთმობს მუხასა,

მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,

ჩავუგდებ და ამოვიყვან

ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

კატამ უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის რძე არ მოგიტანიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ძროხასთან და სთხოვა:

- ძროხავ, მომე რძე,

რძეს მივუტან კატასა,
კატა დასთმობს თავებსა,
თავი დასთმობს ორმოსა,
ორმო მომცემს ფეტვსა,
ფეტვს მივუტან კრუხსა,
კრუხი მომცემს წიწილსა,
წიწილს მივგვრი ყვავსა,
ყვავი დასთმობს მუხასა,
მუხა მომცემს რკოსა,
რკოს მივუტან ღორსა,
ღორი მომცემს ჯაგარსა,
დავგრეხ თოკსა - ბაწარსა,
ჩავუგდებ და ამოვიყვან
ჩემს ძმობილს ჭიანჭველასა.

ძროხამ უთხრა:

- შენ რომ ჩემთვის ბალახი არ მოგიტანიაო!

რწყილი წავიდა, დაგლიჯა მინდორში ბალახი და ძროხას მიუტანა.

ძროხამ მისცა რძე, ძრე მიუტანა კატასა, კატა დაეხსნა თავებსა, თავი მოშორდა ორმოსა, ორმომ მისცა ფეტვი, ფეტვი მიუტანა კრუხსა, კრუხმა მისცა წიწილა, წიწილი მიჰგვარა ყვავსა, ყვავი დაეხსნა მუხასა, მუხამ მისცა

რკო, რკო მიუტანა ღორსა, ღორმა ჯაგარი უთავაზა, რწყილმა ჯაგრის ბაწსრი დაგრიხა და ჩაუგდო წყალში ჭიანჭველას, რომელიც ბალახს მოსჭიდებოდა. ჭიანჭველა ბაწარზე შეჯდა, რწყილმა ბაწარი გამოსწია, ჭიანჭველა ნაპირს ფამოიყვანა და სიკვდილს გადაარჩინა.

მერე ისევ ძმურად გაუდგნენ გზასა.

3.9.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარი მოგვითხრობს ორი მეგობრის ისტორიას. ამავე დროს, ხაზგასმულია მეგობრობის მნიშვნელობა. ეს ამბავი, რომელიც ეხება იმას, თუ როგორ მოქმედებენ თავგანწირული მეგობრები ერთმანეთისთვის, შეიცავს მრავალ მომენტს, საიდანაც ბავშვებმა უნდა დასკვნა გააკეთონ.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

რწყილი: მეგობრული, თავდადებული და გულშემატკივარი.

ჭიანჭველა: უმწეო და საცოდავი.

3) მთავარი აზრი

მთავარი იდეა, რომელიც უნდა ითქვას და ხაზგასმით აღინიშნოს ზღაპარში, არის მეგობრობა. ის გვასწავლის, თუ როგორ უნდა მოვექცეთ ჩვენს მეგობარს და როგორ ვებრძოლოთ სირთულეებს. ბავშვობაში ჩანერგილი მეგობრობის გრძნობა და გაგება ძალიან მნიშვნელოვანია. ეს ზღაპარი ძალიან პოპულარულია ქართველ მკითხველში.

4) ნაწარმოების ენა

ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე ზღაპარს აქვს მარტივი და გასაგები ენა. ნახევარი ზღაპარი ლექსადაა თქმული, რეფრენად გასდევს გამეორება. ამდენად, ადვილი დასამახსოვრებელია.

5) საკუთარი აზრი

ეს ზღაპარი, რომელიც მე განვიხილე, ეხება ძალიან მნიშვნელოვან საგანს სწავლების თვალსაზრისით. ბავშვობაში ჩადებული მეგობრობისა და სიყვარულის გრძნობები იზრდება, რაც იწვევს სიყვარულის კონცეფციის კიდევ უფრო უკეთ დამკვიდრებას ადამიანში. ამიტომ, რაც უფრო მეტად ვაიძულებთ ჩვენს ბავშვებს წაიკითხონ ასეთი საგანმანათლებლო და სასწავლო ზღაპრები, მით უფრო პროდუქტიული ვიქნებით. ამავე დროს, აქ არის ისეთი გაკვეთილები, რომლებიდანაც დასკვნა შეუძლია გამოიტანოს ზრდასრულმა მკითხველმაც. ზღაპრის ყველა მონაწილე ცდილობს რაღაც მოითხოვოს საკუთარი სარგებლობისთვის, რაღაცას გამორჩეს. ხაზგასმულია, რომ ყველაფერი არ უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ საკუთარ ინტერესსა და სარგებელს, არამედ ყველაზე მნიშვნელოვანი არის მეგობრობა და სიკეთე.

3.10. მელია და მწყერჩიტა

მშიერმა მელიამ ლეშს მიაგნო და ღონივრად მიაძღა. გაუჭირდა მონელება. შეეხვეწა მწყერჩიტას: - მეზობელო, ოღონდ კი ეს საჭმელი მომანელებინე და, თავი არ მომიკვდება, ჩემს დღეში შენს ბარტყებს პირს არ ვახლებო!

-კარგიო! - უთხრა მწყერჩიტამ, - მე ავფრინდები და შენ უკან ფეხდაფეხ მომყო.

აფრინდა და გაედევნა უკან მელია. ხან მინდორზე არბენინა, ხან ჩირგვებზე ახტუნა, ხან წყალში ატოპინა. იმდენი ახეტიალა, სანამ ფერდებს დაიხეთქავდა.

- ნათლიმამ, მოინელე თუ არაო? - ჰკითხა მწყერჩიტამ.

- მონელებით მოვინელე, - უპასუხა მელიამ, - მაგრამ ახლა სიცილი მომინდა ძალიანო; ერთი გულიანად მაცინე და შენს შვილიშვილებსაც არას დავუშავებო.

-კარგი, ეგეც ადვილი სამსახურია, გამომყე უკან და სიცილით გაგაძღობო, - უთხრა მწყერჩიტამ. მიიყვანა მელია კალოზე და ძნაში დამალა.

თვითონ მიფრინდა და ხარს რქაზე დააჯდა. გლეხმა სახრე მოუქნია მწყერჩიტას, მაგრამ ის სწრაფად გასრიალდა, სახრე ხარს მოხვდა რქაში და მოსტეხა.

მელია იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მწყერჩიტა მერე მაწვნის ქოთანზე³⁰ დაჯდა. ქვა ესროლეს, მწყერჩიტამ აიცდინა, მოხვდა ქოთანს, ქოთანი გატყდა და მაწონი კალოზე დაიღვარა.

მელის იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მესამედ მწყერჩიტა ბავშვს დააჯდა თავზე. ბავშვმა სახრე მოუქნია, უნდოდა მოეკლა, მოირტყა თავში და მორთო ღრიალი.

მელის იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მოფრინდა მწყერჩიტა მელიასთან და ჰკითხა: - კაი სერი გაჩვენე თუ არაო?

ამ დროს მელიას კიდეც მოშივნოდა, წაატანა პირი, უნდოდა მწყერჩიტა დაეჭირა და შეეჭამა.

მწყერჩიტა აფრინდა, მელიას ზემოთ მნაზე დაჯდა და უთხრა: - ერთი სერი კიდეც უნდა გაჩვენო.

მიეპარნენ მწყერჩიტას და მოუქნიეს დიდი სახრე. აიცდინა მწყერჩიტამ სახრე, მოხვდა მელას შიგ თავში და შუაზე გაუტეხა.

აფრინდა მწყერჩიტა, გასწია თავის ბინისაკენ და მელიას მიაძახა: სადაც შენი დაიკვებო, იქ ჩემიცა სთქვიო!

3.10.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

მთავარი გზავნილი, რომლის ახსნაც გვსურს ნაწარმოებში, არის პატიოსნება და კეთილგანწყობა. მწყერი, რომელიც კეთილი განზრახვით

³⁰ ქოთანი: პატარა, არაღრმა ჭურჭელი დამზადებული თიხისგან.

მიუახლოვდა მელას, მოგვიანებით დაინახავს მის ნამდვილ სახეს და მწარე გაკვეთილს აწვნივინებს მას. ყველაზე მნიშვნელოვანი დასკვნა, ბავშვებისათვის, რომლებმაც წაიკითხეს ეს ზღაპარი, არის თუ რამდენად მნიშვნელოვანია პატიოსნება.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მწყერი: ოპტიმისტი და გულშემატკივარი

მელია: ეშმაკი, გულბოროტი და მატყუარა

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარში ხაზგასმულია პატიოსნების მნიშვნელობა. სიკეთეს ბოროტებით არ უნდა უპასუხო, თორემ იგივე მოგიბრუნდება სანაცვლოდ. ამ ზღაპრის შეფასება შეგვიძლია შემდეგი ანდაზით: ‘რასაც დასთეს, იმას მოიმკი.’

4) ნაწარმოების ენა

ზღაპრებში თავს არიდებენ რთულ და ღვარჯნილ თხრობას. შეტყობინება მკითხველს მიეწოდა მკაფიო და მარტივი ენით.

5) საკუთარი აზრი

მიუხედავად იმისა, რომ ეს ზღაპარი არის მოკლე, ძალიან მნიშვნელოვანია. გულწრფელობა არის დადებითი მხარე ადამიანის ცხოვრებაში. რადგან პატიოსნება აძლიერებს კავშირს ადამიანებს შორის და გვთავაზობს უფრო ცოცხალ ურთიერთობებს. სასურველია, რომ ბავშვებში შევძლოთ ჭეშმარიტებისა და პატიოსნების ცნებების დანერგვა ასეთი ზღაპრების საშუალებით. ამ მხრივ, ეს არის ზღაპარი, რომელიც ყველამ, დიდმა თუ პატარამ უნდა წაიკითხოს და გაითავისოს.

3.11. მელა და ბეკეკა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი გლეხკაცი. ერთი ქალისა და ერთი ფარა ცხვრის მეტი არაფერი ებადა. მეწველ ცხვარში თვითონ და დიოდა და ბატკანში ქალსა გზავნიდა.

ერთ დღეს ქალს დაუცხა, ადრე ვეღარ გარეკა ბატკანი, ფარა დაემურა და აღარ შეეძლო გაშლა. იჯდა და ტიროდა. ამ დროს ახლოს მელამ გაიარა და ჰკითხა:

-რა გატირებს, ქალო რა დაგმართნიაო?

-ცხვარი დამემურა და ვეღარაფერი მიქნიაო, -უპასუხა ქალმა.

-თუ ერთ ბატკანს მომცემ, -უთხრა მელამ, -ბატკნებს მე გაგიშლიო.

ქალმა უთხრა:

-მოგცემო.

მელისას მისაცემი ბატკანი გაიყვანეს და დააბეს ხეზე. მელა შევარდა ბატკნებში და კუდის ქნევა დაიწყო. ბატკნები დაფრთხნენ და გაიშალნენ. მელამ წამოიყვანა ბატკანი და სიხარულით ფეხზე ძლივს დაიდგა.

მელას ძალიან უყვარდა თავისი ბეკეკა და მუდამ პირით უზადავდა ბალახს. გაუკრთა ერთი სახლი და იმაში ჰყავდა. სადამოზე რომ მოვიდოდა შინ, ეთამაშებოდა პატარა ბეკეკას. ერთ დღეს დათვმა შენიშნა, რომ მელას ბეკეკა ჰყავსო, იფიქრა, როგორმე უნდა შევჭამოო. მელა რომ დაბრუნდებოდა შინ, ფეხს შეუყოფდა კარებში ბატკანს და დაუძახებდა:

ბეკეკო, კარი გამიღე, მე დედაშენი ვარია.

პირში ბალახი მიჭირავ, ძუძუებში რძე არია.

ბატკანიც დაინახავდა მელას პატარა თათს და გაუღებდა კარებს ეს სიტყვები დათვმაც დაიხსომა. მივიდა ერთხელ ბატკნის სახლთან როდესაც მელა სხვაგან იყო, და დაუძახა დიდი ხმით:

-ბეკეკო, კარი გამიღე,მე დედაშენი ვარია.

პირში ბალახი მიჭირავ, ძუძუებში რძე არია.

ბატკანმა დაუძახა:

-აბა ერთი თათი შემოყაო.

დათვმა შეყო თათი, მაგრამ დიდი თათი ჰქონდა. იცნო ბატკანმა და დაუძახა:

-წადი,მე ჩემი დედობილის თათს კარგა ვიცნობ,შენ ის არა ხარ; იმას პატარა თათი აქვს და შენ -დიდიო.

წავიდა დათვი გაწბილებული. იფიქრა,უნდა როგორმე ის ბატკანი ხელთ ვიგდოო,და წავიდა ტყეში: ავდრიანი დღე იყო. მწყემსებს ცეცხლი ენთოთ და ირგვლივ უსხდნენ. დათვი გადაუხტა, დააფრთხო ეს მწყემსები,თვითონ ნაცარში ამოითუთხნა,გაიტრუსა თათი და წავიდა ბატკნის სახლისაკენ. მივიდა კარებთან, შეყრო ჭუჭრუტანაში თათი და დაუძახა:

ბეკეკო,კარი გამიღე,მე დედაშენი ვარია,

პირში ბალახი მიჭირავ,ძუძუებში რძე არია.

ბატკანმა გაუღო კარი და შევიდა დათვი. მაგრამ მაშინვე არ შეჭამა ბატკანი,უნდოდა, მიზეზი რამ ეპოვნა, გადაგორდ-გადმოგორდება ბატკნის წინ, გაიქარება და იტყვის:

-ბეკეკის მამასაო!

-დათვის მამასაო! -ეტყვის ბეკევი.

-სუ ბეკეკო, თორემ შეგჭამო, -ეტყვის დათვი.

-ფეხებსაც ვერ მომჭამო, -მიუგებს ბეკევი.

გაგორდება დათვი,გაიქარება და იტყვის:

-ბეკეკის მამასაო!

-დათვის მამასაო! -უპასუხებს ბეკევი.

-სუ, ბეკეკო, თორემ შეგჭამო, -დაემუქრება დათვი.

-ფეხებსაც ვერ მომჭამო! -ეტყვის ბეკევი.

მერე დათვმა დაიჭირა ბატკანი,მაგრამ ისევ ეშინოდა მელიასი, და ვერ ჰჭამდა. მერე კი შეჭამა, მაგრამ ნახევარი მელიას შეუნახა.

გამოვიდა დათვი იქიდან და მელაც მოვიდა. მელა მაშინვე მიჰხვდა, რა ამბავიც მოხდებოდა. დათვმა დაუძახა.

-ძმისწულო,ნახევარი შენ შეგინახე,ბატკანმა გამაჯავრა და შევჭამეო!

-მადლობელი ვარო, -მოახსენა მელამ ეშმაკობით, -მე ბატკნის ხორცს არ ვჭამ, ბიძავ, ჩემი საჭმელი ქათამი და თაგვიაო, და ისიც შენ შეჭამეო. ეხლა მინდა, რომ აქ ახლოს ქორწილია და იქ წავიდეთ ერთი ნასუქი დეკეულის ხორცი მეც ვჭამო და შენცგაჭამო; მთვრალი მაყრები ვერაფერს გაიგებენ და შეგვრჩებაო.

დათვს ძალიან გაუხარდა. უთხრა:

-წავიდეთო!

წავიდნენ მართლაც. შევიდნენ ბოსელში, გახეთქეს ერთი მსუქანი დეკუელი, მიაძღა დათვი და უთხრა მელას:

-მოდით, ერთი ჩვენც შემოვძახოთ მაყრულიო.

მელამ უთხრა:

-მე ხმა ჩამიწყდა გზისაგან, შენ კი ბოხი ხმა გაქვს და შემოსძახეო.

დაიღრიალა დათვმა თავისებურად. გაიგონეს დათვის ღრიალი მაყრებმა, გამოუცვიდნენ მონადირეებს. მელამ ფხაჭა გაადინა კარების ძირიდან და უშველა თავს. დათვი კი დარჩა მაყრების ხელში. მეორე დღეს გამოიყვანეს ჩვენი ბიძა და მეფის შესაქცევად ტყავი გააძრეს. ტყავგამძრალმა დათვმა როგორღაც მოასწრო გაქცევა და თავს უშველა.

დათვი ძალიან გაჯავრებული იყო მელაზე და ეძებდა, უნდოდა ჯავრი ამოეყარა. დათვმა მალე ნახა მელა, ერთი ეკლის ჯაგთან გორაზე იჯდა, და წავიდა მისკენ. მელამ დაინახა და, თითქოს ვერ იცნო, პირი მოარიდა. დათვმა დაუძახა:

-აბა დამიცადე მე მანდ მოვალო.

მელამ დაუძახა:

-ხმა ჩემი ბიძისაა, მაგრამ ეს წითელ-ყვითელი საცმელი კი არ არს იმისიო.

მივიდა დათვი და გამოუდგა მელას დასაჭერად. მელა გაძვრებოდა ეკლების ძირში ნელ-ნელა და კუდს მიუშვერდა დათვს, რომ შეეტყუებია ჯაგებში. შეძვრებოდა შუა ჯაგში და იქ დაჯდებოდა. შეჰყვებოდა დათვიც, იკაწრებოდა, სდიოდა სისხლი და ყვიროდა. მელა კი გაძვრებოდა და ახლა სხვაგან შეძვრებოდა. მერე მელამ დაუძახა:

-ოღონდ ნუ მაწვალე და მე თვითონ მოგარჩენო.

-როგორაო? - დაუძახა დათვმა.

-როგორა და ისე, როგორც მეცხვარეები არჩენენ მგლის მიერ დაგლეჯილ ცხვარსო. წადი, სახნის-საკვეთი ³¹მოიტანე, გავახურებ, დაგდაღავ და მორჩებიო. დათვი მართლა წავიდა, მოიპარა სახნის-საკვეთი და მიუტანა მელას. მელამ გაახურა სახნის-საკვეთი, დაუძახა მწყემსებს, შეაკვრევინა ფეხები დათვისათვის და უთხრა:

-ნუ მომიკლავ ჩემ ბიძას, უნდა დავდაღო და მოვარჩინო. დაუწყო დაღვა მელამ. დათვმა ატეხა ღრიალი. როდესაც კარგა აღრიალა ბიძა მელამ, გაუხსნა ფეხები და უთხრა:

-ახლა კი მოვნახავ გოდორს³², ჩაგიგებ თივა-ბუმბულს და ჩაგსვამ შიგ, რომ ბეწვი ამოგივიდესო. მართლაც მოაქსოვინა ერთი გოდორი, ჩასვა შიგ და გააგორა, მაგრამ დათვი გამომძვრა შიგნიდან და გამოუდგა მელას. მელამ უთხრა:

-ახ, შენ ჩემო თავო, დამიგორდი, ბიძავ, პატარა გოდორი იყო; ეხლა კი დიდი გოდორი უნდა მოვაქსოვინო და ჩაგათბუნო შიგო. დაუჯერა დათვმა. წაიყვანა მელამ მწყემსები ერთი კლდის ზევით. მოაქსოვინა გოდორი, ჩაუგო ჩალა-ბუმბული, ჩასვა ეს დათვი, გადა უწნა პირი და გადმოაგორა კლდეზე. თავად კლდის წვერზე დაჯდა და დაჰმღერა:

ახტება და დახტება ე, სულბოროტიანი,

დაჯდება და უცქერის ხოსნო დოვლათიანი

³¹ სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა, რომელიც გამოიყენება მიწისთვის.

³² გოდორი: ღრმა დიდი კალათი ზურგზე ტვირთის გადასატანად.

3.11.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

იგავის ჟანრის მაგალითია. ეს არის ზღაპარი მელის ხრიკებზე, რათა შური იძიოს თავისი ბატკნის გამო.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

მელია: ეშმაკი, ჭკვიანი და სამართლიანი.

ბატკანი: მშიშარა და საყვარელი.

დათვი: უსინდისო, ძლიერი და ცუდი.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარში იგულისხმება, რომ არცერთი ბოროტება არ დარჩება უპასუხოდ. მოკლედ რომ ვთქვათ, კარგი საქმეები და ცუდი საქმეები არ დარჩება უპასუხოდ.

4) ნაწარმოების ენა

ფანტასტიკა არის წინა პლანზე ზღაპარში. ამავე დროს, მარტივი ენაა გამოყენებული.

5) საკუთარი აზრი

ბავშვების ყურადღების მიპყრობის მიზნით გაანალიზებული ზღაპარი შეიცავს ფანტასტიურ ნარატივებს. მშობლებმა შვილებს უნდა წაუკითხონ მსგავსი იგავები, რათა სიყვარული და სიკეთე ჩაუნერგონ ზღაპრების საშუალებით.

3.12. წიქარა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი პატარა ბიჭი. დედა ადრე მოუკვდა და მამამ მეორე ცოლი მოიყვანა. დედინაცვალი ერთი ავი და აშარი ქალი გამოდგა. გერს მუდამ სცემდა და ცეცხლის კალოში აყენებდა.

ბიჭს ერთი ხარი ჰყავდა, სახელად წიქარა³³ ერქვა, ძალიან უყვარდა. ყოველდღე მინდორში დაჰყავდა. დაბინდებამდე აძოვებდა, აბანავებდა, ჩრდილში ასვენებდა, რომ სიცხეს არ შეეწუხებინა და მისი მოვლით თვითონაც ერთობოდა.

დედინაცვალი კი არა ცხრებოდა, გერის თავიდან მოშორება უნდოდა.

სხვაფრივ რომ ვერას გახდა, ადგა და ერთხელ თავი მოიავადმყოფა, დაიწყო ტყუილი კვნესა და გმინვა. ქმარმა ჰკითხა:

- რა გიშველისო?

- წიქარას გულ-ღვიძლის გარდა ვერაფერი მომარჩენსო, - უთხრა ქალმა. იცოდა, წიქარას დაკვლა ბიჭს დარდით დაასწეულებდა და ბოლოს მოუღებდა.

მამა შეწუხდა ამ სიტყვების გაგონებაზე, მაგრამ რას იზამდა, ქალი რომ ლოგინიდან აღარა დგებოდა, გადაწყვიტა, დაეკლა წიქარა.

მეორე დილას ვაჟი ხედავს, მამა დანასა ლესავს.

- რად გინდა, მამა, ეგ დანა, რისთვისა ლესავო? - ჰკითხა ვაჟმა.

- წიქარა უნდა დაკვლაო. - უთხრა მამამ.

³³ ზღაპრის გმირის სახელი.

დალონდა ბიჭი, მაგრამ რა უნდა ექნა!

- წავალ, წყალს მაინც დავალევინებო, - უთხრა ბიჭმა.

წაიყვანა წიქარა წყალზე, ასმევს წყალსა და ტირის. ტირის ისე, რომ მისი ცრემლები წყალს ეწევიან.

-რა გატირებს, ჩემო მეგობარო? რაზე ითხრი თვალებს, შემოგვევლოს შენი წიქარაო.

ბიჭმა მიიხედ-მოიხედა, ეგონა, მომესმაო, შეშინებული და განცვიფრებული დიდხანს გონს ვერ მოსულიყო. ბოლოს მიხვდა, რომ თავისი წიქარა ელაპარაკებოდა.

- დაკვლას გიპირებენ, დაკვლასო, - მიუგო ვაჟმა.

-ვიცი, ვიცი, ჩემო მეგობარო, მაგრამ არც შენ მოგელის კარგი დღე. წადი, წამოიდე ერთი სალესავი³⁴, ერთი სავარცხელი და ერთი ბოთლი წყალი. შემაჯექი ზურგზე და გავიპაროთო.

ვაჟმა მოიტანა ყველაფერი და მოვიდა. წიქარამ შეისვა ვაჟი ზურგზე და გაჰქუსლეს. მამა ელოდა, ელოდა და ბიჭი რომ აღარ მობრუნდა, წავიდა წყალზე. ბიჭი იქ არ დაუხვდა, აქეთ ეცა, იქით ეცა, მაგრამ შვილისა და წიქარას ასავალ-დასავალი ვერ შეიტყო.

დედინაცვალმა გერის დაკარგვა არად ჩააგდო, მაგრამ როცა ქმარმა უთხრა, წიქარაც თან წაუყვანიაო, ერთი წყეული ღორი ჰყავდა და ის გამოუყენა.

მირბის წიქარა, მთარბენინებს პატარა მეგობარს, მისდევს ეშვებდალესილი ღორი. ეს არის, უნდა დაეწიოს, რომ წიქარამ უთხრა ბიჭს:

³⁴ გამოიყენება ჭრის, გაყოფის, დასაჭრელ ხელსაწყოების. დასაჭრელი ინსტრუმენტების გასაღესად.

- რაღას ელი, მეგობარო, სიკვდილი თვალწინ გვიდგას, გადაღვარე ბოთლი წყალიო.

გადაღვარა წყალი ბიჭმა, გაჩნდა საშინელი ზღვა. ღელავს ზღვა შავად, სიკვდილს უქადის ყველას, მაგრამ ღორი არ უდრკება ზვირთების ცემას და მიცურავს. სანამ ღორი ზღვას გადასცურავდა, წიქარამ და იმისმა მეგობრებმა კარგა გზა გაიარეს... ბოლოს გამოვიდა ღორიც. წიქარამ უთხრა ვაჟს:

- თავი მიიბრუნე, აბა, მოდის თუ არაო?

მიიბრუნა ბიჭმა თავი:

- შორს ბუზისოდენად რაღაც მორბის ან მოფრინავსო. - უთხრა წიქარას.

- ეგ ღორიაო, - მიუგო წიქარამ.

მირბის წიქარა, მიაქროლებს ბიჭს, მორბის ღორი, ცოტა კიდევ და დაეწევა წიქარას.

- გადააგდე სავარცხელიო! - შესძახა ბიჭს წიქარამ.

გადააგდო ბიჭმა სავარცხელი. უცებ ისეთი წვრილი და ხშირი ტყე აიყარა შიგ თაგვი კუდს ვერ მოიბრუნებდა. სჭრა ეშვებით ღორმა ტყე, სჭრა და გავიდა. მირბის წიქარა, მიაქროლებს ბიჭს. კარგა გზა გაიარეს. მოიხედა ბიჭმა, შორს ბუზივით ისევ რაღაცა მოჩანდა.

- ბუზის ტოლა რაღაცა ჩანსო, - უთხრა წიქარას.

- ღორი მოგვდევსო, - მიუგო წიქარამ.

ცოტა კიდევ, ცოტა კიდევ და ღორი წიქარას დაეწევა, მაგრამ გადააგდებს ვაჟი სალესავს და აიმართება თვალუწვდენელი კლდე

წიქარასა და ღორს შუა. სჭრის ღორი, სჭრის რაც ძალი და ღონე აქვს კლდეში საფეხურებს და ადის ზემოთ. შუა ადგილზე რომ მივიდა ღორი, დაუსხლტა ფეხი და უფსკრულში ჩაინთქა. წაიღო ჩემიცა და თქვენი ჭირიც.

ბიჭსა და წიქარას ხსნის იმედი მოეცათ. იარეს და გავიდნენ სამშვიდობოს. წიქარამ გაიყვანა ბიჭი ერთ ტრიალ მინდორზე. იქ ერთი ალვის ხე იდგა, მისი კენწერო ცასა სწვდებოდა, შესვა ზედ, მისცა ორი სალამური³⁵, ერთი საჭირვარამო, ერთი სალხინო და უთხრა:

- მე წავალ, მარტოკა ვივლი მინდვრად, ბალახს მოვძოვ და ვირჩენ თავს. შენ აქ იჯექი, თუ რამე გაგიჭირდეს, საჭირვარამო სალამური დაუკარი და მაშინვე აქ დავიბადები, თუ გილხინდეს, სალხინო სალამური დაუკარი, საჭმელსაც ის მოგიტანს და სასმელსაცაო, - გამოეთხოვა დე წავიდა წიქარა.

ბიჭი იჯდა ალვის ხეზე და უკრავდა სალხინო სალამურს... გაიგონა ერთმა მეცხვარემ სალამურის ხმა, ძალიან მოეწონა და მიჰყვა ხმას, მივიდა ალვის ხესთან და ხედავს, ბიჭი სალამურს უკრავს, პეპლები კი გარს შემოხვევიან, სალამურის ხმაზე თამაშობენ და ირევიან ერთმანეთში. მეცხვარეს შურით აევსო თვალები და გადაწყვიტა, ხელთ ეგდო სალამური.

-ჩამოდი ერთი ძირს, მაჩვენე ეგ სალამური, რისგან არის გაკეთებულიო, - დაუძახა ვაჟს. მაგრამ ვაჟი არ ჩამოვიდა, წიქარას ჰქონდა ნათქვამი, ალვის ხიდან არ ჩამოხვიდეთ. ადგა შურიანი მეცხვარე, წავიდა ხელმწიფესთან და მოახსენა:

- ამა და ამ ადგილას ერთი ბიჭი ზის ალვისხეზე და ისე უკრავს სალამურს, რომ იმისი დაკვრით მთელი ქვეყანა ხარობსო.

³⁵ სალამური: ხის მილისებრი ჩასაბერი საკრავი ინსტრუმენტი.

ხელმწიფემ მაშინვე დაიბარა თავისი ნაზირ-ვეზირები და უთხრა, ან თქვენ უნდა მომგვაროთ ის ბიჭი, ან კაცი იშოვოთ იმისი მომყვანო. ნაზირ-ვეზირებმა ერთი მოხუცი ქალი მიიყვანეს.

- მე მოგგვრით იმ ბიჭსაო, - უთხრა ხელმწიფეს დედაბერმა.

ადგა დედაბერი, წაიყვანა ერთი თხა, წაიღო სადგისი და მივიდა ალვის ხესთან. ბიჭი ზის თავისთვის ალვის ხეზე და უკრავს სალამურს. დედაბერი ალვის ხის ძირში დადგა, ამოიღო სადგისი და ჩხვლეტა დაუწყო თხას. ჩხავის საწყალი ტხა. ვაჟმა რომ დაინახა, მოხუცი თხას აჩხავლებდა, დაუძახა:

- რასა შვრები, დედილო, რად აჩხავლებ მაგ თხასაო?

- დაკვლა მინდა, შვილო, და ვერ დამიკლავს, იმდენი სიკეთე მიყავი, ჩამოდი და დამიკალიო.

ბიჭი რას მოიფიქრებდა, რომ მოხუცს ღალატი ედო გულში. ჩავიდა ძირს. დედაბერმა რაღაც ჯადოთი გააბრუა და დაამინა. ასწიეს და წაიყვანეს მძინარე ბიჭი ხელმწიფის კაცებმა და ჩასვეს ცხრაკლიტულში. ბიჭს გამოელვოდა, ხედავს დატყვევებულია. დაღონდა, დაიწყო ტირილი, ინატრა თავისი სალამურები, მაგრამ მისი სალამურები ალვის ხეზე ეყარნენ ოხრად დარჩენილები. ბიჭი ფანჯარასთან დაჯდა და ცას მიაცქერდა. ამ დროს ცხრაკლიტულს ყვავმა ჩამოუფრინა, დაინახა ვაჟმა და შესძახა:

-ყვავო, ყვავო, სად მიფრინავ, სად მიგეჩქარება? წადი შენი შვილების მზესა, მინდორში რომ ალვის ხე დგას, ზედ ჩემი სალამურებია და აქ მომიტანეო!

- მე რომ ლეშსა ვჭამდი და შენ ქვებს მესროდი, აღარ გახსოვსო? -
უპასუხა ყვავმა და გაუდგა გზას. გააყოლა თვალი ბიჭმა და ჩამოყარა
ცრემლები.

გადმოიფრინა ბელურამ.

- ჩიტო, ჩიტო, შენი ბარტყების გაზრდასა, მინდორში ალვის ხეზე
სალამურები დამრჩა და მომიტანეო!

- შენ რომ მახეს გვიგებდი და ბუდეს გვიშლიდი? ვერა, მე ვერ
მოგიტან, სხვასა სთხოვეო, - უთხრა ბელურამ და გასცილდა. გააყოლა
იმასაც თვალი ბიჭმა და ჩამოსცვივდა ცრემლები. ბოლოს მერცხალი
დაინახა ბიჭმა და შესტირა:

საით მიფრინავ, მერცხალო,

საითკენ მიეშურები?

მინდორთ რომ ალვის ხე ხარობს,

ცივნი წყარონიც დიანო,

პეპლებიც იქა სხდებიან,

ტურფად ჭრელ მხრებსა შლიანო,

შეიყრებიან ჩიტები,

ყვავილნი შეკრბებიანო,

წიქარაც იმათთან მოდის,

იქ დაინახავ, ღვთიანო!

სალამურევიც იქ არის,

უჩემოდ დალპებთან...

გაფრინდი, აქ მომიტანე,

ჩემო ლამაზო მხრიანო.

გაფრინდა მერცხალი და მოუტანა სალამურები. დაუკრა საჭირვარამო სალამური ვაჟმა, დაუკრა და აატირა. წიქარამ გაიგონა თუ არა სალამურის ხმა, მაშინვე გაეშურა ვაჟისკენ. გააფთრებული ეცა რქებით ცხრაკლიტულს და დაუწყო მტვრევა.

რვა კარი გატეხა, მაგრამ მეცხრე კარი რომ უნდა გაეტეხა, ცალი რქა მოსტყდა! დაღონდა წიქარა, თავის რქას ისე არ ჩიოდა, როგორც მეგობრის ტყვეობას. ღმერთს რქა შესთხოვა, უცებ ერთი თავი გამოძვრა და წიქარას უთხრა:

- რას მომცემ, რქა რომ მოგაბა, შენს ლეშს ხომ მაჭმევო?

- გაჭმევო, - უთხრა წიქარამ.

თავმა გაუმრთელა რქა, ეცა წიქარა და შელეწა მეცხრე კარიც, შევიდა ბიჭთან, შეისვა ზურგზე მეგობარი და გაეშურა ალვის ხისაკენ. შესვა წიქარამ ბიჭი ალვის ხეზე და თავად ისევ მინდორში წავიდა.

იჯდა ბიჭი ალვის ხეზე, უკრავდა სალხინო სალამურს და ერთობოდა. უცებ წიქარა მოაგონდა და ნახვა მოუნდა. დაუკრა საჭირვარამო სალამური, მაგრამ წიქარა არ გამოჩნდა. რაღას იზამდა, წამოვიდა სამეზნელად. ბევრი ეძებდა, ბოლოს ერთ კორდზე მკვდარი იპოვა. დაემხო ბიჭი წიქარას და ატირდა. ისე გულსაკლავად ტიროდა, რომ მისი ცოდვით ბალახნიც ტიროდნენ, აღარ ირხეოდნენ, პეპლები აღარ ფრინავდნენ და ცრემლსა ღვრიდნენ.

- ვაიმე, ჩემო წიქარა, - მოსთქვამდა ბიჭი, - უშენოდ ახლა რაღა მეშველებაო.

ამ დროს საიდანღაც ის თავი გამოძვრა, წიქარას რომ რქა გაუმთელა, წიქარას ლეშის საჭმელად მოსულიყო თურმე. რომ დაინახა ბიჭი ასე საცოდავად ტიროდა, უთხრა:

- რას მომცემ, წიქარა რომ გაგიცოცხლო, შენს ლეშს ხომ მაჭმევო?

- ოღონდ კი ჩემი წიქარა გააცოცხლე და გაჭმევო, - უთხრა ბიჭმა.

გაიქცა თავი, იქვე მიკრიფ-მოკრიფა რაღაც ბალახი, მოარბენინა, წიქარას წაუსვ-წამოუსვა და გააცოცხლა. მოეხვია ბიჭი ხარს, ეალერსება, თვალებს უკოცნის, წიქარაც პირს უთათუნებს ბიჭსა და ლოკავს.

- აბა, გეყოფათ, - უთხრა თავგმა ბიჭს, - მე უკვე კარგად მომშივდა, შენი სიკვდილის დროაო.

გაიქცა თავი, მოკრიფა სასიკვდილო ბალახი, მოიტანა და ბიჭს გაუწოდა. ბიჭს არ ეთმობოდა წიქარა, მაგრამ პირობა ხომ უნდა შეესრულებინა და თავისი მეგობრისათვის მომკვდარიყო!

ის იყო ბიჭი უნდა შეხებოდა ბალახს, რომ თავგმა უთხრა:

- მიპატიებია სიკვდილი, თქვენნაირი მეგობრები ჩემს დღეში არ მინახავს! იცოცხლეთ მარადო! - ბიჭი გონს ვერ მოსულიყო, რომ თავი გაქრა.

გახარებულმა წიქარამ შეისვა თავისი მეგობარი ზურგზე, წამოიღო სალამურები, გააქროლა ბიჭი ახლა სხვა ადგილას, სხვა მხარეში, სადაც არც შურიანი მეცხვარე იყო და არც კუდიანი დედაბერი, შესვა ერთ ალვის ხეზე და მისცა სალამურები, თვითონ კი მინდორში წავიდა.

ბიჭი ახლაც იმ ალვის ხეზე ზის, უკრავს სალხინო სალამურს, თვითონას ხარობს და მთელ ქვეყანასაც ახარებს. როცა წიქარას ნახვა მოუწდება, დაუკრავს საჭირვარამო სალამურს და წიქარაც მაშინვე იმასთან გაჩნდება ხოლმე.

3.11.1. ზღაპრის ანალიზი

1) ნაწარმოების თემა

ზღაპარში მოთხრობილია პატარა, მცირეწლოვანი ობოლი ბიჭის თავგადასავალი, მისი პრობლემები. ავ და აშარ დედინაცვალს მისი თავიდან მოშორება სურს. ამავდროულად, ხაზგასმულია ბიჭის მეგობრობა თავის ხარ-წიქარასთან.

2) ნაწარმოების მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

წიქარა: პატიოსანი, ჭკვიანი და ერთგული.

ბიჭი: გულუბრყვილო, უმწეო და ობოლი .

დედინაცვალი: ავი, აშარი, უსინდისო და დაუნდობელი.

მამა: ალაღმართალი, პატიოსანი, ცოლის მოყვარული.

3) ნაწარმოების მთავარი აზრი

ზღაპარში ხაზგასმულია მეგობრობის მნიშვნელობა. წიქარასა და ბიჭს შორის ისეთი ძლიერი მეგობრული კავშირი იყო, რომ ისინი ერთმანეთისთვის თავსაც გაწირავდნენ.

4) ნაწარმოების ენა

ნაწარმოების ენა საკმაოდ მარტივი და გასაგებია. მესიჯი მკითხველისათვის ადვილად მისახვედრია.

5) საკუთარი აზრი

ეს ზღაპარი, უნდა წაიკითხოს ყველა ბავშვმა, როგორც მნიშვნელოვანი გზავნილის მქონე, ასევე გართობის მიზნითაც. ზღაპარში ხაზგასმით გადმოცემულია მეგობრობის მნიშვნელობა, თავდადება, ერთგულება, ერთმანეთის დახმარება, გაჭირვებაში ხელის გაწვდენა - ყველაფერი ის, რაც ახალგაზრდებმა უნდა გაითავისონ და შეიგნონ. ზღაპარი შეიცავს გზავნილს, რომლის ადვილად გაგება ყველას შეუძლია, განურჩევლად პატარისა თუ დიდისა.

დასკვნა

ამ ნაშრომში წარმოდგენილია ქართული ლიტერატურის, კერძოდ ფოლკლორის მნიშვნელოვანი სფეროს, ქართული ხალხური ზღაპრების თურქული თარგმანები, თარგმნილი ქართულ-თურქული ხალხური ზღაპრების იდეურ-მხატვრული და შეპირისპირებითი ანალიზი. ქართული ხალხური ზღაპრები ითარგმნა და ამდენად ახალი წყაროები შემოვიდა თურქულ ლიტერატურაში, უფრო მეტიც, ორი მეზობელი ქვეყნის ზღაპრების შედარების საშუალებით გამოვლინდა მსგავსი და განსხვავებული ასპექტები.

ჩვენი კვლევა იშვიათი რესურსია, რომელიც პირველად აუწეებს 20 (ოცი) გამორჩეული ქართული ზღაპრის თურქულ თარგმანს. ამრიგად, ნაშრომი წარმოადგენს მნიშვნელოვან რესურსს ამ სფეროში მომუშავე მეცნიერებისათვის და სტუდენტებისათვის, რომლებიც სწავლობენ თურქეთის უნივერსიტეტების ქართული ენისა და ლიტერატურის განყოფილებებში, ასევე ყველა ასაკის მკითხველისთვის, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან ქართული ლიტერატურით.

მუშაობის პროცესში ვისარგებლეთ ერთზე მეტი ლექსიკონითა და კვლევის სხვადასხვა ტექნიკით. შედარების უფრო სრულყოფის მიზნით, გამოყენებულ იქნა სხვადასხვა ინტერნეტ-გვერდი და გაკეთდა ზოგადი დასკვნა. ყველა გამოყენებული წყარო ბიბლიოგრაფიაშია მითითებული.

ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი, რის გამოც ჩვენი არჩევანი შეჩერდა ზღაპრების თარგმანზე, გახლავთ ის, რომ ზღაპრები კარგად ასახავს ხალხების კულტურას, ჩვეულებებს და ტრადიციებს. ამდენად, ჩვენს ნაშრომში გამოვლინდა ორი ქვეყნის, თურქი და ქართველი ხალხის მსგავსი და განსხვავებული კულტურული მახასიათებლები.

ჩვენ ვიმედოვნებთ, ეს ნაშრომი მომავალი კვლევებისათვის შეასრულებს სახელმძღვანელოს როლს. ასევე იმედს გამოვთქვამთ, რომ ფოლკლორის სფეროში ლიტერატურული თარგმანების რიცხვი როგორც ქართულ, ასევე თურქულ ენაზე უფრო და უფრო გაიზრდება.

გამოყენებული ლიტერატურა

Arısoy, İbrahim (2010), ქართულ-თურქული ლექსიკონი (1. Basım), Türk Dil Kurumu Yayınları.

Cangidze, V. Cikia S. (2007), ქართულ-თურქული თურქულ-ქართული მოკლე ლექსიკონი (2.Basım), Erçin Reklam Matbaacılık.

Çlaidze, Lia (2001), თურქულ-ქართული ლექსიკონი (1. Basım), Livane Matbaacılık İstanbul.

Gocaeva, Gülnara (2016), *Gürcüce-Türkçe Türkçe-Gürcüce Üiversal Sözlük* (1.Basım), Özgün Matbaacılık.

Kvantaliani, E. (2010), *Gürcüce- Türkçe Sözlük*, Tiflis: TSU.

Memiş, Orhan (1999), *Gürcüce- Türkçe ve Türkçe- Gürcüce Sözlük* (1.basım), İstanbul.

Türk Dil Kurumu (1988), *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları

ზენაიშვილი ჯემალ, სანადირაძე მანანა 1994, მეგრული ზღაპრები და მითები, თბილისი.

ზენაიშვილი ჯემალ, შატაიძე ნუგზარ 1994, ქართული ხალხური ზღაპრები და მითები, თბილისი.

ფორჩხიძე ზურაბ 1992, ხალხური ზღაპრები, წიგნი I, თბილისი.

ფორჩხიძე ზურაბ 1992, ხალხური ზღაპრები სამ წიგნად, თბილისი.

ქართული განმარტებითი ლექსიკონი, 1950-1964 Tiflis. (*Kartuli Ganmartebiti Leksikoni, Açıklamalı Gürcüce Sözlük*).

წიქარიშვილი ლია, ლომიძე ვასიკო 2001, რჩეული ქართული ზღაპრები, თბილისი.

<https://sozluk.gov.tr/>

<http://intermedia.ge/>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Masal>

https://en.wikipedia.org/wiki/Antti_Aarne

https://en.wikipedia.org/wiki/Stith_Thompson

https://www.turkedebiyati.org/yazi_turleri/masal.html

<https://www.evvelcevap.com/masallarla-ilgili-tekerlemeler/>

<https://www.spectermedya.com/masallardaki-renk-motifleri/>

<https://www.cokbilgi.com/yazi/masal-turunun-ozellikleri-nelerdir/>

<https://dendroni.ge/ka/statiebi/article/6203-rickhvtha-simbolika>

<http://www.nplg.gov.ge/saskolo/index.php?a=term&d=43&t=400>

<https://www.aura.ge/103-saskolo/8403-qartuli-xalxuri-zghaprebi.html>

<https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/masallar-nasil-dogdu-38748149>

https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/01/150107_vert_cul_masallar

<http://www.tekerlemelerimiz.com/Masal-Tekerlemeleri-Sayfa-/#.YQwyAhQzbIU>

<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%96%E1%83%A6%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98>